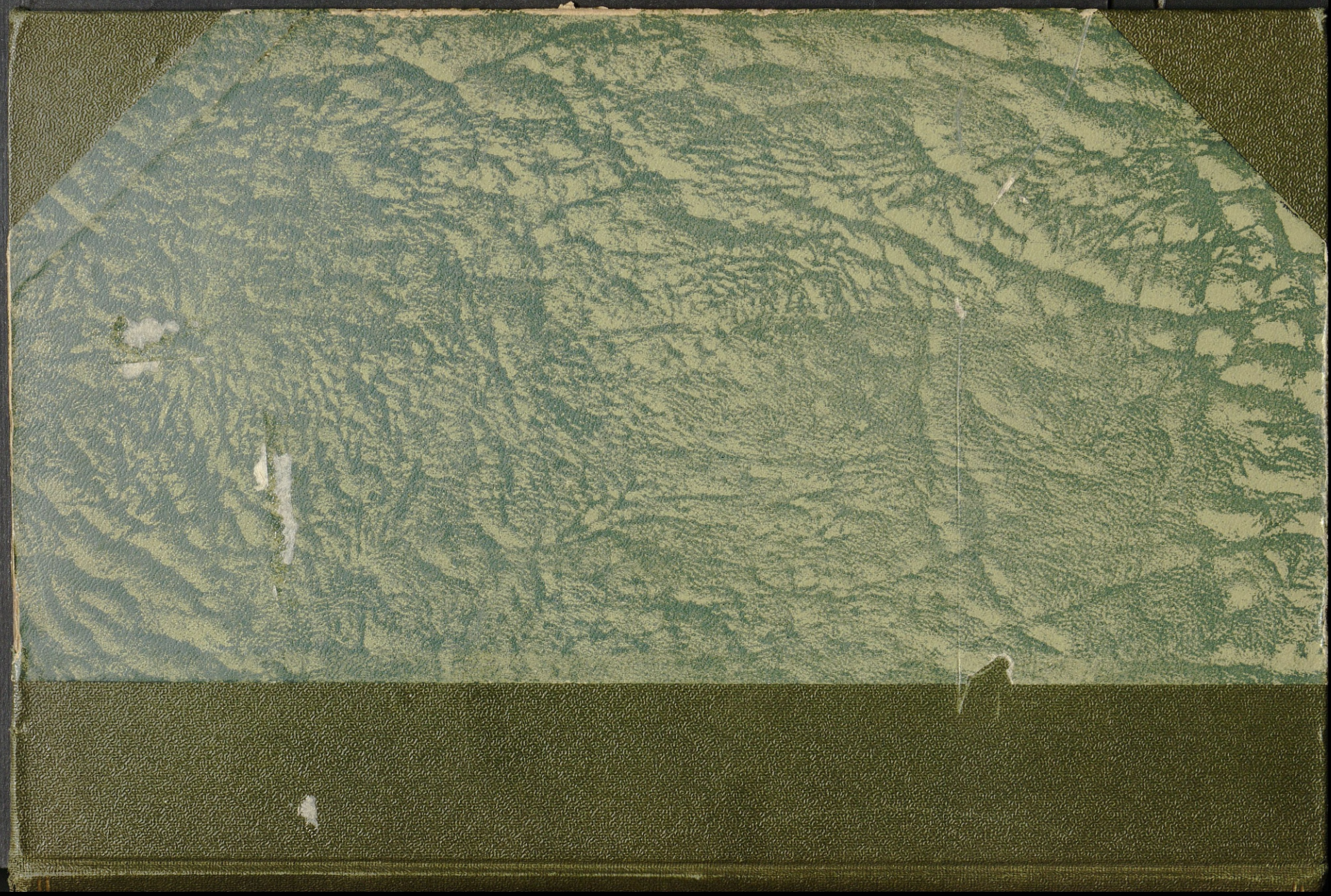
Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Colour Chart #13

DANES-PICTA.COM

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

DANES-PICTA.COM

C M Y K

Grey Scale #13

R G B WH GR BL

A 1 2 3 4 5 6 B 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

SPRAWOZDANIE Z POSZUKIWAŃ W SZWECYI

S. A. KRZYŻANOWSKI
Księgarnia i Skład Nut
KRAKÓW.

SPRAWOZDANIE

Z POSZUKIWAŃ W SZWECYI

DOKONANYCH Z RAMIENIA AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI

PRZEZ

EUGENIUSZA BARWIŃSKIEGO, LUDWIKA BIRKENMAJERA I JANA ŁOSIA

W KRAKOWIE
NAKŁAEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
G. GEBETHNER I SP. W KRAKOWIE — GEBETHNER I WOLFF W WARSZAWIE
1914

30320/2

Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem Józefa Filipowskiego.

SPIS RZECZY.

Str.

Wstęp. VII

I Rękopisy dawniejsze 1

II Dodatki rękopiśmienne do druków 78

III Rękopisy nowsze:

a) rękopisy dotyczące literatury 130

b) rękopisy odnoszące się do historyi kościoła 147

c) rękopisy dzieł ascetycznych i teologicznych 153

d) rękopisy matematyczne 163

e) rękopisy treści prawnej i ekonomicznej 164

f) katalogi dawnych zbiorów polskich 173

IV Rossica dotyczące Polski 177

V Rękopisy nowsze treści historycznej:

a) rękopisy z Polski pochodzące 182

b) rękopisy szwedzkie 218

VI Druki 268

VII Druki hebrajskie 338

Indeks imion własnych 341

WSTĘP.

Od dawnych czasów było powszechnie wiadomem, że wojny szwedzkie, które trapiły Polskę tylokrotnie, przyprawiły ją nie tylko o stratę skarbów i licznych dzieł sztuki, lecz także dały okazyę do wywiezienia szeregu bibliotek i archiwów.

Natomiast z biegiem czasu zanikła dokładna i szczegółowa wiadomość o tem, co, skąd i kiedy zabrano, a poczęły krążyć tylko niejasne mity, z których niepodobna już było dojść prawdy, tak jak trudno sobie było uprzytomnić, dlaczego te właśnie rzeczy rabowano i uwożono.

Przystępując do systematycznych poszukiwań w Szwecyi, trzeba było sobie najpierw uprzytomnić historyę tych rabunków, a następnie zbadać, co właściwie nam zabrano i co się z tem następnie stało.

Na pytania te znajdujemy dokładne informacye w literaturze szwedzkiej [1]; okazuje się jasno, że rabunki te nie miały wcale charakteru dorywczej, niszczycielskiej rabacyi, lecz że były przeprowadzone planowo i celowo: jak dzieła sztuki wzbogacały zbiory i pałace królewskie, tak też zabierano i biblioteki w tym celu, ażeby wzbogacić biblioteki państwowe, a przedewszystkiem centralną bibliotekę Akademii Upsalskiej, ufundowaną w r. 1620. Do zbiorów jej przekazał król Gustaw Adolf

---

[1] Są to najpierw dawne historye bibliotek upsalskiej i stockholmskiej: Olaus Celsius Bibliothecae Upsaliensis historia, Upsaliae 1745 i Magnus O. Celsius Bibliothecae Regiae Stockholmensis historia, Holmiae 1751; źródłowa praca Cl. Annerstedta: Upsala Universitetsbibliotekets historia, Stockholm 1897; znakomity I. Collijna: Katalog der Inkunabeln d. Kgl. Universitäts-Bibliothek zu Uppsala, Uppsala 1907 i tegoż Bericht üb. polnische Büchersammlungen in Schwedischen Bibliotheken Cracovie 1911.

biblioteki sekularyzowanych klasztorów, swoją własną bibliotekę, a następnie, wyruszywszy na wojnę, postanowił wzbogacić ją łupami zdobytymi w kraju nieprzyjacielskim, a za jego przykładem poszli i jego następcy, Krystyna i Karol Gustaw.

W czasie najazdu Gustawa Adolfa na Prusy padła najpierw ofiarą biblioteka kolegium jezuickiego w Rydze; złupiono ją we wrześniu 1621 roku, przewieziono natychmiast do Upsali, a w roku 1622 sporządzony katalog wykazuje, że liczyła ona 893 dzieł, prócz miscellaneów [1]).

W roku 1626 po zajęciu Warmii wpadły w ręce Szwedów dwie bogate biblioteki warmińskie: brunsberska i fromborska. Pierwsza z nich, należąca do ważnego katolickiego posterunku, założonego przez Hozyusza kolegium jezuickiego w Brunsberdze, była, jak na owe czasy, ogromnie bogata i bardzo doborowa; katalog jej, spisany w roku 1606 [2]), a niewątpliwie nie obejmujący jeszcze całego zasobu, wykazuje, że liczyła ona 1353 dzieł, a o wartości tego zbioru można się dziś jeszcze przekonać, skoro w Bibliotece Upsalskiej dochowało się 430 inkunabułów pochodzących z Brunsbergi [3]).

Zaraz po Brunsberdze zdobyli Szwedzi i Frombork, siedzibę biskupów warmińskich, zaczem wpadła w ich ręce, prócz archiwum biskupiego i bogata biblioteka, do której weszły między innymi także zbiory Mikołaja Kopernika. O zasobach tej biblioteki nie mamy niestety dokładnej wiadomości, gdyż nie zachowały się jej katalogi; dziś tylko stwierdzić można, że katalog sporządzony po zwiezieniu obu bibliotek do Upsali [5]), zawiera tytuły przeszło 2000 dzieł; w Upsali dochowało się do dziś 141 inkunabułów pochodzących z Fromborku [5]).

---

[1]) Katalog tej biblioteki znajduje się dziś w Upsali; por. niżej str. 175, nr. 307.

[2]) Katalog ten znajduje się w Upsali. Por. poniżej str. 174, nr. 304.

[3]) Annerstedt, Upsala Universitetsbibliotek str 8, 9. Collijn Katalog.

[4]) Upsala, rękopis U 272, por. niżej str. 175, nr. 308.

[5]) Collijn Katalog. Pozatem są wiadomości, jakoby i książki z Heilsbergu i Gutstad miały przejść do Szwecyi, lecz wiadomości tych stwierdzić nie można. W bibliotece Upsalskiej znajduje się jeden jedyny inkunabuł, który należał do Bibl. Heilsberskiej (1173), — ale do Szwecyi doszedł dopiero via Frombork — z rękopisów Heilsberskich niema ani jednego. Z Gutstad jest jeden rękopis (nr. 51 naszego opisu), ale mógł również na-

O wiele większe straty przyprawiła Polskę wojna z Karolem Gustawem 1656—1660; wraz z swoimi sprzymierzeńcami zalali Szwedzi całą Polskę, wpadły w ich ręce główne miasta: Poznań, Kraków, Warszawa, Wilno, złupiono moc skarbów, mnóstwo dzieł sztuki [1]), liczne biblioteki i archiwa. Zabrano biblioteki poznańskie: Jezuitów i Bernardynów, złupiono bibliotekę królewską i archiwum koronne, bibliotekę Jezuitów w Wilnie, a prócz tego niewątpliwie szereg mniejszych zbiorów; ocalały cudem biblioteki gnieźnieńskie i krakowskiej Akademii [2]).

Na szczęście nie wszystko, co brali najeźdźcy, utraciliśmy na zawsze; bibliotekę wileńską odbito po drodze [3]), bibliotekę królewską i archiwum koronne wywiezione już do Szwecyi, musieli Szwedzi wydać na mocy § IX traktatu oliwskiego, choć całą akcyę odbioru przeprowadzono tak niedbale, że wiele z tego jeszcze w Szwecyi pozostało [4]).

Prócz tych resztek i mniejszych zbiorów prywatnych, o których wiadomości nie mamy, a o które nie było się komu upomnieć, dostały się w tym czasie do Szwecyi i zostały tam na zawsze biblioteki: Jezuitów i Bernardynów poznańskich. Pierwsza, bardzo bogata, licząca około 2000 dzieł [5]) po-

---

leżeć do jednej z dwu zabranych bibliotek; inkunabułów ani też książek z H. niema wcale.

[1]) Dotąd, niestety nie zbadano tych tak licznych i wysokiej wagi zabytków polskich w Szwecyi się znajdujących. Nieco pisał o tem w swej książce Tyszkiewicz, pozatem A. Czołowski: Zabytki krakowskie w Szwecyi. Rocznik krakowski V. i odb. Kraków 1902. Na uwagę zasługują dwie prace Rudolfa br. Cederströma, kustosza Nordiska Museet w Stockholmie: Två polska riksbanér (1910) i Strängnäs Utställing 1910, str. 126—140, Polonica zawierające opisy polskich sztandarów, szat i sprzętów kościelnych, makat, broni.

[2]) Były niepewne wiadomości o rzekomem zabraniu biblioteki krakowskiej, jednak nieprawdziwe; Annerstedt str. 18, uwaga 2, stwierdza, że nie spotkał ani jednej książki pochodzącej z Krakowa, toż samo wykazały i poszukiwania ekspedycyi.

[3]) Celsius Bibl. Upsal. historia str. 36—37; niema ani jednej książki pochodzącej z Wilna, jak wykazały poszukiwania i jak stwierdza Annerstedt str. 18, uwaga 2.

[4]) O akcyi tej zob. niżej.

[5]) Dochowały się w Upsalskiej bibliotece dwa katalogi tego zbioru, sporządzone w r. 1610; por. niżej str. 174—5, nr. 305 i 306.

wstała z darów wielu znakomitych ludzi; dziś jeszcze można stwierdzić, że powiększyły ją ofiary Stanisława Chrościeskiego, Piotra Wedelicyusa z Obornik, Stanisława Grodzickiego, Benedykta Herbesta, Wawrzyńca Goślickiego, Stanisława Karnkowskiego i wielu innych[1]). Dziś daje się jeszcze odszukać w Upsalskiej bibliotece 128 inkunabułów pochodzących z tej biblioteki. O zawartości drugiej, bernardyńskiej, brak nam danych, można jednak stwierdzić, że Upsalska biblioteka posiada z tego źródła 36 inkunabułów.

Natomiast mimo podań o wywożeniu bibliotek przez Karola XII, napewne dziś możemy twierdzić, że są to podania nieprawdziwe, gdyż w czasie tych awanturniczych pochodów nie myślano już wcale o wzbogacaniu bibliotek. Dowodem tego są najpierw źródła szwedzkie, które tak skrupulatnie notują nabytki XVII w., a ani słowem nie wspominają o zdobyczach Karola XII, mimo, że były to czasy tak bliskie; potwierdzają to i rezultaty naszych poszukiwań, które nie wykazały wcale książek z czasów późniejszych. Można więc wierzyć podaniom, że w czasie wojen Karola XII niszczono biblioteki i archiwa, że używano ksiąg grodzkich na podściółkę dla koni, ale o konserwacyi ich i o wywożeniu do Szwecyi mowy być nie może.

Z kolei zastanowić się wypada nad kwestyą, jakie były losy zbiorów wywiezionych do Szwecyi. Jak wspomnieliśmy, odnośna literatura szwedzka poucza nas, że rabunki te były planowe i celowe, że zdobycze te miały już z góry swoje przeznaczenie, miały wzbogacić zbiory biblioteki Upsalskiej, jako wówczas centralnej w Szwecyi, a szczególnie forytowanej przez Gustawa Adolfa i jego następców. Widzimy, że tam przewieziono odrazu bibliotekę ryską i obie warmińskie, że tam spłynęły i obie biblioteki poznańskie, tak, że w innych bibliotekach szwedzkich można spotkać książki z tych zbiorów pochodzące tylko wyjątkowo — jako dublety lub przypadkowo zabłąkane okazy.

Zupełnie inaczej miała się rzecz z zdobyczami uwiezionymi w czasie wojny 30-letniej z Niemiec, Czech i Moraw; zasoby te rozdzieliła Krystyna między biblioteki: królewską umieszczoną na zamku Stockholmskim, Upsalską, kapitulną w Vesterås i Strängnäss. W wielu z zabranych bibliotek, szczególnie cze-

[1]) Collijn Katalog, str. XXIX, XXX.

skich i morawskich, znajdowały się także druki polskie — stąd też spotykamy je także w Stockholmie, Vesterås i Strängnäss, a zapiski na wielu z nich umieszczone, wykazują prawdziwość naszego twierdzenia [1]).

Był to więc stosunkowo szczęśliwy wypadek, że łupy z Polski wywiezione nie uległy rozproszeniu, lecz złożone w jednej taką pieczą otaczanej bibliotece, zabezpieczone od zatracenia lub zagłady, nie podzieliły losów biblioteki Stockholmskiej, która z biegiem czasu, raz uszczuplona przez Krystynę [2]), drugi raz w r. 1697 nawiedzona pożarem [3]), stopniała zupełnie. Dzięki temu szczęśliwemu zrządzeniu losu, łupy te doszły do naszych czasów niemal w takim stanie, w jakim zostały zabrane.

Nie można jednak przypuszczać, by intencye królewskie w czasach wojennych mogły być tak bezwarunkowo i ściśle przestrzegane, by nic z łupów nie uroniono; owszem, niejeden z dowódców chciał wzbogacić również i swoje własne zbiory, i tem tłumaczy się, że wiele łupów wpadło do rąk prywatnych, o czem wiedziano snać dobrze, skoro w § IX traktatu oliwskiego, warującym zwrot archiwum koronnego i biblioteki królewskiej, przewidywano pewne ubytki [4]).

Mamy więc ślady, że szereg łupów pozostał przy rodzinie Wranglów i po wymarciu tejże przeszedł na hr. Brahe, że część zabrał Magnus Gabriel de la Gardie, część Oxenstierna i że część rozdrapali ludzie podrzędniejszego rodzaju, skoro w r. 1715 znalazła się w rękach niejakiego Krystyna Kalixta ogromna kolekcya korespondencyi warmińskich.

Ale z biegiem czasu bardzo wiele zbiorów prywatnych, do których wcielono nieprawnie rzeczy polskie, skupiło się znów w rękach rządu. Najpierw, w roku 1686 przeszły do Biblioteki

---

[1]) Tak się ma rzecz np. z owym klockiem Q. 287 biblioteki w Strängnäss, zawierającym 25 polskich broszur; por. Kalendarz wieczny, wyd. J. Łoś, Biblioteka pisarzów polsk. nr. 62. Ma on napis: «Valentini Cobiny Vica[rii] Olo[mucensis] 1616, pochodzi zatem z Ołomuńca.

[2]) Królowa Krystyna wyjeżdżając do Rzymu, zabrała ze sobą znaczną część zbiorów, wywiozła przeszło 2000 rękopisów.

[3]) Pożar, który nawiedził zamek stockholmski w r. 1697, pochłonął 17.386 druków i 1.103 rękopisów, uratowano zaledwie 6.286 druków i 283 rękopisów. Celsius str. 170.

[4]) «Quorum copia haberi possit»; w niemieckim tekście: «sovil derer noch vorhanden seyn mag.».

Upsalskiej i Stockholmskiej zbiory Magnusa Gabriela de la Gardie[1]; w r. 1715 kupiła biblioteka Upsalska od studenta Krystyna Kalixta zbiór korespondencyi warmińskich[2]; rodzina Oxenstiernów podarowała archiwum przechowane na zamku w Tidöö do Riksarkivet; w końcu rodzina hr. Brahe z Skokloster zdeponowała w temże archiwum swe rękopisy i archiwalia. W ten sposób spełniły się przecież intencye królewskie, by zdobycze wojenne skupić w zbiorach państwowych.

Z kolei wspomnieć należy o licznych usiłowaniach czy to odzyskania uwiezionych do Szwecyi łupów, czy też przynajmniej ich poznania.

Pierwszą taką akcyą w Polsce podjętą było wysłanie do Szwecyi po zawarciu pokoju Oliwskiego Godfryda von Schroeera, który miał upomnieć się o wydanie archiwów i bibliotek, przewidziane w § IX traktatu[3]. Lecz oddawanie to i odbieranie odbywało się bardzo niedbale; archiwaryusz nie mógł wszystkiego odnaleść i oddawał po trochu, co znalazł; Schroeer nie bardzo dbał o dokładne wyegzekwowanie, nie wiedział właściwie, o co ma się upomnieć, brał, co mu dawano, a naglił tylko do pośpiechu. Zabrawszy kilka skrzyń, nie chciał czekać na dalsze; znacznie później, po jego odjeździe, archiwaryusz szwedzki z własnej inicyatywy oddał Pastoryuszowi szereg pergaminów i pięć skrzyń archiwaliów. Nic dziwnego więc, skoro nikt z polskich posłów nie wiedział, czego ma żądać, nie starał się stwierdzić, czy wszystko mu zwrócono i wcale nie nalegał na skrupulatne wykonanie postanowień traktatu, że wiele rzeczy w Szwecyi pozostało. Tak n. p. nie można było odszukać wszystkich książek z biblioteki królewskiej pochodzących, a nikt się o to nie dopominał[4].

---

[1]) Annerstedt str. 88. Förteckning pä de Delagardieska handskrifter.

[2]) Protokół posiedzeń senatu Uniw. Upsalskiego z 22 września 1810, relacya Aurivilliusa.

[3]) Ustęp ten brzmiał: «Restituentur quoque a parte Suecorum omnia Archiua, Acta publica, Castrensia, Iuridica, Ecclesiastica, nec non Bibliotheca Regia, quae ex Regno Poloniae et M. Ducatu Lithuaniae auecta, et quorum copia haberi possit, idque intra tempus commutationis ratificationum, vel ad summum intra tres menses a facta commutatione».

[4]) Wiadomości o wydawaniu Poloniców znajdują się w Acta pacis olivensis ed. Boehmius. Vratislaviae 1766, Tom II, str. 401, 410—412, 416 417.

Dzięki niedbalstwu utracono sposobność odzyskania strat tak wielkich.

Mamy luźną wiadomość, że Jan III. wysełając do Szwecyi Dönhoffa z oznajmieniem wiedeńskiego zwycięstwa, miał mu zlecić sprawę zbadania aktów polskich, znajdujących się w Szwecyi; jaki był rezultat tych poszukiwań i czy wogóle zostały podjęte, nic o tem już niestety nie wiemy [1]).

W w. XVIII Józef Andrzej Załuski, który w całej Europie gromadził skarby dla swej biblioteki, zawadził i o Szwecyę około roku 1730; zaznajomił się tam z bibliotekarzem Upsalskim Erykiem Benzeliusem, późniejszym arcybiskupem [2]) — jakie jednak były rezultaty tej podróży, czy zyskał tam coś do swych zbiorów, nic nie wiadomo.

Nieco wydatniejsze rezultaty wydała ekspedycya, podjęta z inicyatywy króla Stanisława Augusta. Posłowi Rzeczypospolitej do Szwecyi, Jerzemu Potockiemu, któremu towarzyszył jako sekretarz Józef Sierakowski, dodano znanego wówczas badacza Jana Albertrandego, zlecając mu poszukiwanie aktów polskich. Niestety, dzięki niezręczności posła, poszukiwania te nie zdołały odnieść pomyślnych rezultatów; jak pisze Czacki, »lekkomyślność Posła czyniła przeszkody; przykładał niezmierną opinią do papierów, o które we względzie historyi powinien był tylko się badać; noty podawał, a grzeczności małych oszczędzał. Stało się, że Archiwum było zamknięte, a gorliwość Albertrandego i Sierakowskiego ledwo w niektórych miejscach usunąć mogła zawady. Przepisał wiele Albertrandi, wiele ponotował, lecz więcej nie widział« [3]).

Jako uchwytny rezultat podróży Albertrandego pozostał spisany przez niego a nie wydany dotąd rękopis: Iter Suecicum [4]), Complectens:

I. Manuscriptos codices repertos et exscriptos.

II. Manuscriptos codices visos duntaxat et indicatos, nec

---

[1]) Pisze o tem Czacki. Sienkiewicza Skarbiec historyi polskiej, T. II, str. 165—6.

[2]) Janozki Lexicon derer itztlebenden Gelehrten in Polen T. II, str. 32.

[3]) Sienkiewicza Skarbiec historyi polskiej T. II, str. 166—7.

[4]) Znajduje się w Archiwum XX. Czartoryskich w Krakowie pod nr. 2418, str. 115—226.

non chartas palantes, manu autoris exaratum 1800 anno in usum amici Thadei Czacki.

Jest to, jak tytuł wskazuje, nie opis podróży i poszukiwań, lecz katalog kilkunastu pozycyi, które miał możność zbadać i zrejestrować.

Obejmuje on:

1. Rejestr pism zawartych w rękopismie u prywatnej osoby znalezionym a zupełnie przepisanym (str. 117—124). Są to akty polsko-szwedzkie z l. 1618—1657. Gdzie się ten rękopis znajduje, niewiadomo.

2. Rejestr pism zawartych w trzech tomach ex Bibliotheca Gymnasii Lincopensis pozwolonych (str. 125—136). Są to listy Hozyusza i Kromera, (przedrukował Tyszkiewicz, T. II. str. 40—63).

3. Rękopisma z księgarni królewskiej w Sztockholmie (str. 137—139) (przedrukował Tyszkiewicz I, str. 41—45).

4. Rękopisma z księgarni Graffa de Brahe w Skogkloster (str. 140—169), (Tyszkiewicz I, str. 118—157).

5. Rejestr rękopismów znalezionych w księgarni Akademii Upsalskiej (str. 169—171). Jest to opis 8 pozycyi.

6. Rejestr rękopism w księgarni królewskiej w Kopenhadze str. 171—176.

7. Chartae palantes typis editae in Bibliotheca Comitis de Brahe (str. 177—180). Spis druków.

8. Collectio Palmschöldiana (str. 181—184) por. niżej.

9. Extract du Catalogue de Mr. de Engeström (str. 185—204), spis druków ulotnych.

10. Appendix eorum, quae I. S. indicavit reperta in arce Tidoen (str. 205—216). Jest to opis archiwaliów, należących wówczas do Oxenstjernów, dziś w Riksarkivet, gdzie stanowią oddział »Polska arkivet«.

11. Manuskrypt z prywatnej księgarni, blisko 2000 kart liczący. Jest to opis rękopisu silva rerum, zawierającego materyały do historyi polskiej z lat 1639—1712; był to rękopis, który jak ostatnia data 1712 wskazuje, zawędrował do Szwecyi niewątpliwie drogą kupna. Gdzie się teraz znajduje, niewiadomo.

O ile te usiłowania rewindykacyi podjęte za istnienia państwa polskiego nie odniosły żadnego skutku, o tyle świetniejszymi rezultatami uwieńczone zostały zabiegi Adama ks.

Czartoryskiego. Z jego to polecenia wyprawił się do Szwecyi w r. 1810 jego zaufany bibliotekarz puławski Felicyan Biernacki[1]), używany często do sekretnych misyi dyplomatycznych. Na drogę otrzymał instrukcyę od Tadeusza Czackiego, w której tenże skreślił krótki rys stosunków polsko-szwedzkich oraz podał wskazówki, czego tam szukać należy[2]).

Zaopatrzony w polecenia wyjechał Biernacki w lipcu 1810 do Szwecyi i rozpoczął poszukiwania w rządowych zbiorach Upsalskich i Stockholmskich, a następnie rokowania o odstąpienie znalezionych Poloniców[3]).

Rokowania z Biblioteką królewską poszły bardzo gładko, gdyż decyzya zależała wyłącznie od króla, a u tegoż gorąco popierał prośby Biernackiego kanclerz minister stanu Wawrzyniec Engeström[4]). Dnia 31 października otrzymał Biernacki od ministra G. Wetterstedta uwiadomienie, że król zgodził się na wydanie z królewskiej biblioteki książek i rękopisów wymienionych w jego prośbie[5]).

Nie mamy spisu tych rzeczy, w papierach Biernackiego znalazła się jednak karteczka, wymieniająca trzy najcelniejsze zdobycze: 1) Xięgi o postępkach a sprawach wojennych księcia Alberta pruskiego. 2) Dyaryusz sejmu Piotrkowskiego z r. 1562. 3) Metrykę korespondencyi Szczęsnego Kryskiego[6]).

---

[1]) O jego misyi do Anglii por. artykuł Wawrzkowicza, Biblioteka Warszawska 1913, I, str. 417—446.

[2]) Instrukcya ta wydrukowana w Sienkiewicza Skarbcu historyi polskiej, Paryż 1839, T. II, str. 162—173, datowana z Wilna 3 lipca 1810.

[3]) Do negocyacyi Biernackiego znajdujemy wiadomości w jego papierach, przechowanych w Archiwum familijnem ks. Czartoryskich w Krakowie pod nr. 277, 279 i 549. Są tam jego korespondencye, akty i notatki; niestety niema wcale spisu rękopisów i książek przywiezionych z Szwecyi, niema też żadnego śladu w katalogach Muzeum XX. Czartoryskich, które to rękopisy stamtąd pochodzą. Prócz tych materyałów znajdujemy wiadomość o akcyi Biernackiego w protokółach senatu akademickiego Uniwersytetu w Upsali.

[4]) Wielki przyjaciel Polaków; był w czasie sejmu czteroletniego posłem szwedzkim na polskim dworze; stany w uznaniu jego przychylnych dla Polski działań, nadały mu indygenat polski. Następnie był posłem na dworze Berlińskim, w końcu ministrem spraw zagranicznych i kanclerzem. Był ożeniony z Rozalią Chłapowską.

[5]) Arch. famil. Czartor nr. 549, list oryginalny Wetterstedta.

[6]) Tamże, świstek. Te trzy rękopisy posiada Muzeum XX. Czartoryskich.

O wiele bogatszy materyał znalazł Biernacki w bibliotece Upsalskiej: natrafił tam na olbrzymi zbiór korespondencyi warmińskich, zabranych przez Szwedów z Fromborku. Kolekcya ta była najpierw w rękach prywatnych, a dopiero w roku 1715 nabyto ją od studenta Krystyana Kalixta; liczyła ona 7636 sztuk, z tego mała część była oprawiona w 13 pergaminowych woluminach, reszta zaś była nieoprawna [1]).

Biernacki umiał pozyskać dla swych celów bibliotekarza Upsalskiego P. F. Aurivilliusa, który wydając opinią o prośbie Biernackiego [2]), by za cenę 200 dukatów odstąpiono tę kolekcyę X. Czartoryskiemu, orzekł, że rzeczy te — prócz dwóch tomów korespondencyi Dantyszka, które zatrzymać należy — nie przedstawiają właściwie żadnego interesu dla Szwedów. Korespondencye te odnoszą się wyłącznie do spraw polskich, leżą więc w bibliotece bezużytecznie; natomiast tą transakcyą można sobie zaskarbić wdzięczność X. Czartoryskiego i pozyskać z Polski, jeżeli nie oryginały, to przynajmniej odpisy materyałów, odnoszących się do dziejów szwedzkich.

Niestety, sprawa nie poszła łatwo; na posiedzeniu senatu mimo przychylnego votum rektora, bibliotekarza i kasyera, wniosek nie utrzymał się: odrzucono go bez podania motywów [3]). Mimo to, po jakimś czasie, dzięki dalszym zabiegom Engeströma, za poparciem arcybiskupa Upsali jako kanclerza Uniwersytetu [4]), którego dla sprawy pozyskał Engeström i na życzenie króla zapadła nowa uchwała [5]), którą upoważniono Aurivilliusa, ażeby wydał Biernackiemu żądane korespondencye.

Natychmiast wyruszył Biernacki z Szwecyi [6]), z końcem listopada był już w Stralsundze [7]), wioząc tak niezwykle obfitą

---

[1]) Relacya Auriviliusa w protokółach senatu Uniw. Upsalskiego z dnia 22 września 1810.

[2]) Protokół senatu z dnia 22 września 1810.

[3]) Donosi Engeström żonie Eufemii z Örebro 30 września 1810. Arch. fam. Czart. nr. 549.

[4]) List Aurivilliusa z 25 września 1910. Arch. fam. Czart nr. 279.

[5]) Protokół senatu z 3 listopada 1810.

[6]) Pasport wydany przez króla Karola, dnia 6 listopada. Arch. fam. Czart. nr. 549.

[7]) Pasport wydany 24 listopada przez «Königl. Schwedisches Packhaus in Stralsund», wymienia 2 większe i 2 mniejsze skrzynie z rękopisami i książkami; tamże.

i cenną zdobycz. Czacki, który sam w swych zbiorach miał tak nieocenione skarby, dowiaduje się »z prawdziwą pociechą i winszuje krajowi, że tak wielkie skarby złożonemi będą w Puławach[1])« — a uważa to za dowód »jak nasz kochany Xiążę jest szanowanym, jak jego osobie oddano własność publiczną, którą narodowi całemu odmówiono[2])«.

Należałoby oznaczyć, które to rękopisy obecnego zbioru Muzeum XX. Czartoryskich obejmują te zdobycze Upsalskie; niestety, jak zaznaczyliśmy, niema spisu tych nabytków, i nie zanotowano ani w katalogu ani na rękopisach ich pochodzenia, niepodobna więc dziś oznaczyć ich dokładnie. W każdym razie badania nasze wykazały, że rękopisy te umieszczono w dzisiejszym inwentarzu od nr. 1595. Owych 13 tomów w pergamin oprawnych figuruje pod nr. 1595, 1597, 1599, 1601, 1602, 1604, 1606—1609, 1618, 1620, 1637; nieoprawne korespondencye rozpoznajemy w rękopisach oprawionych w pierwszych latach XIX. w, w półskórek: nr. 1593, 1594, 1596, 1598, 1603, 1605, 1611—1613, 1615—1617, 1619, 1621, 1624—1626, 1628, 1630, 1631, 1634, 1638, 1639, 1640, 1643. Czy to już wszystko, dziś trudno stwierdzić, w każdym razie jest to zrąb główny[3]).

W wieku XIX mamy do zarejestrowania kilka wycieczek uczonych polskich, podjętych do Szwecyi w celu poznania przechowanych tam materyałów.

W r. 1844 odbył dłuższą podróż po Szwecyi Eustachy Tyszkiewicz; owocem tej wycieczki jest wydana przez niego w r. 1846 w Wilnie dwutomowa książka: »Listy o Szwecyi«. Są to barwnie spisane wspomnienia z tej podróży, zawierające opisy kraju, zabytków, obserwacye tamtejszego życia i stosunków, ale w dziale badań bibliotekarskich nie przynoszące właściwie nie nowego po nad wiadomości Albertrandego[4]).

---

[1]) List do Adama Czartoryskiego, z 26 grudnia 1810, Arch. famil. Czartor nr. 277, k. 8.

[2]) List Czackiego do Biernackiego, z 26 grudnia 1810, drukowany w Sienkiewicza Skarbiec historyi polskiej T. II, str. 175.

[3]) Varmiensia, znajdujące się w tym zbiorze w początkowych setkach numerów inwentarza (241—245, 247, 249, 308), pochodzą ze zbiorów Czackiego, do których dostały się prawdopodobnie wprost z Warmii.

[4]) Opisuje tam w T. I, str. 41—45 Bibliotekę król. w Stockholmie; str. 46—51 ryciny i medale; str. 118—157 kilka rękopisów w Skokloster;

Większą wartość ma dla nas ta książka jedynie z tego powodu, że przejmuje w całości opisy z niewydanego Iter Suecicum Albertrandego.

Nic zgoła nie daje wydana w r. 1845 książka Aleksandra Przeździeckiego »Szwecya«; są to wyłącznie wspomnienia z podróży.

W drugiej połowie w. XIX podjęte przez kilku uczonych badania nad Kopernikiem zwróciły uwagę na biblioteki i archiwa szwedzkie. Rozpoczął te studya Prowe, który w broszurze »Mittheilungen aus Schwedischen Biblioteken und Archiven« (1853), zrejestrował szereg Kopernikanów, oraz podał wykaz materyałów, odnoszących się do historyi Prus.

Posunął naprzód i pogłębił te badania w swych »Analecta Varmiensia« Hipler, który choć osobiście nie zwiedził Szwecyi, jednak, sprowadziwszy stamtąd szereg rękopisów, podał wyczerpujący ich opis, w szczególności zaś na str. 125—146 opis jednego tomu korespondencyi Hozyusza i dwóch tomów Kromera, znajdujących się w Linköping.

Studya nad Kopernikiem prowadzili dalej prócz Hiplera Curtze i Kolberg — lecz najintensywniej poświęcił się tym badaniom prof. Ludwik Birkenmajer, który w tym celu odbył w r. 1897 i 1908 podróże do Szwecyi [1]).

Ogólniejsze znaczenie zdawała się mieć praca Aleksandra Hirschberga, owoc jego wycieczki do podjętej Szwecyi w r. 1896, zatytułowana: »Z wycieczki naukowej do Szwecyi« [2]). Okazuje się jednak, że jest to praca niedokładna i bezwartościowa, gdyż Hirschberg nie badał wcale rękopisów, lecz podawał ich wykaz według katalogów szwedzkich, które je opisują nie tylko bardzo powierzchownie i niedokładnie, ale najczęściej błędnie.

---

str. 167—169 sumaryczny wykaz pozycyi w Archiwum państwa; str. 178—185 rękopis z Lund, obejmujący kancelaryę Zygmunta Augusta; w T. II. str. 40—63 trzy rękopisy w Linköping.

[1]) Rezultatem tych badań były: ogromna księga: Mikołaj Kopernik. Studya nad pracami Kopernika oraz materyały biograficzne (1909), broszura Nova Copernicana (1909), oraz szereg drobniejszych przyczynków.

[2]) Drukowana w Kwartalniku historycznym 1896, str. 92—113, oraz wydana w osobnej odbitce Lwów, 1896.

Wszystkie te omyłki podaje Hirschberg bez sprostowania[1]), pozatem dwie trzecie broszury zajmuje przedruk opisu archiwum państwa z jego urzędowej publikacyi[2]).

W r. 1892 bawił również w Szwecyi Dr. Józef Korzeniowski i zbadawszy szereg rękopisów Biblioteki królewskiej i Archiwum państwa w Stockholmie, opisał je bardzo dokładnie i szczegółowo, lecz nie ogłosił rezultatów swych poszukiwań.

Pozatem czynili poszukiwania w Szwecyi: Dr. Eugeniusz Barwiński do czasów Zygmunta III, Dr. Wacław Sobieski do Zamoyskiego, p. Kordzikowski do stosunków polsko-szwedzkich za Gustawa Adolfa. To byłby wykaz wszystkich badaczy polskich, którzy zwiedzili zbiory szwedzkie.

Wszystkie te poszukiwania były dorywcze, a zakres ich z natury rzeczy ograniczony, gdyż każdy badał to, co go najbardziej obchodziło, co potrzebnem było do jego studyów specyalnych; nikt nie miał zamiaru i nie mógł się nawet pokusić o ogarnięcie i wyczerpujące zbadanie wszystkich w Szwecyi się znajdujących Polonicòw, gdyż takie badania przechodziły już siły jednostki.

Ażeby te badania wyczerpująco przeprowadzić i dać nareszcie nauce polskiej taką pracę, jaką podjął w r. 1851 z inicyatywy morawskiego Wydziału krajowego Beda Dudik[3]), postanowiła Akademia Umiejętności zorganizować ekspedycyę, której zadaniem było przedsięwziąść takie badania.

Po przeprowadzeniu studyów przygotowawczych, powołano do tej ekspedycyi: dra Eugeniusza Barwińskiego, dyrektora Archiwum państwowego we Lwowie, dra Ludwika Birkenmajera i dra Jana Łosia, profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego, oraz uproszono do udziału w niej znanego badacza dra Isaca Collijna, starszego bibliotekarza z Upsali, którego znajomość literatury szwedzkiej i zbiorów tamtejszych znakomicie ułatwiła pracę i umożliwiła wyczerpanie materyału. Prócz tego towarzyszył prof. Birkenmajerowi jego syn Aleksan-

---

[1]) Tak np. podaje za katalogiem szwedzkim, że Rp. Skokloster Samlingar fol. 55, zawiera rachunki dworu Zygmunta III z r. 1628, podczas gdy są to rachunki żup wielickich.

[2]) Meddelanden fran Svenska Riksarkivet.

[3]) Owocem jej jest książka: «Forschungen in Schweden für Mährens Geschichte».

der, słuchacz Wydziału filozoficznego na Uniwersytecie Jagiellońskim, który dopomagał swemu ojcu w poszukiwaniach.

Ekspedycya wyruszyła z Krakowa w połowie lipca 1911 roku i mając z góry określony sześciotygodniowy czas trwania, miała w tym czasie przeszukać wszystkie zbiory szwedzkie, zbadać i opisać wszystkie w nich znajdujące się Polonica do Szwecyi wywiezione.

Mając przeprowadzić poszukiwania pod tym kątem widzenia, należało przedewszystkiem zwrócić się tam, gdzie, jak badania wskazywały, głównie spłynęły owe Polonica. Głównym terenem operacyjnym były zatem miasta Upsala i Stockholm, gdyż znając historyę rozdziału łupów, można było przewidywać, że tam głównie, jeżeli nie wyłącznie, się znajdują.

Ale prócz dokładnego zbadania Biblioteki uniwersyteckiej w Upsali, Biblioteki królewskiej i Archiwum państwa w Stockholmie, należało się zastanowić nad sprawą zbadania także innych zbiorów publicznych i prywatnych, gdzie również, choć znacznie mniej obfitych spodziewać się należało zdobyczy. Trzeba więc było zwrócić uwagę przedewszystkiem na wielkie biblioteki: uniwersytecką w Lund, gimnazyalną i kapitulną w Linköping, Vesterås i Strängnäss, oraz majoracką hr. Brahe w Skokloster, — te też przedewszystkiem przeszukano skrupulatnie. Lecz prócz tych głównych bibliotek jest w Szwecyi sporo dużych bibliotek publicznych i prywatnych, a niepodobna było je wszystkie po kolei objeżdżać. Tu wielką pomocą była okoliczność, że inwentaryzacya szwedzkich bibliotek bardzo znacznie postąpiła, i że literatura tamtejsza posiada doskonałe prace bibliograficzne i bibliotekarskie [1]). Z znakomitej pracy Almquista [2]) można się było dowiedzieć, że bardzo wiele bibliotek posiada katalogi rękopisów a nawet druków [3]), oraz, że o innych zbio-

[1]) Należy ostrzedz badaczy przed ogromną (6-ciotomową), ale dyletancką, w najwyższym stopniu chaotyczną i niedokładną pracą księgarza Carlandra: Svenska bibliotek och exlibris, gdyż podane tam bezkrytycznie fałszywe wiadomości mogą badacza sprowadzić tylko na manowce.

[2]) J. A. Almquist, Sveriges bibliografiska literatur; tom II tej pracy podaje na 493 stronnicach kompletny wykaz prac, poświęconych bibliotekom i archiwom szwedzkim.

[3]) Biblioteki w Bergshammar, Brokind, Engsö, Götheburg, Karlstad, Löberöd, Örebro, Nyköping, Skara, Säfstaholm, Thureholm, Tidö, Vexiö, i wielu innych.

rach są w literaturze liczne dokładne opisy. Po przestudyowaniu tych katalogów oraz opisów, a także po zasięgnięciu informacyi wytrawnych szwedzkich bibliotekarzy okazało się, że w innych zbiorach niema zgoła nic, co by nas interesować mogło, jedynie w zbiorach bar. Bonde w Eriksberg można się było spodziewać pewnych plonów; i ta też została zbadana.

Ale dokładne zbadanie nawet większych zbiorów poza Upsalą i Stockholmem dało rezultaty bardzo nikłe. Biblioteka w Lund dała nam jeden jedyny ważniejszy rękopis, zresztą już dawniej znany [1]); w Linköping niemal wszystkie ważniejsze rękopisy były znane i opisane [2]); w bibliotece w Skokloster, której cenny rękopiśmienny zasób zdawał się wskazywać, że i w dziale druków znajdzie się sporo Polonicow, znalazły się jedynie nieznane gdańskie i królewieckie dysertacye z XVII w., a wszystkie ciekawsze książki polskie noszą napisy objaśniające, że zostały kupione w XVIII w., przeważnie w Gdańsku. W Strengnäss [3]) i Vesterås [4]) nic prawie się nie znalazło, a tamtejsze Polonica pochodzą z Czech i Moraw; pozatem biblioteka br. Bonde w Eriksberg dała trochę materyałów historycznych niezbyt wielkiej wagi.

Zadaniem ekspedycyi było zupełne i dokładne przeszukanie wszystkich badanych zbiorów, tak, ażeby już raz ustać mogły legendy o skarbach tam ukrytych i ażeby można było dać uczonym pewny i dokładny wykaz wszystkiego, ażeby ich uwolnić raz na zawsze od żmudnych i bezowocnych poszukiwań, a umożliwić odrazu badanie tego, co do ich prac potrzebne.

Dlatego też w dziale rękopisów w bibliotekach przez ekspedycyę badanych, nie ograniczaliśmy się do katalogów, które nie zawsze o wszystkiem mogły nas pouczyć, lecz sięgaliśmy wprost do półek, braliśmy kodeks za kodeksem do ręki, notując i opisując każdy, choćby najmniej ciekawy. W dziale druków trzeba było przejrzeć in natura dziesiątki tysięcy książek, ale tylko w ten sposób można było wyłowić wszystkie Polonica.

---

[1]) Opisał go Tyszkiewicz T. I, str. 178—185.

[2]) Linköpings Bibliotheks Handlingar T. I—II, 1795; Lidén J. H. Repertorium Benzelianum 1791.

[3]) Jest drukowany katalog tej biblioteki: Aminson, Cathalogus bibliothecae templi Strengnesensis 1863.

[4]) Katalog rękopisów wydał Molér.

To też obecnie, gdy postawimy sobie pytanie, czy ekspedycya wyczerpała materyał, możemy z czystem sumieniem odpowiedzieć, że zostały zbadane wszystkie zbiory, co do których były jakiekolwiek poszlaki, że mogą coś polskiego zawierać, gdzie był jakikolwiek rozsądny powód do przedsięwzięcia badań. Również twierdzić można, że w zbadanych zbiorach nic chyba ważniejszego nie uszło naszej uwagi; być może, że w bibliotece Upsalskiej gdzieś utaił się jakiś druk polski, ale są to chyba luźne okazy. Dla przyszłych badaczy może być niniejsze sprawozdanie pewnym przewodnikiem.

O rezultatach poszukiwań nie będziemy się tu szerzej rozwodzić, gdyż sprawozdanie daje dokładny opis wszystkich zbadanych rękopisów i książek; to też, nie wdając się w treść zdobyczy, w kilku słowach postaramy się tylko dać zestawienia liczebne, niejako obrachunek ogólny.

Ogólna liczba opisanych tu rękopisów, pochodzących z Polski wynosi 205 pozycyi [1]). Więcej niż połowa z nich należała do bibliotek warmińskich i poznańskich; z adnotacyi stwierdzić można, że z Fromborku pochodzi 68, z Brunsbergi 16, z Poznania 92), nadto, że 34 rękopisów musiało należeć do jednego z trzech wyżej wymienionych zbiorów [3]).

Z biblioteki w Rydze [4]) pochodzą 2 rękopisy, z Gutsta [5]) i Dorpatu [6]) po jednym; te dwa ostatnie należały prawdopodobnie później do jednego z wyżej wymienionych zbiorów.

---

[1]) Podane w sprawozdaniu jako nr. 1—114 i 215—370. Z tej liczby należy odliczyć:

a) 53 rękopisów nie polskiego pochodzenia: 8—11, 14, 20, 21, 23, 26—31, 34—38, 40, 41, 48, 224—226, 231—238, 250, 247, 257, 273, 274, 278, 279, 283, 284, 307—316, 320, 327. b) 12 rękopisów niewątpliwie nie wywiezionych z Polski, ale pochodzących od późniejszych zbieraczy: 221—3, 347, 363—370.

[2]) Z Biblioteki Warmińskiej w Fromborku: 2, 7, 12, 13, 16, 18, 19, 52—95, 97—104, 243, 265, 317—319, 321—323, 336.

Z Biblioteki Brunsberskiej: 44—46, 50, 96, 105—108, 244—249, 304.

Z Biblioteki jezuickiej w Poznaniu: 109—112, 215, 218, 251, 305, 306.

[3]) Są to rękopisy odnoszące się do Warmii lub też rękopisy jezuickie (reguły, ćwiczenia i t. p.), które należały niewątpliwie do kolegium w Brunsberdze lub Poznaniu: 1, 3, 5, 6, 8—10, 17, 34, 36—38, 216—220, 252—256, 258—264, 266—271.

[4]) nr. 113—114.

[5]) nr. 51. [6]) nr. 39.

Z pozostałych 74 rękopisów walna część pochodzi niewątpliwie z archiwum koronnego i biblioteki królewskiej; są to bądź papiery nie odebrane po pokoju oliwskim, bądź zabrane w czasie wojny przez ludzi prywatnych. Naliczyć ich można 42 [1]), niepodobna tylko dziś określić, które należały do archiwum koronnego, które zaś do biblioteki królewskiej.

Reszta rękopisów (32) pochodzi prawdopodobnie z zagrabionych zbiorów prywatnych.

Badania nasze wykazały, że 12 rękopisów stanowią papiery niegdyś Marcyana Wituskiego [2]), które w czasie inwazyi szwedzkiej w Poznańskiem wpadły w ręce Wrangla i znalazły się następnie w zbiorach zamku Skokloster. Ze względu na ważność tych materyałów, kilka słów wspomnieć musimy o dawnym ich właścicielu.

Marcyan Wituski († 1657), pozostawał w bardzo bliskich stosunkach z dworem, gdzie jako sekretarz Władysława IV i Jana Kazimierza często przebywał; u tego drugiego szczególnie był w wielkich łaskach, używany często do tajnych poselstw. Oddany całą duszą królowi, by mu w ciężkich chwilach dopomódz, sprzedał nawet część sreber kapitulnych i naraził kapitułę gnieźnieńską na straty. Piastował godności kanonika krakowskiego i sandomierskiego, scholastyka gnieźnieńskiego, był kanclerzem arcybiskupstwa Gnieźnieńskiego za Andrzeja Leszczyńskiego (od r. 1652), z którym już dawniej jako podkanclerzym (1644—1651) i kanclerzem (1651—1652), utrzymywał bardzo bliskie stosunki. Tak samo brat Wituskiego, jezuita, przebywał na dworze królewskim i miał nawet tytuł królewskiego historyografa.

Stanowisko, jakie zajmował Wituski jako sekretarz i powiernik króla, przyjaciel kanclerza, oraz kanclerz arcybiskupstwa Gnieźnieńskiego, sprawiło, że zgromadziły się u niego papiery państwowe i arcybiskupie [3]). Prócz bardzo obfitej koresponden-

---

[1]) nr. 276, 277, 280—282, 285—300, 302, 303, 324—326, 328—331, 339—343, 346, 348, 350. 351, 354, 355, 359.

[2]) nr. 239—242, 272, 275, 301, 344, 345, 349, 361, 362.

[3]) Wszystkie te papiery były złożone w szeregu konwolutów, nazwanych «Polska handlingar», bez żadnego porządku, pomieszane, nieopisane. Dopiero autor tej przedmowy uporządkował je, ułożył według materyi i opisał

cyi z najwybitniejszemi osobistościami z lat 1646—1654, oraz minut jego własnych listów, znajdujemy tam minuty kancelaryi królewskiej, królewskie korespondencye, korespondencye arcybiskupów gnieźnieńskich, akty odnoszące się do spraw biskupstwa krakowskiego i arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, a w końcu całą kancelaryę Andrzeja Leszczyńskiego (1652—1654).

Niewiadomo, jaką drogą w papierach Wituskiego znalazła się także znaczna ilość korespondencyi Lwa Sapiehy oraz materyałów do wojny moskiewskiej, w której ten brał udział — a więc z lat, w których Wituski nie odgrywał jeszcze wybitnej roli. Być może, że dostały się one tu za pośrednictwem jezuity Wituskiego, który z Sapiehami w bliskich pozostawał stosunkach.

Z jednego i tego samego, a nieznanego źródła pochodzą 4 rękopisy Skoklosterskie [1]), odnoszące się do spraw rokoszowych i moskiewskich. Nie ma na nich żadnego śladu, któryby pomógł odgadnąć, skąd pochodzić mogą; jedynie pewien związek treści z owymi papierami Sapieżyńskimi, oraz okoliczność, że należą dziś do tego samego zbioru co i papiery Wituskiego [2]), pozwala nam przypuszczać, że należały niegdyś również do niego.

Ekspedycya nie ograniczyła swych badań wyłącznie do rękopisów z Polski pochodzących, lecz starała się zbadać w bibliotekach, w których czyniła poszukiwania, także i obce, do Polski się odnoszące. Tak więc sprawozdanie podaje opis szeregu rękopisów średniowiecznych obcego pochodzenia a zawierających rzeczy polskie [3]); zbadano też znaczną liczbę rękopisów szwedzkich, w których się znajdują materyały do historyi polskiej [4]).

W szczególności w dziale rękopisów historycznych w bibliotece Upsalskiej zwrócono uwagę na dwa kompleksy: zbiór Palmskjölda i Nordina.

Zbiór pierwszy, liczący 295 dużych tomów, jest dziełem ojca Eryka († 1680) i syna Eliasza († 1719) Palmskjöldów, obu

---

[1]) nr. 333, 334, 337, 338; piątego, opisanego u Tyszkiewicza I, str. 118—128 nie można było odszukać.

[2]) Biblioteka w Skokloster posiada pozatem tylko bardzo małą ilość polskich rękopisów.

[3]) Sprawozdanie podaje opis 22 pozycyi: 8—11, 14, 20, 21, 23, 26—31, 34—38, 40, 41, 48.

[4]) nr. 371—451.

archiwaryuszy państwowych, którzy całe życie poświęcili na zebranie tej kolekcyi. Jest to zbiór w rodzaju Tek Naruszewicza, zawierający odpisy aktów publicznych, korespondencyi, awizów i relacyi, oraz ogromną ilość broszur i pism ulotnych w odpisach lub oryginalnych drukach, uporządkowany chronologicznie i rzeczowo; jest on szczególnie ważny z tego powodu, że obaj twórcy mieli nieustannie dostęp do najważniejszych źródeł i że korzystali jeszcze z nieuszczuplonych zbiorów państwowych przed pożarem z r. 1697, a przeto wiele rzeczy dziś w oryginale nieistniejących znaleść tu można w odpisach. Drugi zbiór, liczący 411 tomów, jest dziełem Nordina, biskupa Hernesandu († 1812), znanego zbieracza i obejmuje również materyały historyczne. Oba zbiory zostały skrupulatnie przeszukane, a zawarte tam materyały odnoszące się do historyi polskiej wymienia szczegółowo sprawozdanie.

Poszukiwania w dziale druków polskich przechowanych w bibliotekach szwedzkich wykazały 160 dotychczas zupełnie nieznanych książek, u nas zaginionych i zapomnianych [1]). Pomijając już druki gdańskie i drukowane w Królewcu Polonica, mamy między znalezionymi:

Z XVI w. druków: krakowskich 29, wileńskich 9, poznańskich 2, nieświeskich 2, brunsberskich 7, toruński 1.

Z XVII w.: krakowskich 10, wileńskich 4, poznańskich 6, kaliski 1, brunsberskich 6, toruńskich 2.

Prócz nieznanych druków polskich pomieszczony został na końcu opis 11 druków hebrajskich wytłoczonych w Polsce; nie mając możności stwierdzenia, czy są to rzeczy znane czy też nie, podajemy ich opis.

* * *

Dla objaśnienia nadmieniamy, że dla kontroli przy każdej pozycyi zaznaczono, kto jest autorem opisu; skrócenia oznaczają:

A. B. = Aleksander Birkenmajer
E. Bar. = Eugeniusz Barwiński

[1]) Sprawozdanie podaje opis 168 druków, w tem 8 pozycyi podaje uzupełnienia do Estreichera, 160 zaś druków zupełnie nieznanych.

J. C. = Isac Collijn
J. Ł. = Jan Łoś
L. B. = Ludwik Birkenmajer.

Ostateczną redakcyą sprawozdania objęli prof. Jan Łoś i dr. Eugeniusz Barwiński; pierwszy opracował do druku i przeprowadził korektę str. 1—180, drugi zaś str. 181—339; przedmowę napisał Dr. Eugeniusz Barwiński, indeks opracował prof. Jan Łoś.

Na koniec spełniamy miły obowiązek wdzięczności składając gorące podziękowanie wszystkim tym, od których w pracach naszych w czemkolwiek doznaliśmy poparcia i pomocy; przedewszystkiem więc Wysokiemu c. k. Ministerstwu Oświaty i jego Szefowi Sekcyi J. Ekscelencyi Dr Ludwikowi Ćwiklińskiemu oraz Członkom austryackiej Legacyi J. Ekscelencyi p. Ministrowi Konstantemu Dumbie i Radcy Legacyjnemu Ludwikowi hr. Badeniemu za akredytowanie naszej ekspedycyi u Rządu Szwedzkiego, a Wysokiemu Ministerstwu Oświaty Królestwa Szwecyi za wydanie zarządzeń i poleceń, które znakomicie poparły i ułatwiły nasze badania.

Następnie wyrazy szczerej i gorącej podzięki należą się Szefom archiwów i bibliotek: Archiwaryuszowi państwa E. Hildebrandowi, Bibliotekarzowi państwa E. W. Dahlgrenowi, Dyrektorom Bibliotek uniwersyteckich w Upsali i Lund A. Andersonowi i C. af Petersonowi, właścicielom bibliotek prywatnych: hr. Brahe w Skokloster i Br. C. C. Bonde w Eriksbergu oraz bibliotekarzom i archiwaryuszom: J. A. Almquistowi (Stockholm), S. Berghowi (Stockholm), van Döbeln (Upsala), J. M. Hulthowi (Upsala), E. Meyerowi (Upsala), O. Norbergowi (Strengnäss), hr. Stenbockowi (Stockholm) i T. Westrinowi (Stockholm); ich łaskawa uczynność i nieustanna pomoc ułatwiła nam znakomicie wykonanie trudnego zadania.

W szczególności wspomnieć należy z szczerą wdzięcznością usługi wyświadczone nam przez Rudolfa br. Cederströma, który nie tylko wspierał nas radami, ale poświęcił nam dni parę, by umożliwić zbadanie biblioteki w Skokloster, pozostającej pod Jego opieką.

Lecz największy dług wdzięczności zaciągnęliśmy wobec Dra Isaca Collijna, członka naszej ekspedycyi, który nie tylko towarzyszył nam przez cały czas naszego pobytu w Szwecyi,

ale i niezmordowanie pracował wraz z nami. Jego znajomość literatury szwedzkiej i tamtejszych bibliotek oszczędziła nam trudów bezowocnych, uchroniły od straty czasu, oraz umożliwiła wykonanie przedsięwziętego zadania. Za te usługi wyświadczone polskiej nauce składamy Mu szczere, staropolskie Bóg zapłać!

Dr Eugeniusz Barwiński.

I. Rękopisy dawniejsze.

Przeważnie pochodzą z wieku XV, rzadko trafiają się wcześniejsze. O ile mają związek z Polską, po największej części z Polski do Szwecyi wywiezione zostały, wyjątkowo tylko trafiają się i takie, co. choć w Szwecyi napisane, mają treść bliżej nas interesującą. Wszystkie te dawniejsze rękopisy podzielić można na dwie główne grupy: do pierwszej zaliczyliśmy te, które ze względu na treść całości lub części mogą wzbudzić zainteresowanie czy to historyka, czy filologa, do drugiej zaś — wszystkie z treścią bezpośrednio polskich rzeczy nie dotyczącą, ale godne wzmianki dlatego, że były niegdyś w Polsce, i stąd, jako łup wojenny, do Szwecyi wywiezione zostały.

Przy poszukiwaniach nad temi rękopisami i przy kollacyonowaniu odpisów z oryginałami pomocy kompetentnej i wydatnej łaskawie udzielili pp. Dr. Władysław Baran, Prof. Dr. Stanisław Estreicher, Prof. Dr. Stanisław Krzyżanowski, Prof. Dr. Stanisław Kutrzeba i Dyrektor biblioteki Jagiellońskiej Dr. Fryderyk Papée.

Ekscerpty z rękopisów włączono tu odrazu do ich opisów w tej myśli, że tym sposobem całość zyska na jednolitości przedstawienia. Znalezione w rękopisach teksty, znane już z innych źródeł, nie zostały tu skopiowane, i tylko zaznaczono przy nich, gdzie je ogłoszono drukiem. Być może, iż przy skrzętniejszem poszukiwaniu okazałoby się zbytecznem drukowanie tekstów niektórych, tutaj podanych; wytłumaczeniem niech będzie okoliczność, że tę pierwszą część sprawozdania układał nie historyk zawodowy.

Grupa A.

a. Kopie dokumentów, aktów urzędowych, listów, kronik i t. p. źródeł historycznych, które dotyczą stosunków politycznych lub prywatnych.

1. (Link. Kyrkohistoria 9). Folio, 300 × 120 mm.

Rękopis złożony z 22 oktonów, napisanych na papierze i pergaminie w ten sposób, że w każdym oktonie karty 1 i 16, tworzące jakby okładkę, oraz środkowe 8 i 9 są pergaminowe, inne zaś — papierowe. Na końcu każdego oktonu znajduje się podpis notaryuszów: Coyera i Maillarda. Wszystkich kart zabytek liczy 342 zapisanych i 8 pustych na końcu — (zeszyt jedenasty liczy tylko 7 arkuszy).

Jest to urzędowa, notaryalna kopia wpisanych do regestrów papieskich aktów procesu z r. 1420, między Królem Polskim a Zakonem Krzyżackim toczonego w Krakowie. Według innego rękopisu też akty zostały ogłoszone drukiem w wydawnictwie Działyńskich »Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. Posnaniae 1855—6«; mianowicie tekst rękopisu Linköpińskiego k. 2v—54 znajduje się w »Lites« t. II str. 1—78; k. 54—200 = t. I str. 3—354; k. 200—341 v = t. II str. 78—316. W naszym rękopisie są tylko początkowe i końcowe klauzule, (k. 1—2 v i k. 341 v — 342 v) których niema w tekście drukowanym; natomiast ten ostatni jest znacznie zupełniejszy od Linköpińskiego, gdzie zwłaszcza liczne zeznania świadków opuszczono zupełnie bez zaznaczenia, że je pominięto.

Karta 1: In nomine Domini Amen. Guillermus [1]) tituli sancti Marci sancte Romane ecclesie presbyter Cardinalis Universis, ad quos hec scripta pervenerint, salutem et noticiam veritatis. Ad Universitatis vestre noticiam deducimus, quod Anno a nativitate eiusdem domini millesimo quadringentesimo vicesimo tercio Indicione prima, die vero martis decima nona mensis octobris, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri domini Martini divina providencia pape quinti Anno sexto, prefatus sanctissimus dominus noster papa, in suo palatio apud

[1]) Guillelmus Fillastre tit. s. Marci, cr. 1411 a Joanne XXIII, † 1428.

sanctam mariam maiorem Rome habens coram se unum magnum registrum in papiro coopertum pargameno et circumligatum quodam funiculo atque sigillatum et asserens michi, coram eodem sanctissimo domino nostro papa presenti, illud esse registrum nonnullorum actorum et gestorum per venerabilem virum magistrum Anthonium Zeno, canonicum ecclesie patracensis, decretorum doctorem et referendarium suum vigore cujusdam commissionis et mandati apostolici eiusdem domini nostri pape, prefato domino Anthonio directi, super nonnulliis controversys, causis et querelis, tunc coram eodem domino nostro papa pendentibus inter illustrem principem et dominum dominum Wladislaum Polonie Regem, concernentibus etiam nobilem virum dominum Alexandrum alias Witoldum ducem Lithuanie ex una parte, Et Religiosos ac strenuos viros, Magistrum et fratres ordinis Jerosolimitani beate marie theutonicorum De Prussia ex altera parte, occassione nonnullorum ducatuum, terrarum et dominiorum et rerum aliarum, qui et que in eodem registro exprimuntur; Et quod prefatus magister Anthonius Zeno commissarius illud registrum eidem domino nostro pape ad eiusdem domini pape mandatum fideliter transmiserat Nobisque idem dominus noster papa, facto nobis vive vocis oraculo, commisit et mandavit, quatenus Registrum huiusmodi aperiremus et ipsum registrum ac omnia in eodem contenta fideliter transcribi faceremus et transcriptum, facta prius de illo fideli collatione per nos vel alium, in formam publicam redigi faceremus decerneremusque, eidem transcripto in formam Publicam redacto fidem sicut ipsi originali adhibendam fore et adhiberi (1 v) atque transcriptum huiusmodi procuratori vel procuratoribus prefati illustris principis dni Regis Polonie, si id peteret vel peterent, traderemus et assignaremus. Sigillum autem eidem registro appensum erat rotundum et sculpti in eo sex semicirculi, et in medio circulus rotundus, in cujus superiori parte littera A et inferius ZENO sculpta erat, cuius sigilli similitudo figure hic proxime depicta erat (znak pieczęci).

Postmodum per venerabilem et circumspectum virum magistrum Paulum Wladimiri, decretorum doctorem, custodem ecclesie Cracoviensis, et nobilem virum Jacobum de Parauesino, procuratores dicti dni Regis polonie, de quorum mandato nobis constitit et eiusdem mandati tenor inferius est insertus, fuimus

cum instantia requisiti, quatenus ad executionem mandati apostolici et commissionis predictorum procederemus, sicut nobis per prefatum dominum nostrum papam mandatum extitit et commissum.

NOS igitur, mandatis apostolicis obedire volentes, Registrum huiusmodi aperuimus et omnia in eo contenta fideliter transcribi fecimus.

Tenor autem procuratorij, de quo supra fit mentio, talis est:

WLADISLAUS dei gratia Rex polonie, Lythwanieque princeps supremus et heres Russie, Significamus tenore presentium quibus expedit universis, quomodo volentes, ut causa et cause nostre, que inter nos, Regnum, Terras, Prelatos, principes, proceres et subditos nostros ab una, Et magistrum ordinis Cruciferorum de Prussia ac ipsum ordinem, Terras et subditos ac adherentes ab altera partibus coram Sanctissimo in christo patre et dno dno martino digna dei providentia papa quinto et moderno Sacrosancte Romane ac universalis ecclesie Summo pontifice dno nostro benignissimo super iniquitate seu nullitate cuiusdam sententie pretense arbitralis, per inclitum Dominum (2) Sigismundum Romanorum Regem late, vertitur et vertuntur, seu verti sperantur, ut ordine et processu debitis dirigantur, omni modo, via, stilo et forma, quibus melius potuimus et debuimus, fecimus, constituimus, ordinavimus, constituimus facimusque et ordinamus nostros veros, legitimos, certos et indubitatos procuratores, actores, factores et negotiorum nostrorum nuncios speciales cum potestate unum vel plures procuratorem sive procuratores substituendi et eosdem revocandi et onus procurationis in se, quotiens opus fuerit, reassummendi, videlicet Venerabilem et nobilem viros: magistrum Paulum Wladimiri, doctorem decretorum, custodem Cracoviensem absentem et Jacobum de parauesino presentem, et onus procuriatonis sponte in se recipientem, ambos in solidum et quem libet eorum seorsum. Ita, quod non sit melior conditio occupantis, sed quod unus inceperit, alter eorum prosequi valeat, mediare et finire, dantes et concedentes eisdem procuratoribus nostris plenum mandatum et omnimodam potestatem, a Sanctissimo dno nostro papa predicto vel alio quocunque judice dato vel dando, petendi et obtinendi, prefatam sententiam Romanorum Regis pretense simpliciter et sine strepitu ac figura Judicii tanquam iniquam ad equitatem reduci vel declarari, ipsam fuisse et esse nullam et invalidam. Nec per eam nos aut Regnum

nostrum, Terras nostras, prelatos, principes, proceres, Barones et subditos predictos ad aliquid vel aliqua obligari et teneri. Et ad petendum nos et Regnum nostrum predictum circa sententiam diffinitivam Judicum, Delegatorum Sedis apostolice, super terris Pomeranie Chelmensi et Michaloviensi et alia jura nostra conservari et huiusmodi sententiam debite executioni demandari. Et per prefatum Dnum nostrum papam et sedem apostolicam confirmari, ratificarí et approbari. Dictosque magistrum et ordinem ipsius ad interesse damna et expensas factas et fiendas condemnari et ad condemnata et taxata solvenda compelli.

Et generaliter alia omnia faciendi, que nosmet facere debe remus, si personaliter omnibus premissis et cuilibet premissorum interessemus, Promittentes ratum et gratum habere et perpetuo observare, quicquid per dictos procuratores nostros et eorum substituendos actum, factum et ordinatum fuerit in premissis et quolibet premissorum, in verbo nostro Regio et fideli. Datum in Nepolimice, loco venationum nostrarum (2 v) undecima die mensis Septembris Anno Dni millesimo CCCC^{mo} vicesimo, Sigillo nostro presentibus appenso. Presentibus hys Reverendis in Christo patribus dominis: Nicolao sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopo et primate, Alberto Cracoviensi et Johanne Chelmensi episcopis, nobis sincere dilectis testibus ad premissam rogatis et vocatis.

Dominus Rex per se.

Registri vero predicti tenor de verbo ad verbum talis est:

In nomine Domini etc. v. »Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. Poznaniae 1855—56«, II, 1—78, I, 3—354, II, 78—316.

K. 341 i 341 v klauzule Michała Lasockiego i Gabryela de Bossis w innym porządku niż w Lites (str. 315 i 316; tu najprzód klauzula Gabryela de Bossis a potem Michała Lasockiego), przy czem klauzula Lasockiego brzmi nieco inaczej:

K. 341 Et ego Nicolaus michaelis de Lassathky, clericus placensis(!) diocesis, publicus apostolica et imperiali auctoritatibus notarius, integre examinacioni et productioni omnium testium ac aliis quamplurimis actis suprascriptis in premissa causa acticatis, quibus pro maiori parte interfui una cum magistro Gabriele

antonii de Bossis, presentis cause connotario suprascripto et testibus, suis locis in presenti processu conscriptis, dum coram predicto domino anthonio Zeno canonico patracensi, sedis apostolice nuncio et presentis cause judice, ab eadem sede judice delegato acticarentur et fierent, presens interfui, vidi et audivi eaque omnia et singula in hoc Registro scriptorum foliorum manu propria dicti magistri [1]) gabrielis connotarii [2]) posita et scripta vidi et palpavi, preterquam in primo quinterno, in quo partim manu mea scriptum est, partim manu alterius, cui aliis negociis occupati Ego et gabriel connotarius premissam scripturam commisimus pro parte faciendam et de dictis testium manu mei, predicti nicolai, scriptis. Quascunque rasuras, correcciones et addi(341 v)ciones, si que sunt in aliquo predictorum foliorum, concordantes presentis subscripcionis testimonio approbans, nil addendo vel minuendo, quod sensum commutet vel variet intellectum et quedam spacia, in fine nonnullorum sexternorum vel plurium foliorum existencia, vacua dimittendo, hic et post predicta acta me subscripsi mandato prefati domini anthonii delegati in fidem et testimorium omnium premissorum requisitus.

Dalej takaż klauzula Gabryela de Bossis.

K. 342 Hoc autem Registrum de mandato nostro per diversos nostros notarios et scribas transcriptum Nos guillermus Cardinalis sancti marci predictus per nostros fideles notarios infrascriptos cum originali predicto fideliter et diligenter conferri fecimus atque decrevimus et decernimus eidem transcripto fidem sicut originali predicto perpetuo adhibendam atque idem transcriptum et presens nostrum decretum in formam publicam redigi mandavimus per eosdem nostros notarios infrascriptos nosque manu propria in eodem subscripsimus ac ipsum sigilli nostri fecimus appensione muniri, die decima octava mensis Junii Anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo septimo Indiccione quinta pontificatus domini nostri martini pape quinti anno decimo presentibus in decreto huiusmodi venerabilibus viris dominis et magistris: Johanne Campani sco-

---

[1]) Ten wyraz dopisany na interlinii.

[2]) Wyraz dopisany na marginesie.

lastico Remensi [1]), Toussano mercerii archidiacono Brugensi in ecclesia tornacensi [2]), guillermo souchardi precentore aptensi [3]), guillermo de haya scolastico redenensi [4]), Johanne ducis et guillermo malardi canonicis cenomanensi(bus) [5]), Stephano yenus nouiomensi [6]) et Iacobo donati sancti odomari de sancto odomaro Mornensis [7]) diocesis eclesiarum canonicis ac pluribus aliis testibus ad hoc vocatis et rogatis. (Podpis): G. Cardinalis sancti marci manu propria.

Ego autem yuo coyer, archidiaconus de pohaer in ecclesia corisopitensi et canonicus Nannetensis, publicus apostolica et Imperiali auctoritate ac dicti Reverendissimi in Christo patris domini Guillermi Cardinalis sancti marci secretarius et notarius de suprascripto transcripto ad originale regestrum, michi per eundem dominum Cardinalem traditum, una cum magistro Roberto Maillardi magistro in artibus et canonico laudunensi [8]), apostolica auctoritate publico ac ejusdem domini mei cardinalis secretario et notario, fideliter et diligenter de verbo ad verbum contuli et de illo collacionem feci fidelem. Et insuper idem Reverendissimus in Christo pater dominus cardinalis me et testibus suprascriptis presentibus dictis die et hora narravit et asseruit commissionem et mandatum per sanctissimum dominum nostrum Martinum papam quintum atque requisiciones pro parte procuratorum illustris principis domini Wladislay Polonie regis, prout in primo huius transcripti folio continentur, factas et facta sibi fuisse die ibidem descripto. Et consequenter sibi constitisse, quod sigillum Regestro originali appensum et de quo in ipso primo folio fit mencio, erat et est verum sigillum magistri Antonii Zeno decretorum doctoris ibidem designati. Et ideo de mandato ejusdem domini mei Cardinalis hec de alia manu et aliis manibus scripta in hanc publicam formam redegi et in ea post subscripcionem dicti domini (342 v) mei domini cardinalis

---

[1]) Reims.
[2]) Tournay w Belgii.
[3]) Apt we Francyi.
[4]) Rennes we Francyi.
[5]) Le Mans we Francyi.
[6]) Noyon we Francyi.
[7]) Terouanne we Francyi.
[8]) Laon we Francyi.

me subscripsi et signum meum apposui consuetum in fidem et testimonium premissorum. Acta fuerunt hec Rome in palacio sancti grisogoni, quod inhabitat prefatus Reverendissimus pater dominus cardinalis sancti marci anno, die, mense, indiccione, pontificatu ac presentibus supradictis.

(Znak notaryalny).

Wreszcie to samo, napisane przez Roberta Maillardi z małą różnicą w końcowych wyrazach: et testibus presentibus suprascriptis.

(Znak notaryalny). (J. Ł.)

2 (Ups. C. I). Folio, 310+215 mm, papierowy z w. XV i XVI k. 373, ze zbiorów Benzeliusa.

K. 2—135 Epistolae Petri de Vineis. Dalej K. 356 v—365, inne listy, np. Władysława Jagiełły z r. 1424 w sprawie husytów w Polsce. K. 361—361 v:

Wladislaus d. g. Rex Polonie lituanieque princeps supremus et heres Russie... datum in Radczenalb (sic!) feria sexta post festum sancti Stanislai pontificis, anno dni M°CCCCXXIIII°; K. 361v—362: A paradiso prime consciencie numero sue preuaricacionis exclusus...« dłuższy annex do powyższego listu; K. 362 v—363: Wladislaus d. g. Rex Polonie... et heres Russie preclaro principi dno Cantena domino Olomuczensi, fratri nostro Karissimo, preclare princeps frater noster Karissime, literas uestras hodie recepimus in Olsnicza... datum in Kalis feria quinta Cena Domini anno eiusdem XXVIII (= 1428). Ad relacionem venerab. Ste-ni (sic!) Czelog regni Polonie vicecancellarij.

Listy te znajdują się wśród zbioru innych listów w sprawach husyckich; całość przedstawia się jako zbiór formularzy tj. wzorów układania listów, aktów itp. dla użytku kancelaryi, prawdopodobnie biskupiej.

Oprawa kodeksu w deski powleczone czerwoną skórą; resztki klamerek. K. 2 ręką z końca XV w.: Liber mei Mathei de Launaw Warmiensis Ecclesie Cantoris et Canonici. Tamże inną, późniejszą ręką: Liber Bibliotece Varmiensis, jeszcze inną ręką dawną: Epistole Frederici Imperatoris Sekundj.

Mateusz z Lunawy (de Launaw) kantor i kanonik frauen-

burski († 21. IX. 1495), był bezpośrednim poprzednikiem Mikołaja Kopernika na kanonii warmińskiej. (L. B.).

3. (Ups. bez sygnatury w osobnej teczce) 200×270 mm. na pergaminie pisany fragment listu jakiegoś Krzyżaka (mistrza lub komtura) w r. 1422. (J. Ł.)

4. (Link. H 3a) Quarto min. papier. XV. w. kart 11 i 2 puste: Incipit cronica perbreuis Monasterii Oliuensis et primo promittuntur pauci versus subscripti ibidem ymaginibus fundatorum monasterii ejusdem.

K. 5 v. Expl. Post multa ergo mala, post gravissimas hominum cedes, post agrorum depopulacionem, tandem pace reddita et inita concordia, Pomerania domini Kasimiri regis Polonie subjicitur dicioni anno dni MCCCCLXVI. Hic serenissimus rex, cleri fautor et religionis, monasterio oliuensi omnes hereditates ac jura, quas autem justo titulo possidebat, confirmauit (Mon. Pol. Hist. VI., 351—358).

K. 6. Kopia nadania księcia Sambora Pomorskiego i jego żony Mechtyldy, oraz Hodeskalka ze Stargardu klasztorowi Cystersów w Doberan i kościołowi »Samburgiensi« w r. 1248 łanów i niektórych przywilejów. To samo: Monumentorum fundationis Monasterii Pelplinensis fragmentum, herausgeg. v. Theodor Hirsch. Scriptores rerum Prussicarum I. 809—814 według rkp. z końca XIV. lub początku XV. w. Archiwum w Królewcu [1]). Po czem jeszcze: Anno Domini Millesimo ducentesimo septuagesimo sexto kalendis novembris propter loci incommoditatem transtulit se Conuentus in Pelplin alias nouum Dobberan dictum, ubi pro nunc Monasterium est constructum.

K. 7 v. De terminis, graniciis et gadibus loci prime abbacie et eius fundacionis cum pleno iure et omnimoda potestate (Perlbach, Pommerel. Urkundenbuch 145).

K. 8 v. Samburii bonorum pogtkow (!) Cosmenii et Cobelow donacionis cum descripcione terminorum eorundem confirmacio (Perlbach ib. 215).

---

[1]) Czytamy tam między innemi: mansos sitos in provincia Wancich in loco, qui Zoszna nocatur; w kopii Linköpińskiej ostatnia miejscowość pisze się: Solzna.

K. 10 v. Super decimatum absolucionem in pogotkow Episcopi et Capituli confirmacio (Perlbach ib. 290).

Na ostatniej pustej str. napisano: Pelplyn. Rękopis ten dawniej należał do biblioteki w Upsali. Kopia, zrobiona z niego ręką Benzeliusa, przechowuje się także w Linköping H. 67, Folio. (J. Ł.).

5. (Link. H. 35). Quarto papierowy XV. w. kart 96, oprawiony w papierową cienką okładkę; ze zbiorów Eryka Benzeliusa.

K. 1—3. Sequuntur articuli de Liga et unione terrarum Prussie, factis per proceres et terrigenas earundem in hac forma. Inc. Wissentlich sey... poniedziałek po Judica, t. j. 14 marca 1440 r. (Lewicki, Index Nr. 2305).

K. 3—5 v. Casus in terminis juxta exposicionem pro parte ordinis prout sic figurari:

Vasalli et civitates terre Prusie tam ordinis quam prelatorum convenerunt in unum auctoritate propria et statuerunt et ordinaverunt suprascripta in effectum:

Primo, quod subditi ejusdem terre debent facere dominis suis omnia, ad que de jure et honestate sunt astricti secundum tenorem privilegiorum suorum; volentes dicere, quod subditi tantum ea tenentur facere dominis suis, que in privilegiis sunt expressa, unum volunt dicere, quod cives rustici ad theolonea solvenda et expediciones non tenentur nec ad aliqua subsidia, que in privilegiis suis non exprimuntur.

Secundo, pro singulis annis in certo termino debeat iudicium generale observari, in quo debeant presidere XII. layci et quatuor viri ecclesiastici ad decidendum causas iniuriarum, quas pretendunt habere subditi contra dominos suos et viros ecclesiasticos seu religiosos.

Tercio, si aliquis subditorum pretenderet sibi iniuriam illatam per dominum ecclesiasticum et non posset expectare illud generale iudicium, talis debet adire civitates Culmensem et Thorunensem et hy, coadunatis aliis de liga, debent cognoscere de iusticia querulantis et illum offerre ad iusticiam paratam.

Quarto, si aliquis de liga pretenderet se spoliatum rebus suis ac bonis per dominum ecclesiasticum, tunc omnes illi de

liga debent assistere querulanti contra dominum suum ecclesiasticum auxiliis et consiliis, prout circumstancie cause hoc requirunt.

Quinto, si aliquem de liga wlnerari vel occidi contingat per virum ecclesiasticum vel religiosum, hoc debet exponi domino magistro generali, qui si non fecerit expeditam iusticiam, tunc omnes de liga debent se cum tanta securitate exhibere, quod talis offensa in corpore, rebus et adherentibus iniuriantis vindicetur.

Sunt et alia capitula, sed tamen non habent de melle, quantum illa quinque.

Dalej idzie dowodzenie, że wszystkie te artykuły i statuty nie mają znaczenia prawnego i krytyka każdego z owych pięciu artykułów.

K. 5 v—6. Sequitur de pena statuencium seu faciencium ligam contra ecclesiasticam libertatem.

Primo, omnia statuta huiusmodi sunt irrita, prout supra eciam deduxi et infra patebit. Secundo, statuendo hoc contra libertatem ecclesiasticam sua iurisdiccione sunt privati, que magna est pena. Tercio, locus, ubi huiusmodi statuta facta sunt, subjacet banno mille marcarum auri. Quarto, quod laici, iudicantes secundum illa statuta iniqua, sunt ipso iure infames et ideo testes, iudices, magistri civium, consules esse non possunt etc.

K. 6 v—8. Iste sunt conclusiones, de quibus in Nissa dicuntur concordati domini oratores dominorum regum Hungarie et Polonie anno Dom. MCCCCLXXIII. Inc. Primo conventum est inter ipsos oratores... (Lewicki, Index Nr. 4180).

K. 8 v—9 v. Rescriptum de curia et procuratore ordinis magistro generali Conrado Czolner super censu annuo, qui euntur in domibus vel aliis possessionibus secundum modum subscriptum, quod sit licitus.

K. 9v—10. Rescriptum littere cuiusdam quondam confecte super contractibus, ubi una manu emitur pro duodecim. Inc. Wir, bruder Conrad Czolner... data Malborg, w środę po św. Filipie i Jakubie (3 maja) 1386.

K. 10. Hec fuit et est constitucio magistri Conradi Czolner de Rotensteyn ac omnium prelatorum provincie, facta anno domini MCCCLXXXVI. feria quarta post festum Philippi et Jacobi apostolorum. Pod tym nagłówkiem nic nie wypisano.

K. 11—12. Sixtus episcopus servus servorum dei universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem et apostolicam benedictionem. Inter cetera divine placita maiestati valde primum et meritarium reputando ecclesiarum fabricis et religiosis domibus, in quibus sub habitu regulari jugi testimonia studio pie vite vocantes persone gratum exhibent, altissimo famulatum subveniunt suffragiis oportunis ad exaudicionis gracias, vota illa libenter admittimus, per que cedere ecclesie sive domus et loca religiosa fortuitis casibus ignis scilicet voragine concremata et gravia incommoda atque dampna perpessa reperari et instaurari valeant, eorumque oportunitatibus provideri. Cristique fideles ad impendendum talibus oportuna auxilia specialiter exhortamus. Sane quem admodum nuper in christo carissimus filius noster Kazimirus polonie rex illustris per dilectum filium Vrielem de Gorka prepositum ecclesie Gneznensis fructuum et proventuum camere apostolice in regno polonie debitorum collectorem et eiusdem regni cancellarium et ipsius regis oratorem ad nos destinatum exposuit Domus fratrum predicatorum poznaniensium, que olim insignis erat, causantibus sinistris eventibus ignis voragine concremata et adeo consumpta est, ut in ea decens fratrum numerus pro divinis celebrandis officiis residere non potest, ejusque sacristia, librorum, paramentorum et rerum aliarum ad divinum cultum spectancium ornamento decenti privata existit. Pro cuius quidem ecclessie refeccione et instauracione librorumque et ornamentorum decenti provisione non modica impensa opus esse dinoscitur, ad quam subeundam ipsorum fratrum et domus non suppetunt facultates, sed Cristi fidelium suffragia sunt plurimum oportuna. Nos igitur, cupientes ecclesiam ipsam ad statum pristinum ymmo opitulantes altissimo meliorem instaurari et reformari ac libris, paramentis et ornamentis huiusmodi decenter sulciri, necnon in statu prospero conservari, Utque fideles ipsi eo libencius devocionis causa confluant ad eandem et ad eius instauracionem, reparacionem et conservacionem huiusmodi manus promtius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis gracie uberius conspexerint se refectos, se omnipotentis misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus regnicolis regni Polonie ac prefati regis subditis dumtaxat vere penitentibus et confessis, qui ecclesiam predictam

exacto anno iubilei instanti in prima dominica quadragesime proxime eventualiter anni immediate sequentis devote visitaverint ac pro reparatione, instauratione et refectione huiusmodi medietatem expensarum, quas visitando beatorum apostolorum Petri et Pauli basilicas ac lateranensem et sancte Marie maiores de urbe ecclesias personaliter exposuisserit, contribuerint, plenariam omnium peccatorum suorum dimissionem ac iubilei indulgentiam auctoritate apostolica concedimus per presentes. Quasquidem remissionem et indulgentiam pariformiter consequantur omnes et singuli utriusque sexus fideles, qui metu gverorum sive hostium fidei, aut propter infirmitatem vel senium, seu divinum vel humanum servitium, ecclesiam ipsam comode visitare nequiverint, vel a personis, quarum servitia mancipati sunt, visitandi licentiam obtinere non poterint, dum tamen tantum quantum constitutio eorum dictaverit, quandocunque infra annum predictum ad dictam ecclesiam miserint et per ydoneum confessorem secularem vel regularem presbiterum, qui confessione ipsorum diligenter audita, pro quibusvis eorum excessibus, peccatis et delictis omnibus, etiam in singulis sedi apostolice reservatis casibus, de absolutionis beneficio provisum fuerit. Quibus super hoc plenam concedimus facultatem, ut autem ipsi fideles ad ecclesiam eandem festivitatibus sive diebus predictis confluentes et contribuentes, ut prefertur, consciencie pacem et animarum salutem deo propicio consequantur ac dictas imissionem et indulgentiam uberius consequi possint, nos venerabili fratri nostro episcopo Enensi, venerabilis fratris nostri episcopi Poznaniensis suffraganeo et collectori, prefatis ac dilectis filiis Nicolao de Scudla archidiacono Sremensi in ecclesia Poznaniensi et ipsius ecclesie fratrum predicatorum priori nonnullos presbiteros seculares vel regulares ydoneos, de quibus eis videbitur, in confessores eligendi et deputandi, ipsis vero presbiteris sic electis, confessiones ipsorum fidelium visitantium et porrigentium diebus predictis audiendi, predictis vero impeditis, similes presbiteros ydoneos sibi eligendi et confessiones taliter impeditorum et presidia modo premisso prestantium, si eis confiteri voluerint, audiendi et confessionibus ipsis diligenter auditis, pro commissis etiam, si talia fuerint, propter que sede apostolica merito consulenda foret, debitam absolucionem impendendi ac salutacionem paternam iniungendi, necnon

per eos ac alias predictas commissa quecunque vota peregrinacionis, continentie sive castitatis, preterque ultramarina ac beatorum apostolorum Petri et Pauli de urbe et sancti Iacobi in Campestella et religiosis votis dumtaxat exceptis, in alia pietatis opera prout animarum eorundem saluti expediri viderint commoditati, plenam et liberam concedimus facultatem. Propterea volumus atque decernimus, quod presens remissio et indulgentia quacunque suspensione similium indulgentiarum et remissionum per nos vel predecessores nostros Romanos pontifices facta, vel forsitan facienda, non obstante, plenum et omnimodum sortiantur effectum, quodque locorum ordinarii, ecclesiarum rectores et ordinum quorumlibet professores, presentium literarum publicationem et consumationem, servitionibus et aliis divinis officiis, que in eorum ecclesiis, si contigerit, libereque et gratis absque aliqua exactione facere teneantur, quotiens super his fuerint requisiti, fierique promittant sub excommunicationis pena, quam alias ipso facto incurrant. Et insuper volumus et ordinamus, quod contributiones, oblationes et elemosine, per ipsos christifideles, ut premittitur, faciende, in unam cistam sive capsam, tribus clavibus clausam, fideliter recondantur et demum due partes ex ipsis pro fabrica, reparatione et instauratione dicte ecclesie cremate et non alias convertantur, reliqua vero tercia pars eidem collectori pro tuitione Christianorum et expeditione contra Turcos, Thartaros et alios Christiane fidei inimicos convertenda debeat assignari. Forma autem, secundum quam deputandi confessores predicti fideles ipsos absolvere debeant et quam per ipsum collectorem dari volumus, hec est: Devotioni tue auctoritate apostolica tenore presentium indulgemus, ut sacerdotem ydoneum secularem vel regularem in tuum possis eligere confessorem, qui confessione tua diligenter audita, pro commissis per te criminibus, excessibus et delictis, seu peccatis omnibus, etiam in singulis sedi apostolice reservatis casibus, preterquam offense ecclesiastice libertatis, violationis interdicti ab eadem sede impositi, criminum heresis, rebellionis, aut conspirationis in personam vel statum Romani potificis, vel apostolicam sedem, presbitercidii, offense personalis in episcopum, delationis armorum ad partes infidelium ac etiam symonie, semel dumtaxat debitam tibi absolutionem in forma ecclesie consveta impendere ac paternam sa-

lutationem iniungere libere et licite valeat, sic tamen, quod idem confessor de his, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, eam tibi per te, si supravixeris, vel per alium, si forte tunc transieris, faciendam iniungat, quam tu vel illi omnino facere teneamini. Nulli ergo omnino homini liceat hanc paginam nostre concessionis, decreti, ordinationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Rome aput sanctum Petrum anno incarnationis dominice MCCCCLXXV. quinto Idus Octobris, Pontificatus nostri anno quinto.

Iuxta formam suprascriptam indulgentie pro reparatione ac instauratione monasterii fratrum predicatorum ordinis in Poznania per sanctissimum dominum nostrum Sixtum papam quartum sunt concesse anno Domini MCCCCLXXV ut patebit legenti.

K. 12 v. pusta.

K. 13—13 v. Pius II. do Kazimierza, króla polskiego, VI. Idus novembris (8 listopada 1461, por. Theiner, II. 139 i 137).

K. 13 v.—14. Sequitur processus sive mandatum ordinarium quoad presentem bullam proximo precedentem. Jan biskup Włocławski universis bez daty.

K. 14 v.—15. Item aliud mandatum ordinarium. Jan biskup Włocławski i kanclerz Augustino Tyrgart canonico et administratori ecclesie Varmiensis, in Swanowitze 10 novembris 1458.

K. 15. Item aliud mandatum. Tenże Jan Mathie Racht rectori ecclesie in Chodovo vicarioque in spiritualibus et officiali terre Pomeranie. In Colo feria VI. post Dorothee (8 lutego) 1460.

K. 15—16 v. Appellacio serenissimi domini Kazimiri regis Polonie a quadam pretensa excommunicacionis domini archiepiscopi Cretensis interposita ad sedem apostolicam:

In nomine domini amen. Sub anno domini MCCCCLXIII. indiccione XI. pontificatus domini pii pape secundi anno ipsius quinto, die vero veneris prima Julii personaliter constituti procuratores legitimi (15 v.) et idonei serenissimi principis domini Kazimiri dei gracia regis polonie etc. de quorum procuracionis onere et mandato michi notario infracripto per certum instrumentum publicum manu signo et nomine circumspecti stanislai, notarii publici auctoritate imperiali, clerici ejusdem diocesis

scriptum subscriptum et consignatum plena facta est fides, tenendo et habendo suis in manibus quandam cartam papiream, vim et formam appellacionis in se continentem tenoris infrascripti, ipsam a quodam pretenso rumore ad eundem serenissimum principem dominum Kazimirum regem Polonie, nondum decem diebus lapsis et noticia perlatis et habitis nomine sue serenitatis procuratorio ad sanctissimum dominum nostrum pium papam et sanctam sedem apostolicam intencionem appellandi, provocandi interposuerunt ac interiecerunt tali forma et tenore, ut sequitur: Coram vobis, magnificis, strenuis, nobilibus, circumspectis, discretis viris, dominis, hic presentibus et astantibus, teque notario publico, tanquam persona autentica fideli et legali, nomine procuratorio Serenissimi principis domini domini Kazimiri, dei gratia regis Polonie, magni ducis lithwanie, Russie Prussieque domini et heredis necnon omnium et singulorum dominorum prelatorum utriusque status religiosorum, abbatuum priorum, gardianorum parochialiumque ecclesiarum rectorum, certorumque presbiterorum et clericorum, curatorum et non curatorum ac procerum nobilium, subditorum cunctorumque incolarum cuiuscunque status, gradus et condicionis ordinis et preeminencie existant in et sub regno terris, dominiis regni Polonie et presertim terris Prussie sue celsitudini, dicioni et potestati ubilibet in civitatibus, opidis, castellis, villis et locis subiectis obedientium et parentibus constitutarum et consistencium animo et intencionem appellandi, provocandi pro(vo)camus et appellamus et dicimus, quod quamvis cautum sit in iure quod nullus censeatur, veniat et reputatur excommunicandus, censurandus seu publice excomunicatus, pronunciandus et renunciandus nisi citatus, vocatus subsistentique causa presertim legitima et jurisordine debite servato convictus fuerit, quod etsi rei veritas preter et absque eo, quod umquam ipse Serenissimus dux Kazimirus rex Polonie necnon prelati utriusque status condicionis et preeminencie prenominatorum nostrorum dominiorum, terrarum, civitatum, opidorum, (16) castellorum, villarum et quorumvis locorum in et sub ipso regno et terra Prussie fuerint et sunt coniunctim vel diversim ad pretensas magistri et ordinis cruciferorum in Prusia aut alicuius alterius piam instanciam ac iudicis presenciam sepe nominatus rex cum personis sui regni dominii utriusque status maiestati inclite obedientibus

servientibus opem, auxilium et consilium prestantibus, facientibus, impendentibus aut intendentibus fuerit citatus, evocatus, aut iurisordine debito servato sentencialiter iuridice convictus in genere aut in specie nominatimque citati, evocati et convicti, ut premissum est; nichilominus tamen quidam reverendus pater dominus Jeronimus archiepiscopus Cretensis [1]) nuncius oratorque prefati sanctissimi domini nostri pape pii in regno polonie terris ac dominiis predictis cum potestate legati de latere constitutus et deputatus premissus veniens et eo, quod sentencia, causa legitima non interveniendo aut subsistendo iurisque ordine non servato, sed prompto et ex animo lata ipsi iure censeatur nulla, prefatos dominos, prelatos, proceres, barones, milites et nobiles ac civitatum, opidorum, castellorum, castrorum, villarum, locorum communitates, pretores et consules ac utriusque status personas religiosos, presbiteros, clericos, curatos et non curatos necnon singulos, opem, concilium, auxilium, favorem et signanter in terris prusie ipsi domino regi et ab eo constitutis prelatis et proceribus dantes, facientes, prestantes et ferentes in ecclesiis diversis et presertim civitatis et diocesis wratislaviensis et in vilipendium et ignominiam preiudicium iniuriam iacturam, gravamen et dampnum prefatorum utriusque status ipsius domini regis, nescitur quo spiritu ductus ac qua fretus facultate et auctoritate, excomunicatis et excomunicatos puplice denunciari procuravit et infamari mandavit, prout id ad domini regis et suorum procuratorum, ut premissum est, noticiam nondum decem diebus elapsis pervenit et pervenisse creditur, ea contra deum et justiciam faciendo, nec licere et debere talia facere. Ex premissis igitur et quolibet premissorum procuratores predicti nunc quo supra sencien(do) dictum dominum regem omnesque prelatos, proceres, barones, nobiles, milites, civitates, personas utriusque status ac sexus ac ipsi domino (16 v) regi faventes subditos et obedientes multipliciter gravatos timentesque in posterum plus posse gravari, ledi et opprimi, Cum ex preteritis verisimiliter presenciatur de futuris sequentibus et sequendis a pretenso rumore et aliis gravaminibus quibuscunque nec non ex

[1]) Hieronymus Landus, protonot. apost. Mittitur a. 1469 nuntius apost. ad regna Poloniae et Bohemiae. Obtinet postmodum titulum patr. Constant. et obiit post 16 Oct. 1493. Eubel, II. 156.

omni sentenciis, censuris, si dici merentur, fulminatis et fulminandis ad prefatum serenissimum dominum nostrum pium papam ejusque sanctam sedem apostolicam provocamus, appellamus in his scriptis apostolosque primo instanter, secundo instancius et tercio instantissime vel saltem a te notario publico literas testimoniales nobis dari petimus, subiciendo nos et prolem nostram cum omnibus et singulis nobis adherentibus et adherere volentibus tuicioni et protectioni sedis apostolice antedicte et protestando, quod hanc appellacionem volumus prosequi et illam insinuari illi vel illis, cui vel quibus de iure et dominio tutus nobis pateat accessus insinuanda. Salvo iure addendi, minuendi, corrigendi et aliam de novo faciendi et interponendi ac aliis iuris remediis sibi semper et per omnia salvis, Post cujus quidem appellacionis interposicionem prefati domini procuratores a me notario puplico infrascripto pecierunt sibi fieri et confici puplicum seu puplica instrumentum seu instrumenta tot, quot fuerint eis necessaria et quomodolibet oportuna acta sunt hec.

Stanislaus de lancicia clericus Gneznensis diocesis apostolica et imperiali auctoritatibus notarius supradictis: apellacioni interposicioni, lectioni, protestacioni, apostolorum peticioni aliis que etc.

K. 16—30 v. Sequitur tenor concordie inter serenissimum dominum Kazimirum Polonie etc. ex una et magistrum Ludovicum magistrum ordinis Cruciferorum parte ex altera de latino in thevtunicum translate anno domini MCCCCLVI. in Thorun celebrate (Dok. mistrza, por. Lewicki, Index, Nr. 3826).

K. 30 v. Juramentum civium pro conservacione pacis.

K. 31—32. Confederacio inter serenissimum dominum Kasimirum, regem Polonie etc. et reverendum patrem dominum Paulum episcopum Varmiensem habita et facta. Korczyn. Sabbato die s. Gothardi (5 maja) 1464 (Dok. króla, Lewicki, Index Nr. 3730).

K. 32—32 v. Król Kazimierz (acta ut supra) zatwierdza ugodę Prusaków z tymże Pawłem, biskupem Warmińskim:

In nomine domini amen. Ut acciones et gesta Regum et principum temporis successu virtutem obtineant, sagax natura illud homini indidit remedium, ut literarum apicibus et testium aminiculo perhennentur et roborentur. Ad perpetuam igitur rei memoriam, Nos Ka(32 v)simirus dei gracia rex po-

lonie necnon cracovie, sandomirie, siradie, lancicie, cuyavie, magnus dux lithwanie, Russie, Prussie necnon Culmensis, elbingensis, konigibergensis et pomeranie terrarum heres et dominus Significamus tenore presencium quibus expedit universis presentibus et futuris harum noticiam habituris: Postquam magnifici Stiborius de baysen terrarum nostrarum prusie locum tenens, Johannes de cosseletz palatinus in wladislaviensi et capitaneus in marienburg, Otto machewitz, Nicolaus Pfeylssdorff, famosique civitatum Thoruniensis, Elbingensis et Gdanensis magistratuum nostro et omnium prelatorum, baronum, procerum militarium et civitatiensium regni nostri et terrarum Prusie necnon capitaneorum, Rothmagistrorum et servilium equitum et peditum nostrorum, cuiuscunque status et condicionis fuerint, presencium et futurorum nominibus Quandam pacem perpetuam, vnionem et amicabilem concordiam cum Reverendo patre domino paulo electo confirmato suoque capitulo ecclessie Warmiensis necnon eorum vasallis, terrigenis, civitatensibus, subditis, servilibus et coadiutoribus sub certis modis ordine, posicione et articulis in eorum literis desuper datis et confectis expressam et contentam confecerunt, firmaverunt, roboraverunt et inierunt, Quamquidem unionem perpetuam et pacem nos tanquamquam rex christianissimus, cupientes eaque sunt pacis et non affliccionis, in omnibus articulis, clausulis, posicionibus, condicionibus et punctis approbamus, ratam habemus, ratificamus et confirmamus tenore presencium mediante, promittentes et spondentes verbo regio et bona fide pacem et unionem sic conceptam per nos firmiter et inviolabiliter omnesque nostros subditos adjutores et coadherentes esse tenendam et observandam harum, quibus sigillum nostrum presentibus est subappensum, testimonio literarum; acta ut supra.

K. 33—34 v. Tenor constitucionis Karoline Bonifacius (IX) papa episcopo Halberstadensi. Rzym VI. nonas maii (2 maja) pontificatus nostri anno quartodecimo (1403).

K. 34 v. Anno domini MCCCCL. X. decembris infrascripta pacta effectualia extra bullam legacionis extracta fuerunt per reverendum patrem Ludovicum episcopum Silvensem, verbo et in scripto proposita in arce Elbigensi in presencia dominorum: Ludovici magistri, prelatorum et preceptorum communitatum, civitatum, terrarum Prussie. Sequitur tenor bulle Nicolai pape quinti.

K. 34 v—36 v. Mikołaj V. Ludovico episcopo Silvensi IV. nonas augusti (2 sierpnia) 1454.

K. 36 v—37 v. Responsio ad bullam domini nostri pape Nicolai per reverendum dominum Ludovicum Silvensem episcopum per dominos: magistrum Ludovicum, prelatos, preceptores et fratres ordinis Beate Marie thevtunicorum factum.

K. 38—39. Tenor responsionum de patria Prussie i thevtunica exposicione (bez daty).

K. 39 v—40. Kazimierz król feria V. post festum Omnium Sanctorum (3 listopada) 1463 in conventu generali Piotrkovie celebrata. (Odpowiada Lubece na jej propozycye, by wziął ją na medyatora w sprawie pruskiej. Lewicki, Index, Nr. 3698).

K. 40 v—41. Tenże w tejże sprawie z tejże daty.

K. 41—44 v. Articuli et querele pro parte serenissimi principis domini Kasimiri dei gracia regis Polonie producti coram reverendo patre domino Arnoldo episcopo Lubicensi et suis Collegatis in dieta Varsoviensi contra magistrum Ludovicum de Erlichszhuszen et ordinem Cruciferorum anno domini MCCCCLXIV. (Lewicki, Index, Nr. 3742).

K. 44 v—48 v. Sequuntur responsiones in eadem dieta pro parte magistri et ordinis date contra articulos precedentes (Lewicki, Index, Nr. 3743).

K. 49—51 v. Sequitur copia de diffinitiua sentencia pro parte magistri et ordinis fratrum theutunicorum contra Regem polonie per Albertum ducem Austrie edicta et conclusa.

Wir Albrecht von gotis gnaden herzog von ostirraich, zcu Steyaren vnd zcu Kernyten, Graffe zcu tzeycel vnd zcu tyrol vnd herre zcu kraen vnd der krabaten etc vor allen menniclich, den disse vnse schrifte vorpracht werden, Bekennen wir offentlich, das vor vns des grossmechtigen heren konige zcu polan. gross furste zcu littawen vnd herre der rewszen von aym vnd des hochwirdigen vnd geystlichen herren ludwigis von erlichszhussen des ordens vnsir lieben frawen des tawtschen spytals zcu Jerusalem pruder vnd homaister in prewszen, von seynem vnd seynes ordens wegen vom andren tayle, mechtige sendepoten seyen irschaenen vnd haben vns anpracht, wy durch dy schikunge des almechtigen vnd parmhertzigsten vnsirs heren dy perurten payde taile zcu aym peyfrid gekomen weren vnd pynnen der tzeit des payfrides von XVI personen alle ire

tzwaytracht schadens schande wy allirley schelunge, wy sich dy auch beszher vorlawfen vnd irhaben hatte, addir noch pynen dem payfride irhaben wurden, vnd dornoch so werren dy XVI mit aym oppirmanne noch baider tayle wille vnd vorlibunge nicht gantz vortragen vnd grundlich zcu synunge frede vnd rue brengen mochten, zcu uns sam zcu eynem obirsten, vorwilben und gekoren richter ane allen berueff vnd appellatien beyde zcu bobistlichen vnd keyserlichen gerichte, noch gate vnd rechte zcu richten vnd vszzcusprechen gesatzt haben, vnd haben vns von beyden teylen vleysiclich vnd demuticlich gebeten vns sulcher aller sachen zcu vndirwynden, vnd eyn sulchs nicht abe zcuslaen vndir velen meren worten beyde muntlich vnd schriftlich alse denne der anlaesz vnd recesz doroben clerlich vszweyszen. So entchuldigeten wir vns vff dy tzeit mit mancherley sachen, (49 v) dy vns leyder eynszteyls zcukomen seyn, peinlich, das wir sulche so verre sachen, als sy y vnd ygehort wern zu richten vnd vsz zcusprechen vil zcu swach wern, vnd melden vns der auch mit nichte undirwinden, sy wurden vns denn durch unsirn heyligsten vater den bobist, vnd gnedigsten herrn keyser mechticlich zcu richten beuolen. Daruff beydir teyle sendeboten antworten, wir sulden ane allen tzweyfil seyn, sy wolden vns auch sulche beuelunge kortzlich vnd zu rechter tzeyt wol schreyben vnd schicken, Abir vleyselicher vmme gotis vnd seyner werden muter marie ere willen eyn sulchs nicht abe zcu slaen, also nach etzlichen fristagen mit reyfem rathe und wolbedachten mute vndirwunden wir uns sulcher sachen. Do abir antworten vns dy gedochten beydir teyle sendeboten alle ire tzwetracht, schadens vnd schelunge in schriften volkomene vndirweysunge, vnd itzlichs teyls kegen das andir seyne zcusprache, vnd vorwillen sich von beyder herren: konige vnd homeysters wegen beyden hogisten penen und busse, dy im rechte billich weren, allen sachen noch lawte vnd inhaldunge allir puncte vnd worte, des anloesz der beteydinge im beyfrede begreiffen noch zcukommen. Dornoch am abende der Reynigunge vnsir lieben fruwen mait vns durch den andechtigen Cristoff Eglinger bruder desselbigen deutschen ordens obirantwort sulche obenberurte bobistliche vnd keyserliche mechtige befielunge. Dornoch am Erentage vor vnsirs herren hymelfart der herre kenig zcu polan schreib vns, wy her vff den gesatzten richtag,

also vff Johans Baptiste, seyne botschafft vmme kortze wille der tzeit nicht fertigen konde, noch darhen senden welde. Daruff wir em schreben, wy her sich vormals durch seyne mechtige botschafft schrifftlich vnd mundlich vorpflicht hette, darobir wir seyne Segil vnd briefe ouch vffenbar schrifte gnug hetten vnd irfordeten vnd irmaneten en betlich, das her den sachen nae qweme (50) vnd gnug tete, also her yo noch mit rechte noch mit irkeynen gelympe machte sulche sachen vnd seyne macht abesloen vnd widdirkomen, wir konden ouch ymmer nicht dirkennen das dy kortze der tzeit daran irrete. Dornoch vff den gesatzten richtag qwomen von vns des gemelten herren homeysters sendeboten vnd mechtige procuratores, also mit namen vlrich von lawtirsheym in deutschen vnd walschen landen meyster, vlrich von eysenhofen grosz komptur, Eberhart kynszberger treseler, desselbigen deutschen ordens brudere, martin frodener, petrus knorre vnd laurentius blumenow, im geystlichen vnd wertlichen rechten lerer vleysziglich vnd demutliclich vns anruffende, das wir den awszsproch, also wir vns vndirwunden hatten, thuen vnd awsprechen geruchten, daruff wir en antworten, wy vns der herre konige vnd wir em wedir daruff, als oben berurt ist, geschreben hatten. Dorvmme so vorschoben wir en den richtag bis uff uff sant margarethen taig, bynnen der tzeit wir den herren konigen zcu polan besenden vnd mit rechte dortzu irmanen vnd irforderen welden. Dornoch vff sant margarethen tag irschenen abir vor vns dy egenanten des herren homeysters sendenboten vnd mechtige procuratores vnd anrufften, irmaneten vnd irforderten vns mit hogem vleysze, der hogiste sy mit rechte mochten, den vszsprach zcu thuen, vff dasz sy in irem rechte durch vns nicht vorkortzit wurden. Dorvff wir en antworten, wir besorgeten uns wol, so wir schon den vszsproch teten, so weren wir doch vil zcu swach den bey macht vnd crafft handzcuhaben vnd zcuuolfaren. Dorvff sy antworten, sy tzweyfelten nicht, wir hetten wol vornommen wyder orden vmme ire land vnd lewthe gekomen weren vnd dornoch kortzlich alleyne durch hulfe vnd schickunge gotis zcu merem teyle ires landis sich wedir dirholt hetten, wir sulden auch an got nicht tzweyfeln, der wir vns vnsirn vszsprach vnd orteil bey macht (50 v) vnd craft zcu halden wol gnediclich helfen, bynnen der tzeit so sy uns so hoch

dirmaneten, schreb vns der herre konig zcu polan, her hette widderruft vnd widderryffe noch alle macht muntlich vnd schriftlich botschafft Sigil vnd Briefe, dadurch wir meynten seyn richter weren. Dorvff des herren homeysters mechtige sendeboten und procuratores antworten, der herre konig konde noch mochte mit irkeynem rechte noch gelympe sey Sigel vnd Briefe widdirruffen, abeslaen vnd widderkomen, also wir das selbist wol bas dirkennen, denn sy vns vndirrichten konden, vnd boten vnd ryffen vns an, vil mit hocherem vleysze denn vor, ane vndirlasz, tag tegilich, dirmaneten vnd irfordirten vns, das hochste sy mit rechte konden vnd mochten, das wir vmme gotis vnd seyner werden muter marien eren wille, den deutschen orden nicht langer in seynem rechte vorkortzten, besunder zcu hertzen nemen, das dy sachen nicht alleyne den orden, sunder got selbist vnd seyne werde mutter marien, in der ere der deutsche orden gestifft were. Ouch vor allen deutschen adil Ouch dy grosze ergerunge dy in der heyligen cristenheit durch den konig von polan gescheen were, vnd noch tag tegelich ee lenger ee mecher geschege, vnd eyn endlich orteyl vnd vszsprach, fordirlich des landis halben zcu prewszen vsz zcusprechen, vnd das zcu zcurichten, dem is von gote vnd rechte zcugehorte, geruchten, vnd vor tzalten ouch vil vnvorwintlichs schadens vnd vollen ires ordens gruntliche vorterbnisse, wy sy von vns im rechte lenger vortzogen wurden. Also haben wir mit vnser herren vnd forsten beyde in der heyligen schrift ouch geystlicher vnd keyserlicher rechte lerer vnd alle vnse herrenfrunt vnd rethe, dy wir vff dese tzeit dortzu haben mochten, bey vns getzogen daruff mit hogem vleysze vnd sorgfeldicheit gerathslagit vnd eyntrechticlich dirkant, das wir noch (51) sulche irmanunge, irforderunge und rechtisladunge dy wir dem herrn konige zcu polan nicht ane vnsir swere mühe vnd tzerunge haben gethan, vff vnsirn richtstul sitzende eyn endlich orteil vnd vszsproch nicht lenger mochte mit eren vnd rechte vffschyben, sundir hym sulch hyrnach geschrebenen worten lawtbart vnd vszgesprochen haben Im namen des herren amen wir, albrecht von gotis gnaden hertzog zcu ostirreich zcu Steyern vnd zcu kernten, Graffe zcu tzyell vnd zcu tyrol vnd herr zcu kraen vnd der karbaten, Alleyne das gestrenge gerichte gotis vor ougen habende, gotis namen vnd dy gnade der heyligen

geyste anruffende, dy land vnd lewte zcu prewszen alse mit namen Culmischland, michelerland, pomerellische seyte, pomesan, Ermeland, Nyderland vnd Samoland in crafft dissis orteyls vnd vszsprachs, dy aller so sy von velen iaren besessen vnd begrenitzit seyn, vngeteylt dem erwirdigen vnd geystlichen herrn ludwigen von erlichszhusen des ordens vnsir lieben frawen des deutschen spytals zcu Jerusalem bruder vnd homeyster in prewszen, seynen gantzen orden vnd den herrn Bisschoffen zcu Culmenzee, zcu Pomezan, zcu Ermeland vnd Sameland zcugerichtit vnd zcugesprochen haben, vnd in crafft vnd macht deser vnser wort vnd schrifft zcurichten vnd vor gote vnd noch rechte zcusprechen. Sunder den vszsproch vmme allirley andir schelunge, schaden, schande vnd zcusprache tzwuschen beyden teylen wellen wir vns frundlichen entlegen, vnd behalden das allir bey vns von desem tage obir eyn gantzis iar vnd wurdis denn an irkeynem teyle gebrechen, das vns nicht volgen wurde, vnd sich gutlich vnd frundlich in sünunge zcu frede vnd zcu rue geben welde, wellen wir noch dem iare, so wir darumme, alse wir von rechte sullen angelangit vnd irfordirt werden, ouch 51 v) gerne recht dorobir sprechen, vnd nach gote vnd rechte orteil vnd vszsprach thun, wurdis abir das yo got vorbyte, an irkeynen teile gebrochen, das dis vnsir orteil, ander berichtunge addir vszsproche, dy wir im addir noch dem iare thun worden, nicht halden welde, so hoffen wir vnd getruwen der almechtigkeit vnsirs heren, vnsirm heyligsten vater dem bobist, gnedigsten heren keyser, Korforsten, forsten, geystlich vnd wertlich, vnd andren vnsirn heren vnd frunden, so werden so sy vns auch bereit am meren teile zcugesagt vnd gelobit haben, vnsir dis orteil vnd ander vszsprache addir fruntliche berichtunge bey crafft vnd macht handzcuhaben vnd volfuren helfen. Dorobir vnd dabey seyn gewesen dy hochwirdigen vnd irluchten forsten vnd groszmechtige heren herren Burchardus der heyligen romischen kirchen prister vnd Cardinall Bischoff zcu awszburg, Fredrich Pfaltzgrafe vom reyne vnd hertzog von beyern, ludwig hertzog von landishutt vnd in beyern, Sigmunt hertzog zcu osterreich, zcu Steyern, zcu kernten vnd an der Etze, Johannes Bisschoff zcu eysteten, Hans vnd Albrecht brudere margrafen zcu Brandenburg vnd Burggreuen von Nurenberg vnd vele anderen unser heren vnd freunde. Ouch in der heiligen schrift,

ouch in beyden geystlichen vnd wertlichen rechten lerer. Des zcu hocherem getzugnisse vnd merer befestunge haben wir vnsir maiestat Sigil desen schrifften anhangen lassen vnd an zcuhangen beuolen Datum zcu Nurenberg in sant Sepoltes kirchen nach addir vmme der tercien tzeyt im iare von der bort vnsers heren MCCCC vnd LIX im XIIII-den tage des monden Septembris.

K. 52—52 v. Item hic notatur imperialis gracia regi Bohemie exhibita et concessa. Die 1 januarii 1463.

K. 52—59. Sequitur copia Kasimiri regis Polonie etc. de empcione castrorum, civitatum et oppidorum per inimicos occupatorum etc. (bez daty, po niemiecku. Lewicki, Index, Nr. 3219).

K. 59 v—60 v. An solcher weyse haben sich dy Marienburger mit Landen und Steten voreynet anno MCCCCLX. (Lewicki, Index, Nr. 3525).

K. 61—77. Incipiunt certi articuli ex sacra scriptura extracti, editi et compositi atque magistro generali ordinis fratrum thevthunicorum pro reformacione terrarum Prusie translegati ut sequitur.

K. 77 v—79. Sequitur copia, ostendens depactacionem incolarum terrarum Prusie ac vendicionem castrorum, civitatum, opidorum et inhabitancium in eisdem factam per magistrum et preceptores ordinis fratrum theuthunicorum ut patebit legenti (dokument Ludwika von Erlichszhuszen i innych). Malborg, 6 lutego 1455 roku (Lewicki, Index, Nr. 3051).

K. 79 v—82. Sequuntur articuli, secundum quos Cruciferi ciuitates terrarum Pruszie intendebant opprimere, qui inuenti sunt in Castro Marie in Camera Magistri generalis in vno promptuario Anno Domini MCCCCLVII.

Dis ist dy abschrift vff dy Stete ab is sache wurde wesen das got hulfe da sy brochfeldig wurden vnd ewren irwerdigen gnaden... (To samo w kronice Gdańskiej: Die Dantziger Chronik vom Bunde, wahrscheinlich von Peter Brambeck, Scriptores rerum Prussicarum IV., 440—442).

K. 82. Item Isti articuli subscripti cuncti sunt in promptuario scribe magistri generalis. Also hat men is von aldersher mit den polenschen vnd meydvburgischen rechte gehalden also hynoch volgit.

Item wenne en man vorstarb, der nicht kinder hette vnd lys sene eliche huwszfrawe noch sich in den guttern, so gibt men der frawen ir vorschribene leybgut, vnd ist is sache, das ir nichtis ist vorschrieben, so gibt men ir so vele, alse sy hat ingebrocht, was sy mag beweysen vnd gibt ir dy farende habe dy helfte, dy andre helfte der farenden habe vnd auch dy legende grund beheld dy hirschaft vnd huszgerete hat dy hirschaft den fruwen alleyne von gnaden gelassen.

Item vorstirbt en gut do nicht man fruwe addir kinder bleyben, so nymmet es dy hirschafft mitenander.

Item wenn en man vorstrbet, der seyne eliche huszfrawe vnd kinder nach seinem tode hebit, so geben dy kinder der mutir er leybgeding vnd vordan geet dy muter gleych eynemandren kinde zcur teylunge.

Item wenn en ledig knecht vorstirbit, der nicht weyb addir kint hat, in welchen rechten her wone, was seyner guttir in den polenschen vnd meydeburgischen rechte gefunden werden von farnder habe, das nymet dy hirschafft.

Item wenn en man vorstibt, der noch seinem tode töchter hebit, mit den helt mens also, als der homeister mit den landen vorschreben hat.

Item hat en vater sone vnd teylit sy von sich so, das sy eigenen roche vnd tische gewynnen, wenne dy vorstirben, so nymmet dy hirschafft ir gutter.

Item ist is das tzwene Brudere mitenander teylen, der euch itzlicher seinen roch vnd eygen tisch hat, vorstirbit eyner, so nymet ouch dy hirschafft ir gutter [1]).

82 v. Ita scripsit Imperator thartharorum Casimiro Regi Polonie etc.

Edzygerei, magnus imperator thartharorum Magno et potenti Kasimiro, Regi polonie, Magno duci lithwanie, Russie Prussieque domino et heredi, amico et fratri carissimo Sanitatem et prosperitatem plene, firme, et integre amicicie et communis boni incrementum.

Magne rex, amice et frater carissime, venit ad nos in hunc locum nobilis Albertus Barowszky, curie vestre celsitudinis No-

[1]) Ten ostatni paragraf zapisany na dolnym marginesie poprzedniej stronicy.

tarius cum litteris diversisque donariis gratis et acceptis. Ex quibus inter cetera litteris intelleximus, quomodo vestra celsitudo tempore se offerente personam nostram sanam et incolumem cupit vigere prosperisque augeri sucsessibus. Caritatis vestre etiam et eisdem sanam et felicem recipimus personam votiuisque florere successibus, de quibus ad modum gavisi grates celorum agimus domino, cupientes omni tempore a domino celi vestre celsitudini fieri a filio ad filium, ab ancilla ad ancillam, sanitatem et prosperitatem similiter. Sicut umquam celsitudo vestra fecit magna facta, a domino celi deposcimus in factis vestris gravibus et levibus prosperitatem. Quantum autem ad fidelem integram et firmam amiciciam et fraternum amorem nosse dignetur celsitudo vestra, quia in euum non regnabimus, tempore autem, quo regnis nostris presidemus, fides amici et veri fratres sumus Et post mortem nostram filii nostri regnabunt. Illi similiter reminiscentes nostram dulcem conversacionem, quam intime frequenter nos et veram amiciciam et fraternum amorem, quem bonum ab utraque parte studebunt incrementari, deum timebunt et pacem servabunt, Qua durante inter amicicia fideli et filios nostros, quibus hostis noster caput sibi franget et timore concuciatur Inimicus inimici et amicus amici sumus, vestra celsitudo. Et si possibile esset, pro vna avis(?) denunciaret nobis vestra celsitudo necessitatem, viribus non potentibus cum omnibus nostris gentibus omni tempore parati sumus ad arma consurgere Et licet nos sumus vnius voluntatis et concordie. Ceterum personam vestre celsitudinis non minus quam nostram diligimus et quemlibet vestrum nunccium nostri thesauri et totius substancie nostre facultatem volumus honorifice cum ea, qua decet, reverencia honoribus et favoribus prosequi. Ad videndum et resciendum vestre celsitudinis prosperitatem et sanitatem regni vestri incliti Polonie principum, ducum, episcoporum, prelatorum consiliariorum, militum, baronum gravium et levium personarum mittimus hunc nobilem dzap hat consiliarium nostrum et fidelem dilectum nuncium plene informatum de intencione nostra cum nobili Alberto Barowszky notario vestre celsitudinis, quibus celsitudo vestra fidem adhibere(t) credencie.

Datum in chirchie die veneris penultimo (?) mensis aprilis Anno LXII° (23?, IV, 1462).

K. 83—84 v. Ita imperator Romanorum scripsit Karolo duci Burgundie in obsidione civitatis Nusz anno domini MCCCCLXXIV. (Fredericus, 3 decembris 1474 roku).

K. 85—89. Incipit copia inscripcionis et translacionis ducatus terrarum Prussie in regnum Polonie. Actum Cracovie anno domini MCCCCLIV. (Kazimierz król, 6 marca 1454. Lewicki, Index, Nr. 2917).

K. 89 v—92 v. Incipit copia dedicionis subieccionisque incolarum terrarum Prussie in regnum Polonie. Actum in Thorun anno MCCCCLIV. (Poddani pruscy, feria II. post Ramispalmarum, t. j. 15 kwietnia 1454. Lewicki, Index, Nr. 2942).

K. 92 v. Item copia prestiti iuramenti.

K. 92 v—96. Iohannes Mathias Tyberinus liberalium arcium et medicine doctor, magnificis rectoribus, senatui populoque Brixiano (Trydent, 4 aprilis 1475 roku).

K. 96 v. Miraculum (8 wierszy Inc. Soyth iudeorum...) (J. Ł.).

6. (Link. H. 33). Quarto pergam. XIV. w. kart 127. De Origine et statutis Domus Teuthonicae, pisane po niemiecku. (J. Ł.).

7. (Stockh. K. Bibl. Nylatinsk Vitterhet). Quarto maj.: 245×175 mm. pergam. z w. XIV., 93 stron, numerowanych, zapisanych w 2 kol. Str. 3—5. List Andrzeja Twemoth, prowincyała zakonu św. Augustyna do Henryka bpa warmińskiego: »Reverendissimo ac generosissimo suo domino, domino Henrico ecclesie Warmiensis episcopo... frater Andreas Twemoth, prior provincialis Thuringie et Saxonie ordinis Heremitarum sancti Augustini...(etc) (pag. 5 col. 1) accipe paruum de solitudine vite laureati poete francissi petrarche libellum...« [1]).

Str. 5—93. Francisci Petrarchae liber de vita solitaria.

Na str. 3 u góry ręką z końca XIV-go w.: »Iste liber est de libraria Reverendi patris domini Episcopi Warmiensis et intitulatur Franciscus Petrarcha de vita solitaria, sed prologus non est de libro«.

---

[1]) Poprawki marginesowe zdają się świadczyć, że egzemplarz stockholmski jest odpisem z egzemplarza, przesłanego przez br. Andrzeja.

Oprawa w deski pokryte czerwoną skórą, dobrze dochowana. Na odwrocie przedniej okładki notatka ręką XIX-go w.: »Inköpt på C. A. E. Reuterholms auktion 23. Nov. 1864 för 8 Rdr (= Riksdaler) 35 öre Nr. 31«. (A. B.).

8. (Ups. bez sygnatury w osobnej teczce) 300 × 200 mm. na pergaminie we Lwowie spisany akt notaryalny z r. 1487. (J. Ł.).

9. (Ups. bez sygnatury w osobnej teczce) 140 × 270 mm. na pergaminie pisany dokument wydany przez Mikołaja Strasza z Białaczowa sędziego i Jana z Wielkiej Modlnicy podsędka, stwierdzający, że bracia Czczykowscy z Mikłuszowic dziedzictwo swoje Mikłuszowice i Dziewin sprzedali królowi Janowi Olbrachtowi r. 1499. (J. Ł.).

10. (Ups. bez sygnatury w osobnej teczce) 300 × 200 mm. na pergaminie zapisany akt notaryalny w sprawie między mieszczanami krakowskimi z r. 1481. (J. Ł.).

b) Kopie dokumentów, tyczących się historyi Kościoła, żywoty świętych polskich, kazania i t. p.

11. (Ups. C. 330). Quarto, 214 × 142 mm. papierowy z w. XV., kart 376, niegdyś klasztoru w Wadstenie.

Sermones dominicales et de quibusdam sanctis.

Fol. 2 ręką dawną: »Isti sermones collecti et conscripti sunt per fratrem Johannem Borquardi«. Między K. 150 a 151 na osobnej kartce ręką z końca w. XVI: »Hic fuerunt Adamus Steniholen Coloniensis et Jacobus Holsi Brunsbergensis Prutenus, missi a Sanctissimo D. N. Gregorio XIII. pro Cantoribus et Sacerdotibus ad Serenissimum Principem Suetiae Sigismundum, Joannis III. Suecorum regis ex Catharina filia regis Poloniae Sigismundi senioris filium. Orate pro illis. Anno Sal. 1586«.

Oprawa starożytna w deski pokryte brunatną skórą bez wycisków. Kodeks pisany w jedną kolumnę; zwykłe inicyały czerwono i niebiesko malowane. Szczątki dwóch par klamerek. (L. B.).

12. (Ups. C. 547). Folio: 370 × 235 mm. pergam. z w. XIV., 108 ff. 2 coll.

K. 1—21. Mgri Bernhardi Summa super titulos Decretalium.

K. 21—26. Raymundi de Penna forte Summa de matrimonio.

K. 26—38. Tancredi Bonon. ordo judiciarius correctus a Bapt. Brixiensi.

K. 38—57. Bartholomei Brixiensis Quaestiones dominicales.

K 58—62. Ejusdem Brocarda Damasi.

K. 63—107. Johannis Hispani Summa super titulos decretalium.

Na k. 1 u góry ręką z końca XV. w.: Iste liber est ecclesie Warmiensis.

Na k. 107 v i 108 są różne notatki kilku rąk XIV. w., m. i. (fol. 108) brulion lub odpis repliki kapituły Warmińskiej do Stolicy św. przeciwko bpowi, bezpośr. po r. 1315. [»In nomine Dni Amen. Quia sicut utriusque iuris argumenta nos edocent, episcopi non debent alicuius et maxime subditorum suorum iura diminuere... hinc est, quod ego... (sic) canonicus ecclesie warmien. coram vobis dominis meis voce lacrimabili duxerim intimandum, quod dominus meus episcopus eiusdem ecclesie... me et concanonicos meos, ecclesiam nostram et subditos nostros multipliciter agravare, dilacerare et graviter perturbare presumpsit... Quod nos pre oculis agnoscentes... in presentia ipsius constituti Anno dni M°CCC°XV°., XVI° kal. Julij ad sedem Apostolicam verbo et viva voce appellavimus... Ipse autem dominus meus huic appellacioni legitime non deferens (?)... primo ab hominibus nostris exegit obsides et recepit, deinde... (etc). Hinc est quod ego in presentia omnium nostrum constitutis in Thorun appellacionem iam pridem factam replico..., in his scriptis causam nostram... ad examen sedis apostolice provocando... Actum etc« (sic)].

Oprawa starożytna w deski pokryte brunatną skórą. (A. B.).

13. (Ups. C. 575). Quarto min. 210 × 135 mm., papierowy z w. XV. kart. 174, oprawny w deski i brunatną skórę.

K. 1. Zapiski w języku niemieckim.

K. 2—10. Statuta Michaelis episcopi Sambiensis. (In nomine

Sancte et (in)diuidue Trinitatis Amen. Quia crescente malicia hominum... ad que estis obligati et astricti etc.).

K. 10—11 v. Sequitur copia bulle duplicacionis in indulgencia in festo Corporis Christi data a Martino papa V. Rome VII. kal. Junii pontificatus anno XII. (1429).

K. 12—13 v. Bulla Eugenii pape, potwierdzająca poprzednią. Rome apud sanctum Petrum anno incarnacionis domini MCCCCXXXIII. 7 Junii.

K. 14—164. Incipit formularius pro novellis notariis in curiis dominorum episcoporum, po łacinie, częścią po niemiecku. Między imionami znajdujemy tu: P. abbas in Polplin, Swidirgallo grosfursten zw Littawn. Listy głównie dotyczą dyecezyi Chełmińskiej, wypadków z lat 1410—1432.

K. 164 v—165 v. Bulla Marcina V., taż sama, którą wpisano na k. 10—11 v.

K. 166 v—174 v. Kopia listów Łukasza bisk. Warmińskiego z r. 1493—1499, wielkiego mistrza Krzyżaków Ludwika de Ehrlichszhuszen, Enocha de Cobelaw, kanonika Warmińskiego, Jana bisk. Symbalieńskiego, sufragana Warmińskiego, Jana kanonika Poznańskiego z r. 1501, Jana oficyała kuryi poznańskiej z r. 1503, Joba (?) bisk. poznańskiego. (A. B.).

14. (Ups. C. 77). Quarto min., 210 × 145 mm. papierowy z pocz. w. XV. ff. 199 niegdyś biblioteki w Wadstenie, potem Benzeliusa.

K. 5—8. Modus vivendi et prima regula ad nobiles, potentes et scabinos spectant hec.

K. 9—34. Tractatus Innocentii papae de vilitate conditionis humanae.

K. 61—69. Tres sermones Jacobi de Voragine.

K. 116—123. Nomina pontificum Romanorum et quam diu sederunt usque ad Urbanum V.

K. 147—151. Libellus (s. Bonaventurae?) qui intitulatur Stimulus divini amoris.

K. 153—157. Variae annotationes et excerpta, »Supponitur Serenissimum Principem dominum Ladislaum d. g. Regem Polonorum una cum populo eiusdem Regni sui bonum esse catholicum devotissimum deo ac singularis perfectionis virum,

fidei et ecclesie defensorem... regni sui scripto verbo aut alias quomodolibet contaminare presumpsit«.

K. 161—162. 1394, V. Idus Januar. Bulla Bonifacii pape episcopo Vladislaviensi pro futuro conventu b. Birgitte in Gedano.

K. 171—174. 1397, XIII. Kalend. Januar. Bonifacius IX. pp. concedit monasterio b. Birgitte Gedani, ut domas edificet.

K. 174. 1398, V. Idus Decembr. Bonifacius pp. indulgentias largitur eidem monasterio.

K. 177 v—178. 1405, X. Kalend. Aug. Innocentius pp. conventui in Gedano de novitiis admittendis.

K. 178—181. 1405, Octobris 8 Angelus epus Ostiensis episcopo Vladislaviensi. Reg. apud M. Celse Appar. ad hist. Sveogoth., Sect. I., pag. 160, Nr. 4.

K. 181. 1405, 4 Non. Aprilis, Innocentius pp. confirmat privilegia monasterii Gedanensis.

K. 181 v—183. 1405, VI., Kal. Martii. Innocentius pp. episcopo Caminensi commendat, ut protegat monasterium Gedanense.

K. 183. 1397 s d. Gedani. Joannes archiepiscopus Rigensis indulgentias monasterio Gedanensi largitur.

K. 183—184. 1395, Maius 2, Palpelin (sic). Frater Stephanus episcopus Culmensis indulgentias pro eodem monasterio concedit.

K. 184—185 v. 1402, III. Kal. (sic. Februar?) Bonifacii pp. litere protectorie pro eodem monasterio.

K. 189—190. 1405, November 14, in monasterio Paradiso. Jacobus filius coenobii Corsini in Florentia, iudex, testatur, quod pater Lucas dederit Joanni de Rasenwald jus reformandi conventum in Gedano.

K. 190. 1396, Maius 14. Henricus episcopus Vladislaviensis ...domino Kristino rectori ecclesie b. M. Virg. in Gdanczk... nominat Joannem de Lovedow rectorem ecclesie s. Katharine in Gedano.

K. 191—192. 1402, die Sitientis (sic), Gedani. Stephanus episcopus »Cholmensis« de iis, que ab anno 1394 facta sunt pro institutione conventus b. Birgitte in Gedano.

K. 193—195. 1401, Junius 2. Nicolaus episcopus Vladislaviensis statutum eidem conventui transmittit.

K. 195 v—197. 1392, XI. Kalend. Julii, Gedani. Henri-

cus episcopus Vladislaviensis de eodem conventu auxiliando scribit.

K. 197—199. 1394, Augustus 8, Comorsko. Idem Henricus pro eodem conventu.

Na k. 1: »Nota quod a. d. M°CD°XVI° ego frater Thosirus Andree istum librum collegi per quaternos de diversis venditoribus librorum in Constancia tempore generalis Concilii, qui quaterni constabant VIII. ucl. X. grossos i. medium floreni, sed excerpta de privilegiis ordinis nostri scripsit scolaris meus«.

Oprawa kodeksu starożytna w deski, powleczone białą niegdyś skórą bez wycisków; szczątki klamerek. (L. B.).

15. (Ups. C. 555). Folio min.: papier. z pocz. w. XV., 292 ff. 1 lub 2 kolumny.

K. 1—84. Repertorium juris canonici alphabetice.

K. 85—93. Termini legis. (Dalej pomniejsze pisma prawniczo teologiczne).

Na kartach 97 v—98: Bulla Martini papae (V.) archiepiscopo Gnesnensi epis Lubucensi et Olmucensi data (Romae s. a. d.) quae litem in civitate Wratislaviensi spectare videtur. [»Martinus episcopus servus servorum Dei Venerabilibus patribus archiepo gneysnen. et lubucen. ac olmucen. epis salutem et apostolicam benedictionem. Hodie siquidem litteras nostras concessimus«... »eius se noverit incursurum. Datum Rome apud S^tos^ Apostolos, anno et die tali etc.« — nb. przy końcu bulli wymieniony jest Wilhelmus tit. s. Marci presbyter cardinalis].

Rkps jest w znacznej mierze zetlały z powodu wilgoci, szczególnie na początku i na końcu karty do połowy odpadają.

Oprawa w deski pokryte jasną wyprawioną skórą; do oprawy użyto jako falcu instrumentu notaryalnego, sporządzonego przez »Martinum olim Laurentii Lanczberg presbyterum Wratislavien.« (s. l. a. XIV. saec.), w którego to dokumentu szczątku, dochowane znajduje się m. i. imię »Sbygnewus epūs Kamenicensis«, a wśród świadków »dnūs Nicolaus dictus Bruczrynk (?) rector ecclesie de Szadecz dyoces. Gnesn., frater Franciskus (?) ord. s. Francisci, predicator Thewtunicorum (sic), Johannes Interpres (?) advocatus, Antonius Mercatoris de Venecia«]. (A. B.).

16. (Ups. C. III.) Folio 303 × 208 mm. papierowy w części pergaminowy z w. XV., kart 349, wykonany różnemi rękami, dawniej własność Benzeliusa.

1. Epistolae Petri Blesensis numero 179 (f. 3—157).

2. Magni Aurelii Cassiodori tractatus de amicitia (f. 158—202); następują traktaty: Vegetius, Auctoritates Aritotelis, Seneca, Boethii.

5. Henninghi, archiepiscopi Rigensis statuta provincialia, s. a. (f. 265—276).

6. Sermo ad clerum in generali Synodo (f. 277—281), Inc.: »Mos est magna laude dignus«.

7. Bulla concilii Basiliensis de conceptione b. Marie Virginis (fol. 281′).

9. Hermannus episcopus Culmensis, Frederico archiepo Rigensi, s. a. (fol. 284′): »Venerabili in Christo patri domino Frederico sancte Rigensis ecclesie archiepiscopo et fratri Hermannus miseracione divina Epūs Culmensis... Reuerende paternitati Vestre cum querela notum esse cupio, Quod per Cristannum, quondam episcopum Insule sancte Marie et per fautores suos multas passi sumus injurias et quamplurimas turbaciones..,«; na wyrazach ...ut eedem litere ad curiam romanam Parisius uel Bononiam ad doctores mitterentur et secundum interpretacionem eorum uoluimus esse, urywa się ten list godny uwagi.

11. Processus et littere papales et imperiales contra rebellos subditos terrarum Prussie (f. 299—303′), (w katalogu mylnie 307, gdyż to, co ma kodeks na kartach 304—307, są wielkopostne kazania łacińskie). Inc.: »Gloriosissimo et invictissimo principi et dno Frederico... Roman. Imperatori... Rmmis Archiepiscopis... Gneznensis, Maydeburgensis... diocesis Johannes epūs Zamocensis in romana curia residens executor... Venerabilis et religiosi viri dni Ludovici de Erlichschuszen...«. Następuje wtrącona do tego aktu bulla papieża Kaliksta III. d. d. Rome apud s. Petrum Anno incarnat. dominice M° quadringentesimo. quinquagesimo quinto (1455) octavo Kal. Octobris, pontificatus nostri anno primo. Poczem wlecze się ciąg dalszy aktu owego Jana biskupa Zamoc., aż do fol. 302′, gdzie znowu: Datum et actum Rome in domo habitationis nostre sub anno... 1455, indiccione tercia, die uero ueneris 17 mensis Octobris

pontificatus prefati Smi dni nostri, dni Calisti pp. tercij... Kończy całą rzecz (f. 392′–303′) niemiecki tekst skargi W. mistrza.

14. Bulla Martini pape emptionem censuum in dioec. Vratislaviensi spectans, d. d. sexto nonas Julii s. a., pontificatus anno Octavo (f. 336–336′). Inc.: »Martinus Episcopus servus servorum Dei Ven^{bus} fratribus Archiepiscopo Gneznensi, Lubucensi ac Olomucensi episcopis Salutem et apostol benedicccionem...«

Oprawa kodeksu starożytna, w deski powleczone skórą ciemno-brunatną, z każdej strony po 5 guzów metalowych, resztki klamerek. Na wewnętrznej stronie okładziny przedniej dawną ręką: »Liber N. Wetteshein doctoris canonici Warmiensis per eum ut sequitur intitulatus«, tutaj ta sama ręka wypisała treść całego kodeksu.

Fol. 1 ręką z XV-go wieku: »Ego Arnoldus Dunder prepositus Varmiensis item hunc librum emi a Joanne Roder pro marcis ij levis monete prout sibi fuit taxatus et spectabat ad dominum Nicolaum Wettheym condam canonicum Varmiensem«. Tamże ręką z końca XVI go stulecia: »Liber Biblioth. Varmiensis«. (L. B.).

17. (Lund, Bibl. Ms H. L. a. 4^{0} 20 [B. N. Mss. 4^{0} 37]). Quarto z końca w. XIII. kart 254, oprawa współczesna w deski niegdyś białą skórą powleczone, ślady klamerek. Pisany w dwie kolumny, gotyk. Na kartach pergam. przyklejonych do okładki znajdują się dyplomaty z lat 1397 i 1399, odnoszące się do spraw duchownych w Szczecinie i Stargardzie.

Zawiera: Jacobi de Voragine Legenda sanctorum, poczem fol. 250 v. col. 2–252 v. col. 1 tą samą ręką (innym atramentem) następuje: »De quinque fratribus martyribus in Polonia«. [»Tempore Henrici imperatoris qui post Octonem tertium rexit, benedictus Matheus, Isaac, Christinus atque Johannes anno dnice incarnationis M^{0} quarto, tertio ydus novembris«]. (L. B.).

Napisana przez Brunona Vita quinque fratrum została według rękopisu z początku w. XIII. (ok. r. 1204) wydana w Monumenta Germaniae Historica, Scriptores, XV., 709—738, skąd przedrukował ją Kętrzyński w Mon. Pol. Hist. VI., 388—428. (J. Ł.).

18. (Ups. C. 281). Folio, 268 × 163 mm., pergaminowy z końca w. XIII. ff. 319, niegdyś Warmiński.

Passionale de sanctis. Inc. prologus: »Universum tempus presentis vite in quattuor distingwitur...«. Fol. 1 *recto—verso* pod nagłówkiem *rubro*: »Jncipit registrum libri huius« wypisany w dwie kolumny spis treści całej księgi, przyczem święci i święta idą w porządku kalendarza kościelnego (poczynając od adwentu) *prawie* do samego końca. Początek tego spisu i jego zakończenie tak wyglądają: »De adventu Domini. — De s. Andrea. — De s. Barbara. — De s. Nycolao. — De concepcione b. marie. — ...De Nativitate Domini. — ...De s. Thoma Cantuariensi. — De s. Silvestro. — ...De s. Cecilia. — ...De s. Saturnino. — ...De s. Barlaam. — De s. Pelagio. — De s. Leodegario. — De s. Pelagia. — De s. Leonardo. — De s. Erasmo. — *De s. Stanislao.* — *De s. Adalberto.* — De s. Petro martyre. — De s. Johanne Crisostomo. — De dedicacione ecclesie«.

Fol. 281′—282 vita s. Erasmi, poczem bezpośrednio:

Fol. 282—288′ *vita sancti Stanislai* martyris et pontificis. Inc. *rubro*: »De Sancto Stanislao martire et pontifice«, ciąg dalszy tekstu, z wyjątkiem inicyału czerwonego, *nigro*: »Gloriosi martiris sancti Stanislai epi Crocoviensis (sic) uite processum passionis cursum uictorie triumphum ad edificacionem fidelium mihi describere et in medium...« Finis (fol. 288′): »...stare et campanas sine nostro et omni humano ministerio per semetipsas pulsare«.

Następuje zaraz u dołu tej samej strony (f. 288′) tytulik *rubro*: »*De sancto Adalberto* martire«, poczem *nigro*:

»Magister quoque benedictus eiusdem | In partibus Germanie locus est opibus locuplex prepotens armis ferocibus || (inc. fol. 289 *recto*) que uiris qui sclauonia nuncupatur...«, czego zakończenie (fol. 295 *recto*): »...gaudens ad propria est reuersus, gracias agens deo cuius regnum eternum est et imperium super omnes in secula seculorum Amen«. W ciągu dalszym tej samej str. (*rubro*): »De interpretacione Nominis Petri martiris«; tamże u samego dołu (*rubro*): »De sancto petro martire fr. de ord. predicatorum«.

Fol. 2 ręką z końca XVI. wieku: »Liber Bibliothecae Varmiensis«.

Oprawa kodeksu starożytna w deski pokryte czerwonawą

skórą miękką i cienką, bez wycisków, szczątki klamerek, tudzież okucia na narożnikach. Pisany w jedną kolumnę na liniach. Bez podpisu pierwotnego właściciela. Wewnątrz przedniej okładki dwuwierszowa starą ręką zapiska, niemal zupełnie wypełzła. (L. B.).

19. (Ups. C. 520). Folio min., 262 × 174 mm., pergamin. z końca w. XIII. w 2 kolumny, ff. CCCXCVIII. numerowanych.

Vitae sanctorum aureae fratris Petri ordinis Praedicatorum (fol. I – CCCXCVI. *recto*). Na końcu kodeksu (fol. CCCXCVI. *verso* — CCCXVII. *verso*) pod nagłówkiem: »Incipit Registrum libri passionalis«, umieszczony jest ręką współczesną, w dwie kolumny, spis rzeczy, idący, jak i sam tekst, porządkiem kalendarza kościelnego, od Adwentu rozpoczynając. I tak m. i.: »De adventu dni folio I. — De s. Andrea folio V. — De s. Nycolao f. IX. — De s. Lucia f. XII....« itd. .Kończy się ten spis imionami świętych: »...De s. Pelagio. — De dedicatione templi fol. CCCXLVIII. — De s. Barbara f. CCCLV. — De s. Dorothea f. CCCLIX. — De s. Johanne Crisostomo f. CCCLX. — *De sancto Adalberto* f. CCCLXIIII.: — *De sancto Stanislao* f. CCCLXXII. — De sancto Wencezlao f. CCCLXXXIII. — De assumpcione f. CCCLXXXIII. — De sancta Hedwige f. CCCLXXXVII. — De sancta Elyzabeth f. CCCXCII. — De decem milium martyrum fol. CCCXCV«,

na czem kończy się ów rejestr; reszta poliniowanego pergaminu została niezapisana.

Fol. 1 recto u góry, ręką z końca XVI-go stulecia: »Liber Bibliothecae Varmiensis«, poczem pod nagłówkiem (col. 1) *rubro*:

Incipiunt uite sanctorum auree | fratris petri de ordine predicatorum«,

idzie *nigro* tekst:

Universum tempus presentis uite in quatuor distinguitur s. in tempore deuiacionis renouacionis siue reuocacionis reconciliacionis et peregrinacionis...

Fol. CCCLXIIII. *recto*, col. 2 u dołu, pod nagłówkiem (*rubro*):

legenda scti Adalberti

rozpoczyna się tekst (*nigro*) jak następuje: »In partibus Germanie locus est opibus locuplex. prepotens armis || (inc. col. 2) ferocibusque uiris, qui sclauonia nuncupatur. Huius pars

maxima infidelitatis errore creaturarum...«, postępuje dalej dwiema kolumnami i kończy się fol. CCCLXXII. *verso*, col. 2 u dołu, na wyrazach: »...brachium sti adalberti cesari clarissimo obtulit quod ille super omnia dona gratissime acceptauit et gaudens ad propria est reuersus gracias agens deo, cuius regnum eternum est et imperium super omnes in secula seculorum. Amen«.

Bezpośrednio potem (fol. CCCLXXII *verso* col. 2 u dołu) następuje tytulik (*rubro*): »*De sto Stanislao*«, poczem rozpoczyna się (*nigro*) tekst samej legendy: »Gloriosi martiris scti Stanislaij epi Cracouiensis uite processum passionis cursum et uictorie || (inc. fol CCCLXXIII. *recto* col. 1) triumphum ad edificacionem fidelium mihi describere...«, co kończy się fol. CCCLXXXIII. *verso* col. 1 blizko już dolnego brzegu na wyrazach: »Vidimus beatum stanislaum missarum sollempnia celebrare et circa eum chorum ministrorum dei stare et campanas sine nostro et omni humano ministerio per semetipsas pulsare. Mgr quoque Benedictus eiusdem«.

Następuje zaraz potem tytulik (*rubro*); »De scto wencezlao« i sama legenda o tym świętym.

Pomiędzy kartami 354 i 355 jest łącząca się z tekstem karty 354 nieliczbowana półkarta pergam., na której tą samą ręką z końca XIII-go wieku zapisano: »Hec prout superius sunt expressa retulit dominus valterius uenerabilis glascowensis epus domino arnoldo de seuir. tunc cisterciensi abbati: et quibusdam alijs religiosis uiris in domo cistercij (sic!) dum rediret a concilio generali innocentij pp quarti a quibus cisterciensis quidam monachus sitienter ea percipiens. ad honorem dni nri ihu xpi et ad deuocionem in legencium cordibus excitandam. curaui (sic) scripta memorie commendare. Credentes h. et pro eo qui ea scripsit orantes. pacem et benedictionem quam felix rex iste promeruit. et ipsi accipere mereamur. per omnia secula seculorum. amen«.

Bezpośrednio potem, na tym samym skrawku pergaminu inną, ale współczesną, lub mało co późniejszą ręką: »Nota quod Wilhelmus (= Durandus?) in Racionali diuinorum officiorum exponens illam partem canonis *Supplices te rogamus etc. iube hec perferri per manus scti angeli tui in sublime altare tuum* etc. dicit in ultima exposicione, si hic est angelus magni con-

silij consiliarius ille cuius consilio pater mundum creauit et recreauit...«

Skrawek pergam., o którym tu mowa, jest półkartą na końcu legendy De dedicacione sacratissime ecclesie (fol. 348′—354 a), a tuż przed legendą o św. Barbarze (fol. 355 recto), co wygląda tak, jak gdyby na kartach 354 i 354a (= skrawek) było pierwotnie zakończenie całego kodeksu.

Tekst w całym ms. pisany na liniach w dwie kolumny; szerokie marginesy. Liczbowane karty współcześnie liczbami rzymskiemi na *recto* każdej karty. Inicyały zgrabnie rysowane piórkiem, czerwono i niebiesko malowane; cały kodeks nadto rubrykowany. Po marginesach sporadycznie jakoby glossy, wtręty lub objaśnienia tekstu pismem bardzo drobnem, regularnem, stanowczo z XIII-go jeszcze stulecia. Minuskuła gotycka

W legendach św. Adalberta, św. Stanisława, św. Wacława, św. Jadwigi, św. Elżbiety, tudzież 10-ciu tysięcy męczenników niema żadnych glos czy też owych drobnych dopisków marginesowych (XIII. w.), o jakich wyżej wspomnieliśmy, a jakich sporo znajduje się w tym kodeksie (tak m. i. fol. 2′, 3, 3′, 13, 16, 22′, 25, 25′, 36, 36′ i wiele innych).

Na t. zw. Antefolium pergam. *verso* u góry jakaś zapiska współczesna (koniec XIII. w.), ale niemal doszczętnie wypełzła (podpis pierwotnego właściciela?)

Oprawa starożytna w deski pokryte białą niegdyś skórą bez wycisków, rzemienne zapinki. (L. B.).

Żywoty św. Stanisława i św. Wojciecha w obu tych rękopisach są identyczne. Żywot św. Wojciecha, o ile wnosić można z początkowych i końcowych jego ustępów, treściowo się zgadza z innemi w Polsce pisanemi żywotami tegoż świętego, z któremi łączy się też i opowieść o cudach przez niego czynionych, wydrukowana w Mon. Pol. Hist. IV., 226 i nast. Żywot św. Stanisława, jest to tak zw. Vita major, ogłoszona w Mon. Pol. Hist. IV., 362 i nast., ale w rękopisach powyższych zawiera się tylko jej część I. i II., z trzeciej zaś jedynie dwa pierwsze rozdziały. (J. Ł.).

20. (Ups. C. 324). Quarto, pergam. 354 f. z w. XIV. i XV. oprawiony w deski i skórę różową z guzami mosiężnemi, dobrze zachowany, pisany różnemi rękami w jednej kolumnie.

Między kartami pergaminowemi wszyto seksterny papierowe w pierwszej części do karty 65. Na okładce przybita karteczka pergaminowa z napisem: Sermones diversi de tempore et de sanctis, liber Waczstenensis, ręką XV. w. Na karcie 2 także ręką XV. w.: liber monasterii in Waczsteno. Vorago de sanctis Między kazaniami jedno o św. Stanisławie k. 88—90 z opowiadaniem jego żywotu, jedno o św. Wacławie k. 187 v 189 v i jedno o św. Jadwidze k. 197—200 v.

Kazanie o św. Stanisławie: Boleslaus fuit creatus tyrannus, qui, ubicunque transiebat in terra sua, stacionem sibi more polonicum (!) faciebat, ibi annonas pauperum, prata et omnia, que habebant, violenter auferebat et destruebat. Domus eorum et septa eius comburebat. Nobiles terre decollabat sine causa et judicio. Canes plus quam homines diligebat vnde et catulos nutriendos dabat mulieribus, pueris earum objectis, et propter ista et multa alia, que faciebat, beatus stanislaus ipsum primo tanquam pater amonuit dulciter sed cum correccionem non reciperet et in peccatis dilaboraretur, ipsum excommunicavit et ab ecclesia reiecit. Tunc provocatus satellites suos misit. ut eum in altari occiderent. Tunc illi, iussa volentes implere, retrorsum cadunt et hoc usque contigit per tres vices; qui videntes miracula cunpuncti redierunt. Quos ille arguebat: o missi, unum Sacerdotem trahere de altari non potestis; et irruens in eum tanquam insanus ipsum occidit. Que cum coram ejus fecisset, in frusta sectum et projectum ad campum, ut a volucribus devoraretur a canibus. Tunc deus quatuor aquilas misit, que volucres et canes accedere non permittebant. Ubicunque jacebat aliquis precida corporis, ibi lux celestis super eam radiebat, que videntes ipsas colligentes ad unum locum deportaverunt... Dalej o wskrzeszeniu Piotra, o kanonizacyi i innych cudach świętego. (J. Ł.).

21. (Ups. C. 204) Quarto 210 × 140 mm., papier z w. XIV 131 ff. 1 kol. Oprawa w pergamin, dawniej klasztoru w Wadstenie. Zbiór pism różnych, między in. f 28—45 Versificata historia de vita cuiusdam magistri Henrici praepositi Sambiensis: »Carminis auditor lectorque quid edere nitor || Unius ob merita persone quam bona vita || etc.... (f. 32): »Hic dicit

(auctor) quod episcopus Sambiensis contulit ei (sc. Henrico) prepositurram ecclesie Sambiensis«). (A. B.).

c) Zabytki literackie lub naukowe; pisma autorów polskich w języku łacińskim ułożone.

22. (Ups. C. 697). Quarto maj. 255 × 190 mm., pergamin. z w. XIV., 24 ff. 1 col. Oprawa nowsza. Martini Poloni Chronicon usque ad Clementem IV. [Quoniam scire (?)... pontificum ac imperatorum × Conradinus et quidam qui dicebatur dux Austrie... per regem Karolum decollantur«]; fol. 1 ręką z wieku XIV.: »...quem thordo biørn dedit«. (A. B.).

23. (Ups. C. 237). Octavo 150 × 110 mm. Rp. składany z kilku oddzielnych części różnego pochodzenia; pergaminowy, częścią papierowy, kart 404 z w. XIV., niektóre części z XV. Zawiera: 1) Res grammatice partim versibus memorialibus proposita f. 1—29. 2) Nomina avium et piscium metrice composita f. 29 v (są tu glosy szwedzkie). 3) Johannes de Garlandia Synonima metrice conscripta, falso vocata: Synonima magistri Ysidori f. 30—41 etc. różne traktaty przeważnie wierszowane. Na miejscu 13) f. 188 znajduje się Cisiojanus, w którym niema wzmianek o świętych kalendarza polskiego, poczem na karcie 189 zaczyna się *Antygameratus* pisany charakterem z końca w. XIV. (ok. 1370) i ciągnie się do f. 200.

»Inc. Presens huic operi sit gratia pneumatis almi
Hos morum flores si carpseris, ut rosa flores
Hiis quoque disce regi, placeas summo quoque regi« etc.
Expl.
»Istis qui potitur, intra racione potitur
Et juste moritur, qui sic faciendo moritur;
Hec etenim scripta tibi sunt pro docmate scripta.
Jam consumatus est hic antygameratus.

Materia hujus libri est moralis facere disciplinam brevi stilo et vtili edita; intencio auctoris est honeste conversacionis modum ad puerilis ruditatis erudicionem lucide propellare. Utilitas est, ut, hoc libro perlecto et plenius intellecto, sospita ruditatis semita, sciamus moraliter cum hominibus conversari, dic-

cionesque, quarum accentus et metrica quantitatis variatur, accentuare debite et proferre gramathice. Supponitur liber iste, id est moralis sciencie titulus talis est: incipit antygameratus id est liber de moribus tractans.

Antygameratus dicitur ab anty .. grece quasi latine, gama mulier et ritus, id est mos, liber, id est, contra muliebres mores solitos et detestabiles.

Explicit antygameratus. Deo gracias«.

Następują potem bezpośrednio zapewne tąż samą ręką pisane modlitwy niemieckie.

Rp. należał do klasztoru w Wadstenie. (J. Ł.).

24. (Ups. C. 629). Quarto 200 × 140 mm., papier. z w. XV. (ca. 1483) 321 ff. 1 col. proweniencya szwedzka. Różne pisma teologiczne lub scholastyczne; fol. 159—170 v: *Antigameratus* (anepigr.).

»Hos morum flores si carpseris, ut rosa flores«

× »Hos late fama quos commendat bona fama«

(mancus in fine!)

Oprawa w deski pokryte szarą skórą. (A. B.).

Znajdujący się w dwu powyższych rękopisach Antigameratus, poemat, którego autorstwo przypisuje się Frowinowi, kanonikowi krakowskiemu, przeszedł do Szwecyi niewątpliwie przy pośrednictwie Niemiec. O tym utworze pisał Brückner w pracy: Średniowieczna poezya łacińska w Polsce (Rozpr. Wydz. filol. Akad. Um. XVI, 308—312, 364, 372, oraz XXIII. 316. (J. Ł.).

25. (Lund, Bibl. Ms. H. L. a. 4° 12). Quarto, 210 × 145 mm. pergam. i papier. z w. XV., 194 ff., oprawa w deski powleczone spłowiałą czerwoną skórą, z klamerkami. Proweniencya: Bibl. Meckiana XVIII.« (zakup. 1704 r.).

Zawiera: varia theologica (auctoritates etc.), m. i. fol. 161—179 *Mathaei de Cracovia* Tractatus de puritate consciencie (anepigr.) [»Quoniam fundamentum et ianua virtutum × apperuit gloria Tua, ad quam nos perducat, qui vivit et regnat in secula seculorum. Amen. Explicit libellus bonus de puritate consciencie et mundicia cordis editus a reverendo magistro

Matheo sacre theologie professore Prage etc.«] (pismo z 1-szej połowy XV. w.). (A. B.).

26. (Ups. C. 161). Quarto, 305 × 216 mm., pergam. z pocz w. XV., ff. 109, w 2 kolumny, niegdyś klasztoru w Wadstenie.

1. Distinctio passionis Domini per horas (fol. 1—7).

2. *Matthaeus de Cracovia*: Conflictus racionis et consciencie de sumendo ac abstinendo a corpore Christi (f. 8′—19): Inc.: »Multorum querela est non modica tam clericorum quam laycorum Occupacio grauis et questio dubiosa quomodo se habere debeat in celebrando vel communicando. Quomodo videlicet accedere...« Finis: »...Ad quam consequendam pro viatico datum est nobis corpus dni nostri ihū xpi. Qui cum patre et spiritu sancto regnat in seculorum secula benedictus Amen. Explicit conflictus racionis et consciencie de sumendo et abstinendo a corpore xpi Editus per magistrum *Mathiam de Cracouia* sacre theologie doctorem. Amen«.

3. Petri de Iliaco (sic!) episcopi Cameracensis, Liber de septem gradibus scale...

Inicyały zwykłe czerwone i zielone. Oprawa starożytna, deski pokryte skórą brunatną ze skąpymi wyciskami, rzemyki do zawiązywania woluminu. (L. B.).

27. (Ups. C. 175). Folio, 294 × 220 mm., papierowy z końca w. XIV. ff. 94 w 2 kolumny niegdyś klasztoru w Wadstenie.

»Eusebii epistola de obitu s Hieronymi ad Damasum Portuensem episcopum et Theodonium (sic) Romanorum senatorem« (fol. 1—15). Sequuntur tractatus bb. Cyrilli et Augustini (f. 16—53).

Mag. *Matthaei de Cracovia*, Conflictus rationis et conscientie de sumendo et abstinendo a corpore Christi (fol. 54—62). Inc. (fol. 54 col. 1): »Multorum querela est non modica tam clericorum...«. Finis (fol. 62 col. 2): »Ad quam consequendam pro viatico datum est nobis... benedictus«. *Rubro*: »Explicit conflictus Racionis et consciencie de sumendo et abstinendo a corpore xpi Editus per Magistrum *Mathiam de Cracouia* sacre Theologie doctorem«.

Sequuntur tractatus Isidori Hispalensis, Hugonis et s. Bonawenturae (fol. 62 seq.).

Oprawa starożytna, deski pokryte skórą brunatną bez wycisków, klamerki, na tylnej okładce cztery guzy kościane. (L. B.).

28. (Ups. C. 178). Folio, 296 × 202 mm., papierowy z w. XIV/XV., ff. 128 w 2 kolumny, niegdyś klasztoru w Wadstenie.

Fol. 2 *rubro*: »Incipit lectura magistri *Mathei de Caracouia* (sic!) [episcopi Wormaciensis [1])] super beati immaculati litera prima etc.« Inc.: »Tria sunt que mentem hominis reddere possunt affectum ad desiderandum noticiam huius partis« (nb. traktat zawiera XI części). Finis (fol. 88 col. 2): »Jac. Judicium sine misericordia erit illi qui non fecerit misericordiam«.

Zresztą kodeks ten zawiera: Speculum felicitatis humane. Magister Alanus de Insula, De planctu nature. Dogmata Aristotelis etc.

Na skrawku pergam. przed tylną okładką ręką z pocz XV. wieku spisana treść rzeczy: »In isto libro habetur lectura magistri *Mathei de Cracovia* episcopi uormaciensis super beati immaculati. Speculum felicitatis humane...«.

Oprawa starożytna w deski pokryte białą niegdyś miękką skórą bez wycisków; dwie rzemienne zapinki. Zwykłe inicyały czerwono malowane. (L. B.).

29. (Ups. C. 212). Quarto, 212 × 150 mm., papierowy z I. poł. w. XV. ff. 137, niegdyś klasztoru w Wadstenie.

Dicta b. Gregorii et Augustini (fol. 1 seq.). »Sermo synodalis in aula reverendi patris domini Johannis archiepiscopi sedis Pragensis per sollempnem sacre theologie doctorem *Matheum de Cracovia* (fol. 42—49). Inc: »Quid est, quod dilectus mens in domo mea facit scelera multa«. Finis (fol. 49′): »Explicit sermo synodalis...« (ut supra).

Resztę kodeksu wypełniają same rzeczy teologiczne bez związku z Polską, takie jak m. i.: De dignitate sacerdotum. De religiosis et clericis. — De purgatorio et inferno. — De assumptione b. Marie et de nativitate b. Virginis itp. wszystkie anonymowe.

---

[1]) Wyrazy *episcopi Wormaciensis* ujęte w klamrę dodane zostały *nigro* inną ręką z pocz. XV-go wieku.

Oprawa starożytna w miękki pergamin, bez rzemyków. Zwykłe inicyały malowane czerwono. (L. B.).

30. (Ups. C. 287) Folio, 304 × 214 mm., papierowy z pocz. w. XV. w 2 kolumny niegdyś klasztoru w Wadstenie.

1. Aurissae, Sermones hyemales ex. a. 1417 (fol. 2–169).

2. Isidorus Hispalensis, De summo bono (fol. 170—227 z datą r. 1418).

3. Augustini, De contemplacione Christi »sub anno domini MCCCCXVIII° in uigilia s. Laurencij martiris« (f. 227′—236).

4. »Epistola *magistri M. de Cracouia*« (fol. 236 col. 2—237). Inc.: »Dilecto sibi in xpo nouo sacerdoti N. | M. eiusdem officij inueteratus dierum malorum novam uitam incipere et in ea proficiendo secundum spiritum ambulare...«. Finis (fol. 237 col. 1): »...et proch dolor non habeo tuis peto oracionibus adunari deo gracias Amen. Explicit anno domini 1418 feria ijda ante assumpcionem marie virginis«. Poczem, w nowym wierszu *rubro*: »Epistola magistri Rankonis de terricino Scolastici ecclesie pragensis«. Jest rzeczą wątpliwą, czyby ów pierwszy list do Mateusza z Krakowa się odnosił.

Oprawa starożytna w deski pokryte miękką skórą różową prawie bez wycisków, szczątki pięciu guzów z każdej strony, jakoteż klamerek. (L. B.).

31. (Ups. C. 618). Quarto, 220 × 150 mm., papier. z w. XV. i XVI., 314 ff. w 1 kol.; niegdyś klasztoru w Wadstenie.

Varia theologica, a między innemi: Nr. 22 (f. 278—283): z w. XV. »Declarationes Dnorum Cardinalium de Nuceria, Vrbeuentani, Alphonsi et aliorum ut infra patebit, que quidem venerunt de Roma. Hic continentur declaraciones dubiorum missorum de Monasterio ste Marie in Watzsteno dno Alphonso heremite olim epo gien. Que quidem declaraciones facte fuerunt ...per... Cardinalem de Nuceria... per Vrbeuentanum epum et per dictum dnum Alphonsum heremitam, ac eciam per dnum *Mathiam de Kracouia mgrum egregium in sacra pagina*...« Nr. 24 (f. 312 v) z w. XVI. (1523) Sex *Errores Ruthenorum* [»Sequuntur errores ruthenorum. Quidam chanonicus cracoviensis doctor catholicus iohannes: Ex omni gente sclauorum... nulla pertinacior inuenitur gente ruthena... × et dampnunt

ymagines. Hec omnia et multa alia sequentia thenet (?) quidam nomine Martinus Luterus. Hec anno dni MDXXIII. misit nobis iohannes epus lincopensis in cautelam«].

Oprawa starożytna w deski pokryte brunatną skórą. (A. B.).

32. (Ups. C. 653). Quarto min., 205 × 145 mm., pergam. z w. XIV. (1388), 236 ff. w 1 kol. Oprawa w deski, pokryte żółtą skórą. Proweniencya obca (Ex Bibliotheca Sebastiani Miegij).

Zawiera różne traktaty astronomiczne, między innemi f. 59v—61 (*Franconis de Polonia*) Tractatus de torqueto [»De tabula turketi que dicitur orizon. deseruiente equinoxiali. De omnibus (nominibus?) parcium instrumenti quod turketum dicitur primo, postea de utilitatibus est dicendum × lector facile per se inveniet ex predictis Deo gracias. Explicit tractatus de turketo«]. Dodano rysunki wyobrażające dany przyrząd. (A. B.).

33. (Ups. C 692). Folio min. 280 × 200 mm., papier. z w. XVI., 390 ff. 1 kol.

Różne pisma, dotyczące kwestyi władzy papieskiej w stosunku jej do koncylium i do władzy królewskiej z czasów głównie Bonifacego VIII. f. 332—360 Tractatus *studii Cracoviensis* de potestate papae et concilii. [»Glorioso et illustrissimo principi et domino domino Waladislao (!) × sub esse non potest. Finit tractatus alme Vniversitatis studii Cracoviensis... super auctoritate sacrorum conciliorum ac institutione sancti basiliensis concilij et depositione quondam Eugenii pape nunc Gabrielis de Caldemario qui se supra sanctam erigebat ecclesiam. Scriptus parisius per me B. Tarde«].

Oprawa w tekturę, pokrytą miękką żółtą skórą. (A. B.).

34. (Ups. C. 700). Quarto min., 210 × 150 mm. papier. z końca w. XV., 39 ff. 1 kol. Oprawa nowsza. I.) f. 1—26 v. Bulle papieskie i inne pisma z lat 1463—1479. [Między in. 1) f. 12—14 Bulla Pauli papae II., in qua confert indulgentias pro reformacione domus FF. Ord. Praed. in Poznania, Romae 24. IV. 1467 — 2) f. 16—17 Bulla ejusdem, in qua confert Rudolpho, epo Lavantin., Apostolicae Sedis legato, absolucionem Kasimiro, Seren.

Regi Poloniae cum omnibus suis subditis fore concedendam, Romae 22. I. 1467 — 3) f. 17 v—21 Iacobus (Piccolomini) tituli S. Crisogoni presb. cardinalis coramizat bullam Pauli papae II. datam Romae 20. V. 1469 in causa Nicolai (Tungen) epi Warmiensis contra Vincentium (Kiełbasa) epūm Culmensem et administratores Ecclesiae Pomezanensis, Romae 24. V. 1469 — 4) f. 23 v—24 »Modo suprascripto Rev. in Christo pater et dnus dnus Nicholaus epūs Warmien. in trugas pacis dnorum Regum Polonie et Ungarie se fuisse interclusum protestatus est« (s. a. et d.). — 5) f. 24 v—26 »Clarissimi patricij Veneti, viri senatorii eloquentissimi Sebastiani Paduani, dignissimi oratoris illustriss. Senatus Veneti apud invictissimum principem dnumque Mathiam, Hungarie regem... oratio pro faustissimis nuptiis suis«, habita 5. II. 1475 Wratislaviae in eccl. S. Elisabeth]. II.) f. 27—35 Aeneae Silvii de situ et origine Pruthenorum; f. 35—37 v Ejusdem de Lyuonia atque Pruscia; f. 37 v—39 v Ejusdem de bello Turchorum et Hungarorum, in quo Rex Poloniae et Cardinalis S^ti^ Angeli ceciderunt. (A. B.).

35. (Ups. C. 43). Quarto min., 205 × 145 mm., papier. z w. XV., 154 ff., niegdyś klasztoru w Wadstenie, potem Benzeliusa.

1. Literae monasterii Vastenensis ad Concilium generale de confirmacione regulae s. Salvatoris, s. a., fol. 1.

2. Litera eiusdem ad idem Concilium de eadem re, s. a. fol. 1′—2.

3. Supplicatio praesentanda futuro papae, de eadem re, s. a. fol. 2′—4. Inc. »Beatissime pater Exponitur sanctitati Vestre...«. Tamże w ciągu dalszym mowa o zabiegach około kanonizacyi św. Brygidy: Idcireo totum negocium fuit presentatum Vrbano VII. successori ipsius Gregorij per dnam Katherinam natam ipsius beate Birgitte et per fratrem petrum priorem Aluastri quas ipse commisit Valentissimis viris R. D. Cardinalibus suis et mgris in Theologia videlicet R. d. Cardinali Nucerino. ...Item episcopo Vrbeuentano magistro in theologia qui fecit secundam propositionem presente papa Vrbano in consistorio publico... Item magistro *Mathie de Crachovia* qui fei cit quartam propositionem. Et sic vt premittitur facta diligent-examinacione...« (fol. 3—3′).

4. Alia supplicatio ad papam de eadem re, s. a. fol. 4.

5. Supplicatio ad imperatorem de eadem re, s. a. fol. 5.

6. Supplicatio ad papam de eadem re, s. a. fol. 5′—9.

7. Litterae Erici regis Sueciae ad papam de eadem re, s. a. fol. 9′—10.

8. *Pauli Wladimiri*, decretorum doctoris, custodis et Canonici Cracoviensis, liber de bello Prutenorum. fol. 12—43.

Incertum est num ea, quae fol. 12—20 tractantur (de electione imperatoris, nomina regnorum, tituli cardinalium, nomina episcopatuum, numerus dioecesium, nomina Ordinum, de Concilio Constantiensi, de itineribus in terram sanctam et de ea) ad hunc tractatum pertineant. Pauli Wlad. liber videtur incipere fol. 21 Propositiones regis Poloniae Wladislai et M. Ducis Witoldi ad Sigismundum regem Roman. et Concilium, de iniuriis ab ordine Theutonicorum perpessis. »Propositio dnorum Regis Polonie et ducis Witoldi de bello inter eos et Cruciferos prussie commisso«. Inc: »Serenissime princeps et rex regni sacratissime, Rssmi patres et domini metuendissimi. Quamuis a primordio nostre regeneracionis et assumpcionis fidei catholice tot iniurias totque perturbaciones a mgro et fratribus Teutonicorum de prussia XVIII annorum reuolutionibus, que dictis et scriptis explicari non possent.. «. Fol. 43′: »Explicit tractatus magistri pauli Wladimiri, decretorum doctoris, custodis et canonici Cracoviensis de bello prutenorum contra infideles et de potestate pape et Imperatoris respectu infidelium«).

9. Propositio anonymi Cisterciensis capitulo ordinis oblata in Concilio Constantiensi a. 1417, fol. 44—57. (Alia est ab illa, quam Ill. v. der Hardt inseruit operi suo, quod inscribitur Concilium Constantiense III., p. 120, quamquam exordium est idem).

10. Descriptio Terrae sanctae, fol. 58—137. (Titulus in errorem inducit. Nam de expeditionibus Crucigerorum agitur. Narratio subsistit in expugnatione Acconis a 1291).

11. Schola Salernitana, opus metricum, fol. 138—141.

12. Varia mniejszego znaczenia, f. 142—151.

13. Frater Johannes de Hildensheim super schismatum numero, fol. 152—154.

Oprawa starożytna w białą niegdyś miękką skórę znacznie uszkodzoną; szczątki klamerek. (L. B.)

d) Rękopisy łacińskie z głosami lub dopiskami polskiemi.

36. (Ups. C. 95 [= Biblia 3]). Folio, 295 × 218 mm., papier. z pocz. w. XV., ff. 182.

Biblia sacra novi Testamenti, latine. Inc. a capitulo 15to evang. s. Matthaei. W rkp. brak wielu kart. Tekst i marginesy zapełnione glosami łacińskiemi, w małej cząstce czeskiemi i polskiemi.

In tegumento posteriori intus: »Hoc novum testamentum est emptum per fratrem magistrum Mathiam canonicum rectorem anno domini MCCCCXXXII.«, et immediate post: »Anno domini MCCCCXXX. secundo Ego Andreas vicarius Vladi[slaviensis] Ecclesie perpetuus frater Johannis sapič (sic! sapientie? tak zwano bedela uniwersytetu Jagiell. w XV. stuleciu) presbiteri (sic!) [proposui hunc librum fratri Mathie rectorj parochialis ecclesie in Lanboschino in vna marca monete... Cracov. coram vicario Nicolao de Lamboschino et Stanislao famulo«]. Wyrazy ujęte w klamrę są przekreślone, a w części zamazane atramentem; jeden wyraz (po *monete*) nieczytelny.

Inicyały malowane barwami, pięknie wykonane, w znacznej jednak części uszkodzone (tak m. i. fol. 73 i 123, gdzie tylko szczątki pozostały bardzo pięknych inicyałów). Kodeks był w wielkiej poniewierce.

Oprawa starożytna w deski pokryte brunatną skórą bez wycisków; resztki rzemyków do zawiązywania foljantu. (L. B.).

Glosy czeskie i polskie są następujące:

K. 5 Math. 18 nequam-*zły a. zlosyne*, oportuit te-*nemusyls.*

K. 6 Math. 21 mansuetus-*smyerny.*

K. 34 Luc 6 exprobraverint-*hanyety budu*, gaudete-*raduyte sye*, exultate-*weseltesye*, benedixerunt-*dobrorzieczyly.*

K. 81 v. Rom. 1 iniquitate-*nespravedloscza*, malicia-*sloscza*, fornicacione-*otvorzona neczystoscze*, auaricia-*lacomstwem*, nequicia-*sloszinstw*, homicidys-*maijszoboijstw* (!), contencione-*rosztirka*, dolo-*lscza*, malignitate-*szla ognivoscza*, susuriones-*septacze*, detractores-*utargacze*, incompositos-*nesrzadne*, sine affeccione-*przeszandoscy*, absque federe-*przeyadnana* (!)

K. 92. Cor. 3 ego plantaui, Apollo rigauit sed deus incrementum dedit *ya sczepyl*, *Apollo scropyl*, *pan bog wsrost dal.*

K. 105 Cor. 11 secundum ignobilitatem-*podluk nyepodobnosczy albo nyeurodzenya.*

K. 108 Gal. 6 instruite sc. non aspernamini-*nepohrzyeyte.*

K. 120 Thym. 5 et mutuam... *otplatnu wiecz a. otmyennv*, desolata-*samotna*, obsecracionibus et oracionibus-*swatymy napomynanymy*, irreprehensibiles sint *bezpohanyenye a. gesto by nemohly tresktany byty*, tribulacione-*zamuczenym*, subministrauit-*pomahala gest*, luxuriate sumunt-*nasmylnyecze sye*, irritam fecerunt-*zmarzyly a. zrussyly*, ociose-*prazdne*, verbose-*blekotne*, curiose loquentes-*dvornye knydry widawagicz*, matres familias-*hospodynye*, in proteccione-*wporuczenstwy.*

K. 164 Johannis 2 advocatum-*przymowcza*, propiciacio-*szlutowane.* (J. Ł.).

37. (Ups. C. 462). Quarto 210 × 156 mm., papier. z w. XVI. 188 f., oprawiony w deski.

Psalterium totum z glosami łacińskiemi.

W katalogu oznaczony, jako zapewne pochodzący z Polski, ponieważ między k. 126 i 127 znaleziono włożoną luźną kartkę, zapisaną po polsku w pierwszej poł. w. XVI. Treść jej stanowią uwagi o szkodliwości octu dla zdrowia i przepisy przygotowywania wódek leczniczych. [*Oczeth b... comv sk(odzi).* Ocz eth czesto pozywany wrzok mdly, piersy obraza, kazel porussa, zolathkowy y watrobie skodzi, stawy czlonky barzo wcziska. Oczet starym ludzyam barzo iest nyepoziteczny, bocim staroscy rychlo bycz przinagla y poczwyerdza ya dlya ziemnoscy y suchoscy, ctorą ma wssobye.

Oczet nerkam y ynssym czlonkom, to iest mechierzowi y stawom noznem barzo skodzy. Oczeth nazienye meskie psvie a nyeplodnoscz dziela: czesto poziwany. Oczet ko(le)rikom y lyvdziom krewnym iest pozitecznу, flegmaticom skodzy, ale melankolicom vieczey nysly ynssem.

Wodka kv vmyvanyv brody po golenyv albo po lazny. Wezmy podroznykv, aspal gi na popiol, potym stego popyolv vczyn kallus, wezmy kwarte a wlosz do nyego trzy czwiercy lotv dragantu, camphori takze wiele a wley spolem do yakyei banye sklaney, albo czenowey flasze, za(t)kay dobrze swirzchv a day stacz, a tho tam (sie) rospuscy, potym to przeczadz prze chuste a wley zazie do banye a tym sie vmivay polazny.

(Na odwrocie): (*Wo)dka wy..... na oczy.* (Wezmy) (d)wanascye ziol z winem namoczonych. Wezmy rosey czerwoney swiezey, ziela swieczek z kwiathkem, koszysczka, wloskiego kopru, celidomyry, bukwicze, szalviey, ruthy, srebnykv, babkj wielkiey y zdrowey, piolvnv mlodego, wierzchow hanysowich, gdy kwcie. Tych wsistkich pod iedna myara po garscy albo po dwie, albo po cym chczesz, skray wsystky drobno y wloss w cynowe naczynye albo w glinyane polewane, wley na nye vina bialego a postaw na wielkym slonczv, nyechai stoya czterzy dny, zamyesayacz na kazdy dzien dwua razy; piatego dnya maya bicz wylane pospolv z winem w alembik czenowy a tak palicz ognyem lekkym, zaszie ona wodka po wtore ma bycz palona, balneo Marie.

Wodki dobre przeciw Cordiace. Wodka Marczowa, Rozana, Boragowa, Wolowego iezika, ku yakey przimyesacz rzecy moczneysych, thesz na tho sluzaczych]. (J. Ł.).

38. (Ups. C. 236). Octavo, 137 × 98 mm., papier. z w. XV., 171 f., oprawiony w deski i skórę.

1) Augustinus, Speculum peccatoris f. 1—3.

2) Vivendi formula canonicorum (secularium, quae edita esse dicitur a quodam religioso ordinis Carthusiensis) f. 5—43.

3) Nota duodecim consilia Evangelica f. 44.

4) Incipit devotus tractatulus domini Gerardi Zutphanie (sic) de spiritualibus ascensionibus f. 45—163.

5) De quatuor, in quibus deo servire debent esse cauti, si perficere volunt f. 164—148.

Na k. 1 na marginesie dopisano: Reinoldj Gemekow 1574. Na k. 169—170 dopisek polski:

Practica gospodarstwa domowego.

Siey gdi miesiać iest w Skopie w Raku w pannie w Vadze w Kozorosczu, Na suchej ziemi siej przed pelnia od nowego Miesiacza, a na mokrei po pelnyey.

Drzewo na budowanie abii go czerw nie grzysl (!) rab od s. Wita asz do nowego roku za wse na schodzie Miesiaća od Pelniey az do wtorei kwadri.

Low y wselkie pole sczesci sye w skopie we Lwie, w Strzelcyu.

Riby low, gdy miesiac idzie pod Rakiem albo Rybami.

Ptaki lowicz dobrze, gdy miesiać pomiia Blisnieta, panne, Strzelcza, Ryby.

Grunti do budowanya zakladać gdi Miesiać rosczie pod dobrym aspectem Jovisa albo Venery.

Bliskosci dziedzicztwa dochodzić dobrze, gdi Miessiac k. 169 v) iest w Raku albo w Cielczv za dobrim aspectem Jovissa.

Prowadzic sie dobrze w cielczv w Lwie, w Strzelcu za dobrim Aspectem.

Wdrogę iechać, poselstwa spravovać albo na nie sie gotować pod tymi sznamiony: pod Cielcem, Lwem, Strzelcem.

Na morze sie puscicz albo zeglować skuti, traffti, komiegi spusczać w Raku w Niedzwiatkv w Rybach za dobrim Aspectem.

Rękować sie albo malzenstwo zacinać, gdi Mesiać iest w Cielcu, w Wadze, w Strzelcu, w Wodniku y w Rybach, a wdowam sluzi Panna.

Wlosy chcesli, abi rosly, strziss, gdy Messiac iest w Cielcu, w Pannie, w Wadze, a ktemu (k. 170) gdy roscie. A ze by nierichlo rosly, tedy strziz na schodzie w Raku, w Niedzwiatku w Strzelcu.

Laznia sucha tlustym ludzyem, aby ie susila, ma bicz po ranu pod Skopem, Lwem, Cielcem, Strzelcem.

K. 170—170 v. Anno dni 1563. Chrzescianski narod ieslize kiedy czas po temu mial, aby wolnosci swoiey bronil, tedy teraznieysy z dobrodzieystwa boga wsechmogącego bedzie mial naprzystoinieysy. A tak vy riczerze Christusowy, ctorzy mieczow samy na syę vzywacie, a prawie ie w swich wnetrznosciach vtapiacye, obroccie ye na nieprzyiaciela krziza Christusowego. Abowiem za pomocza Boza okrutnika tego Machometa lacniucko setrzic mozecye Alye sye boię byscie sye z rozkosamy a prosnowaniem nie vdali a tey laski bozei niewzgardzily y czasu tak lacnego niezamieskali. Ziechanie (!) tesch kosciola Bozego za laska Boza scesliwie syę dokonczy.

K. 170 v—171. Krótkie notatki niemieckie i łacińskie. Na wewnętrznej str. spodniej okładki: Domino nostro filio Dei. Revelacio b(eatae) v(irginis) m(ariae) sueciae Anno domini 1483. Aristoteles Mulier et equa super omnes feminas diligunt coi-

tum. Finis generacionis in viris ut plurimum est 70 annorum in mulieribus autem 50. (J. Ł.).

Grupa B.

a) Rękopisy oznaczone imionami osób.

39. (Ups. C. 550). Folio min., 310 × 210 mm., papier z w. XV., 288 f., 2 kol.

Bartholomaei Pisani siue de s. Concordio Summa florum juris canonici sec. ord. alphabet.

Oprawa w deski, pokryte brunatną skórą, dobrze dochowana.

Fol. 1 v. ręką XVI w.:

»Reinoldi Gemekow
Anno 40 Torpaten«.

Toż samo imię na rkp. Ups. C. 236 p. Nr. 38. (A. B.).

40. (Ups. C. 197). Quarto, 215 × 150, papier. z w. XV., oprawiony w deski i skórę z ozdobami (guzami mosiężnemi). Na początku: Ex libris Ser^mi^ Regis Sigismundi.

1. Sermones ad magistros. Inc. Reverendi magistri mei et domini. Hodierna hujus diei festivitas.

2) Expositiones rerum theologicarum et moralium. (J. Ł.).

41. (Ups. C. 220). Quarto min., 208 × 142 mm., papier. z w. XV., ff. 306, dawniej należał do klasztoru w Wadstenie. Zawiera na pierwszych 46 kartach różne roztrząsania w kwestyach teologicznych; na k. 26 czytamy:

»...Et sic non est simile inter iam dicta. Et sic patet responsio ad questionem *magistri Francisci,* sacre theologie professoris disputatam *in Kracovia*«. (Najprawdopodobniej jest to mag. *Franciscus Creysewicz de Brega*, professor uniwersytetu krakowskiego w r. 1402 i następnych por.: Statuta nec non Liber promotionum philos. ord. in Univers. stud. Jagellonica, ed. J. Muczkowski, Cracoviae 1849, pag. 2, 6).

Literae (s. l. et a.) universitatis Lipsiensis, quibus episcopo Coloniensi, ut videtur in terram Prutenorum eunti pro pacificacione, successum optat (fol. 130—131). Inc.: »Ave Maria gracia

plena dominus tecum. Reverendissime pater et domine generose, auribus nostris audiuimus et celeber fama wlgatum est tam oculis contemplamus paternitatem vestram videlicet terram prutenorum velle proficisci... Quapropter alma nostra lipczensis uniuersitas vestram paternitatem suscipit...« Finis (fol. 131): »...iocunditatem et uitam conferre sempiternam Jhus Xpus marie filius qui est deus in secula benedictus. Amen. Explicit collacio doctoris Andree Broda«. Reszta osnowy kodeksu jest bez związku z Polską.

Oprawa starożytna w deski, powleczone białą niegdyś miękką skórą bez wycisków; jedna rzemienna zapinka. (L. B.).

42. (Ups. C. 90). Octavo, non ligatus, 212 × 152 mm., papier. z pocz. w. XVI., ff. 18, niegdyś Benzeliusa:

Johannis Rhagii Aesticampiani Rhetoris et poetae laureati oratio, verisimiliter in Universitate Lipsiensi anno 1511 habita (pag. 1—10). S. Joannis Chrysostomi archiepi Constantinop. sermo de bona et mala muliere, scriptus Lipczk per Petrum Schutz Anno dni 1513 (pag. 15—33).

Luźne składki papieru w teczce. (L. B.).

43. (Link. Klassiska författare Nr. 14). Duodecimo, pergaminowy z XIII-go w., pisany w jednę kolumnę, pierwotnie nie paginowany. Inicyały zgrabne czerwono i niebiesko delikatnie malowane; capita *rubro* odznaczone. Późniejsza ręka (*B.* z XVIII. w.) policzbowała *stronice* kodeksu (pp. 412), a gdzieniegdzie umieściła na marginesie drobne dopiski. Pergamin kodeksu cieniutki; proweniencya italska. Zawiera:

Isidori Etymologiarum seu Origines. Zaczyna się: »Incipit liber x. de reliquis nominibus per alphabetum distinctis. Origo quorundam nominum unde veniant...« Na antefol. pergam verso ręką (A) z XVIII. w.: »Bibliotheca publica Lincopiensi in sui memoriam dedit Samuel Alf, Lincopia 1764«. Na następującej zaraz karcie tytuł. cynobrem: »Secunda pars Isidori Ethimologiarum«, poniżej ręką z końca XVI. wieku, karminem: *D. Valentini Fontani liber* (ręka *C*, niezawodnie samego Fontaniego). Resztę stronicy wypełniła ręka B. krótkim życiorysem Izydora Sewilskiego.

Oprawa kodeksu nowsza (XVIII. w.) w półskórek.

Dr. Walenty Fontan, profesor na wydziale lekarskim w Uniwersytecie Jagiellońskim, zmarły w Krakowie w r. 1618, był niepospolitym swego czasu uczonym; wysławiany przez Jana Brosciusa († 1652) nietylko z biegłości w sztuce lekarskiej, ale także z erudycyi w naukach matematycznych i humanistycznych. (L. B.).

44. (Ups. C. 577). Quarto. 215 × 155 mm., papier., z w. XV., 216 ff., 1 kol. Oprawa nowa. Varia theologica et canonica.

Fol. 2 u góry:

Liber Magri Thome wernheri de brunszbergk 1474.

Rkp. szeroko opisany w pracy Dra I. Collijna: Die in der Universitätsbibliothek zu Uppsala aufbewahrten Bücher aus dem Ermländer Domherrn Thomas Werner« w publikacyi: »Universitati Lipsiensi saecularia quinta... a. D. MCMIX. celebranti gratulantur Universitatis Upsaliensis rector et senatus« — pag. 39—41. (A. B.).

45. (Ups. C. 164). Folio, 316 × 213 mm., papier. z w. XV., ff. 481.

Secunda secundae Thomae de Aquino.

Na spodniej okładce ręką z w. XV.: »Iste liber est magistri Thome Verneri de Brunszbergk et constabat XI sexag. antiquos anno domini 1458 in Uniuersitate Liptzensi«. In tegum. priori intus: »Liber Magistri Thome Werneri de Braunszberg pro V flor.«. Poniżej: »Secunda secunde beati Thome de aquino T. W. d. b.«.

Piękne inicyały malowane i złocone. Oprawa starożytna, deski pokryte skórą niegdyś białą, rzemienne klamerki. Dokładny opis tego kodeksu podaje Dr. I. Collijn w swej pracy o księgach Tomasza Wernera zamieszczonej w publikacyi: »Universitati Lipsiensi...«, pag. 33. (L. B.).

46. (Ups. C. 655). Quarto min., 205 × 150 mm., papier. z w. XV., 222 ff. Oprawa w żółty pergamin.

Jo. de Sacrobosco Algorismus (f. 2—12), Computi: judaicus, cirometralis, orbicularis, Norimbergensis (f. 14—27, 29—45, 45—59, 60—83) Alius tractatus calendariographicus (f. 84—89) Calendarium (f. 90—93; s. Adalbertus 23. IV., s. Stanislaus 8. V.)

Computus ecclesiasticus (f. 93—112), Tabulae astron. (f. 113 - 125), Jo. de Sacrobosco Sphaera (f. 126 – 143) »Compendium Thomae« seu »rosula graecae scripturae« (f. 146—160), Duo compendia rhetoricorum (f. 162—177, 180—220).

Wszystko napisane zostało w Brunsberdze ręką Tomasza Wernera, który f. 160 v. dodał:

»Anno dni 1446 finitus est iste liber per manus thome verneri lectum in brunsberg a venerabili socio nicolao meysener. Et est finitum feria sexta post dominicam letare de sero quasi hora septima«.

Item f. 177 v.:

»Explicit Rhetorica lectum in brunsberg per reverendum mgrum Nicolaum meysener. Et sic est finis, laudetur deus in ympnis«.

Notae annorum reperiuntur: fol. 12 »Explicit algorismus a⁰ dni 1447« — f. 59 »Explicit computus orbicularis anni dni 1445 lectum a venerabili mgro Jurgi⁰ (!) nayl (!) — f. 83ᵛ »Anno domini M⁰CCCCXLVII⁰«.

Fol. 1; Liber Biblioth: varmien.

Fol. 145 v notatki:

»Item anno dni M⁰4⁰47 (!) incepit Stephanus acomodare pecuniam a mgro brega in lipczik.....«

»Item teneor mgro Johanni martberg XII gr.....«.

(Tom ten pominięto w publikacyi wyżej wspomnianej »Universitati Lipsiensi... Universitas Upsaliensis«. (A. B.).

47. (Ups. C. 536). Folio, 395 × 265 mm., papier. z r. 1415, opr. w biały pergamin kart 908. Na końcu: Explicit lectura egregii doctoris vtriusque iuris domini Antonii de Butrio supra secundo libro decretalium per me Albertum de Ryswyc«.

Inną ręką: »Anno domini M⁰ quadringentesimo XV. in studio Bononiensi scriptus fuit iste liber pro domino *miroslao de Brudzewo* doctore decretorum, canonico Gnesnensis, Poznaniensis et Wladislaviensis ecclesiarum. (J. Ł.).

48. (Ups. C. 674). Folio min., 250 × 190 mm., pergam. z w. XIV., 118 ff., 2 kol. z Wadsteny.

F. 2—85. Opus de grammatica graeca Eberhardi = Graecismus. |»Sicut dicit auctoritas cuiusdam sapientis: Sapiencia edi-

ficavit... f. 25v: Et in hoc terminatur istius libri primus distinctus per octo capitula. Explicit primus liber grecismi per manus *Nicolai Cracouite*... × f. 85: Expliciunt sententie famose grecismi Complete per manus *Nicolai de Bythom* feria sexta post diem ascensconis xpi Sub anno domini Millesimo $CCC^{0}XL^{0}III_{0}$].

Dalej: Opus grammaticule versificatum (f. 89—106) & Sermone (f. 106 v—117), inną ręką z w. XIV/XV.

Oprawa w drzewo, pokryte brunatną skórą, grzbiet uszkodzony. (A. B.).

49. (Strengn. Ms. 9). Folio (a raczej quarto maiori. Rękopis papierowy z końca XIV-go wieku, nieliczbowany; miejscami wprawione karty pergaminowe. Pisany zrazu w jedną kolumnę z bardzo szerokimi marginesami, w dalszym ciągu w dwie kolumny.

Zawiera traktaty z dziedziny prawa kanonicznego, a w największej części: Johannis Andreae Notata in libros Decretalium.

Poza połowę całego woluminu ręką odmienną rozpoczyna się tekst, na początku — skutkiem wilgoci — mocno wybladły: »Incipit memoriale decreti cum remissionibus gloss..... Ego *Laurencius de polonia* Scolasticus ecclesie Wladislaviensis Cappellanus domini pape et doctor decretorum pro honore Dei omnipotentis et utilitatem studentium salutem... Tekst liczy 6 kart, pisany w jedną kolumnę; rzecz urywa się na karcie 7-mej (stronica 13-ta) w pośrodku zdania.

Resztę tego rękopisu wypełniają podobne komentarze do prawa kościelnego, nie mające jednak z Polską już żadnego związku. (L. B.).

50. (Stockh. K. Bibl. MS. Theol. [Sygn. z r. 1734: Theol. fol. 22]). Folio, 315 × 210 mm., papier. z w. XV. (1451—1466), 311 ff.

Lactantii Firmiani de divinis institutionibus libri IX cum registro (f. 1—153), Francisci Petrarchae de remediis utriusque fortunae (f. 156–305) Senecae dialogus de remediis fortunae (f. 306—307) Augustini Dati Senensis oratio de laudibus philosophiae habita a. 1451 (f. 307 v–311).

Oprawa w deski pokryte jasną skórą, dobrze dochowana. Na odwrocie przedniej okładki (ręką pisarza rkpsu):

»Liber Mgri *Mathei De brawnsberg* Anno 1466«. (A. B.).

51. (Ups. C. 214). Quarto min., 212 × 113 mm., papier. z w. XV., ff. 168.

Manipulus curatorum per Guidonem de Monte Rocheri. Przedtem epistola Guidonis ad Raymundum episcopum Valenciae, data Thuroli a. d. 1333. Na końcu (fol. 166) rubro: »Finis adest salubriter per me Petrum Gutstadt de terra Prussie. Anno domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo octauo, quintodecimo Kalend. mensis Julii«.

Na wewnętrznej str. wierzchniej okładki ręką XV. w.: »Johannis Dingel *de Elbing*«; tamże, jak również fol. 167 v i 168 recepty medyczne.

Oprawa starożytna w deski pokryte brunatną skórą, klamerka metalowa. Zwykłe inicyały czerwono malowane. (L. B.).

b) Rękopisy z bibliotek kościelnych lub klasztornych.

52. (Stockh. K. Bibl. MS. »Klass. Förfat. Lat.« [Sygn. z r. 1734: »Philos. fol. Nr. 13«]). Folio, papier. z w. XV. (1467), 305 zapisanych kart. Jedna ręka. Virgilii Aeneis (f. 1—159), na końcu: »Eneis Virgilii poete optimi explicit feliciter. In vniuersitate lipczn. Anno lxvij (1467), Georgica (f. 159 v—193 v), Bucolica (f. 106—236), Moretum (f. 236 v—240 v), Horatii Ars poetica (f. 241 v—250 v na końcu: »Flacci artis poetice liber explicit feliciter. Anno lxvij in vniuersitate lipczn«), Francisci Petrarchae Bucolica (f. 253—278 v; uzupełnienie do 10 eklogi zajmuje f. 279 — 282 v) — Index alphabeticus verborum (in Virgilium? f. 289 - 305 v).

W całym woluminie sporo not i t. z. »accessus«.

Oprawa w deski pokryte brunatną skórą, częściowo odnowiona. Na odwrocie przedniej okładki ręką pisarza rkpsu:

»Liber mathei de Brunsbergk Anno lxviii[i]°

In Quo continentur subscripta:

Vergilii, Eneis, Georgica, Bucolica, Moretum, Poetice ars horacii, Bucolica francisci petrarche«.

A niżej inną ręką: »Liber ecclesie Warmien. ex testamento d. Leonhardi de Loyd«.

Na fol. 1 sygnatura: *Liber Bibliothecae Varmiensis* przekreślona. (A. B.).

53. (Ups. C. 530). Folio maj., 400 × 255 mm., pergam. z w. XIII—XIV., 90 ff., 2 kol.

Institutiones Justiniani libri IV cum glossa (f. 1—64); Dinus de Mugello, Titulus de actionibus (f. 65—78); Idem, Lectura arboris actionum (f. 78); Idem, Centum Capuae (f. 78—79), Joannes Cremonensis, Summa arboris actionum (f. 81—89).

Oprawa w drzewo, pokryte białą świńską skórą. Na wewnętrznej stronie przedniej okładki ręką XVI. w.: *Liber Ecclesiae et Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

54. (Ups. C. 531). Folio, 350 × 230 mm., pergam. z pocz. w. XIV., 58 ff., 2 kol.

Institutiones Justiniani (f. 1—56) Index in librum decretorum Gratiani (f. 56—57).

Oprawa w drzewo, pokryte szarą podartą skórą.

Na antefolium ręką z końca XVI w.: *Liber Bibliothecae Varmien.*

Na ostatniej karcie cztery współcz. wykonane piórkiem rysunki zwierząt fantazyjnych. (A. B.).

55. (Ups. C. 532). Folio, 415 × 290 mm., oprawa w drzewo, pokryte jasną skórą; papier. z w. XV., 348 ff., 2 kol.

Baldus Perusinus in IV^{tum} l. Institutionum (f. 1—222) Bartolus de Saxo Ferrato super III libros codicis (f. 230—298), Bartholomeus de Saliceto in li. I. Codicis (f. 300—348).

Pierwszy traktat pisany »per Henricum Decker de Vslaria« (cfr. f. 222), drugi przez Jana »aus Preussen« w Perugii w r. 1432 (cfr. f. 186 v), który na fol. 298 rubro dopisał: »Dys hot gescreben magister Johannes || Der avs dem lande *pruszen* ist || Der *polêken* eyn naturlich vint || Do yn ir bosheyt czu twingit || Sy sint gewest czu *pruszen* yn dem lande || Vnd mit den Keczcern getreben grosse schande || Das sal vngerachen nicht bleiben || Sy mussen dorvmb eynen schemelichen tot leyden«.

Fol. 1 u góry ręką XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

56. (Ups. C. 534). Folio, 410 × 285 mm., papier z pocz. w. XV., 440 ff., 2 kol.

Nicolai (de Tudeschis?) abbatis de Sicilia Lectura super II. librum Decretalium.

Oprawa w deski, pokryte brunatną zniszczoną skórą z wyciskami.

Fol. 1 u góry ręką XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.*

Między fol. 429 a 430 znajdował się jako zakładka, fragment listu Bernarda Sculteti do Fabiana de Lusianis (Merkelingerode), kanonika (a następnie biskupa) Warmińskiego, bawiącego w Bononii, d. d. Romae 4. IX. 1497. Obecnie list ten przeniesiony jest do osobnego konwolutu. (A. B.).

57. (Ups. C. 535). Folio, 410 × 290 mm., papier. z w. XV., 334 ff., 2 kol.

Antonius de Butrio supra libro IV. Decretalium (f. 1—110). Nicolaus abbas de Sicilia supra libro V. Decretalium (scriptus ab Johanne Lochheym, f. 112 - 334).

Oprawa w deski pokryte jasną świńską skórą.

Fol. 1 ręką XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

58. (Ups. C. 537). Folio maj., 405 × 285 mm., papier. z w. XV., 364 ff., 2 kol.

Anonymi lectura super librum I. Decretalium Gregorii IX. (f. 1—223). Oldradi Quaestiones iuridicae (f. 225—364, mutilae in fine). Oprawa w deski, pokryte jasną świńską skórą. Inicyały fol. 1 złotem i minią.

Fol. 1 u góry ręką XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

59. (Ups. C. 538). Folio maj. 455 × 290 mm., pergam. z w. XIV., 61 ff.

Clementinae cum apparatu Joannis Andreae, doct. Bononiensis.

Oprawa w deski, pokryte jasną skórą.

Fol. 1 u góry ręką XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.*

Kodeks zdobny w piękne inicyały i miniatury wykonane złotem i barwami. (A. B.).

60. (Ups. C. 539). Folio maj. 425 × 280 mm, pergam. z w. XIV., 42 ff., 2 kol.

Clementinae cum apparatu Jo. Andreae.

Oprawa w deski, pokryte jasną skórą, z okuciami. Na »Vorsatzblat« ręką XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.*

Na fol. 1 poniżej tekstu ręką z pocz. XV. w.: *Capituli warmien.*

Fol. 42 v po »Explicit« ręką z końca XIV. w.: Hec Clementine sunt domini *Nicolai plebani de Grodencz Culmen. dyocesis.*

Kodeks ozdobiony pięknymi inicyałami. (A. B.).

61. (Ups. C. 540). Folio 435 × 270 mm., pergam. z końca w. XIV., 198 ff, 2 kol.

[Jo. Andreae] Novella super librum VI. Decretalium. Brak ostatniej karty.

Oprawa w deski, pokryte jasną świńską skórą.

Fol. 1 u góry, ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.*

Piękne barwne inicyały. (A. B.).

62. (Ups. C. 541). Folio maj, 405 × 300 mm., papier. z pocz. w. XV., 297 ff., 2 kol.

Dominicus (de S. Geminiano?) super 3^{am}, 4^{am}, 6^{tum} partem VI^{ti} Decretalium.

Oprawa w deski, grzbiet pokryty jasną świńską skórą, częściowo uszkodzony.

Fol. 1 u góry, ręką XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

63. (Ups. C. 542). Folio maiori, 405 × 295 mm., papier z w. XV., 599 ff., 2 kol.

Antonii de Butrio Repertorium supra V libros Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

Oprawa w deski, pokryte brunatną skórą z wyciskami, częściowo uszkodzona.

Fol. 1 u góry, ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

64. (Ups. C. 543). Folio maiori, 385 × 250 mm., pergam. z pocz. w. XIV, 141 ff., 2 kol.

Ganfridi v. Goffredi de Trano, Summa decretalium.

Oprawa w drzewo pokryte białą świńską skórą, mocno podartą.

Fol. 1 u góry ręką XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.*

[Fol. 141 po Explicit inną ręką (2-ga połowa XIV. w.): »Iste liber est mgri Lyphardi de dattlon«]. (A. B.).

65. (Ups. C. 544). Folio maiori, 430 × 290 mm., papier. z pocz. w. XV., 279 ff., 2 kol.

Jo. Calderinus, Distinctiones super diversis materiis VI. Decretal. (f. 1—35) Petrus de Anchorano super Canones (f. 37—85) Antonius de Butrio, Nicolaus de Sicilia Tractatus juridici [scripti per Johannem Kükeslagen de opido Bardensi oriundum, anno Dni 1420 in castro s. Johannis comitis Bononiensis, cfr. f. 148].

Oprawa w deski, pokryte białą świńską skórą, częściowo przegniłą.

Fol. 1 u góry ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

66. (Ups. C. 545). Folio maiori, 435 × 295 mm., papier. z w. XV. 309 ff., 2 kol.

[Oldradi] Consilia et quaestiones (f. 1—198) Joannis Lapi Castilionensis Tabula allegationum super VI° Decretalium f. 202--212), Ejusdem Allegationes abbreviatae per Antonium de Butrio vel Paulum de Liazariis (f. 213—309).

Oprawa w deski, grzbiet ze świńskiej skóry, przednia okładka w połowie odłamana.

Fol. 1 u góry ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

67. (Ups. C. 546). Folio maiori, 410 × 290 mm., papier. z w. XV. (1429—1432), 435 ff., 2 kol.

Johannis ab Imola Recollectae in II^{dam} partem Digesti novi (f. 1—228), Ejusdem in II^{dam} partem Infortiati (f. 235—435).

Oprawa w deski pokryte jasną świńską skórą, częściowo oberwaną.

Na pergam. antefol. ręką XV. w.: Joh. Nicclosdorf, zaś niżej ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.)

68. (Ups. C. 548). Folio, 335 × 220 mm., pergam. z w. XIV., 262 ff., 2 kol.

Anonymi (mgri Joh. de Slancenwerde epi Bricciensis??) super VI. Decretalium (f. 1—100), VI. liber Decretalium (f. 112—146), Joh. Andreae Glossa in VI. Decretalium (f. 148—262).

Oprawa w deski, pokryte zniszczoną białą skórą.

Fol. 1 u góry ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

69. (Ups. C. 551). Folio min., 310 × 230 mm., pergam. z w. XIII/XIV., 54 ff., 2 kol.

Decretales Innocentii papae III.

Oprawa w deski, grzbiet z białej skóry, połowa tylnej okładki oderwana.

Fol. 1 ręką z końca XVI. w.: *Liber Biblioth. Varmien.* (A. B.).

70. (Ups. C. 554). Folio min., 290 × 205 mm., papier. z pocz. w. XV., 242 ff., 2 kol.

Repertorium juris canonici alphabetico ordine digestum.

Fol. 1 u góry, ręką XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.*

Na końcu: »Hic liber finitus et completus a. d. M°CCCC°XVIII. X^ma^ die Maij Constancie«.

Oprawa starożytna w deski, pokryte jasną skórą. (A. B.).

71. (Ups. C. 557). Folio, pergam. z r. 1391, 144 f. Johannis Calderini etc. Niegdyś z biblioteki *Warmińskiej.* Zob. Anteckningar str. 18. (A. B.).

72. (Ups. C. 558). Folio, pergam. z w. XIV., 42 f. Guillelmus de Mandegoto etc. Niegdyś z biblioteki *Warmińskiej,* Zob. Anteckningar str. 18. (A. B.).

73. (Ups. C. 560). Folio min., 295 × 220 mm., papier. z w. XV. (1429), 393 ff.

Joh. Calderini De ecclesiastico interdicto (f. 7—26) Johannis Andreae, Lectura super arboribus consanguineitatis, Joh. de Deo, Bartoli, Joh. de Imola, Franc. Mansueti et aliorum minores tractatus juridici, magna ex parte ab Joh. Nicclosdorff scripti, qui etiam secundam partem codicis C. 546 anno 1432 scripsit.

Oprawa w deski, pokryte białą świńską skórą; tylna okładka uszkodzona.

Fol. 7 u góry ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

74. (Ups. C. 588). Quarto maj., 255 × 170/180 mm., pergam. z w. XIV., 60 ff.

Concordantiae decretorum cum decretalibus (f. 1—37), Casus episcopo reservati (f. 37 v—39) Nicolai Andreae de civitate Theatina Informatio electorum (f. 40—60).

Oprawa w deski pokryte jasną skórą.

Fol. 1 ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* Pierwsza część rękopisu, o ile się zdaje, wykonana w Warmii, gdyż na k. 38 v i 39 mowa o zwyczajach kościoła Warmińskiego (A. B.).

75. (Ups. C. 594). Folio, 365 × 255 mm., pergam. z pocz. w. XIV., 211 ff., 2 kol.

Bartholomei Anglici O. F. M., De proprietatibus rerum libri IX cum indice.

Oprawa w deski pokryte brunatną skórą dobrze dochowaną. Inicyały złotem i barwnie wykonane.

Fol. 1 u góry ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

76. (Ups. C. 605). Folio, 300 × 220 mm., papier z w. XV., 208 ff.

Petrarchae Francisci, De remediis utriusque fortunae libri duo (f. 2—177), Ejusdem De secreto conflictu curarum suarum (f. 177—206), Ejusdem psalmi VII. super propriis miseriis (f. 207, 208).

[Na końcu rubro: »Expliciunt VII psalmi editi a. F. Petrarcha laureato poeta. Finitus est hic liber de anno Dni 1428 et est mei A. de Vendrade«].

Fol. 2 ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.*

Oprawa w czerwony pergamin. (A. B.).

77. (Ups. C. 619). Quarto, 220 × 160 mm., pergam. z w. XIII., 120 ff. 2 kol.

Geomantia anonymi auctoris (in tegumento priori falso: »liber ciromancialis«).

Oprawa w deski, pokryte czerwoną skórą, grzbietu brak.

Fol. 1 u góry ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

78. (Ups. C. 626). Quarto, pergam. z w. XIV. Aristotelis Metaphysica etc. Niegdyś biblioteki *Warmińskiej.* Zob. Anteckningar str. 19. (A. B.).

79. (Ups. C. 655). Quarto, papier. z r. 1447.

Nieznanego autora Astronomia (Computus Spherae etc.). Niegdyś biblioteki *Warmińskiej.* Zob. Anteckningar str. 19. (A. B.).

80. (Ups. C. 659). Folio, 315 × 210 mm., pergam. z w. XIII/XIV., 123 ff., 2 kol

Jo. fil. Serapionis, Breuiarium medicine a Ger. Cremon. translatum (f. 2—113 v). Ysaac Israelita, Introductiones s. Collectiones (f. 114 - 118) Lexicon expressionum medicinalium arabicarum (f. 118 v—122).

Oprawa w deski, pokryte jasną skórą, dobrze dochowana.

Fol. 1 ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.*

Nadto zapiski ręką z końca XIV. w.: f. 2: »M. Nicholus...«, fol. 122: »Ego mgr Nycolaus teneor mgro Martino dare XX grossos, quos mihi in Pozano mutuauit«, fol. 122 u dołu: »die XIII. februarij..... sub (?) MCCLXXXVII«]. (A. B.).

81. (Ups. C. 660). Folio, w części pergam. w części papier. z w. XV.

Między innemi Bertrucii de Medicinis etc. Niegdyś biblioteki *Warmińskiej.* Zob. Anteckningar str. 20. (A. B.).

82. (Ups. C. 671), niegdyś Benzeliusa Nr. 42. Folio min., 270 × 185 mm., pergam. z pocz. w. XV., 66 ff.

Ebrardi Bithuniensis Graecismus (na końcu dodatki w języku niemieckim).

Oprawa w deski, pokryte czerwoną skórą.

Fol. 1 ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.* (A. B.).

83. (Ups. C. 680). Folio maj., 405 × 275 mm., pergam. z w. XIII., 319 ff., 2 kol.

Vincentius Bellovacensis, Speculum historiale.

Fol. 1 ręką XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmien.*

Inicyały pięknie złocone i malowane. Oprawa w deski, pokryte białą skórą z wyciskami; na przedniej okładce napis:

SPECVLVM HISTORIALE BI
BLIOTHECAE VARMIENS
MDXDZ (= 1592). (A. B.).

84. (Ups. C. 684). Folio, 325 × 230 mm., pergam. z r. 1474, 161 ff.

Anastasii abbatis et Sedis apostolicae bibliothecarii Acta concilii Constantinopolitani VIII. a. 869 celebrati.

Inicyały złotem i barwami pięknie wykonane. Oprawa w drzewo, pokryte brunatną skórą z wytłoczeniami; 4 klamerki dobrze dochowane.

Fol. 2 v u góry ręką z końca XVI. w.: *Liber bibliothecae Capitulj Warmien.*« Na końcu: Deo gracias 1472. (A. B.).

85. (Ups. C. 58), niegdyś Benzeliusa. Quarto, 260 × 188 mm., pergam. z w. XV., ff. 56.

Collutii Pierii, De seculo et religione libri II Inc.: »Liber primus de seculo et religione editus a Colutio Pieri de Stignano (sic!) cancellario Florentino ad fratrem Hieronymum de Ucario ord. Camaldul. in monasterio s. Marie de Angelis de Florentia«. Ad calcem fol. 55′: »Ego Georgius filius ser Jacobi. Paxelli ciuis Bononie librum de seculo et religione predictum editum a Colutio Pieri... manu propria scripsi in MCCCXXX. uigente guerra«.

Na wewnętrznej stronie drugiej okładziny dawną ręką: »Hic liber Collutij de multiplici malicia mundi et de religione est mei Arnoldi de Venrade quem emi ab executoribus testamenti domini Jacobi Pleeske de Anno domini MCCCCXLVII pro. j. marca bona«. Fol. 1 ręką z XVI. wieku: *Liber bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna, deski powleczone brunatną skórą nabijaną gwoździkami; kunsztowne klamerki do zapinania. Wśród kodeksu znajduje się kilka pięknych inicyałów, wykonanych

farbami i złotem; pergamin przedni, cieniutki. Wszystko wskazuje na italskie pochodzenie kwartantu. (L. B.).

86. (Ups. C. 59). niegdyś Benzeliusa. Quarto, 247 × 173 mm., pergam. z w. XIV/XV., ff. 155.

Petri Blesensis epistolae num. 84 (f. 1—58). Variae literae Pontificum Roman., Cardinalium, Regis Angliae etc. Bullae pp. Clementis V., Urbani VI. Item Nicolaus de Lyra, Augustinus, s. Bernhardus (f. 59—155). Tamże wiersze szydercze na wielką schyzmę kościelną, oraz wierszyk na spalenie Husa i Hieronima z Pragi, wreszcie wzmianka o kościele Benedyktynów »in insula quondam Augea maior, sed vulgariter Reicheaw (sic!) nuncupata infra ciuitatem Constantiensem, distans ab ea per unum milliare fere secundum Reni decursum«, oraz o znajdującym się tam ołtarzu z napisem: »A. D. 1049. regni vero tertii Heinrici imperatoris anno XI. Udalrici autem Abbatis loci istius anno 11, indictione III., die VIII. Kalend. Decembr., Dnus Leo Papa IX. in primo summi Pontificatus sui anno, dedicauit hoc altare in honorem s. Mariae et. s. Bartholomei Apostoli et *s. Adalberti Martyris*«. Fol. 2 ręką z XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna w deski i białą niegdyś skórę (dziś zabrudzoną); resztki klamerek. (L. B.).

87. (Ups. C. 94, a + b). Folio, 355 × 237 mm., 2 woluminy, pergam. z w. XV., fol. 393 + 458, 2 kol.

Biblia sacra veteris et novi testamenti. Wol. I. zawiera Genesis — Cantica canticorum. Wol. II. Liber Sapientiae — Apocalypsis.

Fol. 1 w obu woluminach: *Liber Bibliothecae Varmiensis* ręką z końca w. XVI. Na końcu woluminu I. ręką z w. XV.: »Notandum est quod venerabilis dnus dnus Fredericus Salendorff canthor et canonicus honorabilis et sancte ecclesie Warmiensis hunc librum scribi fecit. Sub anno incarnacionis domini Ihesu Cristi nostri saluatoris M°CCCC° tricesimo quarto, qui completus est in ciuitate Vrauwenburg per manus Christiani Blumenroth filii et notarii ciuitatis suprascripte in die Sabbatho ante dominicam qua in ecclesia sancta Letare Jherusalem cantatur finitusque est quasi hora vesperarum. Laus

et honor semper sancte trinitati omnibusque sanctis«. Na końcu woluminu II.: »Notandum [ut supra]... Fredericus Zalendorff Warmiensis et Wratislauiensis ecclesiarum canonicus... sub anno Christi M°CCCC° tricesimo sexto proxima feria sexta ante Dominicam Reminiscere«. Tamże: »Vnum supple Aue Maria pro scriptore peecatore«.

Oprawa starożytna w deski, pokryte skórą pstrą (czarną i białą); pięć wielkich guzów kościanych z obydwóch stron każdego woluminu, klamry sztuczne. Inicyały zdobne, malowane farbą czerwoną, niebieską i zieloną, bez złota. (L. B.).

88. (Ups. C. 113 [= Biblia 21]). Folio maximo, 448 × 302 mm., pergam. z w. XIV., w 2 kol. z pięknemi inicyałami.

Nicolaus de Lyra. Postilla super Psalmos. Parabola Salomonis. Ecclesiastes. Cantica Canticorum. Liber Sapientiae. Ecclesiasticus. XII Prophetae et Libri Machabaeorum.

Na końcu psalmów: »Explicit postilla super librum psalmorum edita a fratre Nicholao de Lira fratrum minorum sacre theologie doctore. Anno domini Millesimo CCCXXVI°«. Fol. 1 manu saeculi XVI. ineuntis: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna w deski pokryte brunatną skórą z wyciskami. Wśród kodeksu kilka rysunków starannie wykonanych, m. i. świątyni Salomona w rysie poziomym. (L. B.).

89. (Ups. C. 122 [= Biblia 30]). Folio, 340 × 240 mm., pergam. z w. XIV., ff. 131, z inicyałami czerwonemi lub niebieskiemi.

Liber Hiob glossatus. Inc.: Cogor per singulos diuine scripture libros aduersariorum respondere maledictis...«

Fol. 2 ręką z końca w. XVI.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna, deski pokryte białą niegdyś skórą bez wycisków; rzemyki do zawiązywania. (L. B.).

90. (Ups. C. 125 [= Biblia 33]). Folio min., 268 × 205 mm., pergam. z pocz. w. XIV., ff. 425.

1. Magister Armandus, lectura super Mathaeum. Fol. 1′ manu coaeva adscriptum: »Hic est lectura cum postillis magistri Armandi quondam lectoris sacri palatij super Matheum (fol. 1—421).

2. Petrus Aureolus, Compendiosa expositio evangelii s. Johannis (fol. 421′—424).

Fol. 2 ręką z końca w. XVI.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna, deski pokryte brunatną skórą z prostymi wyciskami; rzemienie do zapinania kodeksu, który niegdyś był »incatenatus«, t. j. przytwierdzony do pulpitu na łańcuszku. (L. B.).

91. (Ups. C. 130 [= Biblia 38]). Folio maiori, 307 × 247 mm., pergam. z w. XIII/XIV., fol. 161.

Petri Trecensis (Comestoris) historia scholastica. Fol. 1: »Prologus Genesis«; fol. 159′ *rubro*: »Explicit scolastica hystoria«. Fol. 1 ręką z końca w. XVI.: *Liber Bibtiothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna, deski pokryte skórą jasno brunatną. Na okładkach po pięć guzów żelaznych, na narożnikach okucia; rzemienie i spinki do zawiązywania foljantu. Wśród kodeksu liczne inicyały czerwono i niebiesko malowane. (L. B.).

92. (Ups. C. 137 [= Biblia 45]). Quarto, 224 × 160 mm., pergam. z końca w. XIII., ff. 180, 2 kol.

1. Biblia pauperum (fol. 1—111).

2. Libri Ruth, Exodus, Libri Tobiae, Esther, Judith et Judicum (fol. 111—176). Tekst Wulgaty.

Fol. 1 ręką z końca w. XVI.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna, deski pokryte skórą jasno brunatną; rzemyki i spinki do zapinania kwartantu. Wśród kodeksu inicyały pospolite minią malowane. (L. B.).

91. (Ups. C. 139 [= Biblia 47]). Quarto, 225 × 160 mm., pergam. z w. XIII., ff. 120, w trzy kolumny pisany.

Evangelium s. Lucae cum glossa. Prologus inc.: »Lucas Antiocensis natione Syrus arte medicus discipulus apostolorum. Paulum secutus...«

Fol. 1 ręką z końca w. XVI.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna, deski pokryte skórą brunatną, z guzami żelaznymi po obydwóch stronach. Wśród kodeksu zwykłe inicyały, malowane czerwoną i niebieską barwą, to samo kapitaliki wśród wierszów *rubro.* (L. B.).

94. (Ups. C. 165). Folio min., 270 × 182 mm., pergam. z końca w. XIII., ff. 248, w 2 kol.

Petri Lombardi, Sententiarum libri IV.

Na spodniej okładce ręką z w. XV.: »Ego Wernerus decanus ecclesie Warmiensis canonicus et officialis eiusdem ecclesie mutuaui honorabili domino Johanni Pewszchel, vice plebano in Bronaw quatuor marcas leues super hunc librum sententiarum«.

Fol. 1 ręką z końca w. XVI. *Bibliotheca Varmiensis.*

Oprawa starożytna, deski powleczone czerwoną skórą bez wycisków, szczątki klamerek. Pergamin cieniutki, przedni; inicyały zwykłe, czerwono i niebiesko malowane. (L. B.).

95. (Ups. C. 180). Folio, 305 × 212 mm., papierowy z wieku XV. (r. 1466 i 1467), w dwie kolumny wytwornie pisany, ff. 328.

Sacratissimae Missae declaratio (f. 2—129). Autor nieznany, zapewne doktor uniwersytetu Lipskiego, któremu pracę tę poświęcił. Na końcu: »Per manus fratris Henrici de ordine predicatorum a. d. MCCCCLXVI. sexta feria post Iudica in conventu Rigensi de mane hora octaua. Cui deus propicietur Amen«.

Następują różne traktaty, a m. i.:

Guido de Monte Rotherii, Manipulus curatorum (fol. 134—254), gdzie na końcu (f. 254′ col. 2): »Expletum est hoc opusculum in profesto beatorum apostolorum Philippi et Jacobi per me Nicolaum Brasiatoris de Colmen a. d. MCCCC sexagesimo septimo«.

(Henrici de Hassia) Cordiale seu tractatus de quatuor novissimis« (fol. 255—295), czego zakończenie: »Scriptum per me Nicolaum Brasiatoris a. d. MCCCCLXVI et finitum in die s. Vincencij martiris« (fol. 295 col. 2).

(Thomae a Kempis): »De imitacione Christi et contemptu omnium uanitatum mundi« (f. 295′—307′). Inc.: »Qui sequitur me, non ambulat in tenebris...«

»Documenta notabilia Aristotelis missa regi Alexandro« (fol. 308). Inc.: »Cela secreta, loquere pauca, verax esto...«.

(Johannis Gersonis?) Ars moriendi (fol. 309—324).

Nonnulla ex scriptis Petri Comestoris, Arnoldi de Villanova tractatus de benedicta arbore quercina, cet. (f 324, 325).

Varia medica et pharmaceutica germanice et latine (fol. 326—328). Inc.: »De Juniperis proprie Eynberen«. Fin.: »Pulveres M. Steffani Medici excellentissimi«.

Fol. 1 ręką z w. XV.: »Librum presentem dominus Nicolaus quondam huius ecclesie Varmiensis dyaconus nec non Vicarius, pro testamento eidem ecclesie donau't etc« (sic!); tamże ręką z końca w. XVI.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna w deski powleczone brunatną skórą z wyciskami, po pięć kościanych guzów z obydwóch stron, metalowe klamerki. (L. B.).

96. (Ups. C. 183). Folio, 310 × 210 mm., papier. z w. XV. (ok. 1474), ff. 411, w 2 kol. niegdyś Mag. *Thomae Werneri* de Braunsberg, potem Collegii Braunsberg. Societ. Jesu.

Bonawentura super quartum librum Sententiarum.

Znak wodny papieru: głowa wołu z prętem zetkniętym pomiędzy rogami zwierzęcia, na nim wąż okręcony, powyżej kwiatek. Oprawa starożytna w deski, pokryte skórą brunatną prawie bez wycisków, z obydwóch stron niegdyś po pięć guzów, szczątki klamerek. Dokładny opis podaje Dr. I. Collijn w publikacyi Universitati Lipsiensi etc., Nr. VIII. ex 1474, pag. 36—37, pomiędzy kodeksami Tomasza Wernera, kanonika niegdyś kapituły warmińskiej. (L. B.).

97. (Ups. C. 184). Folio, 353 × 235 mm., pergam. z końca w. XIV., ff. 263, w 2 kol.

Richardus de Media Villa Ord. Min. super quattuor libros Sententiarum. Inc.: »In nova signa et in multa mirabilia«, tu pierwsza litera I jest pięknym, kilku barwami wykonanym inicyałem. Finis: »Explicit quartus liber super sententias editus a fratre Richardo de Media Villa de ordine fratrum minorum. Deo gracias (f. 244′ col. 1). Fol. 245′ col. 2—262 registrum.

Fol. 1 ręką z w. XV.: »Domini Ottonis de Russyn quondam Canonici Warmiensis qui in testamento suo dedit capitulo eiusdem ecclesie«; tamże ręką z końca w. XVI.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Rękopis najwidoczniej italskiej proweniencyi. Na kartach ostatniej i na zlepionej z tylną okładką wyroki podesty z Fos-

sombrone (obok Urbino): »Nos Cantutius potestas ciuitatis forosemproniensis.. « z roku 1329 i sąsiednich.

Oprawa starożytna w deski pokryte białą niegdyś skórą bez wycisków, »codex incatenatus« dotychczas z resztą łańcuszka, klamerki na rzemykach. (L. B.).

98. (Ups. C. 189). Quarto, 242 × 175 mm., pergam. z pocz. w. XIV., ff. 173, w 2 kol.

Iacobi de Voragine, Sermones totius anni (fol. 1—117). »Subtile supplementum seu registrum alphabeticum in librum VI. Decretalium et in quosdam Extravagantium« (fol. 118—173).

Fol. 1 ręką z w. XV.: »Liber domini Marci de Wolkow bone memorie prepositi et Canonici Ecclesie Warmiensis«; tamże ręką z końca w. XVI.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Inicyały barwne, czerwone i niebieskie. Oprawa starożytna (uszkodzona) w deski powleczone białą niegdyś skórą bez wycisków; rzemyki do zawiązywania. (L. B.).

99. (Ups. C. 192). Quarto, 215 × 153 mm., pergam. z w. XIV., ff. 185, w 2 kol.

Expositiones breves super diversis notionibus theologicis, ut de amore Dei, de amore seculi, de altitudine celesti, de avaritia etc. alphabetico ordine digestae.

Fol. 183 *rubro*: »Hij sunt ordines approbati per ecclesiam. Ordo s. Basilii et cap. uocatur archimandrita. Ordo s. Benedicti. Ordo Cisterciensis. Ordo Cluniacensis... Ordo sancte Trinitatis et redempcionis captiuorum«.

Fol. 1 ręką z końca w. XVI.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna, deski pokryte różową skórą bez wycisków; pięć guzów żelaznych na każdej okładce, rzemyki do zawiązywania. (L. B.).

100. (Ups. C. 210). Quarto, 228 × 177 mm., pergam. z w. XIV., ff. 170, w 2 kol.

Tractatus de septem itineribus aeternitatis (fol. 1—77).

Bonaventura, Lignum vitae (fol. 78—87). Idem Parvum bonum (fol. 88—96). Sequuntur tractatus b. Hieronymi, b. Augustini et magistri Alani.

Fol. 1 ręką z końca w. XVI.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Na wewnętrznej str. wierzchniej okładki ręką z w. XIV.: »Domine Ihū Xpe spes mea. A. p.«.

Oprawa starożytna w deski pokryte białą niegdyś skórą bez wycisków, resztki pięciu guzów z każdej strony, rzemyki do zawiązywania. Zwykłe inicyały czerwono malowane. (L. B.).

101. (Ups. C· 283). Folio, 357 × 254 mm., pergaminowy z wieku XIV. (a. 1359) w dwie kolumny bardzo wytwornie pisany, ff. 252.

Philippi de Monte Calerio, Postilla super Evangelia Dominicalia, initio mutilis, incipit enim a dominica Resurrectionis.

Fol. 222′ col. 1 większem pismem (z XIV. w.): »Explicit postilla super evangelia dominicalia edita a fratre Philippo de monte calerio ordinis fratrum minorum, tunc lectore conuentus sacri loci Padue Anno Domini millesimo CCC°. Quinquagesimo IX°«.

Fol. 252 col. 2: Explicit tabula de monte calerio. Deo gracias.

Fol. 2 ręką z w. XV: Domini Ottonis de Russyn quondam canonici Warmiensis, qui in testamento suo dedit capitulo eiusdem ecclesie.

Fol; 1 u góry ręką z końca XVI. stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa starożytna w deski pokryte różową skórą bez wycisków, szczątki rzemyków z zapinkami, oraz okucia na narożnikach z obydwu stron. Inicyały dość pospolite, czerwono malowane. Na obydwóch okładkach wewnątrz znajdują się różne obrachunki dawnego właściciela z lat 1369—1377 z jego dłużnikami, najwidoczniej w Warmii pisane. (L. B.).

102. (Ups. C. 289). Folio min., 255 × 167 mm., pergam. z w. XIV., ff. 330 i 2 nienumerowane na końcu, w 2 kol.

Guidonis fratris ord. Praedicatorum, Sermones dominicales »quos compilauit in conuentu Abroicensi«. Inc. prologus (fol. 2 col. 1): »Notandum in principio huius operis quod non est pertimescendum si sermones...«

Na przedniej okładce wewnątrz cztery dłuższe zapiski współczesne, lub mało co późniejsze. Pod pierwszą z nich podpisane dawną ręką: »Ego Otho de Russyn« (nb. canon. Var-

miens., cf. Ups. C. 184 i 283 Nr. 97 i 101). Tamże: »Anno domini M°CCCLXIII° hec exposui pro bonis in pilgrimsdorf...« Fol. 330′ col. 2: »Ego Nycolaus prelatus in Elchten habeo peregrinum de sanctis et capram (?) de tempore, qui sunt beate Katharine in brunsberg«. Fol. 332, 332′, tudzież na wewnętrznej stronie tylnej okładki liczne zapiski z lat 1356—1375 do Warmii się odnoszące.

Fol. 1 u góry ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa kodeksu starożytna (odnawiana) w deski pokryte papierem, marmur naśladującym, tasiemki do zawiązywania. Pierwsza litera (N) prologu (fol. 2 col. 1) jest pięknym inicyałem, wykonanym farbami i złotem; ponadto znajdują się tu dość liczne inne jeszcze inicyały zgrabnie wykonane barwami, ale bez złota. (L. B.).

103. (Ups. C. 383). Quarto, 246 × 182 mm., pergam. z drugiej połowy XIV. w., ff. 233, w 2 kol.

Jacobus de Voragine, Sermones de sanctis.

Fol. 1 ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Niema tu legend albo homilii o św. patronach Polski.

Fol. 213′ col. 1 starą ręką: »Explicit uorago de sanctis«, poczem następuje rejestr i jeszcze kilka kazań. Fol. ult. (233′) ręką z pocz. XV. w. w znacznej części zeskrobane: »Istum Jacobum emi ego Otto [de Russyn?]... Wratisl...« Na wewnętrznej stronie przedniej okładki w czterech wierszach współczesna zapiska (prawdopodobnie treść księgi: »Item Jacobus...«) prawie całkiem wypełzła.

Oprawa starożytna w deski, pokryte białą niegdyś skórą, mocno uszkodzoną, bez wycisków; rzemyki do zapinania woluminu. (L. B.).

104. (Ups. C. 524). Folio, 262 × 168 mm., pergam. z w. XIV., ff. 55, w 2 kol.

»Liber de tribus regibus beatis« 49 continens capitula (fol. 1 *recto* seq.). Fol. 55 *verso* col. 2 (*rubro*): »Explicit liber de tribus Regibus«.

Fol. 1 ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Inicyały pospolite czerwono malowane. Oprawa starożytna w deski, pokryte czerwonawą skórą bez wycisków, szczątki klamerek. Na zewnętrznej stronie oprawy ręką z pocz. XV-go w.: »De tribus regibus«. (L. B.).

105. (Ups. C. 336). Quarto, 214 × 147 mm., pergam. z w. XIV., ff. 262.

Anonymi sermones dominicales.

Fol. 1 z końca w. XVI.: »Inscriptus Catalogo *Collegij Brunsbergensis* Societatis JEsu«.

Oprawa starożytna w deski dziś uszkodzone. pokryte różową skórą bez wytłoczeń, resztki klamerek. Inicyały pospolite, czerwono malowane. (L. B.).

106. (Ups. C. 341). Quarto, 212 × 140 mm., pergam. z drugiej połowy w. XIII., ff. 171

Passionale aestivale vel legendae breves de sanctis et in festis. Fol. 1 ręką z końca XIV. stulecia: *Collegij Brunsbergensis* Societatis Jesv«.

Defekt, urwany na legendzie św. Katarzyny Aleks., panny i męczenniczki; reszty niedostaje. Legend o św. Wojciechu i św. Stanisławie tutaj niema.

Oprawa starożytna, mocno uszkodzona, w deski pokryte skórą brudno różową, szczątki rzemyków z zapinkami. Tekst pisany na liniach w dwie kolumny; zwykłe inicyały czerwono malowane. Na wewnętrznej stronie okładki przedniej nuty muzyczne z XII-go stulecia. (L. B.).

107. (Ups. C. 412). Octavo, 130 × 94 mm., pergam. z w. XIV., ff. 111.

Sermones dominicales. Incipit a dominica 1-ma Adventus: »Erunt signa in sole et in luna...«.

Fol. 1 ręką z XV. wieku: »Lodwicus de tempore fratrum minorum *in brunsberg*« [Wolgemuth?].

Tekst pisany na liniach w jedną kolumnę; zwykłe inicyały czerwono malowane. Oprawa starożytna w deski pokryte popielatą skórą prawie bez wycisków, ślady klamerek, oraz szczątki rzemyka do zamykania woluminu. (L. B.).

108. (Ups. C. 592). Octavo, 155 × 110 mm., pergam. z w. XIV., 163 ff., 2 kol.

Summa causarum i 4^{or} libros divisa (f. 1—60), Annotata ex jure canonico et de missa (f. 60—63, 64—66), IV. libri sententiarum in compendium redacti (f. 66 v—154). Expositio vocum difficilium sec. ordinem alphabeti (f. 155—163).

Oprawa w deski pokryte szarą skórą, częściowo stoczona przez owady.

Na *verso* przedniej okładki ręką XIV/XV. w.: »Super IIII^{or} libros sentenciarum fratrum minorum *in brunsberg*«. (A. B.).

109. (Ups. C. 105 [= Biblia 13]). Folio, 308 × 206 mm. papier. z pocz. w. XV., ff., 280, ostatnie 4 puste w 2 kol.

Biblia sacra Veteris Testamenti. Libri Judith-Machabaeorum.

Na wierzchniej okładce ręką z w. XV.: »Nicholaus presbiter *Poznaniensis* manu sua«. Na karcie ostatniej notatka lekarska, zaczynająca się od wyrazów: »Pulvis probatissimus has habet virtutes, cerebrum purgat..... curat lepram et dolorem dentium...«.

Oprawa starożytna, deski powleczone zniszczoną skórą zamszową; na obydwóch okładzinach resztki pięciu guzów i rzemyków do zawiązywania. (L. B.).

110. (Ups. C. 533). Folio, 430 × 265 mm., pergam. z końca w. XIII., 299 ff., 2 kol.

Decretales Gregorii IX cum glossa (f. 1—288, na fol. 288 v: Expliciunt decretales de manu Henrici Lescot), Nova decretalis Innocentii IV. in concilio Lugdunen. (f. 289—299, in fine mutila).

Oprawa w deski pokryte brunatną skórą (na przedniej nieczytelny napis; m. i. »Kokoscha?«).

Fol. 1 u dołu ręką XVII. w.: *Pro Conventu Posnaniensi F. F. Bernardinorum.* (A. B.).

111. (Ups. C. 800 = Cod. germ. 1). Quarto, min., 200 × 145 mm., pergam. z w. XIV., 175 ff., 2 kol.

Meditationes religiosae super sententiis biblicis lingua germanica scriptae.

Oprawa w deski, pokryte jasną skórą.

Fol. 1 u dołu ręką XVII-go w.: *Inscriptus Catalogo librorum Collegii Posnaniensis Societatis Jesu 1609.* (A. B.).

112. (Ups. C. 630). Octavo, 185 × 130 mm., pergam. z w. XIV/XV., 157 ff., 2 kol.

Bonaventure Breviloquium f. 1—51) Nicolai, Metra super utrumque Testamentum (f. 51 v – 73) Alberti Magni Compendium theologice veritatis (f. 74 v—155). In fine Bonaventurae ante indicem legitur rubro (f. 49): »Explicit Breviloquium dni bonaventure In *tarnow* per manus fris *pancracij mazouite* scriptum sub anno Incarnacionis dni Mil°CCCCLXXXI...«

Oprawa w deski, pokryte brunatną skórą z wyciskami; na odwrocie przedniej okładki ręką XVI. w.: »Pro libraria loci *posnanien.* (A. B.).

113. (Ups. C. 802 Cod. Germ. 3). Octavo, 180 × 140 mm. pergam. z w. XV., 33 ff. 1 kol.

S. Bernardi Constitutiones super regulam s. Benedicti, germanice versae.

Oprawa w deski, pokryte brunatną skórą.

Fol. 1 ręką XVI. w.: Inscriptus Catal° *Collegij Rigen.* Soc. Jesu A. 1589. (A. B.).

114. (Ups. C. 503). Quarto, 192 × 138 mm., pergam. z w. XV., ff. 156.

Breviarium. Incip. ab Horis b. Mariae Virginis: »Domine labia mea aperies. Et os meum...«. Znajdują się tu m. i. hymny, psalmy, Collecta itp.

Fol. 1 dawną ręką: »Inscriptus Catalogo *Collegij Rigensis* Societ. JEsv a. 1589«.

Kodeks pisany w jedną kolumnę, inicyały i »rubryki« czerwono malowane. Oprawa starodawna w deski, pokryte brunatną skórą z wyciskami w stylu Odrodzenia; szczątki klamerek. (L. B.).

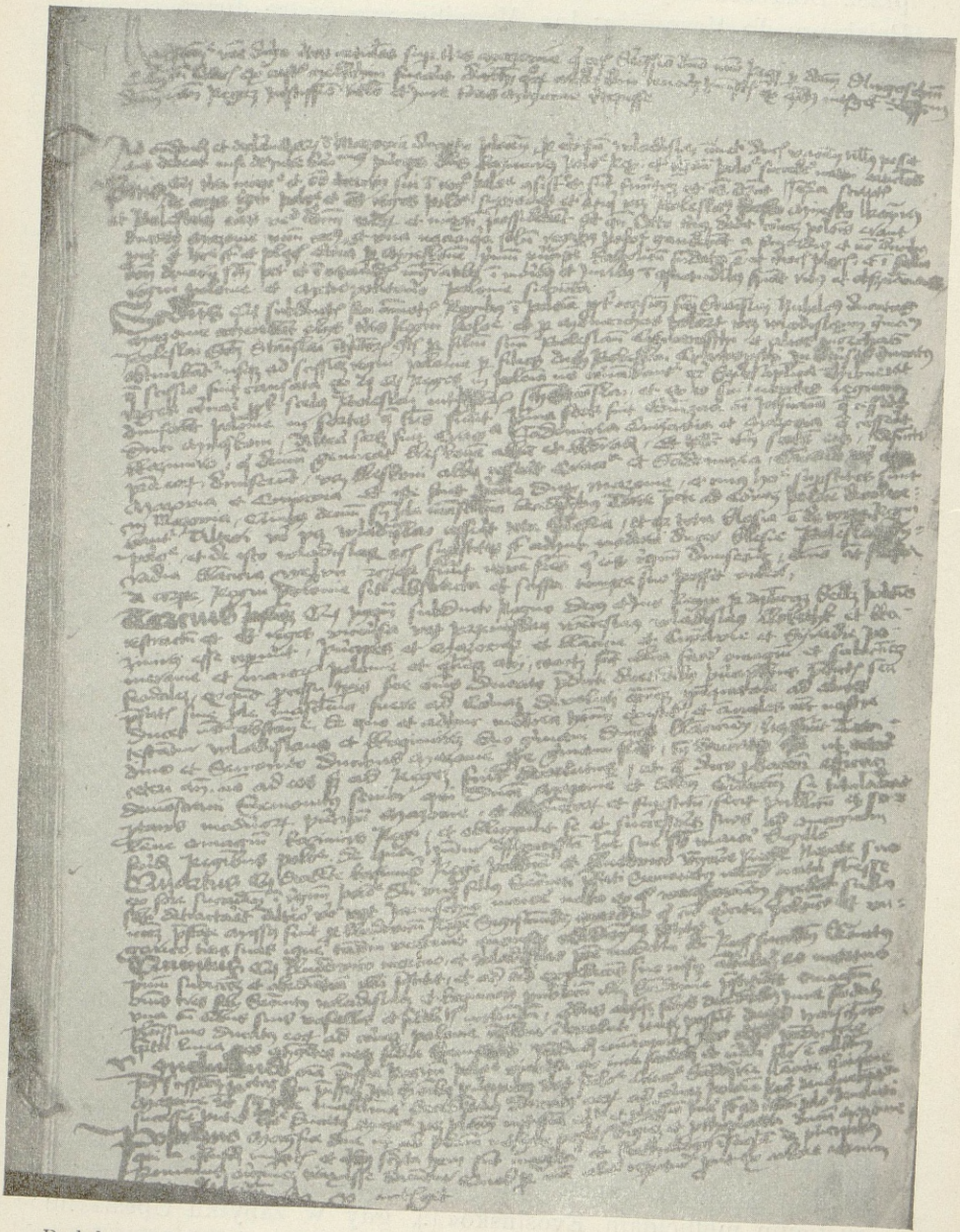
II. Dodatki rękopiśmienne do druków.

W wielu inkunabułach i drukach późniejszych spotykamy dodatki rękopiśmienne w postaci czy to obszerniejszych rękopisów, oprawionych razem z drukowanemi książkami, czy też notat na luźnych kartach, na wewnętrznej stronie okładek, na marginesach, lub wreszcie między drukowanemi wierszami. Wobec tego starsze druki bibliotek szwedzkich zostały przez członków ekspedycyi pilnie i sumiennie przeszukane. Znalazły się tu w dość pokaźnej liczbie rękopisy łacińskie z treścią obojętną, odszukano jednak i rzeczy z Polską bezpośredni związek mające, lub po polsku pisane głównie na początku wieku XVI. lub w latach późniejszych tegoż stulecia. Między innemi wynotowano też książki, będące niegdyś własnością Mikołaja Kopernika, Grzepskiego, Grodzickiego i innych osób, których imiona są zapisane w historyi naszej kultury.

Stosownie więc do natury rękopiśmiennych dodatków, mamy tu dwie główne grupy: do pierwszej zaliczymy książki, do których wszyto większe rękopisy, lub też w których umieszczono notatki bezimienne, do drugiej zaś — książki zaopatrzone w notatki lub podpisy osób historycznych.

a) Książki z wszytemi do nich rękopisami lub z bezimiennemi notatkami rękopiśmiennemi

115. (Ups. Inc. 34 : 43 [Collijn 241]). Na końcu wszyty arkusz papieru Folio 300 × 210. Jedna karta z jednej strony zapisana ręką z końca w. XV. Jest to list do nie nazwanego z imienia Dersława z Rytwian, zawierający treść ułożonych

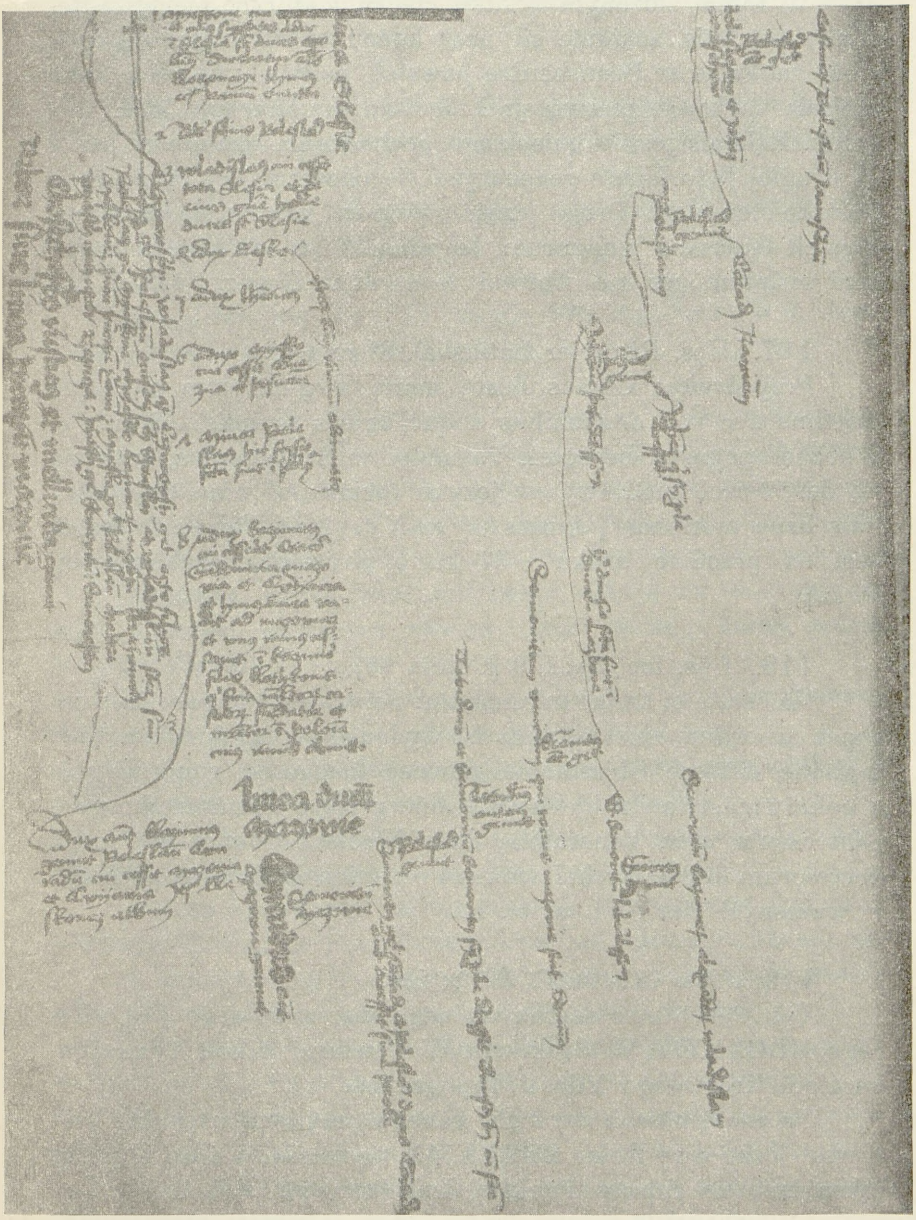
Podobizna kopii listu do Dersława z Rytwian $^1/_2$ nat. wielk. do Nru 115.

przez Długosza artykułów, usprawiedliwiających pretensye króla Polskiego do Mazowsza: Inc. Magnificencie vestre dirigo certos articulos super terras mazovie, qui eciam Serenissimo Domino nostro Regi per Dnum Dlugoschium Canon. Crac. ex castro Melstyn fuerant directi, quorum credo diu tenorem habuistis, ex quibus intelliget, Serenissimum Dnum nostrum Regem justissimo titulo et jure terras mazovie recepisse.

Expl. Postremo Magnifice Dne ut ad plenum intelligere possetis, originem et protoplastam dnum Mazovie, qui a quibusdam imperitis et quibus scripta temporum sunt incognita et kathalogus inscius est, de principibus romanis originem traxisse dicuntur, quod per omnia aliter reperitur, prout ex arbore eorum hic ad plenum Magn. Vestra intelliget.

Z porównania z tekstem tychże artykułów, ogłoszonych w MPH VI, 623 według dwu późniejszych rękopisów, w Upsalskiej starszej redakcyi brak dwu ustępów, które z tokiem argumentacyi organicznie się nie wiążą i mają przeto charakter późniejszych wtrętów. Pierwszy brzmi tak: »qui Jagyelo nominabatur, magnus dux Lithwaniae quem Poloni pro augmento fidei catholicae et eciam pro incremento et pace regni Poloniae in regem susceperunt et quia Ruthenus fuit, reverendissimus dominus Bodzotha archiepiscopus Gnesnensis in ecclesia Cracoviensi baptisavit, nomen sibi gloriosum imposuit et eodem anno in eadem ecclesia in regem coronavit«. Drugi ustęp, którego też niema w redakcyi Upsalskiej, mówi o wyborze na króla i koronacyi Warneńczyka, o powołaniu go na tron węgierski, o jego walkach z Turkami i zgonie pod Warną, przyczem dla złączenia tego ustępu z treścią całego listu zakończono go słowami: »et iste praefatus dominus Wladislaus Poloniae et Ungariae rex nihil de omagio et feodo in magnificis ducibus Mazoviae attentavit«. W wielu też miejscach zachodzą drobniejsze różnice w tekstach.

Inną stronicę tegoż arkusza zajęło drzewo genealogiczne książąt Mazowieckich, będące dodatkiem do owego listu, znane z Tomicianów, t. VIII. str. 170—172 i z rp. Baworowskich (w. XVI.); w tym ostatnim jednak jest »arbor altera a Gracco usque ad rusticum mellicidam Evosinsko« (!), gdy w zabytku Upsalskim genealogię rozpoczyna Chosechisko rusticus et mellicida, ojciec Piasta, którego żona nazwana tu Rzepicą. (J. Ł.).

Drzewo genealogiczne książąt Mazowieckich, $^1/_2$ nat. wielk. do Nru 115.

116. (Ups. Inc. 35 : 172 [Collijn 1290]).

W tomie złożonym z kilku rzeczy, z których pierwsza Regimen sanitatis, znajduje się przy końcu obszerniejszy rękopis, który zapewne w Brunsberdze powstał, podobna bowiem ręka zapisała na karcie pierwszej: Liber fratrum Minorum in Brunsbergk. Rękopis jest niemieckiego pochodzenia, ponieważ zaraz na drugiej jego karcie rozpoczyna się obszerniejszy słowniczek łacińsko-niemiecki. Druga część rękopisu kończy się słowami: Explicit exposicio ympnorum de tempore et de sanctis tocius anni scriptum per me fratrem leonardum Rogeri 1482. (J. Ł.).

117. (Ups. Rituarier Latinska), 8⁰ min.

Przy druku: Cursus beate marie virginis cum plerisque cursibus nec non oracionibus deque figuris sculptis... b. m. i r., a pochodzącym z biblioteki Jezuitów w Brunsberdze, znajdują się dość liczne modlitwy w języku łacińskim, oraz Speculum artis bene moriendi perutilis z w. XV—XVI. Rękopisu jest 5 kart na przodzie druku i 34 karty po tekście drukowanym. (J. Ł.).

118. (Ups. Inc. 35 : 119 [Collijn 98]).

Na ostatniej karcie inkunakułu: Johannes Andreae: Lectura super arboribus consanguinitatis, wydanego w Lipsku ok. r. 1500 wpisane dłuższe objaśnienie pewnej trudności, wypływającej z pokrewieństwa duchownego. Kończy się wyrazami: Nunc decidit casum olim Venerabilis dnus Nicolaus Cotvicz de snena decretorum doctor Archidiaconus Posnaniensis. Zapiska pochodzi z wczesnych lat XVI. w. (J. Ł.).

119. (Ups. 78 : 18). F. 330 × 210.

Tyt. Constitucie seymu walnego warszawskiego Roku Bożego MDLXXXIX W Krakowie. W Drukarni Mikoláiá Szárffenbergierá Krolá Jego Miłości Typográphá.

Na marginesach wydrukowanego przy tem artykułu: Vniwersal Poborowy Roku MDLXXXIX. są bardzo liczne i ważne rękopiśmienne poprawki tekstu drukowanego. (J. Ł.).

120. (Ups. Inc. 32 : 42 [Collijn 971]) rkp. Petronii Arbitrii Satirae. (J. Ł.).

121. (Ups. Inc. 32 : 54 [Collijn 1460]) rkp. Excerptum ex commentario M. Beneuenali de Ymola super Valerium Maximum. (J. Ł.).

122. (Ups. Inc. 33 : 160 [Collijn 743]) rkp. Compendium s. Theologiae, oraz: Quadruples conciones (oba z w. XV. J. Ł.).

123. (Ups. Inc 35 : 116 [Collijn 35]) rkp. Decretalia Clementina (z końca w. XV). (J. Ł.).

124. (Ups. Inc. 35 : 137 [Collijn 93]) rkp. Epistola b. Jeronimi ad Damasum (z w. XV). (J. Ł.).

125. (Ups. 68 : 391), 8° min. Książka p. t. De sacramento eucharistiae contra Oecolampadium opusculum per Iudocum Clichtoueum... An. MDXXVII., należąca niegdyś do kolegium Jezuitów w Brunsberdze, zawiera na końcu wpisane wiersze polskie około połowy XVI. wieku: 1) Cancio valde pulchra:

Madroscz oycza wsechmocznego Chrũs on wieczni sin iego. Przisedl wniskoscz swatha thego podlug pisma proroczkiego Wersus.

Wielky pokorze wczichosczy nie lutuiącz swich trudnosczy dla narodu czlowieczego widzącz wielky upad iego.

A zony bosky miloscz przyął nasię nasze zlosczy podiął męke dobrowolną przenaszę krewkoscz swowolną.

O gdy by tho kto obaczil czo then pan uczinicz raczil isz dla czlowieka grzesnego nie lutowal bostwa swego.

Stal na krzizu zawieszony wsistek swęthą krvią skropiony wolaiącz zwielkiego pragnienia niecznemu czlowieku zbawienia.

A woney swey srogiej męncze rosczią̨gnawsy swoie rencze wola podcziesz moy mili bisz czie się mną ochlodzily.

Amy nicz nie baczącz thego dobrodzieystwa pana swego wolemi swathu folgowacz iego zlich spraw nasladowacz.

Thak nasz barzo rozbuialo w grzechach nasze marne czialo kthore swowolnie kochamy ze thwey lascze nicz niedbamy.

Aono pan swe swethe czialo dal aby za nasz cierzpialo ziczącz nam miescz(a) onego przez Adama stra(c)onego.

A thak wszechmogączy panie racz dacz swey lasky uznanie byzmy czie prawie poznali woley twey nasladowaly.

Racz nasz przesz swe srogą mękę prziiącz pod swą mocznq rękę, bocz o nas zle skazdy strony nie będzie ly twey obrony.

Zewsad nieprziiaczol dosicz y gdziesz mam swe ręncze wznoschicz, jedno ku tobie nasz panie, gdisz wtobie nasze ufanie.

O oycze nasz dobrothliwy, racz ze nam bicz miloscziwy nasz marnotradne sinaczky przymi w laskę nieboraczky.

Bo wielyczesmi sgrzesyli maiestat twoy obraszyly wsakze thi stwy bosky miloscz racz othpusczicz nase slosczy.

2) Cancio de iesu christo.

Racz ukaszacz miely panie nad namy szwoie szmilowanie podlug milosierdzia twoiego wielkiego a niewimownego.

Racz nasz oth przezlich grzechow vszdrowycz a oth przezlich racz nasz obronycz bocz my nase szlosczy baczemy wsak sze wthwoy lascze nie wątpiemy V.

Poczęliszmy sie weszlosczy w grzechach nie sprawiedliwosczy często kroczesmy grzesily a wieliem zlego poczinili.

Wszak sze thy nasz mily panie racz nam dacz wczasz vpamięthanie, abyszmy grzechow poniechali szwolą thwoią zawsze działaly. V.

Gdy stego swatha seydziemy na sądzie twoym szostaniemy racz sprawiedliwosczy poniechacz milosierdzia racz uziwacz.

Kthoregosz na ohn czasz vziwal kiedisz za nasz na krzyzu czierspial przesz ktore milosierdzie thwoie racz nasz zbawycz panie stworzenie swoię. Amen finis. (J. Ł.).

126. (Link. bez sygnatury). Quarto: Philelphus Franciscus: Epistolae, Pforsheim, Thomas Anshelm 1506, druk z dopiskiem na karcie tytułowej: Sum Nicolai Osztrouuszky.

Na wewnętrznej stronie wierzchniej okładki zapisana Cantio pulchra: Jusz sloncze padlo, czemno nadchodzy, nie wiem czo za glosz uszu mich dochodzy postoie malo p. m., a dowiem sie tego, czemu ta pany, czemu ta pany tak narzeka rzewno i t. d. jeszcze cztery zwrotki pieśni, wydrukowanej przez Wierzbowskiego w Bibl. zapomn. poetów i prozaików pols. zesz. XIX. str. 58, jako padwan z w. XVII., a będącej pieśnią Jana Kochanowskiego (Dzieła wszystkie, wydanie pomnikowe t. I. str. 288: Pieśni księgi pierwsze Nr. 17). Na okładce spodniej tą samą ręką między innemi: Sigismundus Augustus, dei gra(tia) rex

poloniae, Magnus dux lituaniae Russiae Prussiae Mazoviae etc. dominus et Haeres. (J. Ł.).

127. (Ups. 49 : 274). Na egzemplarzu Jana Brenti Catechism drukowanym w Królewcu w r. 1556 na wewnętrznej stronie wierzchniej okładki dopisane wiersze Kochanowskiego ręką z drugiej połowy w. XVI.:

Wyimi nieboże pirwey yarzmo z oka swego
A potym zdzieblka sięgay w oczach v drugiego
Chwalisz iako w thym zborze dobrze nauczaią
A przedsię tam sie czisnesz kędy rozdawaią
A iesli iescze zniszczem odiedziesz do żony
Jako byś wode swięczil albo tesz krczyl dzwony.
(Kochanowski, Fraszki, III., 22).

A (?) tam niechay pałace marmurowe maią
Y szczyrem złothogłowem scziany obyayą
JA panie niechay mieszkam w thwym gniazdzie oiczistym
A thy mnie zdrowiem opatrz y sumnieniem czystym
Pożywieniem vcczywem kazdą zyczliwosczią
Y obyczaiem znosznem nieprzykrą starosczią.
(Kochanowski, Fraszki, III., 37).

Na okładce spodniej dopiski:

W roku 1570 14 dnia Februarii dzialia (!) Moszkiewskię skiessy viezyono przes Vidząki (przekreślone), wilkomerią. W roku 1582 1 Dnia Februarii krol Jego mość do Rigy Vyiachal Zwilna.

Powiem choczia nie kr(z)eczy zda sie rozumowy,
Trudno wytrwać o iedney dvszy człowieko(wi)
(dalszy jeden wiersz zamazany)
(Kochanowski, Fraszki, III., 34).

Roku 1584 Zaczny y slawni w sprawach Mikolay Radziwil voyevoda vilen. vmarl Miesia... (J. Ł.).

128. (Ups. Inc. 32 : 70 [Collijn Nr. 435]) egzemplarz poznański, ręka jakiegoś żaka ok. poł. w. XVI. zapisała: *szcibor pyesz oszral pyecz nye mugl daly uczyecz alisz do maczerze szapyesz* (sic). (J. Ł.).

129. (Ups. Inc. 33 : 85 [Collijn 1308]). Na okładce ma napis: *Cokolwiek czinisz mądrze czin a patrz koncza 1585 Klo Pana*

Boga, oraz inny: *Anno Dni 1570 Powodz bila trzi krocz yedne*^{0} *rokv descze gwaltovne sktorych wyelkye skody poczynyely sye po wssysthkym swyeczye wzythach wląkach sthawow sye vyelye po przerywalo ktore vyelka skode poczynyely thego roku vyelka drogosscz przysla thegoss rokv wyelkye snyegy spadly a nyeslychane.* (J. Ł.).

130. (Stockh. K. Bibl. bez sygn. F. min. Inc. (cf. Hain 15689) Johannis de Turrecremata: Expositio super toto Psalterio. Na ostatniej str. dopiski rękami zap. XVI. w. Sanctus Johannes Evangelista est patronus nostrae Poloniae. De omni racione . . . . . racionem Deo omnipotenti, *nyeczszy grzech omowycz blysznego swego.* (J. Ł.).

131. (Ups. bez sygn.). W woluminie zawierającym książki: »Theoreumata seu propositiones Autoris causarum dauid... magistri Jacobi de gosthynyn«... i »Elucidarius errorum ritus Ruthenici« dodano dwa zeszyty zapełnione dopiskami łacińskiemi, dotyczącemi Pisma św. i polskiemi; na okładce spodniej przy niektórych zapiskach rodzinnych, pisanych w Krakowie, oznaczono r. 1519, 1520. Polskie dopiski tylko na str. ostatniej rękopisu: Eisagoge *to iest przistęp do xiąg*, spirituales-*duchownici abo canonici.* pentateuchus dicitur *od pyączi liczbi* Genesis-*rodzaiv.* Exodus *viviedzenia z Egiptu*, Leuiticus *od Leuitow*, numeri *liczbi*, dewtoronomium *powtąrzanią. Blogoslavienstwa boze z xiąg liczbi* a 5° ad 7um capitulum *nyech czie strzeze y blogoslavi pąn bog obliczim szvoim a szmilvszie (!) nad tobą. Podnieszie pąn twąrz szvą nad tobą a da tobie pokoi.* Judicum *sądow.* Paralipomenon *od zostavienią, bo wtich wspominą czo w krolewskich opuszczono.* Ecclesiastes *wtore xięgi Salomonove, bo Salomon nazwan iest kaznodzieia.* Canticorum *pyeszni w ktorich Salomon szlozil y vidal viele pyeszni.* Ecclesiasticus *koszczielna disciplina abo karanie.* Jonas *znamionuię golibicze* (sic) Nahum *od poczieszenią mą imie* Habakvk *od oblapiania mą imię* Sophonias *taiemnicze boze a slusznie bo vidział taiemnicze boze.* Aggeus *od szwiądczenią a veszela* Zacharias *od pomoczi boskiei.* Malachias *v zidow imie aniola otrzimal.* Machabeus *od Judi machabeiskiego mą imie dlia iego vibornich vczinkow. Offiara dąr abo vpominek offiari (sic) zapalonich*

spokoinich za grzech poszviączania vstaviczne sobotne novich mieszią̨czow, vielkonoczne szwiateczne, smilowanią̨, stankow (sic) zbierania (J. Ł.).

132. (Ups. Inc. 34 : 48 [Collijn 1184]). W tekście Petri de Crescentiis: Opus ruralium commodorum (Colonia c. 1494) ręką pocz. XVI. w. gdzieniegdzie wpisane glosy polskie: De faba-*bob*, de coctano-*pyguy*, de prunis-*slyuy*, de persico-*broszkynya*, de pino-*ssosna*, de abiete-*yedlyna*, de ajero-*kopythnyk*, de agnocasto-*vloszka vyrsba*, de genestra-*yanouyecz*, de fraxino-*yesyon*, de rubo-*yezyny*, de sauina-*szauina*, de atriplice-*loboda*, de aneto-*polsky kopr*, de appio-*opych*, apium emorcidarium, fluuiale, kanale-*Jaskyer*, Apium aquaticum-*zolty opych*, de arthemelia-*carna Bylycza*, de aristologia-*boze drzewko*, de affodillis-*slothoglow*, *slothnyk*, *slothowlosz*, de accetosa-*sczawy*, de blita-*czwykla*, de boragine-*borak* a. *pastra* (sic), de basilicon-*polsky balsam*, de bethonica-*bukwycza*, de branca ursina-*barscz*, de cucurbita-*banya*, de cepe-*czybula*, de cimino-*kmyn*, de croco-*safran*, de cepullis-*luk a. plodzysczek*, de cacomilla-*rumyen*, de custuca podagralim-*kanya przedza*, de calamento-*camyona lyebyothka*, de centaurea-*czanturzya*, de capillo veneris-*mathky bozej wloszky*, de catapucia-*skoczek* a. *thycz* (?), de celidonia-*nyebyesky glosz a. zlothnyk*, de cerefolio-*trzebula*, de consolida maiore-*kostyual*, de dyptamo-*trzemdala*, de endiuia-*mlecz wyssoky*, de enula-*oman*, de epatica-*mayounyk a. uatrobne zyelye*, de eruca-*byala gorczycza*, de ebulo-*chebd*, de feniculo-*vloszky kopr*, de flamula-*yaszkyer*, de fumoterre-*polna Rutha*, de fungo-*grzyb*, de gentiana-*goryczka*, de jusquiamo-*byelon a. szaliey*, de isopo-*isop*, de jaro-*kokorzyk*, de iris siue yreos-*kossaczyecz*, de liquiricia-*lacricia*, de lilio-*lilia*, de lingua auis-*pthassy jezyk*, de lappacio-*kobely sczaw*, de lactuca-*salata*, de laureola-*vylcze lyko*, de levistico *lubsczek*, de mercuriali-*sczyr*, de malua-*slasz*, de menta-*myethka*, de mandragora-*pokrzyk*, de meu-*olyesznyk*, de marubio-*szantha*, de nasturcio-*Rrzezucha wodna albo przymyothnyk*, de nenufare-*grzybienye a. wodna lilia*, de napello-*omyeg*, de nigella-*kakolycza a. czarnucha*, de origano-*lyebyothka*, de porris-*luk*, de pencedano-*vsyuy kopr*, de polipodio-*paprothka*, de pastinata-*pasternak*, de portulaca-*kurza noga*, de pulegio-*poliey*, de radice-*chrzan*, de spinacia-*szpinak*, de semperuiua-*royeunyk*, de satirion-*lyszye Jayka*, de

saxifragia-*lamy kamyen*, de squilla-*cebula zamorska*, de sinapio-*gorczycza*, de saluia-*szaluia*, de scabiosa-*polna dryakiew*, de senationibus-*przymyoth*, de serpentaria-*vezounyk*, de saturegia-*czabr*, de taxo barbato-*dzyeuana*, de thimo-*dzyeczelina*, de viola-*fyolky*, de virga pastoris-*polna sczecz*, de volubili-*pouoy*, de urtica-*pokrzyua*. (J. Ł.).

133. (Väster. Nr. 192). Quarto, tytuł: Almanach noua plurimis annis venturis inseruiencia, per Joannem Stoefflerinum Justingensem et Jacobum Pflaumen Ulmensem accuratissime supputata et toti fere Europe dextro sydere impartita 1518 Venecijs.

Na egzemplarzu są liczne dopiski, niekiedy polskie np. na karcie tytułowej: pro capitis fomentacione: *Czyssczesz*, *wrotycz*, *zelyessnyk*, *Rvmnek*, *kopytnyk*, *bukwycza*, *Bylycza* fiat decoctus etc., częściej są zapiski łacińskie, mające nieraz znaczenie dla historyi.

Na odwrocie karty tytułowej: Iste est liber Stanislai Scorzkj de armis prutenorum emptus Piotrcovie in conuencione generali protunc celebrata triginta quattuor grossis sabbato ante Inuocauit proximo anno Dni 1519. Dalej na tejże str. recepta: contra *pyegy*, contra *lyssky kapusthne*, contra *podyedzye*-vermes; obok zapiski chronologiczne wypadków z w. XVI. i inne nieraz bardzo obszerne i interesujące zarówno w tej książce, jak również i w oprawionych z nią razem efemerydach na lata między r. 1524 a 1531. (J. Ł.).

134. (Ups. 68 : 158). Na książce: Sermones Estivales De Tempore Venerandi patris fratris Nicolai deniise sacre pagine professoris fratrum Minorum de observantia provincie Francie Provincialis vicarii z dopiskiem: Ex Libris Serenissimi Regis poloniae, drukowanej w Hagenau w r. 1511, znajdują się glossy polskie na marginesach tekstu, oraz dopiski na wewnętrznej stronie spodniej okładki. Książka była własnością Zygmunta Augusta; wywiozła ją do Szwecyi Katarzyna Jagiellonka. Notatki na okładkach pisane po polsku lub po łacinie, mają treść rozmaitą, np.: gdi flaska napila sie iakiey tlustoscy, tedi ią spopiolem wkotlie wiwarz dlugo, alie lepiey naczin kalkussu przeczacz gi przes szito a warz 3 horas bo bi potim trudno popyol

wimicz. — tego czo wirosczie sczibule wgąscz nieklacz bo safrąn wneth sginye ale do sarey yuchi mozesz. Krwawnik stluczoni a troske piwa przimiesacz dla soku tedi pomazowacz po krostach tedi giną, y na nogach kąsącz po trosce. Terra sigillata... albo wprąthkach... 1562 stokolmie swecie... Gdi suknya wirzasuiesz, tedi na zasobpku wsgorę rzesz a naprzothku nadol; takze i rękawj tedi bedzie suknya zawsdi glatka. benedicth Morawetzk (?) regine kate swecie sartor mgr. 6 aug. Swecie Stokolmie cum indui nouam vestem. (J. Ł.).

135. (Ups Qq. 17). Folio. Paleotyp, zawierający różne traktaty astronomiczne pod zbiorowym tytułem: Nota eorum quae in hoc libro continentur. Oratio de laudibus astrologie habita a Bartholomaeo Vesputio... Textus Sphaerae Joannis de Sacrobusto, etc., Venetiis 1508.

Na karcie tytuł. dawną ręką: »Inscriptus Catalogo Collegij Posnaniensis Societatis Jesv«.

Na końcu doszytych kilkadziesiąt kart, na których ręką z początku XVI-go w. przepisane są: Tabula eclypsium Peurbacha (editio princeps a. 1514, fol. a, seq.), jak się zdaje pełniejsze od drukowanych), oraz »Probleumata« Regiomontana (edit. ibid. $AA_4 - CC_8$). (A. B.).

136. (Ups. Qq. VI. 3 [na grzbiecie 373]). Quarto. Druk p. t. Almanach novum Petri Pitati Veronensis Mathematici... Venetiis M. D. X. L. II. Na karcie tytuł. dawną ręką: »Donatus Collegio Posnaniensi Societ. Jesv. 1631 a Generosa D. Catherina Grodzicka«. Był ten kwartant poprzednio własnością Andrzeja Grodzickiego, doktora medyc., którego inne jeszcze księgi dostały się najpierw do bibl. Jezuitów w Poznaniu, a stąd uprowadzone do Szwecyi.

Razem z tem oprawny druk: Ephemeris Joannis Stoefleri iuxta Tubinge meridianum anno Christi 1543, s. a. (1542). Tutaj zaraz na karcie 2 *recto* ręką Grodzickiego: »Anno Domini 1542. Patauium ingressus sum cum Ludovico Carino ac filio futari (!) Stanislao egressus ex Prussia in (19 die) Augusto mense. Patavium inquam ingressus sum foeliciter, 15 Octobris«. Poniżej dopisane tą samą ręką: »Andreas Thost 21 Nouembris uenit, ac adiunxit se mihi 25 mensis eiusdem«.

Wśród efemeryd, pod odpowiednimi dniami, liczne zapiski Dra Grodzickiego, odnoszące się do pobytu w Italii, z nich można się m. i. dowiedzieć, że w dniu 17 stycznia 1545 przybył on do Bolonii na naukę sztuki lekarskiej itd. (L. B).

137. (Ups. Qq. 295). Quarto. Druk: Almanach novum Petri Pitati Veronensis (na lata 1544—1550), Tubingae 1544. Dopiski: na początku Jo. Cokalewsky Canonici Gnesnensis emptus gross. 30. Tamże ręką późniejszą: Inscriptus catalogo librorum Collegy Posnaniensis Societatis Jesu 1641. Oprawa krakowska z herbem Krakowa. Na wewnętrznej stronie okładek następujące zapiski: Anno 1525 feria 2 Palmarum Magister Prussiae in circulo hommagium prestitit. Conarski episcopus Cracoviensis feria 4 post Palmarum obiit hora 2 noctis, in octava sepultus. Item Miroslaus Piaszeczki feria 2 Paschae migravit ad patres. Item in crastino adalberti vel feria 2 post conductum Paschae domino Lathalski datus est Episcopatus Posnaniensis per dominum Lubranski, cui dedit fl. 200 et equum o d v s d n e g o. Item Reverendissimus dominus Crzyczki ipso die sancti Francisci in Episcopum Przemisliensem consecratus. Item Reverendus dominus Decanus ad eum eodem anno ad seruitium venit ante dominicam Carnisprivii. Regia Maiestas venit Marienburgum feria 5 post oculi 1526. Anno Domini 1526: Dominus Reverendissimus cricius in Ungariam exiit. Dominus Palatinus Sczepusszeniensis in Regem Vngarorum 10 Novembris electus, 12 vero coronatus. Item Ferdinandus in octobre in Regem Bohemie electus. 1527: Reverendissimus Raphael Episcopus Plocensis dominica oculi hora 13 obiit. Doctor Skauinka sabbato post oculi in diluculo fatis concessit. Item Reverendissimo domino Cricio episcopatus Plocensis cum praepositura sancti Floriani in Cleparz feria 3 post letare datus hora 20. In Ploczko venit septembris 25 et Pulthoviam 4 octobris hora 18. Anno domini 1529: Reverendus dominus decanus feria 2 Penthecostarum primicias decantavit. 1530: Ecclesia Plocensis fulmine consumpta Martii 20 hora 1 noctis. 1532: In ecclesia Plocensi per Reverendissimum dominum Critium primus lapis fundamenti est positus Maji 17 hora 13 ac in toto continuata et perfecta per Italos anno 1536 ante festum sancti Michaelis, quibus a labore floreni 10000 sunt dati. 1535: Reverendissimus dominus Drzewiczki

archiepiscopus 21 Augusti obiit. Item Reverendissimo domino Critio archiepiscopatus octobris 3 datus. Item Handa Decanus G. in Rędzierzyno 24 octobris obiit. Dominus Corzbog 26 octobris prouisus. 1535 Novembris 20 Reverendissimo domino Critio breue apostolicum in Vnieiow est portatum. Anno 1537 die 10 Maji hora 17 est mortuus. 1542 Pestis Gnesne vigere cepit Septembris 11. 1543 Helizabeth Regis Ferdinandi filia sponsa Regis Poloniae augusti 2 Cracoviam ingressa Maji 5 hora 21. 1544: Iunii hora 3 Ambrosius Corczbog mortuus. 1545: 27 augusti hora 16 Reverendissimus dominus Petrus Gamrath Episcopus Cracoviensis, archiepiscopusque Gnesnensis Cracoviae obiit ibidem sepultus. Reverendissimus dominus Nicolaus Dziezgowski ex episcopatu Wladislaviensi octobris 20 ipso die translationis sancti Adalberti electus, in ecclesiam Gnesnensem dominica Judica in persona Reverendi domini Matthiae Zoruczki Cancellarii est introductus. Ipso autem die sabbato ante conductum Paschae in sua persona sua Reverendissima dominatio Gnesnam venit hora 13. 1446. vivat feliciter in annos plurimos. 1546, Junii 29 Reverendissimus dominus Andreas Zebrzydowski ante meridiem ecclesiam Wladislaviensem primitus ingressus est. 1548: Serenissimus Rex Sigismundus I. Poloniae ipso die sancte Pasche ex hac miseriarum valle ad dominum migravit hora 13. Ipso die dive Anne est sepultus cum patribus suis Cracoviae. 1553: Reverendissimus dominus Benedictus Isbiensky episcopus Posnaniensis mortuus X. Januarii hora 12 noctis precedentis. Anno Domini 1559: Reverendissimus dominus Nicolaus Dzirgowsky Archiepiscopus Gnesnensis obiit 25 Jannuarii. Reverendissimus dominus Andreas Zebrzidowsky de waczbork Episcopus Cracoviensis obiit in wresnya in qua emerat quartam partem oppidi Anno Domini 1560. Reverendissimus dominus Andreas Czarnkowski episcopus Posnaniensis obiit anno 1562 Julii 9 in Czarnkow patria sua. Reverendissimus dominus Joannes Przerempski Archiepiscopus Gnesnensis anno 1562 Januarii 12 in Lowicz obiit et ibidem sepultus. Receptus autem ad archiepiscopatum 1559 in Januario. (J. Ł.).

138. (Ups. Inc. 34 : 77 [Collijn 399]). Na wierzchniej okładce wiersz satyryczny przeciwko Jezuitom i takiejże treści dwuwiersz, a wreszcie także łaciński: Ad Christoforum affinem. Na

pierwszej karcie tekst rękopiśmienny: In miserabilem casum Ducis illustrissimi Demetrij Visnovicij a Valachis rapti et a Turcis interfecti.

Indomitos domuisse Getas, Turcosque feroces
Non mihi cura leuis, dextraue tarda fiat
Dux ego miliciae confeci proelia victor
Moschorum elusi, Sauromatumque minas
Sed dum praecipiti Valachos terrore fatis
(Heu miser) hostiles labor in insidias
Et trahor infelix manibus post terga revinctis
Ac vitam immani fimo supplicio.
Disce meo exemplo contemnere cautus honores
Et cave, ne perdat te sitis imperii.

In Petrum Hispanum.
Naufragium paciuntur aquae sub fonte Lyaei
Mergitur immodico mens tua fonte meri. (J. Ł.).

139. (Ups. Inc. 35 : 144 [Collijn 1411]. Na pierwszych dwu kartach wpisano: Mathias Lubinski Dei et Apostolicae sedis Gratia Episcopus Posnaniensis Universo clero Diocesis suae, kopia listu pasterskiego w sprawie heretyków i odprawiania nabożeństw, datowanego z Warszawy 9 oct. 1627 r. (J. Ł.).

140. (Ups. Qq. V. 4 237) wśród druków rękopis. Quarto. Wolumen zbiorowy, kilka różnych rzeczy zawierający.

1. Algorithmus Mercatorum variis propositionibus... decoratus per mgrum Ambrosium Lacher de Merspurg Mathematicum in Studio nouo Franckfordiano. Tutaj drzeworyt: infuła biskupia, pastorał i herb, druk s. l. et a. (z pocz. XVI w.). Na k. tytuł. ręką z końca XVI. w.: »Inscriptus Catalogo Collegij Posnaniensis (Societ. Jesu)«, na k. ostatniej herb Polski (orzeł) w drzeworycie.

2. Arithmetica Muris... Na końcu impressum: ...in hac nostra achademia franckfordiana... per Magistrum Ambrosium Lacher de Mersburg mathematicum... anno VI. (= 1506).

3. Opusculum Johannis de Sacro busto spericum cum notabili commento a Mgfco viro dno Wenceslao Fabri de Budeveysz medic. doctore edito...; na końcu: Opusculum mgri Johannis de Sacrobusto spericum per venerab virum Mgrum Wen-

ceslaum Fabri de Budweysz Medicine Doctorem, tu dopisane ręką współcz.: »Impressum Anno domini 1515«.

4. Następnie potem rękopis (rozmiary 212 × 148 mm.), pap. z pocz. XVI. w. (a. 1516), kart. 42. Tekst rozpoczyna się od wyrazów: »Astrorum obseruatores studiosi experti quidem sufficienter sensu racione et instrumentis tradiderunt...« Jest to najwidoczniej Wojciecha z Brudzewa komentarz do astronomicznych Teoryk Jerzego Peurbacha (zob. wydanie tego komentarza krakowskie z r. 1900, sporządzone przez L. Birkenmajera). Na końcu: »Telos finis. Explicit liber theoricarum planetarum mgri Georgij peurbachij... impensa et castigacione Mgri ambrosij Lacher de Mersburgk Constantiensis diocesis. Scriptum vero per Georgium Panczik Anno dni MCCCCCXVI^to^ in studio nouo Franckfordiano...«. Resztę woluminu zajmują 4 druki:

5. Clarissimi Hyginij Astronomi de Mundi... declaracione, z ciekawymi drzeworytami. Na końcu: »Impressum Venetijs per Melchiorem Sessam A. D. MCCCCCXII. die XV. Mensis Septembris.

6. Hortulus Musices practice omnibus divino Gregoriani concentus modulo re oblectaturis... (Lipsiae 1514 ex epist. dedicatoria).

7. Epytoma Johannis de Muris in Musicam Boecij... Na końcu: Impressum... per Ambrosium Lacher de Merszburgk mathemat.... in studio nouo franckfordiano. Anno salutis 1508.

8. De principiis iuditiorum Astrologie. Introductorium Zahelis Ismaelite, mały druk s. l. et a. (14 kart in quarto min.), z ciekawym drzeworytem na k. tytuł., tudzież z drukowanymi wewnątrz horoskopami. Druk gocki w dwie kolumny.

Oprawa całego tego woluminu zbiorowego współczesna, w deski pokryte brunatną skórą z pięknymi wyciskami w stylu Odrodzenia; szczątki klamerek.

Cała osnowa omawianego tu kwartantu świadczy wielorako o naukowym wpływie krakowskiego uniwersytetu na prymicye, znacznie późniejszego uniwersytetu w Frankfurcie nad Odrą. (L. B.).

141. (Strängn. T. 380). Quarto. Paleotyp p. t.: Almanach noua plurimis annis venturis inseruientia per Joannem Stoeffle-

rinum Justingensem et Jacobum Pflaumen Ulmensem... (na lata 1504—1531). *Colophon*: Anno dni 1504 die 2 Januarij Explete sunt he Ephimerides Uenetijs (Petrus Liechtensteyn). Efemerydy astronomiczne, dające na przeciąg lat 28-miu na każdy dzień roku położenia ciał niebieskich.

Zawiera liczne zapiski jakiegoś profesora uniwersytetu wiedeńskiego pisane w ciągu pierwszej ćwierci XVI go wieku; pomiędzy niemi znajdują się także mające związek z Polską, jak np. pod dniem 18 Martii 1515 r.: »Rex Polonie iuit posonium (= Preszburg) ad Regem Vng. fam« (sic!); mowa tu niezawodnie o zjeździe Zygmunta I-go z cesarzem Maksymilianem w Preszburgu itp.

Na karcie tytułowej ręką z końca XVI-go wieku: »Ex libris Monasterij Gradicencis Catalogo inscriptus Nr. 985«. (A. B.).

b) Książki z notatkami lub podpisami osób znanych w historyi.

I. Bibliotheca Copernicana.

142. (Ups. I. I. 1, na grzbiecie: Pontanus cet., Venet. 1501, a nadto druga sygnatura »17«). Folio.

Paleotyp, trzy różne rzeczy zawierający, a mianowicie *a)* Joannis Joviani *Pontani* Opera, Impressum Venetiis per Bernardinum Vercellensem, Anno Salutis MCCCCCI., *b) Bessarionis* Cardinalis Niceni et Patriarchae Constantinopolitani. In calumniatorem Platonis libri quatuor. Eiusdem Correctio librorum Platonis de legibus Georgio Trapezuntio interprete. Eiusdem de natura et arte adversus eundem Trapezuntium tractatus admodum acutus et doctus, Venetiis, in aedibus Aldi Romani, Julio mense M. D. III. *c)* ΑΡΑΤΟΥ ΤΟΥ ΣΟΛΕΩΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΑ ΣΧΟΛΙΩΝ. ARATI SOLENSIS PHAENOMENA CVM COMMENTARIIS (Theonis Alexandrini). ΑΕΟΝΤΙΟΥ ΜΕΧΑΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΣΦΑΙΡΑΣ, Venetiis, in aedibus Aldi Romani MCCCCIC.

Foliant oprawny współcześnie w skórę brunatną; na wewnętrznej stronie okładziny ręką nowoczesną: Opera lat. recent. I. I. 1«. Na k. tytuł.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Wolumin ten był niegdyś własnością Mikołaja Kopernika, jak świadczy własnoręczny jego podpis na tytułowej karcie

1-go z tych trzech traktatów, oraz dość liczne jego zapiski (łacińskie i greckie) po marginesach całego paleotypu.

Jako »Copernicanum« wykryty został w r. 1853 przez prof. Leopolda *Prowego*. Ob. jego Mittheilungen aus schwedischen Archiven und Bibliotheken, Berlin 1853, pag. 5 seq. Dokładniej opisali go i zapiski owe badali: Fr. Hipler, Analecta Varmiensia, Braunsberg, 1872, pag. 121—123, (także ibid. p. 60 i nota 52), dalej prof. M. Curtze, Reliquiae Copernicanae, Leipzig 1875, pag. 59—60, a wreszcie Ludwik Birkenmajer w dziele »Mikołaj Kopernik, Studya itd.«, Kraków 1900, str. 128—153. (L. B.).

143. (Ups. 34. VII. 65). Quarto. Paleotyp, zawierający dwa różne inkunabuły, a nadto doszyty na końcu rękopis, t. zw. »Raptularzyk upsalski«.

a) Tabulae astronomicae *Alfonsi Regis*; na końcu: »Expliciunt Tabule tabularum Astronomice Diui Alfonsi Romanorum et Castelle regis illustrissimi... Anno Salutis 1492 currente. Pridie Calen. Nouembr. Uenetijs«. Szczegółowy opis druku (nie egzemplarza!) podaje L. Hain, Repert. Nr. 869.

b) Tabulae directionum profectionumque famosissimi viri Magistri Ioannis Germani de *Regiomonte* in natiuitatibus multum vtiles; na końcu: »Opus tabularum directionum profectionumque... per magistrum Joannem de Regiomonte compositarum Anno Domini 1467 explicit feliciter... Erhardique Ratdolt mira imprimendi arte: qua nuper Uenetjs nunc Auguste Vindelicorum excellit nominatissimus 4 nonas Januarij 1490«.

Kwartant oprawny w deski, powleczone brunatną skórą z wyciskami w stylu Odrodzenia. Oprawa jest krakowska; fotografie obydwóch jej okładek znaleźć można w książce L. Birkenmajera, Mikołaj Kopernik, Studya itd., po str. 26-tej. Wolumin ten był niegdyś prywatną własnością Kopernika, o czem świadczy własnoręczny jego podpis na karcie tytułowej pierwszego z tych dwóch druków, tudzież liczne notatki jego ręki po marginesach, a wreszcie wspomniany wyżej zeszycik na końcu kwartantu, zawierający obfite jego zapiski, tablice astronomiczne itp. Od Kopernika, wraz z innemi jego księgami, przeszedł wolumin ten (*testamentaliter*, jak to skądinąd wiadomo) na własność biblioteki kapitulnej w Frauenburgu, czego ślad

pozostał w sygnaturze »Liber Bibliothecae Warmiensis«, wpisanej ręką z końca XVI-go wieku na 1-szej karcie woluminu.

Wykryty w bibliotece upsalskiej w r. 1853 przez prof. Leop. Prowego (Mittheilungen itd., str. 11). Wspomina o nim pokrótce Fr. Hipler (Analecta Warm., pag. 60); szczegółowego, acz niezupełnego opisu dostarczył M. Curtze (Reliquia Copernicana, pag. 27—57). Pominięte przez tego badacza zapiski. oraz krytyczne studyum nad ich całością ogłosił L. Birkenmajer w książce Mikołaj Kopernik, Studya itd. Kraków, 1900, str. 26—69). Obok: Pliniusa Hist. Nat. ed. Romae 1473 i Ptotemeusza Almagestum, ed. Venetiis 1515 (egzemplarze upsalskie) wykrytych w roku 1897 przez piszącego te słowa paleotyp tu opisany posiada pierwszorzędne znaczenie w badaniach kopernikowskich. (L. B.).

144. (Ups. 35. VIII. 1). Folio. Inkunabuł p. t. ΛΕΞΙΚΟΝ ΚΑΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ Joannis Chrestonii (vel Crastonii) Ord. Carmelit.; na końcu właściwego słownika: ΤΕΛΟΣ ΣΥΝ ΘΕΩ͂ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ Mutinae Impressum, in aedibus Dionysii Bertochi... Anno humanae redemptionis 1499. Tertiodecimo Kalen. Nouembr. Diuo Hercule estensi. Ferrariae duce imperii habenas gubernante. Na 36 kartach, które następują, umieszczono rodzaj słownika łacińsko-greckiego, który z tamtym, tj. grecko-łacińskim posiada ścisły związek. Tutaj, na karcie ostatniej (fol. e_0) podana jest data wydania tej książki: »tertio nonas Julias M. D.«, tj. 1500.

Foljant oprawny współcześnie w brunatną skórę. Na karcie tytuł. ręką z końca XVI. w.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Paleotyp ten był niegdyś prywatną Kopernika własnością, jak świadczy własnoręczny jego na początku księgi tej podpis: βιβλιον Νικολέυ τυ Κόπερνικυ (sic!), oraz liczne glossy jego po marginesach.

Wykryty jako »Copernicanum« w r. 1853 przez prof. L. Prowego. Ob. jego Mittheilungen etc., pag. 12, tegoż Monumenta Copernicana, Berlin 1873, pag. 56, oraz tego samego autora książkę Nicolaus Coppernicus (sic!), I. 1, Berlin 1883, pag. 407 i I. 2, pag. 259. Wzmianki o tym egzemplarzu znaleść można u Hiplera, Analecta Warmiensia, pag. 62, nota 57, tudzież w Ermländische Zeitschrift, Bd. IV., pag. 506. Próby wytłumaczenia niektórych zapisek Kopernika tutaj się znajdujących po-

dał Curtze w swych Reliquiae Copernicanae, Leipzig 1875, pag. 1—5. Szczegółowego opisu i krytycznego rozbioru dostarczył L. Birkenmajer w książce p. t. Mikołaj Kopernik, Studya itd., I., str. 99—121). (L. B.).

145. (Ups. 32. VI. 52). Folio. Druk inkunabuł: *Euclides* Megarensis, Elementa mathematica, cum Commentariis Johannis Campani, Venetiis, 1482. Z tem razem oprawny paleotyp treści astrologicznej p. t.: *Albohazen Haly* filius Aben Ragel, Praeclarissimus liber completus in iudicijs astrorum, Venetiis 1485.

W katalogu inkunabułów biblioteki upsalskiej, sporządzonym przez Dra I. Collijn'a, paleotypy te mają numery porządkowe 533 i 682. Bibliogr. ich opis podaje Hain, Repert 6693 i 8349.

Foljant oprawny w deski powleczone brunatną skórą i wyciskami w stylu Odrodzenia. Oprawa jest pochodzenia krakowskiego (orły polskie po narożnikach i inne emblemata ozdób introligatorskich dobrze znanego stempla krakowskiego); fotografie obydwóch okładek reprodukował L. Birkenmajer w książce Mikołaj Kopernik, Studya itd. po str. 26-tej.

Na 1-szej karcie własnoręczny podpis (pismem stojącem, jakiego często używał Kopernik): N. Coppernici, tamże ręką odmienną z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis*. Obydwa druki, w tym foljancie zawarte, opatrzone są po marginesach własnoręcznemi zapiskami Kopernika treści naukowej, niezbyt jednak obficie.

Jako »Copernicanum«, wykryty ten foljant został w r. 1853 przez Leopolda Prowego (Mittheilungen). Także wspomniał o nim F. Hipler (Analecta Warm., pag. 59), dokładniejszą wiadomość i reprodukcyę zapisek (nie zawsze poprawną) podał M. Curtze (Reliquiae Copernicanae, pag. 5 i nast., tudzież p. 57—59). Interpretacyę niektórych tu znajdujących się zapisek podał L. Birkenmajer, l. c., str. 238—239). (L. B.).

146. (Ups. 35. VII 4) Quarto. Inkunabuł treści lekarskiej p. t.: *Valescus de Tharenta*, Practica, quae alias Philonium dicitur, Lugduni 1490. Opis bibliogr. Hain, Repert. 15250. I. Collijn, Katalog inkunab. Nr. 1464.

Kwartant oprawny w deski powleczone brunatną skórą

z wyciskami. Na 1-szej karcie własnoręczny podpis Kopernika, obok czego ręką późniejszą i odmiennym inkaustem: »In testamento Fabiano Emerich assignatus« (liber). Był to w latach około 1540 r. jeden z kanoników kapituły warmińskiej, który — zarówno jak i Kopernik — odbył studya lekarskie. Tamże ręką z końca XVI-go albo XVII-go wieku: Collegij Brunsbergensis Societatis Jesu.

Paleotyp ten zawiera po marginesach i na okładkach liczne zapiski i glossy ręki Kopernika, wyłącznie treści lekarskiej (m. i. recepty).

Paleotyp wykryty w r. 1853 przez prof. L. Prowego w bibliotece upsalskiej (Mittheilungen etc., pag. 13). Nadmienia o nim pokrótce Fr. Hipler (Anal. Warm., pag. 57, nota 46 i pag. 85); M. Curtze ogłosił największą część zapisek bez ich interpretacyi (Inedita Coppernicana, w Mittheilungen des Coppernicus-Vereins zu Thorn, Leipzig 1878, pag. 56—59). (L. B.).

147. (Ups. W. II. 1 [na grzbiecie 16]). Folio. Paleotyp, zawierający w sobie dwa druki, a względnie trzy różne traktaty: Petrus *Apianus*, Instrumentum primi mobilis. Accedit: Gebri filii Afla, Astronomia, Norimbergae 1534. *Vitellionis* Mathematici doctissimi περὶ ὀπτικῆς libri X., Norimbergae 1535.

Na karcie tytułowej 1-go z tych dwóch druków dedykacyjna zapiska Rhetyka: »Clarissimo viro D. Doctori Nicolao Copernico, D. praeceptori suo G. Joachimus Rheticus d. d.« ręką z 1-szej połowy XVI-go wieku. Tamże ręką późniejszą: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Foljant zawiera tu i ówdzie po marginesach własnoręczne zapiski Kopernika, w ilości dość skąpej. Wykryty w r. 1853 przez prof. L. Prowego (Mittheilungen etc., pag. 13), wspomniany następnie przez Fr. Hiplera (Anal. Warm., pag. 59—60, przypisek 50), dokładniej opisany przez M. Curtzego (Inedita Copernicana, pag. 36—39). Uzupełnienie zapisek, tudzież interpretacyę kilku z pośród nich podał L. Birkenmajer, l. c., str. 211—219). (L. B.).

148. (Ups. W. III. 2. 128). Folio. Paleotyp, zawierający dwa druki razem oprawne, pierwszą edycyę grecką Elementów Euklidesa, oraz Trygonometryę Regiomontana: 1. ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ

ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΒΙΒΛ. ΙΕ'. ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΩΝΟΣ ΣΥΝ ΟΥΣΙΩΝ, Basileae, apud Joannem Hervagium A. 1533. 2. Joannis de *Regiomonte*, De triangulis omnimodis libri quinque, Norimbergae 1533.

Na karcie tytuł. 1-go z tych dwóch druków dedykacya: »Clarissimo viro D. Doctori Nicolao Cupernico (sic!) D. praeceptori suo G. Joachimus d. d.«, powyżej ręką późniejszą (z końca XVI-go stulecia): *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Foljant ten dostał się z daru Rhetyka, Kopernikowi dopiero w r. 1540, albo w następnym; zawiera po marginesach dość skąpe zapiski własnoręczne wielkiego astronoma łacińskie, a gdzieniegdzie także greckie (wśród komentarzów Theona).

Ten zabytek kopernikowski wykryty został w r. 1853 przez prof. Leopolda Prowego (Mittheilungen etc., pag. 14, Nr. VII.). Wspomina o nim Fr. Hipler (Anal. Warm., pag. 59, nota 49), opisuje dokładniej M. Curtze (Inedita Copernicana, pag. 51—53). Wytłómaczenie kilku zapisek, oraz wyjaśnienie stosunku drugiego z tych druków (Regiomontanus) do Trygonometryi Kopernika, podał L. Birkenmajer, l. c., Rozdz. IX., str. 220 i nast. (L. B.).

149. (Ups. W. III. 2 [na grzbiecie 111]). Folio. Paleotyp: ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΒΙΒΛ. Γ. ΘΕΩΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΕΙΣ ΤΑ ΑΥΤΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛ ΙΑ. Claudii PTOLEMAEI Magnae Constructionis Id est Perfectae coelestium motuum pertractationis Lib. XIII. THEONIS ALEXANDRINI in eosdem Commentariorum Lib. XI. Basileae, apud Joannem Walderum, An. MDXXXVIII.

Na karcie tytułowej u dołu ręką Rhetyka: »Clarissimo viro d. doctori Nicolao Cupernico (sic!), d. praeceptori suo G. Joachimus Rheticus d. d.«, powyżej ręką nieco późniejszą (z końca XVI-go stulecia): *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Księgę tę otrzymał Kopernik z daru Rhetyka w roku 1540 albo w następnym. Znajduje się w niej dość znaczna mnogość zapisek, podkreśleń itp. ręką Kopernika, wogóle jednak bardzo krótkich (jeden lub kilka wyrazów), prawie wyłącznie po grecku. Prócz tego jest tu aż dziewięć figur geometrycznych, wykonanych przez Kopernika bardzo starannie.

Oprawa foljantu współczesna, w deski, powleczone białą skórą z wyciskami w stylu Odrodzenia. Tamże wyciśnięte trzy

litery I*M*L, zapewne inicyały imienia i nazwiska poprzedniego właściciela tego woluminu (przypuszczalnie *Iacobus Milichius Lehensis*, profesor filozofii, matematyki, astronomii, a wreszcie medycyny w uniwersytecie wittemberskim, nauczyciel Rhetyka, zmarły w r. 1559).

Zabytek ten wykryty został w r. 1843 przez prof. Leopolda Prowego (Mittheilungen etc.), który o nim jednak mylnie utrzymuje (ibid., tudzież w książce Nicolaus Coppernicus, Bd. I., Th. II., pag. 411) jakoby wśród owego paleotypu żadnych śladów ręki Kopernika nie było[1]). Krótką o egzemplarzu tym wzmiankę podaje Hipler (Analecta Warm., pag. 59, nota 48). Reprodukował całość zapisek i dostarczył ich interpretacyi Ludwik Birkenmajer, l. c., str. 333–349. (L. B.).

150. (Ups. 34. VII. 69, obecnie Incunab. 1369). Quarto. Inkunabuł: Almanach nova plurimis annis venturis inservientia per Joannem Stoefflerinum Iustingensem et Jacobum Pflaumen Vlmensem accuratissime supputata: et toti fere Europe dextro sydere impartita. Na karcie 16 *recto* impressum: Opera atque impressione mirifica viri solertissimi Ioannis Reger Anno salutis Christi domini 1499 Idibus Februarijs he Ephemerides nove explete atque absolute sunt Vlme. Lector vale.

Kwartant oprawny w brunatną skórę z wyciśniętemi na niej kwiatami i arabeskami, dziś znacznie już uszkodzony przez robactwo; zawiera efemerydy astronomiczne na lata 1519 do 1531 włącznie.

Na karcie tytułowej znaną, stereotypową ręką z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Zawiera bardzo liczne zapiski dwóch różnych rąk współczesnych, obfite Hildebranda Ferbera (brat biskupa Warmińskiego Maurycego), w części szyfrowane, tudzież mniej liczne ręki Kopernika, który stał się właściaielem tego kwartantu po śmierci Hildebranda, zaszłej w r. 1530. M. i. znajdują się tam zanotowane obserwacye pla-

[1]) Paleotyp tu opisany jest ósmym i ostatnim z pośród zabytków Kopernikowskich, wykrytych przez prof. L. Prowego w Upsali. Wykryte w latach następnych takie zabytki przez innych badaczów, podajemy w ciągu dalszym.

net wielkiego astronoma, wykonane przezeń już po skomponowaniu głównego jego dzieła *De revolutionibus caelestibus*.

Paleotyp wykryty jako Kopernikański w r. 1875 przez prof. Maksymiliana Curtze'go i bardzo niedostatecznie opisany w pisemku Inedita Copernicana, Leipzig, 1878, pag. 34—36. Szczegółowego opisu i rozbioru dostarczył Ludwik Birkenmajer l. c., str. 523—524. Zob. takze J. Collijn Katalog etc., pag. 352—353, Nr. 1369, oraz w dodatkach pag. 507. (L. B.).

151. (Ups. 32. V. 50, obecnie Incunab. 1241). Folio. Inkunabuł: Caius Plinius Secundus, Historia Naturalis, Venetiis, Marinus Saracenus, 1487 (Hain, Repert. 13096).

Foljant oprawny w brunatną skórę z wyciskami w stylu Odrodzenia. Na 1-szej, zresztą pustej karcie ręką współczesną: »Plinius. Sum mei Casparis Salionis Ceruimontani«; na karcie 2-giej znaną ręką z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis*.

Wolumen zawiera wielką mnogość zapisek marginesowych ręki Kopernika, jednak prócz jednej dłuższej, tylko bardzo krótkich (po jednym lub kilka wyrazów).

Jako zabytek Kopernikowski wykryty w Upsali w roku 1875 przez prof. Maksym. Curtze'go i przezeń bardzo niedostatecznie opisany w broszurze: Inedita Copernicana, pag. 40—41. Szczegółowy opis tych notat podał Ludwik Birkenmajer, l. c., str. 565—568. Zob. także Collijn l. c. pag. 316, Nr. 1241, gdzie jednak wydawca nie wspomina o znajdujących się tam marginaliach. (L. B.)

152. (Ups. 33. VIII. 3. 217, obecnie Incunab. 839 + 840). Quarto. Inkunabuł: Kalendarium magistri Joannis de Monteregio viri peritissimi, Augustae Vindelicorum, Erhard Ratdolt, 1492; adligat. Joannis de Monteregio Almanach ad annos XV calculatum (1492—1506), Augusta Vindelic. 1492 (Hain, Repert. 13781 et 13796).

Oprawa współczesna w deski, pokryte brunatną skórą wytłoczoną (ołtarzyk Matki Bożej z dzieciątkiem Jezus na ręku). Na 1-szej karcie ręką z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis*.

Kwartant ten zawiera (podobnie jak pod l. 9 poprzedza-

jący) znaczną obfitość zapisek marginesowych dwóch różnych rąk niemal współczesnych: bardzo liczne, częścią szyfrowane zapiski Hildebranda Ferbera, a wśród nich, dość skąpo, własnoręczne zapiski Kopernika, który po Ferberze został właścicielem także i tego paleotypu.

Wykrył go w r. 1875 prof. Maksymilian Curtze, jako z Warmią związek mający, przeoczył jednak znajdujące się tam marginalia Kopernika. Krótki opis woluminu podał p. Curtze w Inedita Copernicana, pag. 46; szczegółowo zajął się nim L. Birkenmajer, l. c. str. 513—523, gdzie podaną jest także interpretacya znajdujących się tam zapisek. (L. B.).

153. (Ups. 31. V. 4. 144, obecnie Incunab. 1173 + 1381 a). Folio. Inkunabuł: Cirurgia magistra Petri de Largelata, na końcu Impressum: Venetijs 1499 die 12 Septembris (Hain, Repert. 1639). Adligat. Opus Pandectarum Matthei Silvatici cum Simone Ianuense et cum quotacionibus auctoritatum Plinij, Galieni et aliorum auctorum in locis suis; na końcu: Impressum Venetijs mandato et expensis nobilis viri Dni Octaviani Scoti Civis Modoetiensis, quinto Idus Martias 1498. Per Bonetum Locatellum Bergomensem (Hain, Repert, 15202).

Oprawa starożytna w deski, pokryte brunatną skórą z wyciskami. Na 1-szej karcie ręką współczesną: *Pro bibliotheca Episcopati in arce Heilsbergk* (ręką Kopernika), poniżej ręką z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Foliant zawiera znaczną mnogość zapisek własnoręcznych Mikołaja Kopernika, wyłącznie treści lekarskiej, m. i. kilka recept.

Jako zabytek Kopernikowski rozpoznany został ten wolumin w r. 1875 przez prof. Maksym. Curtzego, który też największą część znajdujących się tam zapisek ogłosił w swej pracy p. t. Inedita Copernicana, pag. 59—62. (L. B.).

154. (Ups. 31. V. 4. 142, obecnie Incunab. 809). Folio. Inkunabuł: Ortus Sanitatis (Johannis de Cuba). De herbis de plantis. De animalibus et reptilibus. De Avibus et volatilibus... s. l. et a. (Argentorati, circa 1487).

Oprawa starożytna w deski powleczone żółtawą skórą z wyciskami. Tekst rubryk. w r. 1500.

Ponad tytułem na 1-szej karcie ręką z końca XVI-go w.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Zawiera znaczną mnogość własnoręcznych zapisek Kopernika, wyłącznie treści lekarskiej.

Zabytek wykryty w Upsali w r. 1875 przez prof. Maksym. Curtze'go, który też niemal wszystkie znajdujące się tam zapiski ogłosił w swych Inedita Copernicana, pag. 62—66. Zob. nadto I. Collijn, Katalog etc. pag. 196 Nr. 809. (L. B.).

155. (Ups. 31. V. 3. 140, obecnie Inkunab. 824 + 651 a + 787). Folio. Paleotyp będący woluminem zbiorowym, zawierającym:

a) Petrus de Montagnana, alias Johannis de Hetham, Fasciculus medicine; na końcu: Impressum Venetijs per Joannem et Gregorium de Gregorijs fratres A. D. MCCCCC die XXVII. Martii (Hain, Repert. 9776).

b) Practica Antonij Guainerij Papiensis, doctoris preclarissimi; na końcu: Impressum opus mandato et expensis Nobilis viri Dni Octaviani Scoti civis Modoetiensis 1497, 16 Kalend. Martias. Per Bonetum Locatellum Bergomensem (Hain, Repert. 8099).

c) Practica Joannis (Goddesden) Anglici physici clarissimi ab operis prestantia Rosa medicine nuncupata· Na końcu: Papie 1492 die 24 Januarij Joannes Antonius Birreta impress. (Hain, Repert. 1108).

Oprawa starożytna w deski, pokryte brunatną skórą z wyciskami, przedstawiającymi św. Urszulę, Matkę Bożą i św. Olawa jest pochodzenia krakowskiego. Zob. liczne wyobrażenia tego stempla introligatorskiego u Wisłockiego, Incunabula typographica etc, takze I. Collijn, Katalog etc. pag. 200, Nr. 824.

Foljant ten zawiera nieliczne zapiski własnoręczne Kopernika po marginesach, przeważnie drobne, po kilka wyrazów. Wykryty, wraz z pięciu bezpośrednio poprzedzającymi jako Kopernikowski zabytek przez prof. M. Curtze'go w r. 1875 i przezeń króciutko opisany w Inedita Copernicana, pag. 66—67 (gdzie zakradł się na samym końcu błąd rażący, zmieniający zupełnie sens zdania). Szczegółowy opis druku i zapisek podał Ludwik Birkenmajer l. c., str. 569—573. (L. B.).

156. (Ups. W. II. 1. 19). Folio. Paleotyp: Almagestum

Claudii Ptolemei Pheludiensis Alexandrini Astronomorum principis Opus ingens ac nobile omnes Celorum motus continens. Felicibus Astris eat in lucem. Ductu Petri Liechtenstein Coloniensis Germani. Anno Uirginei Partus 1515 die 10 Ja. Uenetijs ex officina eiusdem litteraria.

Na karcie tytułowej część górna, gdzie Kopernik zwykł się był podpisywać odcięta; poniżej znaną ręką z końca XVI-go w.: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Foljant oprawny w tekturę powleczoną białą skórą z wyciśniętemi po obydwóch stronach arabeskami; pozostały resztki 8-miu rzemyków do zawiązywania.

Zawiera wielką ilość naukowych (astronomicznych i matematycznych) zapisek własnoręcznych Kopernika, którego niezawodnie własnością był niegdyś. Pozostały bardzo wyraziste ślady (zabrudzenie licznych kart itp.) częstego używania tej księgi.

Relikwia Kopernikowska pierwszorzędnej wagi; wykrył ją Ludwik Birkenmajer w lecie r. 1897. Szczegółowy opis, zestawienie i rozbiór znajdujących się tam zapisek ogłosił w książce kilkakroć już tu wspomnianej: Mikołaj Kopernik itd., Kraków, 1900, Rozdział X., str. 242—292). (L. B.).

157. (Ups. C. 235). Quarto minori. Wolumen zbiorowy, zawierający aż 9 rozmaitych traktatów razem oprawnych.

1. Diodorus Siculus, Parisiis s. a. (około r. 1510).

2. Severini Boethii, De Consolatione Philosophiae libri quinque, Colonia 1516).

3. Rodolphi Agricolae Phrysij... nonnulla opuscula... Antwerpia 1511 (druk in 8°).

4. Flavii Philostrati, De vitis Sophistarum Argentorati 1516.

5. Plutarchi Chaeronaei, De Philosophorum Placitis libellus, interprete Guilielmo Rudego, Argentorati 1516.

6. L. Apulei Madaurensis, Philosophi Platonici, Floridorum Libri quatuor, De dogmate Platonis Liber unus... Argentorati 1516.

7. Scoparius Joannis Murmellij, Coloniae 1518.

8. Publii Vergilii Maronis Vita, ab Aelio Tiberio Donato..., Coloniae s. a. (circa 1510), a wreszcie

9. Joanis Murmelij Didascalici libri duo... Coloniae 1510.

Oprawa starożytna w deski do połowy białą skórą pokryte; resztki klamerek. Na karcie tytułowej 1-go z tych druków, znaną ręką z końca XVI-go wieku: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Cały wolumin zawiera drobne i niezbyt liczne zapiski własnoręczne Kopernika.

Wykrył w r. 1897 Ludwik Birkenmajer. Zob. szczegóły, l. c. str 557—561. (L. B.).

158. (Ups. Script. graeci F. VII. 2 [dawn. F. V. 4. 222]). Quarto. Paleotyp zbiorowy, zawierający dwa różne druki:

1. Herodoti Halicarnassei latine per Laurentium Vallam, Parisiis 1510.

2. Aemilii Probi Vitae. Pomponii Attici Vita per Cornelium Nepotem. Plutarchi liber de illustrium mulierum virtutibus. Eiusdem parallela Latine per Guarinum Veronensem, Argentorati 1506.

Oprawa starożytna w deski, powleczone do połowy białą skórą. Na karcie tyt. 1-go z tych druków ręką z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Znajdują się w tym woluminie dość liczne, acz drobne tylko zapiski marginesowe ręki Kopernika.

Zabytek wykryty w r. 1897 przez Ludwika Birkenmajera Zob. l. c. str. 561—562. (L. B.).

159. (Ups. 32 : 16, obecnie Inkunab. 1370). Folio. Inkunabuł: Strabo De situ orbis, na końcu: Strabonis Geographi Europae a Guarino Veronensi translatae ... explicit, Anno Domini M.CCCC.LXXII. Venetijs.

Wspaniałe wydanie italiką bez przymieszki gotyku.

Oprawa starożytna w deski pokryte skórą brunatną z wyciskami w stylu Odrodzenia (baranek wielkanocny, 4 niegdyś złote gwiazdy, kilka aniołków, oraz 4 gryfy). Na karcie tytułowej ręką z końca XVI-go wieku: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Po marginesach tu i ówdzie dopiski własnoręczne Kopernika, z których część już bardzo wybladła.

Jako *Copernicanum* wykrył w r. 1897 L. Birkenmajer. Zob. l. c. 562—563). (L. B.).

160. (Ups. 32. 11. 15, obecnie Incunab. 1239. Folio maiori.

Inkunabuł: Caii Plinii Historia naturalis, na końcu: Rome MCCCCLXXIII. die Veneris VII. Maii impresserunt Rome Conradus suueynheym, arnoldos pannartzque magistri. Wspaniały druk italiką o szerokich marginesach, z kolorowymi inicyałami ręcznie dorabianymi. Kilka miniatur pięknie wykonanych.

Oprawa starożytna w deski pokryte brunatną skórą z wyciskami w stylu Odrodzenia. Na karcie tytułowej ręką z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Zawiera znaczną ilość własnoręcznych notatek Kopernika interesujących i ważnych; jedna ich część, niestety, wybladła niemal doszczętnie.

Zabytek wykryty w lecie r. 1897 przez Ludwika Birkenmajera. Zob. l. c. str. 563—565. (L. B.).

161. (Ups. 31. V. 4. 146, obecnie Incunab. 1068). Folio. Inkunabuł: Bartholomei Montagnani Concilia (sic!) medica. Consilia Magistri Bartholomei Montagnane. Tractatus tres de balneis patavinis. De compositione et Dosi medicinarum. Antidotarium eiusdem..., Venetiis, Simon de Luere, imp. Andr. Torresani, 1499.

Oprawa starożytna w deski pokryte jasną skórą z wyciskami. Na karcie tytułowej ręką z końca XVI-go wieku: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Po marginesach nieliczne zapiski własnoręczne Kopernika; z nich jedna odnosząca się do — nieznanego biografom — pobytu jego w Gdańsku w r. 1526.

Zabytek wykryty w r. 1897 przez Ludwika Birkenmajera. Zob. w powoływanej często książce: Mikołaj Kopernik I., Kraków 1900, str. 573—576. Por. nadto I. Collijn, Katalog etc., pag. 266, Nr. 1068. (L. B.).

162. (Ups. 42. III. 1. 68). Folio. Paleotyp, zawierający dziewięć rozmaitych traktatów lekarskich pod ogólnym nagłówkiem: Mesue cum expositione Mondini super Canones Vniuersales. Additiones Petri Apponi. Additiones Francisci de Pedemontium. Antidotarium Nicolai cum expositione Platearij...; na końcu: Venetijs impressa A. D. 1502, die 23 Junij.

Oprawa współczesna w deski pokryte brunatną skórą z wyciskami. Na karcie tytułowej ręką znaną z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Venerabilis Capituli Varmiensis.* Wewnątrz kilka zapisek współczesnych obcej ręki (któryś z kano-

ników warmińskich), z nich jedna dłuższa, odnosząca się wprost do Kopernika i do lekarskiej jego działalności.

Zabytek wykryty w r. 1897 przez Ludwika Birkenmajera; zob. l. c. str. 576–578. (L. B.).

163. (Ups. Script Graeci 47. IV. 2). Quarto. Wolumen zbiorowy, zawierający pięć różnych traktatów lekarskich razem oprawnych:

1. Hippocratis, De praeparatione hominis, ad Ptolemaeum regem, nuper e graco in latinum traductus a Joanne Reuchlin Tubingae 1512.

2. Alexandri Benedicti, Anatomice et Aphorismi, Parisiis 1514.

3. Galeni, De affectorum locorum notitia, latine per Guilh. Copum, Parisiis 1513.

4. Hippocratis, Praesagia. De ratione victus... per Guilhelmum Copum, Parisiis 1511.

5. Pauli Eginetae, Praecepta salubria, latine per Guilhelmum Copum, Parisiis 1512.

Oprawa współczesna. Książka była nasamprzód własnością zmarłego w r. 1539 »...Georgij Hircinii ecclesie Warmiensis quondam vicarij...«, następnie była w posiadaniu (własnością?) Kopernika, który pozostawił po marginesach ślady czytania tej księgi, jako dopiski w ogóle drobne i nieliczne. Na 1-szej karcie woluminu znaną ręką z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Zabytek wykryty w r. 1897 przez Ludwika Birkenmajera; zob. l. c. str. 578—579. (L. B.).

164. (Ups. 31 : 86, obecnie Incunab. 1154 + 1448). Folio. Inkunabuł dwa różne druki zawierający, razem oprawne:

1. Nicolaus Perattus, Cornucopiae, Venetiis 1492 (rodzaj encyklopedyi).

1. Johannes Tortellius, Commentariorum grammaticorum de orthografia... opus, Venetiis 1488.

Oprawa starożytna w deski powleczone białą skórą z wyciskami (kwiaty i arabeski); ślady klamerek metalowych. Foljant był nasamprzód własnością kanonika warmińskiego, Tomasza Wernera († 1498), następnie (1499) Tidemana Gizego, również

kanonika warmińskiego, następnie biskupa chełmińskiego (później warmińskiego), od którego dostał się do biblioteki kapitulnej frauenburskiej, jak świadczy znajdujący się na czele woluminu napis (ręką z końca XVI-go wieku): *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Księga, mimo że nie była nigdy prywatną własnością Kopernika, zawiera liczne, ciekawe i ważne notatki jego ręki, lubo po większej części tylko krótkie.

Wykrył Ludwik Birkenmajer w Upsali w sierpniu 1908 r.; tymczasową o tym zabytku (i o następnych) wiadomość podał w pisemku p. t. Nova Copernicana, Cracovie 1909 (Bulletin de l'Academie des sciences de Cracovie, Classe des sciences mathématiques et naturelles, juin 1909) ogłoszonem wspólnie z Drem I. Collijn'em, pag. 30. (L. B.).

165. (Ups. 31 : 132, obecnie Incunab. 165). Folio. Inkunabuł: Arnoldus de Villa Nova, Breviarium practice medicine. Venetiis (Otinus de Luna) 1497 (Hain, Repert. 1802).

Oprawa nowoczesna, w szarą tekturę. Na karcie tytułowej ręką z drugiej połowy XIV-go wieku: »Collegii Brunsbergensis Societatis Jesu«. Foljant ten zawiera dość liczne, acz drobne tylko, zapiski Kopernika treści medycznej; m. i. znajdują się tu dwie recepty lekarskie własnoręcznie przezeń napisane.

Zabytek wykryty w r. 1908 przez Ludwika Birkenmajera; zob. tymczasową o tem wiadomość w Nova Copernicana etc., pag. 30. (L. B.).

166. (Ups. 35 : 229 [dawniej 35. IX. 3], obecnie Incunab. 847). Folio. Inkunabuł: (Johannis de Sacro Bosco) Sphera Mundi cum tribus Comentariis nuper editis, videlicet Cicchi Esculani, Francisci Capuani de Manfredonia, Jacobi Fabri Stapulensis, Venetiis, per Simonem Papiensem Bevilaqua 1499 (Hain, Repert. 14, 125).

Oprawa tylko w części współczesna, zresztą zmodernizowana. Na karcie tytułowej ręką z drugiej połowy XVI-go stulecia: »Collegij Societ. Jesu Braunbergensis«. Zawiera niezbyt liczne, dość interesujące zapiski własnoręczne Kopernika, wśród wielkiej mnogości starych zapisek obcej ręki, po całym woluminie rozsiane.

Zabytek wykryty w r. 1907 przez Dra I. Collijn'a i jako

Copernicanum przezeń rozeznany. Zob. Nova Copernicana l. c., pag. 30. (L. B.).

167. (Ups. Qq. 37). Folio. Paleotyp Carolus Bovillus. Liber de intellectu. Liber de sensu... Epistolae complures. De numeris perfectis... Parisiis 1511, oraz: Joannis episcopi Cantuariensis (Joannes Peckham). Perspectiva communis, Venetiis 1504.

Oprawa współczesna. Księga nie ma wprawdzie dzisiaj dawnej sygnatury warmińskiej, ani też Jezuitów brumberskich (antefolium wydarte?) niemniej jednak rożnemi oznakami wyraźnie zaświadcza o pochodzeniu swem z Warmii. Liczne zapiski Kopernika (wogóle krótkie, po kilka wyrazów) znajdują się prawie wyłącznie tylko w pierwszym z wymienionych wyżej traktatów.

Zabytek wykryty w r. 1908 przez Ludwika Birkenmajera; zob. tymczasową o tem wiadomość w Nova Copernicana etc., pag. 30 – 31. (L. B.).

168. (Ups. 35 : 169). Quarto. Paleotyp zbiorowy zawierający siedm rozmaitych druków, na 1-szem miejscu: Johannis Reuchlin Phorcensis, Sergius vel Capitis caput etc. Tubingae 1513, dalej pięć z początkiem XVI-go wieku wydanych pisemek: Pomponius Latus (4 pisemka) i Quintus Horatius Flaccus De divina poëtarum Arte, a na ostatniem miejscu: Baptista Mantuanus Carmelita (Spagnoli), De patientia liber, Argentorati 1510.

Oprawa starożytna w deski pokryte do połowy *(in dorso)* białą skórą z wytłoczeniami w stylu Odrodzenia (kwiaty i arabeski). Na 1-szej karcie całego woluminu ręką znaną z końca XVI-go stulecia: *Liber Pibliothecae Varmiensis.* Zawiera liczne, ale tylko krótkie marginalia ręką Kopernika wykonane. Cytowani są m. i. Plato, Ennius Platonicus, Apuleius, Cassiodorus, Lactantius i Theophrastus Eresius.

Zabytek wykryty w r. 1908 przez Ludwika Birkenmajera; zob. tymczasową o tem wiadomość w pisemku p. t. Nova Copernicana, Cracovia 1909, pag. 31. (L. B.).

169. (Ups. 32 : 92, obecnie Incunab. 143). Folio. Inkunabuł: Apuleius Madaurensis Platonicus, Asinus aureus, cum commentario Philippi Beroaldi, Bononia 1500 (Hain, Repert 1319).

Oprawa współczesna w skórę brunatną z wyciskami w stylu Odrodzenia i złoceniami (zniszczonemi). Na karcie tytułowej ręką z końca XVI-go stulecia; *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Zawiera znaczniejszą mnogość drobnych zapisek ręki Kopernika.

Zabytek wykryty w r. 1908 przez Ludwika Birkenmajera; zob. tymczasową o tem wiadomość w broszurze p. t. Nova Copernicana etc., pag. 31—32. (L. B.).

170. (Ups. 32 : 81, obecnie Incunab. 1235). Quarto. Inkunabuł: Plato, Opera, latine a Marsilio Ficino Florentino, Florentiae, s. a. (około 1485), Pars I. et II. (Hain, Repert. 13062).

Druk prześlicznie dochowany; wszystkie inicyały (przeszło sto) z wolnej ręki czerwoną i niebieską farbą domalowane. Na karcie 2-giej części I-szej, ręką z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Oprawa współczesna w deski, białą tłoczoną skórą pokryte (arabeski i kwiaty). Po szerokich marginesach gdzieniegdzie drobne, mniej ważne zapiski ręką Kopernika.

Zabytek wykryty w r. 1908 przez Ludwika Birkenmajera; tymczasowa o nim wiadomość znajduje się w pisemku p. t. Nova Copernicana etc., pag. 31. (L. B.).

171. (Ups. 32 : 67, obecnie Incunab. 431). Folio minori. Inkunabuł: Cicero Marcus Tullius, Orationes XXVIII, s. l. et a. (około 1485, w Italii). (Hain, Repert. 5118).

Oprawa w skórę brunatną tłoczoną w romby, gryfy i figury niewieście, oraz korony kwiatów rozwitych. Brak właściwej karty tytułowej; na 1-szej drukowanej karcie znaną ręką z końca XVI-go wieku: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Foljant (zupełnie bez paginacyi i bez kustoszów będący) zawiera sporadycznie po marginesach drobne zapiski Kopernika; dopiero na karcie ostatniej znajduje się długi autograf naszego astronoma: spis wszystkich 28-miu mów Cicerona w tym woluminie zawartych.

Zabytek wykryty w r. 1908 przez Ludwika Birkenmajera; zob. tymczasową o tem wiadomość w piśmie p. t. Nova Copernicana, Cracovie 1909, pag. 32. (L. B).

172. (Ups. 33 :50 i 33 : 51, obecnie Incunab. 1409). Folio minori, 2 voll. Inkunabuł wspaniały: Thomas de Aquino,

Catena aurea, seu Continuum in quatuor Evangelistas, Romae, Conradus Sweynheym et Arnoldus Pannartz, 1470 (Hain, Repert. 1330). Bez właściwego tytułu, bez paginacyi i bez kustoszów; illuminowany barwnymi inicyałami, złotem i pięknemi miniaturami.

Oprawa starożytna w deski, powleczone brunatną skórą z wyciskami w stylu Odrodzenia. Na 1-szej karcie każdego z tych dwóch woluminów ręką »warmińską« z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Po marginesach rozsiane tu i ówdzie drobne zapiski dwóch różnych rąk, z których późniejsza jest zupełnie identyczną z duktem ręki Kopernika.

Wykryty ten zabytek w lecie r. 1908 przez Ludwika Birkenmajera; tymczasowa o nim wiadomość w pisemku p. t. Nova Copernicana etc., pag. 32. (L. B.).

173. (Ups. 31 : IV. 1, obecnie Incunab. 1249). Folio. Inkunabuł: Omnia opera Angeli Politiani et alia quadam lectu digna, quorum nomina in sequenti indice uidere licet, Venetiis 1498.

Oprawa starożytna w dębowe deski pokryte czarną skórą z wyciskami w stylu Odrodzenia (kwiaty, arabeski i romby, wśród których znowu gałązki i kwiaty). Na 1-szej karcie znaną ręką z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Wśród tekstu, na interliniach i po marginesach, tu i ówdzie drobne ślady ręki Kopernika (po kilka wyrazów); pod koniec jego ręką: »Laus Pici Mirandulae« pismem wyraźnem.

Zabytek wykryty w lecie r. 1908 przez Ludwika Birkenmajera; zob. tymczasową o tem wiadomość w piśmie p. t. Nova Copernicana etc., Cracovie 1909, pag. 32. (L. B.).

174. (Ups. Kk. 93, później 35 : 93. Quarto. Paleotyp: Caiadus Hermicus, Aeclogae, Epigrammata, Sylvae etc., Bononiae 1501.

Oprawa (razem z kilku innymi drukami) współczesna; proweniencya warmińska. Wewnątrz sporadycznie drobne zapiski (po kilka wyrazów) ręki Kopernika.

Wykryty zabytek ten, przy pomocy Dra Collijn'a, przez Ludwika Birkenmajera w Upsali w r. 1909; zob. tymczasową

wiadomość w pisemku p. t. Nova Copernicana etc., Cracovie 1909, pag. 32—33. (L. B.).

175. (Ups. 31 : 88, obecnie Incunab. 413). Folio. Inkunabuł: Cassiodorus, Historia tripartita ecclesiastica ex Socrate, Sozomeno et Theodoreto, Augustae Vindelicorum, 1472 (Hain, Repertor. 4573).

Oprawa starożytna w deski powleczone żółtawą skórą z wyciskami w stylu Odrodzenia. Wolumen niegdyś był własnością Tomasza Wernera, kanonika warmińskiego († 1498), później wcielony do biblioteki kapit. frauenburskiej, jak świadczy dawna sygnatura na 1-szej karcie foljantu: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Po marginesach rozsiane dość gęsto drobniutkie ślady ręki Kopernika, drugorzędnego znaczenia.

Za wskazówkami Dra Collijn'a wykryty ten zabytek przez Ludwika Birkenmajera; zob. tymczasową o tem wiadomość w piśmie naszem p. t. Nova Copernicana etc., Cracovie 1909, pag. 33. (L. B.).

176. (Ups. Hh. IX. 1. 318). Octavo min., 152 × 98 mm. Druk. Tytuł w ozdobnej ramce renesansowej.

M. Fenestellae, De Magistratibus sacerdotiisque Romanorum libellus, iamprimum nitori restitutus. Pomponij Laeti itidem de magistratibus et sacerdotijs, et praeterea de diuersis legibus Romanorum. Item Valerij Probi grammatici de literis antiquis opusculum. BASILEAE. Na końcu (fol. 92 *recto*) takie Impressum (majuskułami): Basileae Apud Valentinum Curionem An. MDXXIII. Mense Maio, a wreszcie na odwrocie tej karty drzeworyt, będący godłem drukarza Val. Curionis.

Na k. tytułowej ręką z końca XVI-go stulecia: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa współczesna w brunatną skórę, z wyciskami w stylu Odrodzenia (kwiaty i arabeski). Na obiedwie okładki wewnątrz nalepione są dwie karty pergaminowe, pokryte pismem z 1-szej połowy XV-go stulecia (rzeczy teolog). Książka zawiera pewną ilość (dość skąpą) marginesowych zapisek ręką Kopernika, bez wyjątku krótkich, po jednym tylko, albo kilka wyrazów. (L. B.).

177. (Usp. 38, I., 1, 12). Folio. Druk (tytuł *rubro*): Catalogus sanctorum et gestorum eorum ex diuersis voluminibus collectus: Editus a Rmo in Christo patre dno Petro de Natalibus de Venetiis dei gratia Episcopo Equilino, tytuł ten w ramce renesansowej (liście, kwiaty, ptaki, sowa i t. p.). Na końcu: Impressum Argentine per honestum virum Martinum Flach Anno dni 1513 circa festum natiuitatis Marie«.

Na *recto* karty tytułowej ręką z końca XVI-go wieku: *Liber Bibliothecae Varmiensis.*

Oprawa współczesna w deski pokryte brunatną skórą, z pięknymi wyciskami w stylu Odrodzenia (treści religijnej); szczątki klamerek. Wolumen zawiera w sobie nieliczne ślady ręki Kopernika, które, acz drobne, świadczą niemniej, że wielki astronom miał książkę tę w swych rękach. Jego to ręką jest zapiska umieszczona na wewnętrznej stronie 1-szej okładki, w części wypełzła: »Emptus 34 gross. .... Capituli Ecclesie Warmiensis«, tak samo i druga umieszczona na wewnętrznej stronie drugiej okładziny: »Ad librariam Ecclesie pertinet« (L. B.).

178. (Usp. 47, IV., 2, 167). Quarto min. Druk, którego karta tytuł. (odbita przeważnie *rubro)*: Practica in arte chirurgica copiosa Joannis de Vigo Julii II Pon. Max. .... Medici ...., Continens nouem libros infrascriptos. U dołu *(nigro)*: Cum gratia et priuilegio. Na końcu: Presens opus impressum fuit Lugduni in edibus Jacobi myt calcographi. | Sumptibus honesti viri Vincentij de portonarijs de tridino de monte Ferrato. Anno a virginis partu M. D. decimo sexto die vero vigesima mensis Octobris 1516.

Jest tu tylko ten jeden traktat, druk bardzo zbity, gocki, w dwie kolumny. Na karcie tytuł. ręką z końca XVI wieku: *Collegii Braunsbergensis Societat. Jesu.* Karty są liczbowane rzymskiemi liczbami na *recto* każdej karty.

Paleotyp ten zawiera liczne zapiski ręki Kopernika po marginesach i okładkach, dotychczas nieznane. Są one wyłącznie treści lekarskiej. Między innemi znajduje się tu sześć recept lekarskich jego ręką wypisanych. Z nich jedna »pro domino Alexandro«, zapewne dla Skulteta. Są ślady, że jak dwa inne paleotypy treści lekarskiej, tak samo i ten od Kopernika dostał się (testamentem) kanonikowi kapituły warmińskiej Fabianowi

Emmerich, od tego zaś przeszedł następnie do biblioteki Jezuitów w Brunsberdze.

Oprawa współczesna w brunatną niegdyś, dziś zczerniałą skórę, ze skromnymi wyciskami renesansowymi (L. B.).

179. (Ups. 47, IV., 7, 188). Quarto. Druk. Pauli Aeginetae, Medici clarissimi, Libri septem, quibus dextra medendi ratio ac uia tam in Diaetetico, quam Pharmaceutico et Chirurgico genere compendio continetur. Per Albanum Torinum Vitodurensem partim recogniti, partim recens latinitate donati. Basileae MDXXXVIII. Na końcu Impressum: Basileae. Per Balthasarem Lasium Mense Augusto Anno MDXXXVIII.

Na *recto* karty tytuł. ręką współczesną: *Liber Bibliothecae Venerabilis Capituli Varmiensis.*

Oprawa współczesna w deski pokryte brunatną skórą, z wyciskami w stylu Odrodzenia (postaci ze starego i z nowego Testamentu, przytem kwiaty i arabeski); resztki klamerek. Kwartant zawiera dość liczne, acz wogóle drobne, zapiski ręki Kopernika (tak między innemi pag. 1, 16, 53, 57, 142, 143, 168, 171 i więcej) odnoszące się wyłącznie do materyi lekarskiej (L. B.).

180. (Ups Observ. Coll. Hjörter G. l. 51). Folio. Paleotyp: Calendarium Romanum Magnum, Cesareae Maiestati dicatum, D. Joanne Stoeffler iustingensi Mathematico authore, Oppenheym 1518.

Oprawa współczesna w tekturę, pokrytą brunatną skórą, z wyciskami (kwiaty i arabeski); szczątki dwóch par rzemyków. Na karcie tytułowej ręką z końca XVI. wieku: *Liber Bibliothecae Varmiensis.* Część karty tytułowej (gdzie prawdopodobnie znajdował się podpis poprzedniego właściciela) została odcięta.

Foliant, oprócz kilku drobnych notat ręki Kopernika, zawiera 12 wykonanych przez niego i własnoręcznie przezeń naszkicowanych obserwacyi astronomicznych, wyłącznie zaćmień księżyca lub słońca; obserwacye te nie były poprzednio biografom znane. Najpóźniejsze z tych dostrzeżeń i ostatnie z pośród dotychczas znanych, to częściowe zaćmienie słońca z dnia 20 sierpnia 1541 r., obserwowane przez wielkiego astronoma na 15 miesięcy przed jego śmiercią.

Wykryty zabytek ten w r. 1897/98 przez Ludwika Birkenmajera. Całość znajdujących się tam zapisek wraz z komentarzem znajduje się w XXVI rozdziale książki Mikołaj Kopernik, Kraków 1900, str. 546—556 (L. B.).

181. (Usp. Observ. Coll. Rec. K. 269). Druk, a w małej części rękopis in quarto. Volumen mixtum kilka różnych rzeczy zawierający:

1. Druk inkunabuł: Ephemerides siue Almanach perpetuum. Na ostatniej karcie (fol. O_7 *verso*): Expliciunt Ephemerides solis et lune planetarumque perpetue impensis opera et arte impressionis mirifica Petri Liechtenstein coloniensis explete Anno... 1498 Jdibus Octobris Uenetiis... Wśród tego paleotypu znajdują się nieliczne noty marginesowe obcej ręki współczesnej.

2. Rękopis treści astronomicznej z ostatniej ćwierci XV stulecia (pod koniec: »Anno dni 1487 natiuitas quedam d. 5 Januarii hora 12 min. 39 post meridiem. Ascendens...«), bez wyrażenia nazwiska autora, kart 25, jedna karta (z kolei 14-ta) wydarta. Zawiera przeważnie tablice astronomiczne, pisane naprzemian *rubro* i *nigro*; z nich 1-sza ma nagłówek: »Incipit Thabula Minutorum proportionalium pro diebus intermedijs in Almanach faciendis«. Na końcu tą samą ręką: »Regestrum astrolabij plani. Primus duernus est, a b c d e quinterni...« Znak wodny papieru i korona ozdobnie wykonana; dwie karty ostatnie, o których niżej, tworzące odrębną okładkę papierową, mają filigran głowę wołu. Trzy ostatnie stronice tej okładki pokryte są pismem innej, późniejszej ręki.

3. Rękopis 197×142 mm, wraz z marginesami 202×152 mm z końca XV albo z pocz. XVI wieku ręką Kopernika na trzech (ostatnich) stronicach poprzedniego rękopisu, jakie tamten skryptor pozostawił niezapisane. Rzecz treści astronomiczno-astrologicznej bez tytułu i bez wymienienia nazwiska autora. Zaczyna się: » Et postquam nominavi predicta rememorabor quod priores sunt experti et quia...«. Następnie tytulik: »De iuuestigacione gradus ascendentis secundum Ptolomeum«, w ciągu dalszym: »...Et sapientes post Hermetem in ista investigacione consensere. Et ego sum expertus...«. Tekst jest w blizkim związku z (niewyd. dotychczas) astrologicznem pisemkiem Marcina Bylicy z Olkusza, które w odpisach krążyło pomiędzy ma-

gistrami i scholarami Uniw. krakowsk. pod koniec XV wieku. Z trzech wspomnianych stronic pisma Kopernika zostały zdjęte fotografie.

4. Druk: Joannis Schoneri Carolostadii, Opusculum astrologicum Norimbergae (Petreius) 1539, 4°; na końcu 10 kart wyciętych.

Wolumen jest mechanicznym tylko zlepkiem wymienionych powyżej części składowych: autograf Kopernika jest w związku tylko z ms. pod l. 2 opisanym, może także z drukiem pod l. 1, natomiast bez związku z drukiem ostatnim. Oprawa nowoczesna miękka, w grubszy kolorowy papier, marmurek niebieskawo-czerwony (L. B.).

182. Strängn. (Incunab. Strengn. Fol. 452). Folio.

Inkunabuł: Hugo Senensis, Super IV Fen. I Canonis Avicenne..., Venetiis 1485; przy tem Michael Savonarola, Opus medicinale, Venetiis 1486. Treści lekarskiej.

Oprawa starożytna (odnowiona niedawno) w deski powleczone skórą. Na karcie tytułowej, ręką z drugiej połowy XVI stulecia: »Collegij Brunsbergensis Societatis Jesu«, tudzież wcześniejsza zapiska: »Fabiano Emerich in testamento quondam doctoris Nicolai Copernici assignatus«. (Fabian Emerich, kanonik warmiński, sam dr. medycyny, był tym, który wielkiego astronoma pielęgnował podczas ostatniej jego choroby, na wiosnę r. 1543). Dość liczne marginalia ręki Kopernika i drugiej obcej ręki, niemal współczesnej (Fabiana Emericha?), wyłącznie treści lekarskiej.

Zabytek wykryty, przy pomocy Dra J. Collijna, przez Ludwika Birkenmajera w r. 1909; tymczasowa o tem wiadomość znajduje się w pisemku p. t. Nova Copernicana etc., Cracovie 1909, pag. 33—34. Paleotyp tu opisany był najoczywiściej niegdyś prywatną Kopernika własnością (L. B.).

183. (Strängn. Fol. 60). Folio. Paleotyp: Mesue Johannes, opus medicinale cum expositione Mondini super Canones universales.... Additiones Petri Apponi.... in antidotarium, Venetiis 1502 die 23 Junij.

Oprawa starożytna w deski (na grzbiecie skóra), ale zmodernizowana naklejeniem papieru niebieskiego. Na karcie tytu-

łowej znaną ręką »warmińską« z końca XVI stulecia: »Liber Bibliothecae Varmiensis«. Foliant dostał się zwykłą drogą (jako łup wojenny z r. 1626) z Warmii do Szwecyi, był czas jakiś — jak świadczy późniejsza sygnatura i *Ex libris* — w posiadaniu Joannis Mathiae, biskupa (protestanck.) w Strängnäs, a wreszcie przez niego wcielony do kapitulnej biblioteki tamże. Wolumen przez robactwo znacznie uszkodzony. — Znajdują się w nim dość liczne, drobne zapiski, własną ręką Kopernika tam umieszczone, wyłącznie treści lekarskiej.

Zabytek ten, wykryty w r. 1909 wspólnemi kwerendami Dra I. Collijna i Ludwika Birkenmajera i do Krakowa, wraz z innymi w maju 1909 r. z Strängnäs i z Upsali przysłany. Tymczasową o nim wiadomość podali ci dwaj badacze w pisemku p. t. Nova Copernicana etc., Cracovie 1909, pag. 34—35. (L. B.).

184. (Strängn. Joannis Mathiae 31). Folio maiori, defekt, bez końca i bez impressum. Paleotyp: P t o l e m e i Claudii. Cosmographia (po porównaniu z innemi okazami): »...Hoc opus... Impressum fuit et completum Rome anno a nativitate Domini MCCCCLXXX die IV. Novembris. Arte ac impensis Petri de Tvrre«. Przy tem: Traktat anonymowy: De locis ac mirabilibus mundi Et primo de tribus orbis partibus«. — Bez właściwej karty tytułowej.

Oprawa starożytna w deski, ale zmodernizowana oklejeniem woluminu papierem niebieskim; guzy żelazne. Na karcie 1-szej ręką z końca XVI. stulecia: »Inscriptus Cathalogo librorum Collegij Brunsbergensis Societatis Jesu«. Wewnątrz po marginesach dość skąpe notatki wypisane ręką Kopernika (z m ł o d s z y c h lat jego! Podobne zapiski ze studenckich jego czasów krakowskich, znajdują się wśród inkunabułu upsalsk. 682, Albohazen Haly, zob. wyżej Biblioth. Copernicana Nr. 145); notatki te lubo wogóle drobne, są z kilku względów ważne i interesujące.

Zabytek, przy współudziale Dra I. Collijna, wykryty w r. 1909 przez Ludwika Birkenmajera; tymczasową o nim wiadomość podaje pisemko p. t. Nova Copernicana etc. Cracovie 1909, pag 34—35. (L. B.).

185. (Link. MS. K. F. 36 [= Klassiska Författare 36]). Octavo altiori, 222 × 112 mm. (pisma 180 × 58 mm.). Rękopis per-

gaminowy, pisany w jedną kolumnę, bardzo starannie, z inicyałami malowanymi czerwono i zielono, karty (w liczbie około 50) nieliczbowane. Pergamin cienki i maniera pisania wskazują na italskie pochodzenie kodeksu. Zawiera Lucani Pharsalia, z dopiskami na marginesach i na interliniach. Dopiski te, wzgl. poprawki, są trojakie: jedne z XIII. jeszcze, albo z początku XIV. wieku, drugie (innej całkiem ręki) z pierwszej połowy XV., a wreszcie trzecie (tych niestety najmniej) z pierwszej ćwierci XVI stulecia. Tych ostatnich pismo jest najdokładniej identyczne z pismem Kopernika.

Antefolium, na którem była zapewne najdawniejsza sygnatura woluminu, niestety oderwane, dziś nie istnieje: istnieją poszlaki, że było to *Ex libris* biblioteki warmińskiej. Utwierdza w tem przekonaniu ta jeszcze okoliczność, że kodeks ten należał niegdyś do Benzeliusa, który mnóstwo ksiąg warmińskich w swych rękach nagromadził: jakoż najstarsza, obecnie istniejąca sygnatura woluminu jest »Nr. LXXXI. B. 71«, co niewątpliwie decyduje o takiej jego proweniencyi.

Drobniutkie noty, ręką Kopernika rozsiane sporadycznie, występują najliczniej na karcie ostatniej. Odnoszą się one do emendacyi wierszowanego tekstu Lukana, oraz do jego restytucyi (oczywiście zapomocą innego jakiegoś egzemplarza) tam, gdzie pergamin już wcześnie był uszkodzony.

Okładzinka pergaminowa na tekturze, produkt już XVII. albo nawet pocz. XVIII. wieku. Najdawniejsza sygnatura została zatracona zapewne przez »odnawianie« pierwotnej oprawy, która musiała być niewątpliwie starożytną. (L. B.).

186. (Stockh. K. Bibl. R. 3, 3; późniejsza VI. 20). Folio. Druk, którego długi bardzo tytuł w skróceniu tak się przedstawia:

Sphera mundi nouiter recognita cum commentarijs et authoribus in hoc volumine contentis videlicet: Cichi Eschulani cum textu. — Joannis Baptiste Capuani. — Jacobi Fabri Stapulensis. — Theodosii de Spheris cum textu. — Michaelis Scoti questiones. — Petri de Aliaco Cardinalis Questiones — ... Ptolomeus de Speculis. — Theorica Planetarum Joannis (sic!) Cremonensis: Plurimum faciens ad disputationem ioannis de monte regio: quam in alijs hactenus impressis non reperies.

Zaraz poniżej tego ostatniego drukowanego wiersza na k.

tytułowej ręką Kopernika napisane zostały dwa wyrazy: »Joachimo Rhaetico«, krótka dedykacya książki ofiarowanej snać przez Mistrza swemu uczniowi i gorącemu wielbicielowi: Jerzemu Joachimowi Rhetykowi.

Na końcu paleotypu, drukowanego gotykiem w dwie kolumny na k. 253 *verso*, col. 2: Uenetijs, impensis nobilis viri dni Luce antonii de giunta Florentini. Die ultimo Junij 1518.

Foliant ten był niegdyś własnością Kopernika, jak świadczą znajdujące się wśród niego po marginesach własnoręczne jego zapiski. Znajdująca się na k. 166 col. 2 najdłuższa z pośród nich (odnosząca się do kalendaryografii chrześcijańskiej) została sfotografowaną na miejscu.

Wolumen ten wykrył Aleksander Birkenmajer, student filozofii w Uniwersyt. Jagell. i woluntaryusz przy »Ekspedycyi szwedzkiej«, w dniu 14 sierpnia 1911. Jest to pierwszy dotychczas znany druk, a raczej egzemplarz, ofiarowany przez Kopernika innej osobie. Książek ofiarowanych Kopernikowi (głównie od Rhetyka) znamy kilka i to oddawna. Na jakiej drodze foliant ten dostał się do król. biblioteki w Stockholmie, pozostaje zagadką, cały bowiem księgozbiór Rhetyka, zmarłego r. 1574 w Koszycach na Węgrzech, przewieziony został przez ucznia jego Walentyna Othona — *via* Kraków — do Heidelberga, gdzie gubi się wątek spuścizny naukowej po nim. (L. B.)

b) Książki należące niegdyś do różnych osób.

187. (Ups. F. I. 2, 27). Folio. Druk. Plutarcha traktat Vitae parallelae, tekst wyłącznie grecki, Basilea 1532:

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΝ ΒΙΟΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΩΝ. Plutarchi que vocantur parallela: hoc est, uitae illustrium uirorum Graeci nominis ac latini. ., Basileae MDXXXIII (= 1533). Na początku list dedykacyjny pod nagłówkiem: Joanni suo Oporino Simon Grinaeus Salvtem«.

Na okładce pierwszej wewnątrz, ręką XVI. wieku (niewątpliwie Stanisława Grzepskiego, zob. niżej):

»Hunc librum emi duobus taleris et 6 gross. | Wratislawia apud Winclerum Anno Domini 1549 | quart. Calend. Augusti«,

a niżej inną ręką, późniejszą, ale jeszcze z XVI wieku pochodzącą:

Piae memoriae D. Stanislaus Grepsius dedit mihi facultatem utendi suis libris quam diu vellem. Itaque iste liber post meam mortem erit ad Bibliothecam dandus Cracouiensem. Illi enim insigniores libros donauerat. (Tu podpis, ale trudno czytelny).

Na k. tytułowej u dołu inną ręką z końca XVI. albo z początku XVII w.: »Inscriptus Catalogo Collegij Posnaniensis Societ. Jesu«. Wśród foliantu, po marginesach, znajdują się liczne, acz wogóle drobne zapiski, łacińskie i greckie, ręką Grzepskiego, aż po kartę 123 włącznie; reszta kart nie zdradza już żadnych śladów jego ręki. Także na wewnętrznej stronie drugiej okładki znajdują się dwie greckie zapiski Grzepskiego.

Oprawa współczesna, wytworna, w deski pokryte brunatną skórą, z bujnymi wyciskami w stylu Odrodzenia (postaci świętych, liście, kwiaty, arabeski i bordiury) z wyciśniętym u góry wyrazem ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ, a niżej rokiem (oprawy foliantu) »XXXV«, t. j. 1535 Szczątki klamerek. (L. B.)

188. (Stockh. K. Bibl. bez sygn). Octavo. Volumen zbiorowy, trzy różne druki zawierający:

1. Severini Boëtii, de Philosophiae Consolatione. — Eiusdem de scholastica disciplina. Na końcu: Impressum Venetiis per Melchiorem Sessam et Petrum de Rauanis a. d. 1522 die 27 nouembris.

2. Auctoritates aristotelis et aliorum philosophorum per modum alphabeti cum notabili commento. Na odwrocie k. tytuł: Repertorium collectaneorum siue tabula nobilium authoritatum... A reuerendo venerabili Beda presbytero edita; na końcu (fol. M. 6 *recto):* Impressum Cracouie per Mathiam Scharffenberg. Anno domini Millesimo quingentesimo trigesimo tertio (cf. Estreicher, Bibliogr. XII, 430).

3. Antiochi Tiberti Doctoris, de Cheiromantia libri III, denuo recogniti atque in ordinem digesti... per Joannem Dryandrum Medicum Marpurgensem. Moguntiae 1541.

Paleotyp ten był niegdyś własnością Andrzeja Dudycza, biskupa Pięciukościołów, a wieloletniego do Polski od cesarza posła. Zawiera liczne zapiski *(nigro et rubro)* jego ręki, które najobficiej występują wśród pierwszych dwóch druków. Na k. tytuł. 1-go druku ręką jego: »Andree Duditij Ep QE«, poniżej tą samą ręką: »Lublin 1566« i dłuższa jego zapiska *(rubro).*

U dołu nalepiona wązka kartka drukowana: Ex Bibliotheca Cardinalis et Principis à Dietrichstain«.

Na k. tytuł 2-go z wymienionych druków (Beda) u góry tą samą, co wpierw, ręką: »Andr. Dudith mpp«, poniżej jego zapiska.

Oprawa współczesna w pergamin z dwiema parami rzemyczków do zawiązywania woluminu. (L. B.).

189. (Strängn. T. 390). Quarto Paleotyp p. t.: Ephemeri des novae et auctae Joannis Stadii .. ab anno 1554 ad annum 1576, Coloniae Agrippinae 1560. Tablice położeń i ruchu ciał niebieskich, obliczone na 23 lat kolejnych.

Na karcie tytuł. ręką współczesną (Dudycza): »Andreae Duditij«. Na antefolium tą samą ręką umieszczonych jest kilka not, m. i. »Viennae 31. | Cracoviae 36. Doctor Sylvester, poniżej: »Magna coniunctio fuit 24 Augusti 1563 ♂♄♃ quia est in fine Cancri« (mowa tu o głośnej konjunkcyi dwóch wielkich planet: Jowisza i Saturna), dalej tą samą ręką zestawienie szerokości i długości geograficznych dla 12-tu miast Europy (Bruksela, Lyon, Paryż, Rzym, Ferrara, Feldkirch...) z dokładnością minut podane. Na odwrocie karty tytuł. długa zapiska ręką Dudycza, będąca prawdopodobnie excerptem z jakiegoś autora, z datą r. 1568.

Wspomniany powyżej »Doctor Sylvester« będzie niezawodnie identyczny z drem medycyny Sylwestrem Roguskim (vel Roguckim), lekarzem królowej Anny Jagiellonki, wielkim lubownikiem astronomii, a w Polsce jednym z najpierwszych zwolenników Kopernikańskiej doktryny heliocentrycznej. Okoliczność że pomiędzy owemi 12-tu miastami, dla których Dudycz powpisywał szerokości i długości geograficzne, obok Paryża i Rzymu figuruje maleńka mieścina tyrolska Feldkirch, nasuwa nam podejrzenie, że nota ta powstała z inspiracyi Jerzego Joachima Rhetyka († 1574) właśnie będącego rodem z Feldkirch o którym, że wówczas bawił (blisko 12 lat) w Krakowie, wiadomem było oddawna. Zapiski w mowie będące czynią bardzo prawdopodobnem, że Dudycz, Roguski i Rhetyk znali się osobiście i utrzymywali z sobą blizkie stosunki: wszyscy trzej zresztą gorący wielbiciele Kopernika.

Oprawa kwartantu współczesna: miękka pergaminowa. (L. B.).

190. (Strängn. G. 201). Octavo. Paleotyp p. t.: »Joachimi Perionii Benedictini, Topica, Theologica etc., Coloniae 1559.

Na karcie tytuł. ręką z XVI-go stulecia: »Andreas Dudith etc. (sic!) Petricouiae MDLXVII«. U dołu nalepiona podłużna drukowana kartka z napisem: »Ex Bibliotheca Cardinalis et Principis â Dietrichstain«. Oprawa woluminu współczesna. (L. B.).

191. (Strängn. G. 205). Octavo. Paleotyp p. t.: M. Beumleri Tigurini, De duabus gravissimis quaestionibus: coniunctione uidelicet Sacramentali et uera communione corporis sanguinisque Christi..., Tiguri, apud C. Froscheverum, 1584.

Na karcie tytuł. własną ręką Dudycza *(rubro):* »Andreas Dudith etc. Consiliarij Caesar. Maiestatis Regiae«. Wewnątrz liczne noty marginesowe *(rubro)* tej samej ręki. Oprawa woluminu współczesna w skórę brunatną. (L. B.).

192. (Stockh. K. Bibl. bez sygn.). Folio. Wolumen zbiorowy, dwa różne druki zawierający.

1. Sillanus super nono Almansoris, Venetiis, Lucas Ant. de Giunta Florent., 1518.

2. Practica Gordonij. Praxis omnibus medicine studiosis maxime vtilis consummatissimi art. et med. doctoris domini Bernardi de Gordonio: medicine Lilium nuncupata..., Venetiis (Giunta), A. D. 1521.

Na miękkiej pergam. okładce 1-szej wewnątrz: »Andree Duditij Pannonij MDLVIII«, własną Dudycza ręką. Cały foliant, z dwóch tych lekarskich traktatów złożony, jest pełny własnoręcznych jego zapisek łacińskich i greckich (przeważnie treści lekarskiej). Są tam także i wiersze. Na antefol. 1 *recto* pomiędzy innemi zapiskami także: »Ανδρεȣ Δȣδίχίȣ Cβαρδελλάτȣ«. Są tam nadto i włoskie noty jego ręki, oraz liczne krótkie wyciągi i sentencye z Cycerona, Menandra, Homera, Eurypidesa, Sofoklesa, Plutarcha, Theokryta i Horacyusza.

Na k. tytuł. 1-go druku nalepiona u dołu drukowana kartka z takiem *ex libris*: Ex Bibliotheca Cardinalis et Principis â Dietrichstain. (L. B.).

193. (Strängn. II. 261). Folio. Inkunabuł: Petrus de Alliaco Tractatus et Sermones compilati a rmo dno Petro de Alliaco

sacre theologie doctore etc., Argentinae 1490. (Hain, Repert. Nr. 848).

Na karcie tytuł. dawną ręką: »Liber olim magistri Johannis Gromaczkij datus ad Collegium maius pro libraria Theologorum, Anno Dni 1500«, poniżej ręką późniejszą: »Pro Conuentu Olomucensi fratrum minorum de obseruantia«.

Oprawa w części starodawna: na deskach naklejony papier niebieski. Wolumen nie zawiera zresztą żadnych notat wewnątrz. Dawny jego właściciel Jan Gromadzki de Gromadzice był scholarem, magistrem, a wreszcie kollegiatem kollegium mniejszego w Uniwersytecie Jagiellońskim. O nim dość liczne szczegóły w publikacyach źródłowych do dziejów tego Uniwersytetu, m. i. w Acta Rectoralia, t. I, ed. W. Wisłocki, pag. 864 col. 1. Był korepetytorem Bernarda Wapowskiego. ibid. pag. 290—291, Nr. 1328. Jakim sposobem foliant ten, ofiarowany niegdyś przez Gromadzkiego bibliotece Kollegium większego w Uniwersytecie krakowskim, znalazł się później w bibliotece Minorytów ołomunieckich, ażeby razem z innemi tej biblioteki księgami, jako łup wojenny, zawędrować następnie do Szwecyi, pozostaje zagadką. (L. B.).

194. (Strängn. H. 252). Folio. Inkunabuł: Johannis Gritsch, Quadragesimale, na końcu: Impressum anno salutis nostre 1484 in die s. Agathe virginis et martyris«, s. l. (Argentorati).

Na karcie tytuł dawną ręką: »A R. D. Joanne Ponetowsky Abbate iste liber suo Gradicensi Conuentui comparatus est 1581«, poniżej inną ręką z końca XVI-go wieku: »Catalogo inscriptus Nr. 77 Conuentus Gradicensis«. (= Hradisz na Morawach).

Oprawa starożytna w deski pokryte brunatną skórą z renesansowymi wyciskami. Opat Jan Ponętowski, tutaj wspomniany, nie obcy jest historyi Uniwersytetu Jagiellońskiego: z jego to daru m. i. otrzymał Uniwersytet srebrny pastorał, oraz inne jeszcze *insignia* opacie, a względnie biskupie, dotychczas pomiędzy osobliwościami w bibliotece Jagiellońskiej przechowywane. (L. B.).

195. (Strängn. D. 96). Folio. Paleotyp: Bernardi Clarevallensis Opera. Na końcu herb drukarza (Johannes Clein), tudzież: Impressum... Lugduni... A. D. 1520, 14 Kalend. Augusti.

Karta tytuł. drukowana *rubro et nigro* wśród zdobnej ramki renesansowej. Tamże u góry dawną ręką: »Rev. D. Joannes Ponetowski Abbas Gradicensis Venerabili suo Conventui hunc librum in perpetuum dicauit a. 1581«. Poniżej ręką późniejszą: »Ex libris Monasterii Gradicensis«. a wreszcie u samego dołu inną znów najwcześniejszą ręką: »Frater Johannes Vrsinus de Cracovia Emit hunc librum In Nouiciatu 1531. Die nona Januarij«.

Oprawa foliantu dawna, później odnowiona (na deskach papier niebieski), klamerki do zapinania. (L B.).

196. (Strängn. X. 571). Folio minori. Niezwykle gruby paleotyp p. t.: Wilhelmus Paraldus, Summa de virtutibus. Na końcu Impressum: Colonie... impr. per Hinricum Quentell A. D. Millesimo quadringentesimo speptuagesimo nono (1479). Wśród tekstu inicyały ręcznie malowane.

Na karcie tytuł. u góry dawną ręką: »Hunc librum R. D. Joannes Ponetowski, Abbas, suo Gradicensi Conventui appropriauit Anno 1581«; poniżej ręką odmienną: »Ex libris Monasterii Gradicensis Catalogo inscriptus Nr. 5« (t. j. Hradisz na Morawach).

Oprawa współczesna w deski, pokryte brunatną skórą, po obydwóch stronach guzy. (L. B.).

197. (Ups. 46:20). Folio. Karta tytułowa: Hec sunt opera Arnaldi de villa nova nuperrime recognita ac emendata diligentique opere impressa que in hoc volumine continentur, księga treści lekarskiej. Na końcu (fol. 317 *recto*, col. 2): Explicit opus Magistri Arnaldi de villa nova. Lugduni impressum per Franciscum Fradini anno dni MCCCCCiX die vero XX mensis Decembris.

Na okładce I-szej wewnątrz ręką XVI w.: »Ambrosius Dufft Pharmacopola Posnaniensis« (obok dwa t. zw. gmerki piórem wykonane) i znowu: »Ambrosius Posnaniensis Pharmacopola possessor«, a poniżej zapiska współczesna: »Stanislaus servitor (?)...« zamazana atramentem prawie zupełnie. Na k. tytułowej u dołu inną ręką współczesną: »Ex libris Jacobi Grodzicky«, a jeszcze niżej znowu inną ręką: »Inscriptus Catalogo librorum Collegij Posnaniensis Societatis Jesu 1631«.

Wśród drukow. tekstu znajdują się tu i ówdzie drobne noty ręki współczesnej, a także podkreślenia, zakreślenia i t. p. ślady czytania książki. Tak m. i., fol. 89 *verso* przy ustępie druku: »De conservanda iuventute et retardanda senectute«, gdzie autor rozwodzi się nad trudnością »kompozycyi« eliksirów do tego celu służących, taką znajdujemy notę ms. na marginesie: »potest fieri aurum potabile absque corrosiuis et ego Ambrosius sum expertus et est secretum secretorum«.

Na doszytych przed 2-gą okładką czterech kartach papieru (znak wodny: krzyż podwójny z koroną) różne recepty lekarskie tą samą dawną ręką wpisane.

Górna część druku, od wilgoci zetlała, znacznie jest uszkodzona. Oprawa starożytna w tekturę pokrytą skórą brunatną z wyciskami, w Polsce wykonana, jakiej dość liczne podobizny podaje Wł. Wisłocki w swym katalogu inkunabułów bibliot. Jagiell.: orzeł dwugłowy w tarczy krętej, w pośrodku i na narożnikach rozwity kwiat (róża?), dokoła ramka renesansowa. Ślady rzemyków do zawiązywania. (L. B.).

198. (Ups. Qq. 337). Quarto. Druk: Valentini Engelhardtii, Quadrans, Planisphaerium, ... Witebergae 1558.

Orontii Finaei, Liber de geometr. practica, Argentorati 1558.

Na początku dawną ręką: »Ex libris Jacobi Grodziczky«; tamże inną ręką: »Donatus Collegio (Posnaniensi) Societatis Jesu anno 1631«. (A. B.).

199. (Ups. 46, I, 1, 15). Folio. Karta tytułowa: Practica D. Magistri Joannis | matthei de gradi nouiter correcta. | Cum gratia. | Jacobus Philippus de Pellibus Nigris Torianus artium et medic. doctor moralem philosophiam patavij publice profitens: in laudem excellentissimi dni Hieronymi Salij Fauentini. Tutaj 10-ciowiersz łaciński.

Na tej karcie tytuł. dopisała dawna ręka różne notatki, a najpierw większemi literami: »Vasculum Medicine«; co do pozostałych notat zob. poniżej.

Księga treści lekarskiej. Na końcu (fol. 376 *recto* col. 1) tuż przed rejestrem: Et hic completur feliciter | totum opus physicum et practicum excell^{mi} art. et med. dris Joannis Matthei ex ferrarijs de Gradi super nonum almansoris. Auspice et cen-

sore in omnibus optimo prestantissimo physico dno Hieronymo Salio Faventino, Impressum in alma ciuitate Uenetiarum... anno salutis MCCCCCII. Tertio Idus Junias...«.

Foliant ten był niegdyś własnością Andrzeja Grodzickiego z Poznania, potem dostał się Janowi Koskiemu, następnie Jezuitom w Poznaniu, skąd wraz z całą ich biblioteką uprowadzony został do Szwecyi.

Na k. tytułowej najwcześniejszą ręką: »Andree Grodzyczky de Posnania, Gneznen. et Posnan. eccles. Canonici«, a zaraz niżej tą samą ręką: »1512 preceptor meus Magister Cristophorus de Arecio sub quo Nonum Almansoris in Studio Perusino audivi anno 1512 hunc librum Vasculum medicine nominabat et magnis laudibus eius auctorem extollebat«, poniżej raz jeszcze: »Vasculum Medicine Andree Grodzysky« (sic!). Tamże inne jeszcze współcz. zapiski: »Joannes de Concoregio eodem tempore fuit quo et iste Mathias de Gradi prout ipse fatetur in capitulo de vomitu, fol. 213, col. iij«, obok: »Auctores, quos inuenies in hoc libro allegarj, sunt: Ipocras, Galienus, Auicenna, Rasis....« i więcej podobnych.

U góry k. tytuł. późniejszą ręką: »Joannis Cossii Posnan. Phil. ac Medic. dris Proconsulis Posnanien. 1574«; tamże u dołu inną ręką: »Inscriptus Catalogo libr. Coll. Posnan. Societ. Jesu 1609«.

W całym tym paleotypie są liczne zapiski margines. Andrzeja Grodzickiego dra medycyny. Są one prawie wyłącznie treści lekarskiej. Na ostatniej karcie (fol. 377 *verso*, col. 2) foliantu tą samą ręką: »liber XIII carlinis. ligatura 4 carlin. Perusii emi ij. Januarij 1512«.

Oprawa współczesna w jasnobrunatną skórę, z wyciskami w stylu Odrodzenia. Szczątki rzemyków do zawiązywania. (L. B.).

200. (Ups. Qq. 373). Quarto. Druk: Petri Pitati, Almanach novum, Venetiis 1542.

Na karcie tytuł. dawną ręką: »Donatus Collegio Posnaniensi Societatis Jesv a. 1631 a generosa D. Catharina Grodzicka«. (A. B.).

201. (Ups. Scriptores graeci). Quarto. Plutarchus Chaeronensis de placitis Philosophorum, graece et latine, Basileae. 1531.

Na początku dawną ręką: »Donatus Collegio Posnaniensi Societatis Jesv anno 1631, a generosa Domina Catharina Grodzicka«. (A. B.).

202. (Ups. 46:440). Octavo. Druk: Benedicti Victoris Faventini, Empirion, Venetiis 1554.

Na karcie tytuł. tego lekarskiego traktatu ręką współczesną: »Johannes Cossius Doctor«, zaś ręką późniejszą: »Inscriptus Catalogo librorum Collegii Posnaniensis Societatis Jesu 1609«. (A. B.).

203. (Ups. 47:15). Folio. Paleotyp: Guidonis Cauliaci, Ars Chirurgica, Venetiis 1546.

Na karcie tytuł. mówią o proweniencyi woluminu następujące dwie zapiski dawnej ręki: »1551 Bononie emptus, Joannis Cossii Philos. ac Medicine Doctoris«, zaś obok: »Inscriptus Catalogo librorum Collegij Posnaniensis Societatis Jesu 1609«. (A. B.).

204. (Ups. 46:245). Quarto min. Paleotyp: Marsilij de Sancta Sophia, De febribus, Lugduni 1517.

Na karcie tytuł dawną ręką: »Joannis Cossii Posnaniensis Medici... Venetijs 1553«, tamże ręką nieco późniejszą: »Inscriptus Catalogo librorum Collegii Posnaniensis Societatis Jesu 1609« (A. B.).

205. (Ups. 47:613). Octavo. Druk: Nicolai Myrepsi, De Compositione Medicamentorum. Lat. cum annotat. per L. Fuchsium, Lugduni 1549.

Na początku dawną ręką: »Joannis Cossi Medici Physici 1551«; tamże ręką późniejszą: Inscriptus Catalogo librorum Collegii Posnanien. Societatis Jesu 1609«. (A. B.).

206. (Ups. 47:746). Octavo. Druk: Victorius Faventinus Leonellius, Practica Medicinalis. Acc. .... de Febribus in genere...., Venetiis 1553.

Na karcie tytuł. dawną ręką: »Joannis Cossii Posnaniensis medic. doctoris, Bononie 1553«; tamże ręką późniejszą: »Inscriptus Catalogo librorum Collegii Posnaniensis Societatis Jesv 1609«. (A. B.).

207. (Ups. Qq. 258). Quarto. Druk: Bartholomaeus Arnoldi de Usingen, Totius Naturalis Philosophiae Epitome, Erphordiae, 1543.

Na początku dawną ręką: »Joannis Cossii (Posnaniensis) Medicine Doctoris liber«; tamże ręką późniejszą: »Inscriptus Catalogo librorum Collegij Posnaniensis Societatis Jesv 1609«. (A. B.).

208. (Stockh. k. Bibl. bez sygn. inkunabuł). Folio maiori. Thomas de Aquino, Catena aurea, sive Continuum in quatuor Evangelistas, s. l. et typogr. [Basileae, Michael Wennsler], 1476.

[Hain, Repert. 1332. Proctor 7481].

Na k. tytuł. druk. herb arcybiskupi z napisem dokoła: »STANIS. KARNKOWSKI . ARCHIEP. GNESN«. Na prawo u dołu ręką z pocz. XVII w.: »Inscriptus Catalogo Coll. Posnaniensis« (Societatis Jesu). (L. B.).

209. (Ups. 47:11). Folio. Druk paleotyp: Alexandri Tralliani Medici libri XII etc., Graece, Lutetiae Parisiorum 1548.

Na współczesnej oprawie wyciśnięte: »Sigismundi Augusti Regis Poloniae Monvmentvm Anno 1563«. (A. B.).

210. (Ups. 42, II, 1). Folio maiori. Paleotyp aldyński: Georgius Valla Placentinus, Opus de expetendis et fugiendis rebus, in quo continentur de Arithmetica libri III. De Musica libri V. De Geometria Libri VI etc., Venetiis, apud Aldum Romanum 1501, Voll. duo.

Na 1-szej karcie jednego i drugiego woluminu ręką z XVI. stulecia: »Ex libris Serenissimi Regis Sigismundi«. Oprawa współczesna, wytworna. (L. B.).

211. (Stockh. k. Bibl. bez sygn. inkunabuł). Folio. Soncinas Paulus, Metaphysicales questiones, Venetiis, Simon Bevilaqua Papiensis 1498.

[Hain, Repert. 12495].

Na 1-szej karcie u góry *rubro*, ręką z XVI. wieku: »Liber magistri Erasmi de Cracouia«. Poniżej inną ręką: »Collegij Societ JESV Olomucij Catalogo inscriptus 1604 tit. philosoph. num. 35«. Jeszcze niżej ręką odmienną: »SVM Mathiae Sadecj. Omnis homo mendax«. (L. B.).

212. (Ups. 51 : 427). Octavo minori. Druk: Luithold Varemundus, Per quos steterit etc., s. l., 1540.

Piękna oprawa w stylu Odrodzenia, a na niej m. i. Exlibris Jana Dantyszka, biskupa warmińskiego z wyciśniętym u dołu rokiem 1541 (A. B.).

213. (Ups. Kk. 59). Quarto. Paleotyp p. t.: Ovidii Nasonis Metamorphoseon libri, Lugduni 1504.

Na końcu ręką współczesną: »Baccalaureo Georgio Brant Dantisco attinet iste liber. Emptus anno decimo in hieme«. (A. B.).

214. (Link. Matemat. in Quarto). Quarto. Druk, zawierający: Tychonis Brahe, Astronomiae instauratae progymnasmata... Praeterea de admiranda Nova Stella Anno 1572 exorta..., Typis inchoata Vraniborgi Daniae. Absoluta Pragae Bohemiae MDCII. Gruby kwartant (834 str.).

Na karcie tytuł. ręką z początku XVII wieku, karminem: »*D. Valentini Fontani liber*«; pismo jest tutaj identyczne z podobną zapiską na rękopisie tejże biblioteki, zawierającym Isidori Etymologiarum seu Origines (p. Nr. 43). Wśród drukowanego tekstu dopiski karminem tej samej ręki do tekstu się odnoszące. (L. B.).

III. Rękopisy nowsze

(z wyjątkiem dotyczących historyi politycznej).

Po największej części pochodzą z w. XVI lub XVII, zajmują osobne pozycye w katalogach bibliotecznych, są przeważnie utworami autorów polskich i dzielą się na kilka odrębnych grup a mianowicie na dotyczące literatury wraz z opracowaniami historycznemi, historyi kościoła, na obejmujące prace ascetyczne lub teologiczne, matematyczne, prawnicze i ekonomiczne, a wreszcie osobną w nich grupę stanowią katalogi dawnych zbiorów polskich.

a) Rękopisy, dotyczące literatury, opracowania historyczne.

215. (Ups. C. 49). Rękopis niegdyś Benzeliusa. Quarto min. 216 × 145 mm. Papier z w. XVI., ff. 214.

Collectio veterum inscriptionum latinarum, earum praesertim, quae Romae et in vicino repertae fuerunt (f. 7—152). Quibus adiectus est Valerius Probus grammaticus de notis antiquis.

Fol. 6 ręką z XVI. w.: »Petri Jo. Vuibertini Obornicensis Polonic«. — Fol. 7 inną ręką, późniejszą: Inscriptus catalogo librorum Collegii Posnaniensis Societatis Jesu 1609«.

Cały kodeks jest autografem Piotra z Obornik, o czem świadczy porównanie pisma wewnątrz kodeksu z podpisem jego na tymże kwartancie. Był on doktorem medycyny promocyi bolońskiej; stopień ten osięgnął nie później jak w r. 1516. Zob. L. Birkenmajer, Mikołaj Kopernik I., str. 484. W historyi medycyny w Polsce zajmuje miejsce wybitne.

Wśród kodeksu przy różnych zabytkach epigrafiki starolatyńskiej znajduje się 14 rysunków (mauzolea, tablice nagrobkowe, amfory itp.) wykonanych współcześnie piórkiem i sepią.

Oto kilka znajdujących się tam napisów dla przykładu: Fol. 7: Apud Rubiconem in ponte Lapideo. — F. 14: Epigramma in arcu triumphali posito sub Capitolo Romae pro Lucio Septimio. — Fol. 14′: Romae in arcu triumphali prope Colossum pro fil. Constantino. — Fol. 15′: In via Hostiensi ultra s. Paulum ad pontem arcus. — Fol. 17: In Transtiberina regione Romae ad pontem Sixti. — Fol. 19: Ad s. Mariam de populo. — Fol. 53: Romae in palacio dominorum de Vrsinis apud Campum Florae itp. Przeważna część zebranych przez Dra Piotra napisów jest z Rzymu i jego najbliższych okolic, są tam jednak inskrypcye także skądinąd pochodzące, m. i. z Rawenny, z Werony (liczne), z Arimini, z Wenecyi, Perudżii, Padwy, Ankony, Spoleto i innych jeszcze miejscowości.

Oprawa współcz. w tekturę powleczoną brunatną skórą z wyciskami w stylu Odrodzenia; resztki zielonych tasiemek do zawiązywania. Na okładce przedniej wewnątrz u góry tą samą ręką: AD INVIDUM. CRESCO, percrepas. GAVDEO, perploras. INVIDE morere. Poniżej ręką nowoczesną: No. 49 Catal. Benz (L. B)

216. (Stockh. R. A. Skokloster Samlingar, Octavo 6). Octavo. Pap. z w. XVII, Kart. nlb. 56.

Zawiera różne wyciągi i adnotacye (»Ad novos poetas«, »De divo Francisco«, »De scientia«, »Pro matutina oratione« etc.) bez znaczenia.

Rękopis pisany w Polsce, gdyż wewnątrz okładki pergaminowej, w którą jest oprawiony, znajduje się kartka papieru zapisana po polsku ręką z końca XVI-go wieku. (A. B.).

217. (Ups. V. 280). 4° 200 × 160 mm. Pap. z w. XVII. kart 27, wszyty w arkusz tekstu drukowanego w języku cerkiewnym.

Jezuicki szkolny dramat bez początku aktu pierwszego po łacinie z niemieckimi prologami, zapewne pochodzący z Inflant. Bez wartości. (J. Ł.).

218. (Ups. R. 380) ok. r. 1600. »Tragaediae scriptae«. Zbiór dramatów jezuickich z Poznania, jak tego dowodzi napis na pierwszej karcie »Collegii Posnaniensis Societatis Jesu«. Rękopisu tego członkowie ekspedycyi w rękach nie mieli. Według

opisu Oskara Wieselgrena w »Historische Monatsblätter für die Provinz Posen« XII, No. 3, r. 1911, str. 33—40 jest to piękny tom, oprawiony w skórę cielęcą i zawiera 10 sztuk: 1) Odostratocles, Drama comicum; 2) Faelicitas, Tragaedia; 3) Philopater seu Pietas, Drama comico-tragicum; 4) Eutropius, Tragaedia; 5) Mauritius, Tragaedia; 6) Belisarius, Tragaedia; 7—9) fragmenty lub dramaty bez tytułów; 10) De vita aulica dialogus. Por. też artykuł Johannesa Bolte w »Zeitschrift der Historischen Gesellschaft« w Poznaniu, rocznik III (J. Ł.).

219. (Ups. C. 698). Quarto 205 × 155 mm. Papier. z w. XVI, ff. a-d, 1—150.

I) fo. a—d. Aeneae Silvii carmen sapphicum ad Christi passiones contemplandas a. 1557 scriptum cum notis musicis.

II) fo. 1—13 v. Epistolae Roderici Dubravii, Bohemi, vel ad eum; collectio mutila in principio. I. a. ad Paulum Ssidlovicium (f. 3, 10 v.), Petrum Tomyczky (f. 5), Petrum Opalensky canonicum et custodem Posnan. (f. 8 v.), Stanislaum Goreczky (f. 10 v.); (sine anno).

III) fo. 13 v—14. »Ex Homero quasi commentus«.

IV) fo. 14—36 v. Pindari Bellum Troianum; in fine »Finis feria sexta in vigilia S. Agnetis anno dni 1520 per Laurencium Sczawynsky in Makow sub crofero (! sc. Cristoforo) Wasznyewsky«.

V) fo. 38—44 v. Cratis Thebani Epistolae; »finis huius feria secunda in vigilia elizabeth anno dni 1519«.

VI) fo. 45 Publii Fausti Andrelini elegia in festivitatem Natalis Dominice; »finis elegie anno dni 1520. Makow sub Crofero (!) wasznyewsky«.

VII) 47a v—48. Carmen contra solitudinem presentis vite ex Prudencio extractum.

VIII) fo. 48—50 Carmen elegiacum Hermani Buchii Monasteriensis de institutione adolescentum ad bonas mores.

IX) fo. 51 v—113. Juvenci Hispani De evangelica historia.

X) fo. 113 v—114. Rudolphi Agricolae Wasserburgensis Carmen exhortatorium ad bene vivendum.

XI) fo. 115—121. Magistri Pauli Crosnensis Rutheni de infernorum vastatione et Triumpho Cristi [Carmina ed. Kruczkiewicz, Cracoviae 1887, p. 136—144].

XII) fo. 121—122 v Hymnus in diem pascalem ab eodem compositus [ibid. p. 145–147], cum subscript. »Finis huius operis per me Laurencium de Makow filium olim Jacobi Sczawynsky. Male finiui, quia Scribere nesciui feria 3a ante pentecostem Anno dni 1517«. [NB. Tekst tych dwóch utworów dostarcza odnośnie do wydania z r. 1887 kilka odmiennych lekcyi.

XIII) fo. 123—145 v. Dominici Mancini De passione Domini nostri Jesu Cristi; »finis huius in edibus domini mathie szowycz (?) per manus laurencij Szczawynsky sub rectore Cristoforo wasznyewsky in Makow anno dni 1520 feria quarta post letare«.

XIV) fo. 146. Marci Gregorii Konicz epigrammata duo } cf. Estr. XXII. 109

XV) fo. 147—150. Johannis Herbst luterburgensis (?) Hymnus in laudem S. Annae et alia minora carmina de S. Anna.

Foll. 46—47a, 50 v—51, 146 v, 150 v—151 reperiuntur variae adnotationes minoris momenti.

NB. W całym rękopisie mnóstwo glos (czasem polskich); na niektórych stronach próby pióra, jak n. p. »Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniae« etc. Fo. 14: »Stanislaus Budzinsky«, fo. 37: »Felix budzinsky sum possessor«, fo. 45 v: »Iste liber est Stanislai budzynsky«.

Oprawa w tekturę pokrytą pergaminem; przedniej okładki brak. (A. B.).

220. (Strängn. MS. 18). Rękopis. Quarto, kart 108, z XVI wieku.

Pisma Stanisława Orzechowskiego i dwa małe utwory innych autorów; dwie części: pierwsza Fidelis subditus pisana jedną ręką, drugą część wciągnęła inna ręka.

1. Karta 1. Fidelis subditi de institutione regia libri duo; na odwrocie tejże karty: Viro clarissimo, Senatori optimo, imperatori invicto ac patriae liberatori D. Joanni Tarnovio dono misit Stanislaus Orichouius Rutenus idem manu sua. Na karcie 2: In fidelem subditum Stanislai Orichouij Rutheni ad Sigismundum Augustum Jagellonem Poloniae Regem praefatio; k. 3. Fidelis subditi de institutione Regia liber primus; k. 13. Secunda pars. Rex a tyranno in quo discernitur; k. 23. Fidelis subditi de institutione regia liber secundus.

II. Od karty 50 inną ręką druga część rp., mająca zagłówek wspólny dla całości: ΔΙΣ ΔΙΑ ΠΑΣΩΝ - ΟΡΙΧΟΒΙΟΥ.

1) k. 51. Stanislaus Orzechouius Amico cuidam (List do Jana Zaleskiego pisany z Przemyśla 28. X. 1543 p. Korzeniowski: Orichoviana I, 28).

2) k. 54. Eidem amico (z Żerawicy 1. II. 1547 p. Orichov. I, 58).

3) k. 56v. Ad eundem amicum post revocationem et subiectionem (z Przemyśla 29. VI. 1547 p. Orichov. I, 91).

4) k. 60. Oratio Petri Miscowski in exceptione Serenissimi Regis Sigismundi Senioris Anno Domini 1548, III Martii.

5) k. 61 v. Illustri viro... Andreae in Gorka Comiti (p. Orichov. I, 72).

6) k. 75. Contra conclusiones Stanislai Orzechowski, quas pro Graecis et Ruthenis suscepit scilicet defendens scriptum ἀδέσποτον: Inc. Etsi, charissime Orzechovi, nulla unquam mihi tecum amicitia aut propior consuetudo intercessit etc.

7) k. 79. Juramentum Orichowij (p. Orichov. I, 89).

8) k. 82. Diatriba Stanislai Orichovii Rutheni contra calumniam ad Andream Myekicium (ogłoszona drukiem w Krakowie u wdowy Unglerowej w r. 1548). (J. Ł.).

221. (Ups. R. 391) [konwolut]. Folio 330 × 210 mm. p. t. Comitia Varsovica de eligendo Polonorum Rege MDCLXIX.

Paszkwil łaciński wierszowany, podzielony na 22 zwrotki, których treść wypisana uprzednio: Conspectus Rerum: Archiepiscopi Gnesnensis Regni Primatis ad Proceres Poloniae alloquium. I. Ad ordinem Senatorium de eius dignitate ac potestate II. ad ordinem equestrem de ejus praerogativa, libertate, paritate, voce libera. III. ad ipsam Poloniam rege vacuam deque Exregis felicitate. IV. de ipsa Regis abdicatione cum aliorum comparata ac licita. V. Ejusdem Primatis exhortatio ad proceres de quaerendo Polonorum rege. VI. Rationes Senatus de Sumendo indigena. VII. Rationes nobilium de eligendo alienigena et quali. VIII. Codicilli legatorum exterorum pro exteris: IX Papae pro Neoburgio ac Badensi X. Galliarum regis pro solo Neoburgio et amica Exregis in Galliam advena invitatione. XI. Magni Moscoviae Ducis pro filio suo. XII. Universae Poloniae consensus de extero eligendo, exterorumque meritis et de difficili inter pene pares electione. XIII. Suffragia Senatorum seniorum

pro Neoburgio. XIV. Juniorum pro Lotharingico. XV. Mediorum pro Badensi. XVI. Vox libera nobilium primae factionis pro XII Palatinis, temporariis regni administratoribus, addito extero pro rege summo belli duce Turenio, rejectis certis ex causis Neoburgico, Lotharingico, Badensi. XVII. Vox libera nobilium Secundae factionis hujusque prima classis pro Lotharingico, secunda pro Neoburgico, ultima pro Badensi, rejectis a prima factione, obiectis Neoburgico, Lotharingico, Badensi. XIIX. Vox libera nobilium tertiae factionis pro Moscho. XIX. Vox libera nobilium quartae factionis pro Condeo a nemine hactenus nominato, nec commendato ejusque Successore filio duce Anyziano, rejectis Mosci promissis Poloniae calamitosis ipsoque Mosco libertati Poloniae inidoneo. XX. Ingens comitiorum strepitus ac tumultus, aliis sorte legendum regem, aliis suffragio libero clamantibus. XXI. Primatis intercessio, ejusque de omnium Sententiis Sententia deque eligendo vox interrupta ab uno nobilium: electio novi regis ad Exregem, nobilium hodie primorem, relata. XXII. Exregis solertia ac pietate Electio ad Deum relata; Condeus divina voce electus, omnium acclamatione approbatus, diadematus, et regni circumscriptus.

Ostatnia zwrotka:

Summa numinis reverentia, ingeny Solertia omnium vicit certa [mina;
Ne non Poloniae regem liqueret divinitus datum,
Summum omnium regum arbitrum,
Cuius est cuilibet regnum conferre et auferre,
Vltimam rogavit sententiam, Deum:
Deus cunctisve, interne cordis inspector Deus,
Mihine Neoburgicus, an Lotharingicus aut Badensis succe- [det? cedet.
Anne quilibet horum cedet Condeo? Deo.
An qualis erit in regno Condeus? Deus.
Ergo ut terrestrem in Polonia deum eligendum Condeum? Eum.
Vox divina magnis omnium excepta acclamationibus
Vel candidatorum sponte cedentium:
Condeus Poloniae Deus.
Tanquam ab ipso Deo coram ac palam repertus
absque mora liberis omnium suffragys vocibus electus est
Novus Poloniae Rex,

Regni autoritate svadendi quam iubendi potestate circumscriptus,
Grates Deo Exregis pro Electo acta.
Sic ultimus nominatus, primus coronatus. (J. Ł.).

222. (Ups. R. 391), [konwolut]. Quarto 200 × 170.

3 kartki. Tyt. Copia. Clades Saxonum Quos In polonia caedibus ac rapinis grassantes educturum se promiserat Rex Poloniae: Insidiatus tamen Reipublicae libertati contra jus jurandum tam diu retinuerat, donec a Svecis, qvorum provinciam simul invaserant, ad Dunam caesi fugatique sunt Anno MDCCI d. IX Julii.

Promisit iurans abituras Saxo cohortes,
Lechiadum clarasqve is modo carpsit opes.
Dum cessat, noctique dolos, qva callidus arte
Ludere pollicitam posset ut ante Fidem.
Interea terram miles praedatur inultam
Diraque finitimos pestis inundat agros.
Sarmata stat dubius, qvos tandem vota seqvatur:
Intus agit caecos spesque metusque viros.
Hic honor et fulvus cupidos Jovis incitat imber:
Illic libertas luget avita jugum.
Vectus ab Arctoa sed tandem Carolus orâ
Invisam docuit praecepitare moram.
Concidit Gotico devotas ense cohortes
Et levat infesta rura paterna lue
Remque simul magnam praestat Regi atque Polonis
Illum promissis liberat, hosce metu.

Dalej następujące wiersze:

In Ducem Crogum, perpetuis cladibus memorabilem, cum in castris Russorum a Svecis caperetur.

In Mitoam Svecis obtrectare solitam, sed ab iisdem postmodo, caeso ad Dunam exercitu Regis Poloniae, captam Anno MDCCI.

W tymże konwolucie inny wiersz na ćwiartce:

Juscula DISSIDIUM PATRIAE vult nigra POLONIS
Civibus et tristes TRISTE parare dapes
Est Coqvus imprudens PRIMAS, dat GALLIAE flammas
Et tacitos ventos folle tremente premit.

Dant MISERI panem, propinat MOSCHUS acetum
Et patrio miscet jura[1] Cruore COQVUS
Postulat hicce SALEM, sed reddere posse negabat
SUECUS[2] et hinc constat contribuisse PIPER
SARMATA post carnem tribuit, tostam farinam
AST reliqvum MAVORS sparget aroma cibo
Sic ruis in Saevos miseranda POLONIA clades
Et NIGER OCCIDENS occidet ipse Coaevus. (J. Ł.).

223. (Stockh. K. Bibl. Polonica). Folio z w. XVII, kart 240 i 9 indeksu.

Kopie listów i dokumentów z r. 1672—1674[3]. Między niemi wiersze:

Epitaphium Libertatis Polonae

Quae nimia Regum indulgentia nata
nimia Senatorum arrogantia aucta
nimia Equestris ordinis licentia vexata
nimia omnium avaritia prostituta.
Tandem
Facta est sub Tributo.
Principis ignavia
Magnatum pusillanimitas
Populi insania
Vicinorum politica
Remotorum cunctatio
Universalis caecitas
Lacrymis totius Christianitatis
Monumentum servitutis
Posuere

Stultissimis Episcopo Posnaniensi Wierzchowski et Palatino Siradiensi Potocki Procurantibus.

Elogium viri optimi in Polonia[4].

Nullus in Polonia eo peior
Insignis adultor

---

[1]) Juscula.
[2]) Nam in Suecia nullae sunt salinae.
[3]) Patrz No. 363.
[4]) Akrostych: Nicolaus Prasmovscius, archiepiscopus gnesnensis.

Christi fidem evertit
Omnia pro suo libitu egit
Leges pessundabat
Auri Gallici dispensator infelix
Virtutem Christianam sprevit
Sapientia Machiavelli pollens
Pernicies totius Reipublicae
Regis optimi capitalis hostis
Auri cupiditate laborans
Seditionumque maximus promotor
Malorum consiliorum plenus
Omnium contemptor
Validissimus rationibus
Summus insidiator libertatis
Cleri scandalum et labes
Illecebrarum unum rarissimum monstrum
Uberrimus maliciae ager
Saeculis probrosum nomen
Ad seditionem sublimis
Rarus ad celebrandum
Christum, quem negaverat, vix in extremis agnovit
Honori meliorum insidians, suum prostituens
Inventor pessimae monetae
Eripuit civibus pecuniam
Pauperibus multis panem
Incestuose diu vixit
Semper turbulentus et rixarum author
Consiliorum violentorum archistrategus
Ortu quidem sublimi vetusta prosapia
Pauperibus tamen parentibus
Virtutis ipse egens
Satis pro evertendo statu Reipublice desudavit
Gallis supra modum mancipatus
Novam eligendi Regis in vita Principis materiam induxit
Eoque respectu Joanni Casimiro abdicationem persuasit
Succlamantibus in electione universis Michaelem
Nominare Principem recusavit
Electionem ejus post hac subvertere satagens

Nobilitatis decreto sub Golob hostis Patriae declaratus
Sublato tandem in Comitio decreto
Illico Dominum sentit, ob aegritudinem sellae curuli non resti-
Sub adventum ad se Regis, quasi poenas laesae Maje- [tutus
[statis daret, exspiravit.

Michaeli Stulto
qui

Legibus vafre convulsis
Pactis proterve mutilatis
Libera voce vulneribus neceque oppressa
Principibus Christianis in Gentis odium arrogantia provocatis
Fide publica perjurio extincta
Maledictis in bonos superstitiose adinventis
Bene meritis fraude, vi ac tumultu exspoliatis
Galero Cardinalitio plus offerenti vendito
Patria infami tributo prostituta
Ecclesia bis grassatori donata
Vocore eximii (sic) mentiri edocta
Legatis Apostolicis, Caesareisque male habitis
Imperatrice Eleonora iniquitatis ingrate notata
Pontifice Maximo insidiarum impie incusato
Regno calamitatibus, Civibus inextricabilibus dissidiis
Totus mendax, totus delirus [abunde macerat.s
Regni sui quartum, nostrae indignae servitutis primum
Hac die XIX Juny MDXLXXIII
Incolumis
Dei ira
Clausit annum.

Epitaphium

Serenissimo Divae memoriae Regi Poloniae Michaeli Koributo
D. O. M.
Aeternitati
Quinquennale Diadem
Sacrum esto
Par virtutis saeculis
Michaelis Primi Poloniae Regis caput cinxit
Si nomen miraris Angelicum
Si Stemma piissimum

Si Regalis nominis seriem? Primum in ordine
O, quam pulchra
Ipsis Maiestatis illius vocabulis sors allusit
Ipsa illum Coeli potestas
Divinitus Regem Polonis dedit.....
. . . . . .
. . . . . .
Ille gnarus
Concordes Polonos vinci non posse,
Voluit hostes convertere in amicos,
Ut amicos converteret in hostes.
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
Dum Mortem sequi nequit
Solem imitari coactus est
Insuper cum iam nec mori posset, nisi simul et vinceret
Socio velut fato
Per Turcarum spolia
Ad aeternitatis solia
Gloriosus migravit
Ita uno eodemque plane die
Divus et victor
Mortuus et immortalis
Brevitatem sceptri amplitudine memoriae compensavit
Anno Domini 1673
Die 11 Novembris
Leopoli. (J. Ł.).

224. (Stockh. K. Bibl. E. S. [C. XII, 1—1 ze zbiorów Engeströma]). Quarto papier str. 378.

Na okładce napis: Miscellanea Varia Obok rzeczy dla nas obojętnych są niektóre, dotyczące spraw polskich w kopiach w. XVIII, mianowicie:

Str. 105—6: Litterae a Rege Poloniae Friderico Augusto in Hollandiam scriptae a. 1701.

Str. 107: Litterae Regis Sveciae ad Primatem Regni Poloniae (wiersz łaciński z zepsutem nazwiskiem adresata: ad Radrienconsium zam. Radziejowski).

Str. 107: Ad verba Cardinalis, cum in honorem illius propinasset, qui est le grand guide a la gloire (wiersz).

Str. 108: Inne krótkie wiersze: 1) Responsio ad litteras: Agnus Poloniae Primatis ad invictum Scandinaviae Leonem; 2) In comitia Polonorum; 3) Gratulatio ad Papam quendam Romanum.

In Comitia Polonorum:

Conventus noster ventus conclusaque lusa
Ut fuit accessus, sicque recessus erit;
Compono, impono, concludo, illudo, quid inde?
Conclusum, illusum, compositum, impositum,
Finis principio similis, sic ordo sequetur:
Non dedimus, dabimus, nolumus et volumus.

In protestando convenimus,
Conveniendo competimus,
Competendo consulimus,
Consultanto confundimus,
In confusione concludimus
Per consilia tenta, violenta, vinolenta. (J. Ł.).

225. (Stockh. K. Bibl. Collectio Engeström B. III., 1, 9). Folio 290 × 195 mm. Papier z w. XVI, 366 ff.

Zawiera szwedzką kronikę, pisaną w r. 1559. Na fol. 366 v.

»Competitores Regni Poloniae
Et de ijsdem juditium Anno 87.

Domus Austriaca	Dudum ambit, multum expendit, exigerit plura, quia paupercula, qualis esset defensio Turcae si datur impensio. *Verum.*
Svecus	Ætas juvenilis, ad omnia habilis, mores materni nobis similes[1]), si bonus miles, fiet Rex. *Placet.*
Piastus	Obstant Amici, ad hoc non Vici *Scio.*
Moscus	Multa fert bona, si dei dona haberet rationis, posset commodus esse polonis *admodum.*

[1]) Rkps «similis».

Parmensis } Practica multiplex, doli multi, Venus et sitis auri,
} omnia haec tradunt in exilium, odi Italum *multum*.
Batori [1]) } Patriae conspiratio, Turcae commendatio, Gens in-
} vidiosa, nobis damnosa, procul sit a Regno.
Nec nominatur.

Oprawa współczesna w deski pokryte brunatną skórą. Na verso przedniej okładki:

Liber Hemmingii Petri. (A. B.).

226. (Stockh. R. A. Skokloster Samlingar Fol. 201). Folio.

Konwolut nieoprawny, zawierający »Diverse Poem och Visor« z XVIII w., razem 306 numer. sztuk (986 stron).

Nr. 5—10 zawierają różne przemówienia etc. na uroczystości ślubu Ludwika XV. z Maryą Leszczyńską 15. VIII. 1725 w Strassburgu (str. 7—32).

Nr. 18 (str. 37) Histoire de Casimir Roy de Pologne en 4 vers:

Tableau de l'inconstance
Moine, Roy, Cardinal,
Il vint mourir en France
Reduit a l'hospital.

Nr. 35 (str. 48) Vers latin sur l'election d'un Roy de Pologne 1733:

Princeps Stanislaus, morti proximus:
Regnum meum non est de hoc mundo.
Princeps Saxoniae:
Certis de causis exhaeres filius esto.
Princeps Sobieski:
Deficiente pecunia, deficit omne.
Praetendens Angliae:
Non omnis, qui dicit Domine, intrabit in Regnum.
Princeps Bavariae:
Si homo dederit omnem substantiam.
Princeps Würtembergensis:
Amice, quomodo hic intrasti?
Don Carlos:
Spes mea ab uberibus matris meae.

---

[1]) Innym atramentem, ale tą samą ręką dodane: „//. Tartari".

Dux Lotharingiae:
Posui adjutorium in Potente.
Princeps Borussiae:
Qui nihil habet, quod speret, desperet nihil.
Jam quaerit Marphorius:
Cui ex his dabitur Regnum Poloniae?
Respondet Pasquienus:
Plus offerenti et melius solventi.

Nr. 66 (str. 106—113). Wiersz szwedzki: »Om Pollen och dess Landobeskafenhet«. (A. B.).

227. (Stockh. K. Bibl. Polonica bez Nru). Folio 310×200. Papierowy z w. XVI., oprawiony w zieloną skórę, na karcie 2v. napisano późniejszą ręką: Joannis Longini seu Dlugossi Canonici primum Cracoviensis, tandem Leopoliensis Episcopi (qui nomine Casimi(ri) III, Polonorum Regis, varias obiit Legationes ac Liberorum quoque Ejus fuit Praeceptor obiitque a. 1480 Annales seu Historia Polonica a prima gentis origine ad initium Regiminis Wladislai III, vel secundum alios VI-ti h. e. ad finem a. 1437 Libris XI. Dalej notatka o wydaniach z r. 1615 i 1711.

Tom I zaczyna się od dedykacyi Zbygniewowi Oleśnickiemu: Reverendissimo in Christo Patri Domino Sbigneo de Oleschniza Miseratione Divina Tituli Sanctae Priscae Sanctae Romanae Ecclesiae Prezbitero Cardinali et Episcopo Cracoviensi. — Na końcu: Explicit liber sextus. — T. II zaczyna się: Incipit liber septimus. — Na końcu: Explicit liber decimus. — T. III zaczyna się: Incipit liber undecimus, kończy się: Explicit liber udecimus.

Egzemplarz ten niegdyś należał do biblioteki hr. Delagardie. Na 1 k. r. zapisano: Ant. Coll. t. k. Bibl. 1742. Fol. Nr. 11. (J. Ł.).

228. (Stockh. K. Bibl. Polonica, bez numeru). Folio, tom I 470 × 325 mm. T. II i III 400 × 260 mm., papierowy, pisarz naśladował druk (w tomie I naśladownictwo kursywy) zapewne w dr. poł. w. XVII.

Tytułowej karty brak: jest to: Joannis Dlugossii Historiae Polonicae Libri XII.

Tom I rozpoczyna się od: Joannis Dlugosch Canonici Cracoviensis ac rerum Poloniae Historiographi Vita i kończy się z końcem księgi VII. — Tom II kończy się księgą X, rozdziałem: Anno Domini 1409. De Samogithia per Vithawdum adempta etc. — Tom III rozpoczyna się rozdziałem: Vladislaus Rex Magistro Prussiae per nuntios respondet etc., kończy się rozdziałem: Livonibus, qui Samogithiam vastarunt... ad interitionem affectis, Crucileri pacem, quam paulo ante varys tergiversationibus renuere videbantur, vltro a Polonis petunt. Ostatnie wyrazy na ostatniej str. tego tomu: Dum siquidem multis Samogithiae pervastatis quandam sylvam, de securitate freti, ingressi fuissent cincto exercitu hostili corona, Samogitae...

Tom I ma początkowe i końcowe karty częściowo zbutwiałe. Cały rękopis, oprawiony w najnowszych czasach, pochodzi z biblioteki w Tidö, zkąd w r. 1857 przeszedł na własność Król. Biblioteki w Stockholmie. (J. Ł.).

229. (Skokl. bez sygnatury).

Historya Długosza w 5 wielkich tomach oprawionych w skórę czerwoną, pisana jedną ręką bardzo starannie z błędnym tytułem: »Promptuarium Statutorum omnium et Constitutionum Regni Poloniae. MDXC, z napisem na okładce: »Ex biblioteca Lucae a Boguslawicze Sierakowski, Castellani Lendensis... in hereditatem... domini... Scavinski... 1628«. Por. Eust. Hr. Tyszkiewicz: Listy o Szwecyi, Wilno 1846, I str. 117. (J. Ł.).

230. (Ups. H. 173). Rp. fol. max., nl. oprawny w tekturę.

Tyt.: »Joannis Longini Canonici Cracoviensis Historiae Polonicae in tres tomos digestae. Tomi Primi«. Zawiera księgę I—V. Jest to odpis końca XVII, a może XVIII w. (E. Bar.).

231. (Stockh. K. Bibl. MS. »Historia tysk.«). Quarto 200×140 mm., papierowy z w. XVI, 10 kart numerowanych jako str. 9—28 (zapisane tylko str. 9—25) bez oprawy.

Tytuł nowszą ręką: »Chronicon Ducum Pomeraniae, Regum Bohemiae et Poloniae, Magistrorum Ordinis Cruciferorum etc.« — lecz właściwy tytuł byłby: »Chronicon breve Monasterii Olivensis« (1170—1506). Pisana jest ta kronika po łacinie, prozą i wierszem. Z polskich królów są tu: Przemysł, Wacław

II i III, Władysław Łokietek (»loketk«), Kazimierz Jagiellończyk, Jan Olbracht i Aleksander.

Rkps został nabyty 23/XI. 1864 na aukcyi C. A. E. Renterholma. (A. B.).

232. (Stockh. K. Bibl. MS. »Historia tysk.). Folio 310×200 mm. Papier. z w. XVI, 374 kart.

»Preussische Chronik bis zum Jahre 1553« (od r. 47 a. Chr. n.) po niemiecku.

Oprawa w deski, pokryte żółtą skórą z wyciskami; m. i. »Michael Schultz Anno 1575«.

Rkps, według kartki katalogowej, »in köpt i frau F. Schürer von Waldheims pa Mellingeholm 1846, kat. Nr. 43«. (A. B.).

233. (Stockh. K. Bibl. MS. »Historia tysk.«). Fol. 340×210 mm Papier. z w. XVII/XVIII, około 70 luźnych arkuszy w tece.

Zawiera trzy ostatnie traktaty (XXII—XXIV) kroniki pruskiej[1]) Szymona Grunau (do r. 1529) w odpisie XVII/XVIII. w.

Rkps z Riksarkivet został przeniesiony do królewskiej biblioteki. (A. B.).

234. (Stockh. K. Bibl. Collectio Engeström B. X. 1. 65). Quarto 200 × 160 mm. Papier. z pocz. w. XVIII, 20 kart numer. 89—108.

Zawiera wyciągi z różnych prognostyków astrologicznych z przełomu XVI/XVII w. po szwedzku.

Fol. 105 v. »Joannes Latocinius (= Latosz) öfwergaf Keiser Rudolpho Anno 1595 följande prophetie om en tilkommande Nordisk Fürste och Regent.

En stor Fürste skal upkomma ifran den Europeiska Nordiska Länder mächte, stard... och detta skal taga sin begynnelse Ao. 1700« (ostatnia cyfra zalepiona). (A. B.).

235. (Stockh. K. Bibl. MS. »Historia tysk.«). Fol. 305×200 mm. Papier. z w. XVI/XVIII, 619 zapisanych stron.

Reichard Strein zu Scharffenau »Apologia oder Schützreed über des durchleuchtigsten Hauses Österreich von wei-

[1]) O niej zob.: M. Töppen, Geschichte der Preussischen Historiographie 142—201.

landtt Kayser Friderich dem I demselben Anno 1156 gegebenen und erthailten ansehlichen Privilegio«.

Egzemplarz niegdyś Zygmunta III-go, z dedykacyą: »Dem durchleuchtigsten, Grossmechtigsten Fürsten und Herrn, Herrn Sigmunden dem III Königen den Pohlen, Grossfürsten den Lyttaw, Reussen, Preussen, Masuren, Samogythen und Lyfflandtt etc., auch der Konigkreich Schweden, Gotthen und Wenden erblichen Konigkh, seinem gnadigsten Konigk und Herren

übersendet zu seinem gedächtnüs diss werde und ghaime Buch underthenigster Wohlmainnung.

Carl Wideman der Artzeney doctor, der Statt Augspurg besteldtter Physicus und Burger daselbst, auch Collegij Medicj Augustani Vicarius perpetuus.

Welch Buch er von Anfang biss zum Ende mitt aigner Handt geschriben hatt und verfertigt«.

Oprawa w tekturę pokrytą brunatną skórą z wyciskami, obcięcie złocone. (A. B.).

236. (Lund Historia Ryska). Rp. 4°. Wyciągi z dzieł i rękopisów kompil. Erl. Samuel Bring, Samlingar och excerpter... utkost till förteckningar af Rysslands och Polens historia. Egenhand 1. 2.

Dwa zeszyty własnoręcznych not prof. E. S. Bringa z końca XVIII w., prawdopodobnie dla wykładów jego przysposobione, zbiór wartości małej. Nieliczbowane karty.

W zeszycie II-gim, w drugiej połowie, pod nagłówkiem *Polens Historia*, rozpoczyna autor od dziejów bajecznych (Lech) a doprowadza do Stanisława Augusta i do podziału Polski. — Na samym końcu zeszytu na kilku kartach: Prussiska Historien, również krótkie wyciągi z różnych dzieł drukowanych. (L. B.).

237. (Skokl. bez sygn.). Na wielkim płacie posklejanego papieru plan oblężenia Smoleńska z bardzo drobnemi mało czytelnemi objaśnieniami w języku szwedzkim. Najprawdopodobniej dotyczy on oblężenia Smoleńska przez wojska polskie w r. 1609 ponieważ właśnie w tym roku jeden ze znakomitych wojowników szwedzkich, Jakób de la Gardie razem z swoim moskiewskim sprzymierzeńcem Michałem Wasilewiczem Sko-

pin-Szujskim udał się do Moskwy, o czem pisze Jensen w artykule »Die Anfänge der schwedischen Slavistik« w Archiv für slav. Phil. XXXIII, 137. Jeżeli nie sam Jakób de la Gardie plan ten narysował, to może nabył go od kogoś i przywiózł z sobą do Szwecyi. (J. Ł.).

238. (Stockh. K. Bibl. Polonica bez numeru). Quarto 210 × 170 mm. Papierowy z XVIII w. kart 7. Tytuł: XVIII Rationes, quibus Dnus Christophorus Radzivilius Serenissimo Poloniae Regi Persuadere Conatur Vt Ab Institutione Ordinis Equitum Immaculatae Virginis Desistat. Dalej od karty 2 następuje sam tekst w języku niemieckim. Wbrew tytułowi treść tu podzielono na 19 punktów. (J. Ł.).

b) Rękopisy, odnoszące się do historyi Kościoła.

Nieliczny zbiór rękopisów tej treści zawiera najpierw rękopisy treści ogólniejszej, następnie szereg odnoszących się do historyi kollegium jezuickiego w Brunsberdze, a w końcu jeden wielkiej wagi dla historyi dyssydentów w Polsce. (E. Bar.).

239. (Stockh. R. Ark. Skokloster samlingar, fol. 153). Rp. fol., nl. wszyty w kartę pergaminową, pisany w XVII w., zawiera: (bez tytułu).

1) Kronikę arcybiskupów gnieźnieńskich Długosza »Rev. in Christo Patri Domino Jacobo de Syenno... Joannes Longini Canonicus Cracoviensis«..., ale doprowadzoną aż do śmierci Andrzeja Krzyckiego k. nl. 29.

2) Kronikę biskupów krakowskich aż do śmierci Jana Chojeńskiego (w języku łacińskim) k. nl. 45.

3) Liber de Episcopatu et Episcopis Ecclesiae Varmiensis, (Tretera, wraz z Plastwigiem). (E. Bar.).

240. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar, fol. Nr. 339). Fascykuł zatytułowany »Polska Handlingar«, uporządkowany przez autora tego opisu i nazwany »Acta ecclesiastica R. Pol.«, zawiera:

1) Uniwersały arcybiskupów krakowskich: Gembickiego Leszczyńskiego, Łubieńskiego, Wężyka.

2) Akty do spraw majątkowych dyecezyi gnieźnieńskiej i krakowskiej.

3) Papiery odnoszące się spraw majątkowych Marcyana Wituskiego.

Są to papiery pochodzące niewątpliwie z archiwum Marcyana Wituskiego. (E. Bar.).

241. (Stockh. R. Ark. MS. Skokloster, Pergaments Bref Nr. 274).

Bulla na pergaminie fol. z XVII w. (pismem archaicznem), w katalogu tak zaznaczona: Litterae Urbani (VIII) Papae, Vladislao Poloniae et Sveciae Regi missae, de translatione Episcopi Andreae ab ecclesia Theodosiensi ad ecclesiam Luceoriensem (= Łuck). — Bulla ołowiana na sznurku konopnym. Na odwrocie inną ręką współczesną: Litterae Sanctissimi ad Serenissimum Regem.... et ad ecclesiam Luceoriensem tunc per obitum bone memorie Bugeslai (sic!) olim Episcopi Luceoriensis extra Romanam Curiam defuncti.....« (L. B).

242. (Stockh. R. Ark. MS. Skokloster, Pergaments Bref Nr. 357).

Karta pergamin. fol. zawierająca *breve* papieskie z r. 1619 d. 4 Julij, do króla Zygmunta III-go w sprawie prowizyi jednego beneficyum kościelnego »....Petiit a Nobis Maiestas tua literis sexta Martij datis, ut pro dilecto filio Buleslao (sic!) Abbate Sanctae Crucis Ecclesiam Kiouiensem per viam secretam expediri mandaremus Equidem pro nostra singulari ac perpetua in Maiestatem suam benevolentia, ea de re perlibenter gratificati sumus.....«, z oderwaną pieczęcią. (L. B.).

243. (Ups. H. 158). Rp. 4°, str. 52, opr. w perg.

Pisany kilku rękami, w znacznej części w początku XVII wieku; miejscami ma karty włączone, pisane niewątpliwie w w. XVI. Tytuł: »*Statuta ecclesiae Varmiensis*« pisane per extensum do str. 46 jedną ręką, a do środka włączone:

Str. 33/4, (pismo XVI w.) »Declaratio articuli statutorum 28 super triennali studio Canonici de novo intrantis«.

Str. 39/41: »Statutum de Canonico in residentia defuncto, super participatione consolationum MDLXXXIII. — Pismo XVI w.

Nadto, na str. 46—7 dopisano inną ręką: »Decretum Capituli Varmiensis, sive declaratio consuetudinis super distributione nonnullarum rerum, quae a residentibus Canonicis deserviuntur extra divina.

Str. 47: Decretum de distributione frumentorum ex praedio Nartz, 12/11. 1593.

Str. 48: Decretum de deservitione tritici.

Dat. ut supra.

Str. 49 ss. vacant.

Adn.: Ex libris Joannis a Preuch Canonici Varmiensis. (E. Bar.).

244. (Ups. H. 166). Rp. fol. nl. Opr. w skórę wyciskaną i złoconą bogato, brzegi złocone, pisany ozdobnie kilku rękami.

K. 1 (ołówkiem): »Matricula congregationi Soc. Jesu Brunsbergae inscriptorum 1602—1626«.

K. 2—3 vacat.

K. 4 (ozdobny nagłówek, rubro): Q. F. F. B. F. Q. S. Inclytae civitati Brunsbergensi totique Episcopatui Warmiensi salutare. Ad laudem et gloriam Omnipotentis Dei Patris et filii et Spiritus S. ad honorem B. Mariae Virginis Matris, Divi Michaelis..... coepta est nova Congregatio cleri et civium sub titulo B. Virginis Annunciatae, in templo Societatis Jesu Brunsbergensi, per R. D. Michaelem Duntzium Regiomontanum J. U. D., Archipresbyterem Brunsbergensem et Parochum Elbingensem eiusdem Congregationis I Praefectum Anno Domini MDCII, ipso die festo S. Michaelis Archangeli.

K. 5—7: Fabianus Quadrantinus Soc. Jesu... Civitati Brunsbergensi Gratiam... Brunsbergae in Collegio Soc. Jesu MDCII, V Calend. Octobr.

K. 9 zaczyna się metryka »Ego Simon Tingel Parochialis Ecclesiae Brunsbergensis Vicarius Congregationi B. M. V. nomen meum libenter dedi, anno quo supra, die vero 12 octobri.

Ostatnia zapiska 1626.

(Cfr. Hipler, Anal. Warm. str. 124, Nr. 7). (E. Bar.).

245. (Ups. H. 167). Rp. fol., obejmujący karty 65—129. Opr. w pergamin (z kancyonału), pisany wielu rękami XVI w.

U góry na k. 65: »Examen quo examinati sunt novitij qui brunspergae ad societatem admissi sunt«.

K. 69 pierwsze examen: »Ego Joannes Jacobi Astensis Rector Collegii Societatis Jesu Brunsbergensis examinavi Brąmsbergae die 15 junii A. D. 1569 Mathiam Craienium Polonum iuxta sequens examen consuetum pro scholastico«.

K. 128 ostatnie examen: »23 martii 1575«. (Cfr. Hipler, Anal. Warm. str. 124, Nr. 9). (E. Bar.).

246. (Ups. H. 169). Rp. fol., k. l. 379 + 2 nl. Opr. w skórę wyciskaną, pisany wielu rękami w końcu XVI w.

K. 1 tyt.: »Liber rationum Collegii Braunsbergensis Societatis Jesu, incipiendo a principio anni MDLXIX.«, oraz późniejszą ręką: »Usque ad Annum 1585 (!) exclusive«.

(Cfr. Hipler, Anal. Warm. str. 124. Nr. 6). (E. Bar.).

247. (Ups. H. 165). Rp. 4° nl. Oprawny w czerwony pergamin, pisany wielu rękami XVI i XVII w.

K. 1 tytuł: »Cathalogus eorum, qui nomina sua congregationi Beatiss. Virg. Mariae Annunciatae Braunsbergae dederunt ab Anno MDLXXIX.«

K. 2 zaczyna się: »Anno Dni 1579 ad Decembrem Jacobus Gałczewski Prut.«.....

Ostatnia zapiska: »Anno 1623, in julio«.... Połowa tomu nie zapisana.

(Cfr. Hipler, Anal. Warm. p. 124, Nr. 3). (E. Bar.).

248. (Ups. H. 168). Rp. 4° nl. Opr. w skórę wyciskaną, pisany w początku XVII w.

K. 3 tytuł: »Catalogus eorum omnium, qui nomina sua congregationi B. V. Mariae Anunciatae in collegio Braunsbergensi Societatis Jesu dederunt reformatus et collatus cum catalogo Congregationis Convictorum Seminarii et Alumnorum pontif. MDCVIII, VI Cal. Aprilis«, ułożony alfabetycznie.

(Cfr. Hipler, Anal. Warm. str. 124, Nr. 8). (E. Bar.).

249. (Ups. H. 170). Rp. 4° nl. Opr. w zapisany pergamin z napisem wewnątrz okładki: »Liber Congregationis B. M. V.« i na k. 2 (pismo nowsze) »Annales congregationis B. M. Virginis in collegio Braunsbergensi 1590—1615«.

K. 1—2 przedmowa.

Od k. 3 Annales: »Anno 1590 28 januarii«, ostatnia zapiska: »1615 r. 16 januarii«. Pisany wielu rękami 16 i 17 w. (Cfr. Hipler, Anal. Warmien. str. 124, Nr. 4). (E. Bar.).

250. (Ups. K. 30 [dawna sygnat. Nr. 143]).

Rękopis folio, teczka 350 × 212 mm., papier. nieopr. tworzący zbiór luźnych aktów z XVII w. (głównie do lat 1658—1661 się odnoszących), różnemi pisany rękami, w teczce z siwego papieru, w katalogu figurujący pod nazwą: Handlingar rörande Teologien och Kyrkohistorien från 1600 talet. (Akty odnoszące się do spraw teologicznych i historyi Kościoła w ciągu XVII wieku). Do tego dołączył katalog jeszcze następujące objaśnienie:

Obs. Bref till Andreas Gyldenclou under fredsunderhandlingarne i Polen rörande religionsfriheten samt åtskilliga Puncta och handlingar särskilt rörande Fratres Unitariae Confessionis i Polen under åren 1657—1660 som det synes original, (Listy do Andrzeja Gyldenclow podczas rokowań pokojowych w Polsce, odnoszące się do wolności religijnej wraz z poszczególnymi punktami i aktami odnoszącymi się zwłaszcza do Braci Unitaryuszów w Polsce w ciągu lat 1657—1660, które zdają się być oryginałami).

Papiery te zostały (wraz z innemi jeszcze) zakupione na aukcyi po predykancie nadwornym A. Westén. Według zapiski (z XIX w., ręką Annerstedt'a?) na wspomnianej teczce, inną część tych zbiorów posiada biblioteka w Westerås (»Kong. Hofpredik. Westéns Samlingar hvars en del i Westerås Bibliothek«). W rzeczywistości jest to mechaniczny zlepek różnorodnych rzeczy rozmaitego formatu i pochodzenia.

1. (in 12-mo) Modus agendi cum Hereticis. — De verbo Dei. — De Ecclesia catholica, — De nouo Euangelio. — De uocatione Sacerdot. — De moribus Predicantium (kart 14, XVI w. i rzeczy pisane ze stanowiska katolick., w części polemiczne).

2. Hvgonis Grotii. Annotata ad Consultationem Cassandri. Scripta A° 1641 (folio, kart 20). Tu m. i. De celibatu sacerdotum. — De missa. — De Monachatu. — De Canonicis itp.

3—9. Siedm różnych aktów orygin. z XVI i XVII w. w sprawach religijnych głównie do Szwecyi się odnoszących. (Jest tu m. i. oryg. list króla Gustawa Wazy do Lutra z r. 1540).

10. Puncta instructionis datae dominis Delegatis ad S. Reg. Majest. Sveciae, a Fratribus Vnitariae confessionis Cracoviae sub protectione Suae Majestatis manentibus (2 karty folio). Datum Cracoviae d. $\frac{22. \text{ Febr.}}{4. \text{ Martij}}$ Anno Salutis 1657. Oryginał opatrzony pieczęcią i licznymi podpisami orygin. w dwóch rzędach. M. i. są tam podpisani: Jonas Schlichting senex. — Severinus Morstinius. — Andreas Vissovatius. — Stanislaus Lubieniecius..... Vespasianus Schlichting de Bukowiec. — Johannes a Moskorow Moskorowski. — Hieronymus de Moskorow Moskorowski.—.... razem 26 podpisów własnoręcznych. — Następuje potem:

11. Libellus supplex Fratrum Vnitariorum sic dictorum, qui et Euangelici haberi volunt, quo Restitutionem bonorum in Polonia ob Religionem et quod se Regi subjecerant Sveciae ablatorum, petunt forte per Tractatum Pacis possibilem. Aprilis 14, 1659 (4 karty in 4°), pod nagłówkiem (fol. 2): »Memoriale in causa fratrum Vnitariorum«. Na końcu: »Signatum Stetini die 14/24. Aprilis 1659. Jonas Schlichtingius. Stanislaus Lubieniecius«, podpisy własnoręczne.

12. Observanda Fratribus Polonis Vnitarijs in Transylvaniam receptis (2 karty, folio), bez daty, z dopiskiem innej, współczesnej ręki: »Anno 1660«.

13. »Memoriale Novissimum in causa Fratrum Vnitariorum, qui Ariani vulgo vocantur, Illustrissimis et Excellmis Dominis, D. Stenoni Bielke Libero Baroni etc. S. R. M. et Regni Sueciae Senatori et D. Andreae Güldenclavio Eiusd. S. R. M. Consiliario Status et per Pomeraniam Praesidi ad Aulam Polonicam Legatis Extraordinarijs exhibitum et commendatum«, z datą: »Datum Hafniae d. 3/13. Martij A° 1661 (podp.) Stanislaus Lubienieczki de Lubieniecz mpp. (2 karty, fol.).

14. »Memoriale pro pressis et oppressis Dissidentium a Romano-Catholica Ecclesia statibus clementissime iuvandis et sublevandis humillime exhibitum«, suplika do króla szwedzkiego, bez daty (z drugiej połowy XVII w.). Podpisana: »Sacrae Reg. Mtatis.... humillimus ac devotissimus servus Ludovicus de Biała Bielski« (4 karty, in folio).

15. »Nobiles et liberi milites, viri strenui, Borysthenis et Ponti Euxini Dominatores et quod maximum est, Religionis Christianae Graecae et avitae acerrimi Defensores, Amici charissimi«. List do kozaczyzny zaporozkiej pisany, rodzaj manifestu

podburzającego przeciwko kościołowi rzymsko-katolick. Na końcu: »Datum Rigae 25 Junii 1631. Promptus et syncerus Amicus«, bez podpisu skrybenta (2 karty in folio, pismem wybladłem).

16. List orygin: »Johannis Spinouii, d. d. Dantisci A° 1660, 26/16 Junii« pisany »Excellentisimo Dno D. Andreae Guldenklau, Dno et Haeredi in Schöwela, Ekeby, Hylinge et Hulterstad. Regiae Mtatis Consiliario Status et per Pomeraniam Regiam..... Domino mihi plurimum obseruando, Stetini«. W liście tym jest m. i. mowa o »Colloquium Roznoviense«; wymienieni są Richlovius Monachus, Cichovius et Henningius Rector Collegij Cracoviensis, vterque Jesuita, Andreas Wiszovatius (dwie karty, in folio).

17. Dwa listy Jana Schlichtinga, tudzież 10 oryginalnych listów Stanisława Lubienieckiego (przeważnie z Kopenhagi — Hafniae — pisanych) z lat 1660 i 1661 do wspomnianego wyżej Andrzeja Güldenklau, do Szczecina lub do Stralsundu adresowanych.

18. »Memoriale in causa omnium sine discrimine de Christianae religionis professione ab Ecclesia Catholico-Romana in Polonia dissidentium«. Wymienione są tu liczne polskie i litewskie rodziny, które odstąpiły od katolicyzmu, m. i. Radziwiłłowie, Ossolińscy, Leszczyńscy, Ostroscy, Zamoyscy, Zborowscy i t. d. Bez daty, z 2-giej połowy XVII wieku (6 kart, in 4).

Następują wreszcie trzy defekt. akty orygin. (z lat 1660 i około), odnoszące się jednak już tylko do wewnętrznych dziejów Szwecyi. (L. B.).

c) Rękopisy dzieł ascetycznych i teologicznych.

W badaniach swoich natrafiła ekspedycya na szereg rękopisów teologicznych, co do których można było stwierdzić nieomylnie, że są pochodzenia polskiego. Są to rzeczy bez wyjątku pozbawione większej wartości: szkolne elukubracye nowicyuszów jezuickich, wypisy z Ojców Kościoła, Pisma św. i t. d. spisywane w drugiej połowie XVI lub pierwszej połowie XVII w. Dla dokładności wszystkie znalezione rękopisy zostały opisane a opisy podaje się poniżej. Za podstawę układu przyjęto przypuszczalny lub wiadomy czas powstania rękopisu. (E. Bar.).

251. (Ups. T. 374). Octavo. Rp. oprawiony w skórę wyciskaną, na okładce pierwszej: EXORCISMVS, 1551, liczy stron 579. Vorsatz zalepiono drzeworytami przedst. mękę Chrystusa.

Str. 1: »Preclarissimum atque divinum opus. Quod exorcismus energumenorum atque maleficiatorum nuncupatur cunctis sacerdotibus utile ac necessarium, nuper ex diuersis materijs collectum et emendatum«... i adnotacya u góry: »Sum Andree Bylinsky psalteriste Posnan.« i niżej: »Inscriptus Catalogo Coll. Jesu«.

Str. 5: Prohemium de arepticijs siue energumenibus.

Str. 14 vacat, str. 15 nakl. drzeworyt.

Str. 16: Tabula contentarum materiarum in hoc opusculo primo.

Str. 19: prologus.

Str. 403: Tractatus de egritudinibus diabolice passioni subiectis, dividitur in XIIII capitula.

Str. 469—491 ułamek druku, Wenecya 1532, o egzorcyzmach.

Str. 561: Informatio omnium confiteri volentium.

Str. 570: Notabile de abortiuis.

Rp. pisany kilku rękami w pierwszej połowie XVI w. (E. Bar.).

252. (Ups. T. 336). Octavo, 160 × 105 mm.

Rp. papierowy z XVI/XVII w., zawierający 204 karty zapisane. Na wewnętrznej stronie okładki: Exlibris Lidéna, na 1 str. dopisek ołówkiem: Xięgy Duchowne (Sandliga böcker) Polsk Böubok. Na 1 str. tekstu: Częsc Pierwsza. Owzgardzye wszystkiech rzeczy do czesnich y otrzech stopniach ubostwa Capit. 1. Dalsze tytuły rozdziałów: O wykorzynieniu prozny chwaly y o troiakiem przed się wzięciu Cap. 2. — Ze smisłosc trzema sposoby ma bicz zwiczięzona y o roznicach grzechow powszednich Cap. 3. — O vmartwienyv wszelaky ku ludzyom mieloscy Cap. 4. — O vmartwieniv proznech y szkodliwech mysły wszistkiech y o iech nie pozitkach Cap. 5. — O odrzuceniu wszelakyego staranya nye porządnego y o rządzenyu rzeczy pozwierzchnech Capitulum 6. — O odaleniu wszelki gorz(ko)sci serca przes slotkosc Boski mielosci Cap. 7. — O podeptaniu wszelaki prozni chwali y o pisze a zandaniu wzgardi siebie samego Cap. 8. — O umartwieniu wszelaki neporządni

wewnetrzni dwornosci rozumu Cap. 9. — O skroceniu zbitni boiazni y scrupuluw (sic) albo drobiozgow (sic) sumnienia Cap 10. — Ze wprzeciwnech rzeczach poruszacz się nie mamy y opozitku vtrapienia Cap. 11. — O doskonalem wlasni woli porzuceniu i o stopniach posluszenstwa Cap. 12. — Częscz wtora ti xiąszki O mielosnem duszy naszi do Boga obrocie o troiakiem ziwocie y o tem, kto do ziwota bogomislnego sposobnim Cap. 13. — O przigotowaniu ziwota pracowitego przes prawdziwą pokutę y o nadzey Bozego mielosierdzia Cap. 14.— O roznicach rozmislania y oiego skutecznosci i oszesci stopniach Cap. 15. — Praktiki albo srzodki przes ktore postępowacz mami wduchownem czwiczeniu Cap. 16. — O naiemnikach y slugach niewiernech Cap. (17). — O ozdobie ziwota pracowitego prz(es) cnoti obiczaineh (sic) Cap. 18. — O troiakiem mieszkaniu albo pokoiach ktore bogomislni ma stroicz dla lepszi o tem wiadomosci Cap. 19. — O cnotach obiczainech iako o pokorze posluszenstwie cierpliwosci czichosci laskawosci ochotnosci trzezwosci y czistosci Cap. 20. — O postempku y postanowieniu ziwota pracowitego przes wiarę nadzieię i mielosc Cap. 21. — Otroiaki yntenciy prosti szczeri i bogu podobni y omodlitwie ustni Cap. 22. — O prawdziwem milowaniu pana boga ktorem w ziwocie pracowitem zbogiem się iednocze(my) przes trzi stopnie Cap. 23. — O mielosci i o nabozenstwie znacznem albo smislem skuszonem Cap. 24. — O spokojn(y) przitomnosci przes ktorą iednoczemi sie z bogiem w nadziei Cap. 25. — Trzecia częsc o ziwocie bogomislnem duchownem ktorzi do tego ziwotha są sposobni i o szterzech poskokach wniem Cap. 26. — O troiakiech obrazikach przeszkadzaiącech bogomislnosci y opozitecznech do niey Cap. 27. — O przigotowaniu do ziwota duchowni contemplaciy przes spoienie rozumu y afektow y o iech naprawieniu Cap. 28. — Dwie drodze sktorech poiedni czlek podrugi duch chodzi Cap. 29. — O westchnieniach albo strzalkach duchownech Cap. 31 (!). — O mielosci ziednaczaiąci y duszę czistą przetwarzaiąci Cap. 32. — O pozitku mielosci spaiaiąci albo iednoczący Cap. 33. — O drugi drodze bogomislnosci ktorą dusza idzie do Boga misli iakowe mieisce maią w pamięczie (!) Cap. 34. — Ktorem sposobem rozum cadzicz albo przeczisczacz (zam. przeczyszczać) mami Cap. 35. — O trzech stopniach ktoremi Boga poznawami Cap. 36. — O stroiu

y feretach ziwota bogomislnego przes siedm darow ducha swiętego Cap. 37. — O powstawaniu y powstawaniu (sic) y postempku zywota bogomislnego wedle trzech częsci czlowieka Cap. 38. — O powstaniu ziwota bogomislnego duchownego wedlug wiszech (!) siel dusze przes cztery stopnie sktorech pierwszi yest wciągnienie smislow y podniesienie serca Cap 39.— Wtori stopien do powstania pres (!) duchowne opielstwo Cap. 40. — Przipatki ktore się w tem czwiczeniu przigadzaią Cap. 41. — Szukanie siebie samego y woli wlasni iako wirzuczicz wszelaką pilnoscią y zabicz Cap. 42. — Trzeczi stopien powstawania przenikaiąci wszistkie rzeczi stworzone a duszę zraniaiąci Cap. 43. — Ktorem sposobem biwaią obiawienia od Boga Cap. 44. — Naprzednieisze czwiczenie poczwornego wzdichania mielosci iednocząci Cap. 45. — Czwarti stopien powstawania ktore się w duszi probuie wiernosci przes przeczіwnosci i o prziczynach dla ktorech bog laskę od biera Cap. 46. — Iakowemi są niewierny sludzy albo prziyaciele Pansci gdi ich do czasu opuszczą Cap. 47. — Ktorem sposobem Bog wiernech probuie prziiaciol po troiną mirą (!) utrapienia Cap. 48. — O powstawaniu przes sieli wisze wziwocie Bogomislnem Duchownem y o oddzielieniu dusze i ducha Cap. 49. — O podnoszeniu pamięczi nat wszistko stworzenie i oiei wbogu utkwieniu i o trzech sielach duchownech Cap. 50. — O podnoszeniu rozumu wnieobszerną swiatlosc Boską Cap. 51. — O zapaleniu woli ogniem gorącem miloscy Cap. 52. — O powstawaniu ziwota Bogomislnego duchownego ktore biwa w ziednoczeniu wisokiem dusze Cap. 53. — O Imieniach mielosci dzielni uziwaiąci podniesioni spokoini czisti ywisoki Cap. 54. — O mielosnem dotknieniu wiciągaiącem Cap. 55. — O godnosci tego ziwota i osposobiech ktoremi uproszicz darow od pana Boga Cap. 56. — Następują potem liczne karty puste. Na końcu na 3 kartach: Pannom w czistosci ziiącem nauka. (J. Ł.).

253. (Stockh. K. Bibl. MS. Theol. almänn). Folio 320×215 mm. Papier. z w. XVI, 57 ff. Oprawa: w kartę pergaminu.

Cardinalis Stanislai Hosii Judicium et Censura de Judicio et Censura ministrorum Heidelbergensium et Tigurinorum de dogmate contra adorandam Trinitatem per quosdam turbulentos in Polonia nuper sparso. (Dzieło to nieraz było drukowane).

Według katalogu jest to oryginalny koncept Hozyusza, co potwierdzają poprawki wyrażeń i myśli w tekście — lubo charakter pisma wydaje się nieco późniejszy.

Rękopis ten został przeniesiony w r. 1889 z Riksarkivet do Królewskiej Biblioteki. (A. B.).

254. (Stockh. K. Bibl. Rålambska Samlingar Fol. 48). Folio 310 × 200 mm. Papier. z końca w. XVII 79 zapisanych stron.

»Miracula Sanctae Brigittae ex antiquissimo MS. Codice descripta, qui apud R. R. Moniales S Laurentij in Panisperna de Urbe asservatur, quae in inpressis hactenus codicibus inventa non sunt«.

Pag. 26—50: »Sermo de beata Birgitta una cum aliis quibusdam miraculis ab ea editis in Regno Poloniae et Sveciae«, z zakończeniem (przepisanem z oryginału rzymskiego): »Expliciunt Miracula Beatae Brigittae de Svetia finita et scripta Anno Dni 1378 in Octava Sancti Martini per manus Nicolai Misner alias dicti Vyogeler Clerici Brandenburgensis Dioecesis, tunc temporis in Roma existentis« etc. Zbiór Rålamba przeszedł do Król. Biblioteki w r. 1886. (A. B.).

255. (Stockh. K. Bibl. MS. »Theol. almänn«). Quarto 185 × 155 mm. Papier. z w. XVII 170 kart zapis. jedną ręką.

1 f. 1—35 v. De divina gratia quaestiones et dubitationes.

2 f. 36—77. »Tractatus de venerabili Eucharistiae Sacramento sub R. P. Benedicto de Soxo Hispano S. J., Sacrae Theologiae Doctore et Pofessore in Vniversitate Vilnensi, scriptus a Daniele Casimiro Krusio Pruteno, Artium et Philosophiae Mgro, Vilnae in Lithuania A° Dni 1626«.

3 f. 78—127. Quaestio an in omni ente creato reperiatur potentia obedientialis activa etc., et aliae Quaestiones; na końcu: »Finitum Aprilis 1626 in vigilia Palmarum sub R. P. Benedicto de Soxo Hispano, S. Theologiae Doctore«.

4 f. 128—133. De Confirmatione; na końcu: »Scriptum Vilnae a Daniele Casimiro Krusio, Philosophiae Mgro sub R. P. Jacobo Olszewski Soc. Jesu Professore Vilnen. Academiae 1626«.

5 f. 134—170. De peccatis; na końcu: Scriptum Vilnae in Lithuania a Daniele Casimiro Krusio Philosophiae Magistro 1626

sub R. P. Jacobo Olszewski Theologiae Doctore et Professore in Academia Vilnensi«.

Oprawa w tekturę pokrytą żółtym pergaminem.

Rękopis nabyty 20/III. 1882 od Schürera von Waldheims (katalog Nr. 88) — pochodził, według kartki katalogowej, ze zbiorów w Mellingeholmen (prow. Roslagen). (A. B.).

256. Stockh. K. Bibl. MS. »Theol. almänn) Quarto. Rękopisu nie znaleziono, podaje się zatem jego opis według kartki katalogowej.

Papier. z w. XVII (1623—24), 201 numerowanych kart. »Sancti Thomae Aquinatis Angelici Doctoris Summa totius Theologiae«. Skrypta szkolne [»föreläsningskollegium«] z jezuickiego Uniwersytetu w Wilnie, z lat 1623—24 (zob. f. 17, 120 v.).

Oprawa w skórę, ślady guzów [»spår af knäppen«]. Na oprawie wyciśnięty tytuł:

»Theologia de Vno Deo et Trino
Sub R. P. W. G.
P. I. Z.«

Porównaj rękopis porzedni. z którym równocześnie nabyty (Schürer von Waldheims, kat. Nr. 89). (A. B.).

257. (Link. T. 155). Quarto. Pap. XVIII w.

Tytuł na str. 1: Refutacio haec Catecheseos Martini Cromeri auctore Laurentio Petri Nericio Archiepiscopo Upsalensi descripta est anno 1706 etc. MS. bibliotecae Gymnasii Arosiensis, quod mihi mutuum dedit V. Cl. Olavus Rabenius. (J. Ł.).

258. (Ups. T. 356). Rp. 16°, nl. (około 100 k.). Opr. w tekturę, spisany jedną ręką w drugiej połowie XVI w.

K. 1 tyt.: »Libellus exercitiorum spiritualium« — zawiera medytacye, modlitwy etc.

Niewątpliwie jezuicki, polskiego pochodzenia. (E. Bar.).

259. (Ups. T. 361). Rp. 16°, k. nl. 16, k. l. 58 oraz szereg nl. Rp. opr. w perg. zapisany, pisany kilku rękami w drugiej połowie XVI w., zawierający jezuicki zbiór medytacyi, reguł, przepisów.

K. nl. 1—7: Meditationes per singulos dies Adventus.

K. nl. 8—16 vacant.

K. 1: De patientia.

W drugiej części Rp.: Documenta quaedam spiritualia ad varias animi pravas affectiones perquamutilia. Prawdopodobnie pochodzi z Brunsbergi. (E. Bar.).

260. (Ups. T. 348). Rp. 8°, k. l. 73, nieopr. spisany jedną ręką, w drugiej połowie XVI w., zawierający:

K. 1. Ordo domus probationis (Soc. Jesu).
„ 5. Regulae de modestia.
„ 6. Regulae custodis vestium.
„ 7. Quaedam ex constitutionibus excerpta.
„ 15. Regulae communes.
„ 18. Renovatio votorum.
„ 22. Meditationes.
„ 27. De communione.
„ 30. Examinandae conscientiae modus.
„ 31. Examen ad confessionem generalem.
„ 33. Examen generale.
„ 31. Modus orandi.
„ 35. Puncta meditandi mysteria rosarii.
„ 37. De modo instituendae confessionis.
„ 38. Breve examen Religionis.
„ 41. De praeparatione ad orationem.
„ 43. De instauratione.
„ 44. Meditationes in singulos dies Quadrae.
„ 52. Modus acquirendae pacis.
„ 54. Exercitatio ex R. P. Francisco Borgia.
„ 62. Capitulum B. Jacoponi.
„ 63. Do octo beatudinibus.
„ 64. Tota perfectio.
„ 64. Impedimenta perfectionis.
„ 65. Modus servandi spiritum.
„ 67. Instructio novitiorum.
„ 68. Indulgentiae. (E. Bar.).

261. (Ups. T. 349). Rp. 8°, nl. oprawny w świńską skórę wyciskaną, pisany w drugiej połowie XVI w., zawierający reguły Tow. Jezusowego.

Na okładce wewn. napis: »Veni Brunsbergam 28 Augusti 1571«.

K. 1. Formula votorum simplicium, Braunsbergae 1578, junii. K. 2—5 vacant.

K. 6. Ante cubitum examen.

K. 8. Meditationes de Passione Domini.

K. 15. Addita ad tractatum Novitiorum a R. P. Alphonso Reicio compositum.

K. 22. Aliquot Regule R. P. Ignatii.

K. 27. Memoriale quotidianum, quo qui singulorum hebdomadae dierum Patroni...

K. 28. Annotationes in Regula de Modestia.

K. 35. De custodia auditus.

K. 36. De oris custodia.

K. 47. Regula Scholasticorum Soc. Jesu.

K. 47. Ignatii de Loyola... de Obedientia epistola.

K. 58. Documenta quaedam utilia Rev. Patris nostri Ignatii... comprehensa.

K. 59. Indulgentiae a Gregorio XIII... Patribus Soc. Jesu concessae.

K. 62. De superbia et humilitate.

K. 66. De pacientia.

K. 69. Modus gerendi se per totam vitam in Societate.

K. 72. De eucharistiae institutione.

K. 74. Regulae communes

K. 80—88 vacant etc. (E. Bar.).

262. (Ups. T. 352). Rp. 8°, k. nl. 7 (czyste), k. l. 162 i szereg czystych, opr. w zapisany pergamin, pisany jedną ręką XVI w., zatytułowany:

K. 1. »Tractatus de perfectione a. R. P. Fabricio Pallauicino Societ. Jesu, Cracoviae a domo Probationis traditus Anno Domini 1587«, na końcu, k. 162′ »Cracovie in domo Probationis Anno Domini 1588«.

Po wielu kartach niezapisanych, następuje k. 1—11. »Qui utiliter exercitia facere cupit, in primis necesse est, ut finem certum aliquem ei proponat, eius gratia illam suscipi velit». (E. Bar.).

263. (Ups. T. 360). Rp. 8°, k. l. CCXVI i szereg niezapisanych, opr. w perg., pisany prawdopodobnie jedną ręką w końcu XVI w., zawiera:

K. 1 tyt. IHS., Liber praxeos spiritualis A. D. MDLXXX.

K. 2. Summarium earum constitutionum, quae ad spiritualem institutionem pertinent et ab omnibus observandae sunt. Pochodzi z Kolegium Jezuickiego polskiego. (E. Bar.)

264. (Ups. T. 354). Rp. 8°, k. l. 126, reszta nl., opr. w białą skórę, ozdobnie wyciskaną, z resztkami okucia, klamer, pisany w XVI w. kilku rękami.

Zawiera: (tyt.) »Tractatus formandi in religiosos perfectoque Soc. Jesu instituto perquam accomodatus ex optimis auctoribus concinnatus, per R. P. Fabricium Pallavicinum Genuensem S. J. Theologum, novitiorum Cracoviae moderatorem felicissimum Anno Domini MDXXCIIIX«; powtórnie datę zaznacza umieszczony wewn. okładki napis: Ex utensilibus Laur. Boceri 1587). Pochodzi niewątpliwie z Polski. (E. Bar.).

265. (Ups. H. 163). Rp. 4°, k. l. 62, oprawny w pergamin z kancyonału wydarty, pisany kilku rękoma XVI i XVII w.; brak końca; udarte karty.

K. 1 tytuł (rubro) »Decreta perpetua Praepositorum Generalium Societatis« i poniżej dopisek: »Collegij Braunsbergensis Societatis Jesu«.

Zawiera dekrety z lat 1565—1594.

Cfr. Hipler, Anal. Warm. str. 123, Nr. 2 (fałszywy format). (E. Bar.).

266. (Ups. T. 362). Rp. 16°, nl. (około 150 kart), oprawny w zapisany pergamin, spisany jedną ręką XVI w.

Tytuł: Libellus exercitionum spiritualium Anno Dni 1599. IHS... Niewątpliwie jezuicki, z Polski. (E. Bar.).

267. (Ups. T. 357). Rp. 8°, nl. opr. w perg., spisany kilku rękami w końcu XVI w.; zawiera traktaty:

1. Praevia praeparatio ad exercitium spirituale.
2. Modus meditandi.. Passionem Jesu Christi.
3. Examen pro generali confessione Soc. Jesu.

4. Exercitium de collectione sui.

5. Memoriale pro novitiis ad collegia discedentibus.

6. Meditationes super quasdam regulas summarii Constit. iuxta primum orandi modum.

7. Exercitium de castitate ad exemplum Christi.

Niewątpliwie jezuicki z Polski. (E. Bar.).

268. (Ups. T. 353). Rp. 8°, k. nl. (około 300), opr. w pergamin, pisany przez Jezuitów, kilku rękami w końcu XVI w., zawierający medytacye, reguły, modus confitendi etc.

K. 1′ materia meditationis, potem 3 k. czyste; następują:

Nr. 1. Dei erga genus hum. charitas.

„ 2. Documenta ad meditandum valde necessariia,

„ 3. Praeparamenta ad exercitia.

„ 4. Testimonia Scripturae S. contra haereticos in promptu semper habenda — kawałek druku.

Nr. 5. Ex Dionysio Carthusiano 9 junii 1578.

„ 6. Ordo novitiis servandus.

„ 7. De mortificatione.

„ 8. Regulae Sacerdotum.

„ 9. De humilitate.

„ 10. De religione.

„ 11. Viri illustres veteris et novi testamenti.

„ 12. Septem sunt in mundo, quae ad eum contemnendum inducunt.

Nr. 13. De consiliis evangelicis.

„ 14. Adhortatio R. P. Generalis Euberhardi Mercurialis Leodiensis ad Patres Congregationis, cum ipsa absolveretur 1574.

Nr. 15. Regulae concionatorum.

„ 16. Regulae praefecti bibliothecae.

„ 17. De tentationibus.

„ 18. D. Thomas Aqu. Quaestio 186.

„ 19. Excerpta Sixti Ep.

„ 20. Liber III. D. Hieronymi.

„ 21. Sacrificii Chr. pie audiendi ratio.

„ 22. Confessio cuiusdam viri Sancti.

„ 23. Athanasii Ep. Alexandr. liber de virginitate i dalsze liczne excerpta z pisarzy Kościoła.

Ostatnie 2 karty w rękopisie:

»Modus incipiendae concionis nostris Polonice concionantibus observandus et recitandae cum populo confessionis generalis, conceptus in congregatione Provinciali Calissii iussu Provincialis Pauli Campani A. D. 1584 in maio«. (E. Bar.).

269. (Ups. T. 347). Rp. 8°, str. 391, oprawiony w malowany na czarno pergamin, pisany w końcu XVI lub początku XVII w. kilku rękami.

Zawiera: »De officiis religiosi Soc. Jesu capitum series«, podzielony na 4 księgi.

Prawdopodobnie jezuicki z Polski. (E. Bar.).

270. (Ups. T. 304). Rp. 4°, nl. opr. w skórę, pisany w początku wieku XVII kilku rękami, bez początku i z lukami wewnątrz, zawierający wykład Pisma św. Nowego Testamentu, aktów apostolskich i listów św. Pawła, w języku łacińskim.

Na pierwszej zapisanej karcie adn.: »Collegij Derpat(ensis S. Jesu.

Przy Rp. oprawiono 6 druków z końca XVI w. (E. Bar.).

271. (Ups. T. 164). Rp. 4°, k. nl. 32 i niezapisane, oprawn. w pergamin, pisany jedną ręką w pierwszej połowie XVII w.

K. 1 vacat.

K. 2 tytuł: »Ordo Domesticus Communis Provinciae, confectus primum a Patre Decio Striuerio Provinciali Poloniae 1604, deinde iterum anno 1624 revisus in variis Collegiis a Rectoribus cum suis consultoribus, et ad extremum a Patre Provinciali cum Consultoribus Provinciae«.

Cfr. Hipler, Anal. Warm. str. 124, Nr. 5. (E. Bar.).

272. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar 4° Nr. 343).

Fascykuł zawierający pisma teologiczne ks. Marcyana Wituskiego, pochodzące z jego archiwum.

Pismo z połowy XVII w. (E. Bar.).

d) Rękopisy matematyczne.

273. (Ups. A. 11). Folio 330 × 210 mm. Papier. z wieku XVI/XVII. Oprawa nowsza. Zawiera 12 różnych rękopisów razem oprawnych. Na pierwszem miejscu:

1. Georgii Joachimi Rhetici Doctrina triangulorum (odpis z XVII-go w.), 52 pp., zaś na miejscu drugiem:

II. Tosamo pismo Rhetyka w odpisie z XVI-go w. in quarto (215 × 160 mm.), 27 ff.

Rękopis pochodzi ze zbioru Sebastyana Miegius'a. (A. B.).

274. (Ups. A. 25). Quarto. Rękopisu tego nie znaleziono; podaje się zatem opis według katalogu.

1. Arithmeticae practicae breve compendium. Calissij Anno Domini 1612. — 27 kart.

2. Perfacilis quaedam omnium (?) linearum et problematum Euclidis quoad varios usus constructio. — 3 karty.

3. Różne rozprawy astronomiczne [»åtskilliga affhandlingar i astronomi«]. (A. B.).

275. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar 4° Nr. 17). Rp. 4°, kart 87, pisany w XVII w., opr. w perg. Zawiera:

1. In computum ecclesiasticum scholia per Vladislaum Constantinum Wituski.

2. Epitome arithmetices; (na końcu) praelegente Joanne Bandorkowic... in alma Universitate Cracoviensi... a me... 1630 audita...

3. De exercitatione anatomica (na końcu) ...profitente Mathia Wonieiski... in Acad. Cracoviensi... 1630.

4. In spheram Joannis de Sacrobosco commentarius p. V. C. Wituski; (na końcu) Audita... profitente... Dno Stawarski a. 1629.

(E. Bar.).

e) Rękopisy treści prawnej i ekonomicznej.

Do nielicznie w naszem sprawozdaniu reprezentowanych rękopisów prawnych zaliczamy najpierw konstytucye sejmowe, następnie kodeksy Promptuarium Szczerbica i prawa chełmińskiego, dalej zaś formularze kancelaryjne, a w końcu jeden rękopis odnoszący się do wojskowości polskiej.

Liczniej reprezentowany dział ekonomiczny podaje szereg lustracyi, rachunków skarbowych i nadwornych, w końcu zaś materyały gospodarcze. (E. Bar.).

276. (Ups. H. 182). Rp. fol. k. l. 113, opr. w psk. nowy, z wyciskiem na grzbiecie: »Statuta Polonica 1539—1556«.

K. 1—4. Articuli Conventus Cracoviensis 1539.

K. 4′—10. Statuta in Conventione generali Cracoviensi 1540.

K. 11—22. In comitiis generalibus Cracovien. 1543 celebratis constitutiones factae« (po polsku).

K. 23—24. Constitutiones Thorunenses de laboribus Kmetonum & captivatione Nobilium in civitatibus et oppidis; (na końcu) Thorunii sabb. prox. p. fest. Epiphaniar. 1520.

K. 24′—25. Statutum Bidgostiae editum de discedentibus ex bello; (na końcu): Dat. Bidgostiae fer. V in cr. Praesentationis A. D. 1520.

K. 26. Aestimatio (quam taxam vocant) scultetiarum in terris Cracoviensibus usu recepta b. d.

K. 26′, 27 vacat.

K. 28—29. Sigismundus Rex Pol., Cracoviae fer. II post D cam Palmarum (22 marca) 1540.

K. 30—35. Constitutiones Conventus Generalis Piotrcoviensis 1544 (po polsku).

K. 35′, 36, 37 vacat.

K. 38—40. Sigismunth August... Na sejmie walnym Warszawskim we wtorek nazaiutrz po św. Tomassu Apostolie (22 grudnia) 1556, sejmowe konstytucye, oryg. z pieczęcią.

K. 41—44 vacat.

K. 45—112. Index rzeczowy do konstytucyj.

K. 113 do końca vacat.

Pismo kilku rąk XVI w. (E. Bar.).

277. (Strengn J. Matthiae 106). Rp. fol. k. 11, pismo XVI lub pocz. XVII w. Odpis konstytucyi sejmu walnego koronnego z r. 1593. (J. Ł.).

278. (Stockh. K. Bibl. Polonica. Na str. 1: Stephans Katal. Nr. XLIII). Fol. 320 × 200 mm.. str. 601 numerow. i 21 indeksu. Papierowy z XVIII—XIX w.

Tyt. »Constitutions De la Diéte Extraordinaire, invoquée á Varsovie et commencée en 1767 le 5 du mois d'Octobre, Finie ensuite par l'acte de limitation de la Confederation Generale de la Couronne et du Grand Duché de Lithuanie Etablies Du commencement des Etats de Toute la Republique«.

Cały wolumin skopiowany jedną ręką w końcu w. XVIII lub raczej w pierwszej połowie w. XIX. (J. Ł.).

279. (Ups. H. 180). Rp. fol. w oprawie XVIII w., pisany w XVIII w. półskór., zatytułowany:

»Idée de la Republique de Pologne et de son État actuel«.

Chap. I. Le Roy et son pouvoir. Ch. II. Le Sénat av. la liste des Sénateurs. III. L'ordre équestre. IV. Assemblées politiques pendant le Regne. V. Suite des assemblées politiques pendant le Régne. VI. Assemblées politiques pendant l'interregne. VII. Suite des assemblées politiques pendant l'interregne. VIII. Suite et fin des assemblées politiques pendant l'interregne. IX. Des loix et des assemblées civiles. X. Da la Milice et des forces de Pologne. XI. Droits, prétentions et intérêts de la République. XII. Religion établie en Pologne, moeurs et caractère de la nation, qualité du climat, production du pays, République des Babins. (E. Bar.).

280. (Ups. H. 183). Rp. fol. str. 384 i index, oprawny współcześnie w zielony pergamin, pisany w końcu XVI w.

Str. 1 tytuł: »Promptuarium statutorum omnium et constitutionum Regni Poloniae ad usum domesticum Pauli Szczerbic conscriptum..... MDXC.

Ten Rp. starszy niż H. 184, (p. Nr. 282) nie zawiera żadnej dedykacyi. (E. Bar.).

281. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar fol. 140). Rp. fol. opr. w perg., pisany jedną ręką w końcu XVI w., liczący k. nl. 6, str. 384 i index nl.

Tyt.: Promptuarium statutorum omnium et constitutionum Regni Poloniae ad usum domesticum Pauli Szczerbic conscriptum... cum indice rerum et verborum copiosissimo singulari eiusdem Pauli Szczerbic studio et diligentia elaborato MDXC. (E. Bar.).

282. (Ups. H. 184). Rp. fol. liczący stron 320 + index, pisany ozdobnie, oprawny wytwornie w czerwoną skórę z bogatemi złoceniami i złoconymi brzegami.

Tyt.: Promptuarium statutorum omnium et constitutionum Regni Poloniae ad usum domesticum per Paulum Szczerbic

conscriptum... z dedykacyą Zygmuntowi III, z dnia 20. VI 1593, Warszawa. Tytuł w ozdobnych obwódkach, z cyfrą Zygmunta III u góry i jego herbem u dołu.

(Z bibl. Magnusa Gabriela de la Gardie).

Jest to bez wątpienia egzemplarz dedykacyjny Zygmunta III, na co wskazuje herb, niezwykle ozdobna oprawa i współczesne pismo. (E. Bar.).

283. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar Quarto 8). Rp z r. 1615, k. 168, opr. w żółty pergamin.

Zawiera: Jus Culmense (liber I—V) w tłumaczeniu niemieckiem. (A. B.).

284. (Stockh. K. Bibl. »Lag Tysk« MS.). Rp. fol. XVII w., 121 kart, opr. w czerwoną skórę z wyciskiem liter L. K.

Jus Culmense (liber I—V) w tłomaczeniu niemieckiem: »Das Recht der Lande Preussen«. (A. B.).

285. (Ups. H. 161). Rp. 4°, str. 214 + 10 k. nl. + 32 k. czystych, opr. w perg. stary, pisany 2 rękami ozdobnie w XVII w.

Tyt. (w ozdobnych obłamkach): »Juris Culmensis emendati de consensu Omnium Ordinum Terrarum Prussiae in titulos descripti, libri quinque, Warsowiae Anno Domini 1598 mense maio Georgius Zarusky scripsit, et in pignus amoris D. Alexandro Prądzynski dedicat«.

Str. 1—214. Jus Culmense, poczem: 10 k. nl. index, 32 k. nl. czystych, poczem następuje: »Compendium sądów Króla Je. Mci Prawem koronnym na dwie części rozdzielone, przez Urodzonego Pana Łanczynskiego, Burgrabię Krakowskiego, Ziemskiego Przemyskiego i Grodzkiego Krakowskiego Pisarza, Sekretarza króla JMci, za rozkazaniem J. Królewskiej Mci krótko zebrane«; k. nl. 30. (E. Bar.).

286. (Ups. H. 185). Rp. fol. opr. w perg. mel. na grzbiecie tytuł: »Formu(laria) litterarum Polonic(arum)«. Ułożony alfabetycznie: Adjudicatio, Advitalitas super villam, Conservatio circa libertatem a stativis, Consensus ad cedendum, Consens na ustąpienie wlok... Dignitates variae etc... Jeden z listów datowany: Reversales, Gedani 1. jan. 1635. Vladislaus Rex.

Z drugiej strony księgi, odwrotnie wpisano (numeruję sam):

Str. 21–6. »Instruktia seymikowa na seym. ...2 maji 1647 zaczęty dirigowana«.

Str. 27—28. Delineatio foederis inter Regem Galliae Poloniaeque Regnum.

Str. 29. Puncta instructiey comitiorum A. 1647.

Str. 30–37. Propositia JM. Kanclerza Kor. na seymie 1647, 2 maji.

Str. 35—40 czyste.

Str. 41—55. Znów alfabetyczny formularz: Aresti reluxatio, Citatio etc.; więcej niż połowa kart czystych.

Rp. powstał niewątpliwie w połowie drugiej XVII w. (E. Bar.).

287. (Ups. H. 186). Rp. fol. oprawny w pergamin, nielb. (około 500—600 kart) w znacznej części niezapisany; zawiera:

1) Instructarium (Comitia Regni, sposób zwoływania etc.).

2) Praxis titulorum Cancellariae P. Pol.

3) Deductio iurium ratione sessionis in Conventibus... ex parte Majorum Civitatum.

4) Terras Prussiae ad expeditionem generalem bellicam ultra fines Prussiae non teneri.

5) Tractatus de depositoriis ([po polsku] b. obszerny) 17 k.

6) Eine verfassung, auf was art und weisse die Dantzker Zulagen der Stadt abgenommen und I. Mt. zugewendt können werden.

7) druki: *a)* Plena et ex autographo descripta formula Stumdorfensium pactorum, quibus ab utriusque Regni Polonici Svetici Commissariis.... Dantzig a. 1635. Georg Rheten.

b) Oratio ad famam semper prosperam Ser... Vladislai IV... dum vivebat,... 1648 die VII julis Gedani... a Johanne Mochingero dicta. Typis Hunefeldianis.

8) Oratio legati... Galliarum Regis Ludovici XIV ad... Ducem Venetum pro restitutione Patrum Soc. Jesu.

9) Kawalerya, na którą się było w Polscze zanioslo, aby nie stanęła, Ratie (15 punktow).

10) Rokosz Glinianski.

11) Rejestr skarbow koronnych 1632 w interregnum... zrewidowany.

12) Panegyris Reginae Sveciae 1653.

13) Commonefactio ad Principes, de praxi ac institutis Patrum Jesuitarum, a quodam Religioso, nullis prorsus affectibus obnoxio, conscripta.

14) Apologia pro libertate Reipublicae.. (o Żywiec Żegockiego, czy też Silnickiego, por. moją przedmowę Script. rer. Polon. XX str. XII). (E. Bar.).

288. (Stockh. K. Bibl. bez sygn.) Rp. 4°, papierowy, kart 115, pięknie oprawiony w bronzową skórę; na środku okładki wyciśnięte herby Polski i Litwy, z napisem w otoku: Sigismundus Augustus Rex Polonie Magnus Dux Lituanie.

Tytuł: »Strzelbay wschelaka Munitia ktora własnym nakładem Je k. Mci w Wielkim Kxięstwie Litewskim iest sprawowana. Począwszyj ab Anno (15)51 vsque ad Annum: (1566).

Rękopis ten, przepisany przez Bartłomieja Satyńskiego dla ks. Adama Czartoryskiego (około roku 1810) został wydany przez Adama Zawadzkiego z przedmową Mikołaja Malinowskiego w książce »Stanisława Łaskiego, prace naukowe i dyplomatyczne«, Wilno 1864. str. 253—289.

Rękopis ten, pochodzący niewątpliwie z Archiwum Koronnego, przeszedł do zbiorów K. Bibl. z biblioteki Magnusa Gabriela de la Gardie. Por. spis, wydany w Annerstedt Upsala Universitetsbiblioteks Historia, str. 94—5. (J. Ł. i E. Bar.).

289. (Stockh. K. Bibl. Ant. Coll. t. K. Bibl. 1742, Nr. 14). Rp. fol. k. nl. (około 150), opr. w zielony pergamin, pisany spółcześnie (nieco nadbutwiały).

K. 1. Aeconomiae Mariemburgensis Revisio; herby malowane.

K. 2. Revidovanie y popisowanie dochodow wselakich, tak pienieznych iako pospolitich do Aeconomie Malborskiei i dzierżawy Tczowskiei należących, z miasteczek i wsi wszystkich wielgiei i maley Zuławy, to iest czynszowych. folwarkowych, młynskich, paśnych, dannych, na rok każdy do skarbu zamku Malborskiego przipadaiączych, za zlieczeniem Je: Kro: M: po śmierci wielmoznego niegdy Pana Jana Dulskiego Castelana Chełminskiego, Podskarbiego koronnego &c i Oeconoma Malborskego, przez Wielebnego X. Simona Rudniczkiego, Custosa

Gnieznienskiego, Sekretarza JKMci i Urodzonych Jana Machwicza i Jana Rikowskego slugę Skarbu Krola JMci deputowanych die prima mensis Julii Anno Domini Millesimo quingentesimo nonagesimo na zamku Malborskim uczynione. Oryginał.

Pochodzi z Biblioteki Magnusa Gabriela de la Gardie.

(E. Bar.).

290. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar, fol. Nr. 52). Rp. fol. nl. (około 100 k.), opr. w pergamin.

Tyt.: Act rewizyi zup Wielickich y przesłuchanie lidzby za quartalow IX, począwszy a die 14 Marty Anni MDCXXVI ad diem 10 Junij inclusive Anni MDCXXVIII odprawiony i spisany. Przez Wielebnego Xa Piotra Gembickiego Dziekana Krakowskiego, Regenta Cancellarij J. K. M. Wielgiey y Urodzonych Woyciecha Gisę, Christopha Lodego, Krola J. M. Sekretarzow. Za Administraciey Wielebnego X. Olbrichta Lipnickiego, Scholastika Sendomirskiego y Urodzonego Hieronima Z Oporowa Milonskiego, Krola Je M. Sekretarzow, W Zupie Wielickiey die 1 Julij Anno MDCXXVIII.

Oryginał, z podpisem Piotra Gembickiego na końcu. (Z biblioteki Magnusa Gabriela de la Gardie).

Rp. fałszywie w katalogu opisany: »Räkenskaper öfver kon. Sigismunds Hofhallning 1628« i fałszywie jako rachunki dworu przez Hirschberga wykazany. (E. Bar.).

291. (Stockh. K. Bibl., Ant. Coll. t. Kong. Bibl. 1742 Nr. 14). Rp. fol. k. nl. około 200, pisany w XVII w., opr. współcz. w wyciskaną skórę, bez tytułu i daty, zawierający kopię Rewizyi dóbr król. Kobryńskich. Na końcu: »U tego rejestru pieczęć przyciśniona y podpis ręki Dmitri Sapieha...« (Z bibl. Magnusa Gabriela de la Gardie). (E. Bar.).

292. (Stockh. K. Bibl. Ant. Coll. t. Kongl. Bibl. 1742, Nr. 14). Rp. fol., k. nl. 79, opr. współcześnie w perg. i współcześnie spisany.

Tyt.: Inwentarz zamky Miasta, Miasteczek y włości Oekonomiey Mohilowskiey y Prowentow za Rok 1648 wybranych y w następuiące lata z postanowieniem niżey wyrażoney ustawy opisanych z woli y rozkazania Je. Kro. Msci przez Nas Fran-

ciszka Dołmata Isaykowskiego Referendarza y Pisarza W. X. L. Proboszcza Wilenskiego, Gieranonskiego, Grodzieńskiego y Stanisława z Lezenic Lezenskiego Sekretarza JEKr. Msci, Commisarzow y Rewizorow Kro. Je. Msci przy obecności Pana Jana Niewęgłowskiego Dworzanina Skarbowego w Roku 1649 diebus May sprawiony.

Oryginał, na końcu pieczęcie i podpisy. (Z biblioteki Magnusa Gabriela de la Gardie). (E. Bar.).

293. (Stockh. K. Bibl. Ant. Coll. t. K. Bibl. 1742, Nr. 14) Rp. fol., k. nl. 48, opr. w czerwony pergamin i spisany współcześnie.

Tyt.: Revisia Oeconomij Olitskiey generalna za rozkazaniem Naiasnieyszego Jana Kazimierza z łaski Bożey Krola J. M. Polskiego... przez nas Mikołaja Ginwiła Piotrowskiego, Kuchmistrza W. X. L., Stokliskiego, Oniskiego Starostę, Piotra Sławienskiego Sekretarza JKM. y Kazimierza Nieciszewskiego Dworzanina Skarbowego W. X. L., w roku Tysiącznym sześcsetnym czterdziestym dziewiątym dnia 10 maja zaczęta y w tymże roku odprawiona y zawarta. Podpisy i pieczęcie, data 30 czerwca 1649. (Z biblioteki Magnusa Gabriela de la Gardie). (E. Bar.).

294. Stockh. K. Bibl. bez sygn.). Rp. fol., około 200 k. nl., opr. w czerwony pergamin, pisany współcześnie, bez tytułu, zawierający: Rewizyę ekonomii Szawelskiej Księstwa Żmudzkiego dóbr królewskich 1649 roku; na końcu podpisy rewizorów i pieczęcie, w Szawlach 5 września 1649... (Z bibl. Magnusa Gabr. de la Gardie). (E. Bar.).

295. (Stockh. K. Bibl., bez sygnatury). Rp. fol. k. nl. około 200, opr. w skórę, pisany współcześnie.

Tyt.: Inventarz Oekonomiey Grodzienskiey przezemnie Stanisława Sarnowskiego Canonika Krakowskiego, Proboszcza Warszawskiego, Sekretarza Je. Kró. Mci y przezemnie Jana Władysława Newelskiego Skarbnika Woiewodztwa Brześćkiego, Dworzanina Pokoiowego Je. Kro. Mci, Commisarzow od Je. Kro. Mci Pana Naszego Młciwego zesłanych, sprawowany Roku 1650.

Oryginał, z podpisami i pieczęciami na końcu. Oprawa odnawiana, więc niema pieczęci M. G. de la Gardie, ale niewątpliwie tego pochodzenia. (E. Bar.).

296. (Stockh. K. Bibl. Ant. Coll. t. K. Bibl. 1742, Nr. 14). Rp. fol. nl. kart zapis. 23, opr. w zielony perg. pisany współcześnie.

Tyt.: Regestr albo inwentarz wszystkich rzeczy Naiasniejszego Królewica Je. Mci Polskiego y Szwedzkiego Carola Ferdinanda Biskupa Płockiego y Wrocławskiego, Xiązęcia Opolskiego y Raciborskiego, to iest wszystkich kleinotów, pereł, kamieni, złota, srebra etc. Po uczynionym rachunku ostatnim Wiel. Xiędza Pawła Klosowicza, Scholastika Warszawskiego y Pułtowskiego Kanonika y regestrze pierwszym na ten czas oddanym tudziesz y po kwicie ostatnim z tegosz rachunku otrzymanym. die 25 Augusti tegosz roku 1650, porządnie spisany y werificowany. (Z biblioteki Magnusa Gabriela de la Gardie). (E. Bar.).

297. (Stockh. K. Bibl., 1734 års Kat. Phil. in fol. Nr. 64 före branden 121, 122). Rp. fol. oprawny w pergamin, w 3 vol., pisany współcześnie; zawiera:

Tom I. Summariusz Prouentow s Skarbu K. Je. Mci należących in An. 1650, k. nl. 47, oryginał, opatrzony pieczęcią i podpisem podskarbiego Bogusł. Leszczyńskiego, 28 II 1651.

Tom II.: Summariusz Prouentow s Skarbu W. X. L. do skarbu K. JMci należących iako tesz y s Szkatuły K. Je. Mci roznemi czasami wydawanych An. 1650, k. nl. 46, oryginał jak wyżej (rachunek Macieja Rembowskiego), z pieczęcią i podpisem, 28 II 1651.

Tom III. Annualis percepta cum annuali eiusdem distributa anni 1651, rachunek Macieja Rembowskiego, k. nl. 60, oryginał z podpisem, rewidowany 30 III 1654. Podp.: Butler, Thom. Lezenski, St. Sarnowski.

(Z biblioteki Magnusa Gabriela de la Gardie). (E. Bar.).

298. (Stockh. K. Bibl. bez sygnatury). Rp. fol., k. nl. około 400, współcześnie pisany, bez tytułu.

Zawiera: Rachunki dzienne dworu króla Jana Kazimierza od 1. stycznia 1651 do końca roku 1652. Oryginał. (Z biblioteki Magnusa Gabriela de la Gardie). (E. Bar.).

299. (Stockh. K. Bibl. Hammarsk. Katal. e. 31 : 4 : Nr. 9). Rp. fol., k. nl. 21, opr. w perg., pisany współcześnie.

Tyt.: Percepta z różnych Oeconomiy in Anno 1653 do Skarbu K. Je. Mci wniesiona. Oryg. opatrzony podpisami rewizorów, 1654 30 III (Z bibl. Magnusa Gabriela de la Gardie) (E. Bar.).

300. (Stockh. K. Bibl. Ant. Coll. t. k. Bibl. 1742, Nr. 14). Rp. fol., niel. (około 200 kart), pisany współcześnie, opr. w perg. Zawiera:

Rachunki dworu króla Jana Kazimierza, t. j. percepty i ekspensów w roku 1650, 1651, 1652 i 1653. (Z biblioteki Magnusa Gabriela de la Gardie). (E. Bar.).

301. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar, 4°, Nr. 343 a). Konwolut papierów luźnych, nazwany »Polska Handlingar«, w którym ułożył autor tego opisu papiery majątkowe i rachunki gospodarskie ks. Marcyana Wituskiego. Pochodzi oczywiście z archiwum tegoż. (E. Bar.).

e) Katalogi dawnych zbiorów polskich.

302. (Stockh. K. Bibl. Bibliografi). Folio 300 × 206 mm. Rękopis papierowy kart 720, oprawiony w deski i skórę. Na okładce wierzchniej recto w środku wyciśnięta pieczęć z orłem i pogonią pod wspólną koroną, w otoku napis: Sigismundus Augustus Rex Poloniae, Mag. Dux Lituani (sic). U góry napis: Index librorum Jurisprudentiae in Bibliotheca Maiestatis Re. Naokoło ramka z wizerunków apostołów. Na wizerunku Marka wyciśnięty rok 1545. Na okładce spodniej: IVI (miejsce zepsute) Sigismundi Augusti Regis Poloniae Monumentum 1553.

Tyt. na karcie 1: Stanislaus Kossucki: Index alphabeticus Librorum Jurisprudentiae in Bibliotheca Di. Sigismundi II Augusti Polonorum Regis 1553. Na tejże str. u góry: Inkapt till Kongl. Bibliotheket Juni 1846 ipån F. Schürer v. Waldheim på Mellingeholm. Kat. Nr. 49.

Na karcie 2 r. znowu tytuł rubro: Index librorum Jurisprudentiae in bibliotheca D. Sigismundi II Augusti, inclyti et omnium quotquot vnquam fuere Polonorum Regis optimi et prudentissimi. — Następuje przemowa: Ad lectorem, objaśniająca układ katalogu, datowana z Wilna XVI Calend. Junii Anno

a natiuitate Christi MDLIII i podpisana: Stanislaus Kossucki M(ajesta)tis R(egiae) Bibliothecar(ius).

W spisie książek mamy liczne odnośniki do innych pozycyj np. Aymo Publitius vide Commentar. Między kartami rękopisu jest bardzo wiele pustych. Według tego katalogu było w bibliotece Zygm. Aug. 164 tomy in folio, 33 tomy in 4°, 96 tomów in 8°. Polskich autorów tam nie było. (J. Ł.).

303. (Ups. H. 181). Rp. fol., kart 238, oprawny w skórę (XVIII w.), z wyciskiem: »Inventarium R. Archivi Cracoviensis 1682«, spisany w drugiej połowie XVII w.

K. 1 tyt.: Inventarium omnium singulorum privilegiorum, litterarum, diplomatum et monumentorum, quaecunque in Archivo Regni Cracoviensi continentur, per Commissarios... confectum Anno Domini 1682. (E. Bar.).

304. (Ups. U. 274). Rp. 4°, k. l. 111, opr. w skórę z wyciskami, pisany wielu rękami XVI i XVII w.

K. 1 tytuł: Catalogus librorum omnium Collegij Braunsbergensis, qui in Januarii initio 1570 tam in bibliotheca quam in cubiculis fratrum erant, duplex, prior secundum materias, posterior secundum ordinem alphabeti authorum distinctus, prior incipit fol. 2, posterior (vacat) i ręką późniejszą: »Renouatus iterum et auctus Anno Dni 1605«.

(Cfr. Hipler, Anal. Warm. str. 123, Nr. 1). (E. Bar.).

305. (Ups. U. 275). Rp. fol. str. 392, oprawny w czerwony pergamin jak następny, z wyciskiem: »Catalogus librorum Bibliothecae Collegii Posnaniensis Societatis Jesu, a Patribus Eiusdem Societatis editorum«.

Str. 1 tytuł (rubro): Index omnium classium, in quas nomina vel cognomina Patrum e Societate Jesu, quorum Monumenta in bibliotheca Collegii Posnaniensis eiusdem Societatis asservantur, quaeque in hoc catalogo sunt descripta, partiuntur, ad maiorem Sacratissimae Trinitatis gloriam, B-mae V. et omnium Sanctorum Anno post ortam salutem nostram MDCX.

Katalog pisany jedną ręką jak i następny, z późniejszymi dopiskami.

(Por. Collijn Bericht p. 53). (E. Bar.).

306. (Ups. U. 276). Rp. fol., str. 665, oprawny w czerwony pergamin, z wyciskiem: Universalis Catalogus Bibliothecae Collegii Posnaniensis Societatis Jesu 1610, spisany w roku 1609 jedną ręką, oraz dopiski innych rąk, późniejsze.

K. 1 tyt.: Ad majorem etc... Catalogus universalis librorum Collegii Posnaniensis Societatis Jesu scriptus Anno a partu virgineo MDCIX, XXXI julii, in die B. P. N. Ignatii.

Jest to katalog bardzo porządnie ułożony, z podziałem na materye, w obrębie tych alfabetycznie, z podaniem lat wydania i miejsca druku.

(Por. Collijn Bericht str. 52). (E. Bar.).

307. (Ups. U. 271). Rp. fol., str. 31, opr. nowo w półskór., zatytułowany: Register på de böcker, hafwer H. K. Mt. ifra Jesuiternas Closter i. Ryga och hijt till Upsala Academie nädigst förordnat och hänne härmedh begafwat efter som H. K. Mt. Konungliche Hofpredikant... Johannes Bothuidij them in Novembri månat, ahrs 1622 uthi Stockholm sådant åt Academiae Upsaliensis Rectori Doctori Laurentii Olai Wallio... inwenterade.

(Por. Collijn Bericht str. 49). (E. Bar.).

308. (Ups. M. 272). Rękopis papierowy. Folio wązkie, luźne wpierw karty razem oprawne, str. 117, pisany jedną ręką (Jana Eenberga, wicebibliotekarza upsalskiej biblioteki) na samym końcu XVII stulecia.

Pag. 1, tytuł: A. Register på de Böker som kome ifrån Braunsbergh och Fruenborgh 1626 (Spis książek, które przybyły z Braunsbergi i z Frauenburga w r. 1626).

(Por. Collijn Bericht str. 50). (L. B.).

309. (Ups. U. 273). Rękopis papierowy fol., str. 61, pisany jedną ręką (Jana Eenberga, wicebibliotekarza bibliot. uniwersyt w Upsali) na samym końcu XVII wieku.

Pag. 1, tytuł: Register på de Böker som äro komne ifrå Pryszen åhr 1626 och nu stå på Stockholms Slott (Spis książek, które przybyły z Prus w roku 1626, a obecnie znajdują się na zamku w Stockholmie).

Jest to niejako czystopis sporządzony z rękopisu Ups. U. 272 (który za brulion uważać można). W obydwóch tych ręko-

pisach znajdujemy tytuły tych samych książek (z Warmii zabranych), ale w innym porządku, tutaj mianowicie ugrupowane już według materyi i formatu.

(Por. Collijn Bericht str. 50). (L. B.).

310. (Ups. M. 280). Rp. z końca XVII w., nl., zawierający katalog biblioteki Magnusa Gabriela de la Gardie.

Katalog ten, wydrukowany w całości w: Annerstedt, Upsala Universitetsbiblioteks historia str. 88—99, zawiera wiele druków i rękopisów polskich. Zbiór ten przeszedł do biblioteki w Upsali i królewskiej w Stockholmie. (E. Bar.).

311. (Ups. Palmskjöld Samlingar Nr. 4, T. XIV). Rp. 4°, str. 895, zatytułowany: »Bibliographia actorum publicorum. Exterorum cum Svecis circa belli pacisque negotia commutata scripta; p. 717—849: Sveo-Polonica.

Jest to rejestr aktów rękopiśmiennych i druków odnoszących się do stosunków polsko-szwedzkich, ale niewiadomo gdzie się znajdujących. (E. Bar.).

IV. Rossica, dotyczące Polski.

312. (Ups. Slav. 61). Folio 320×200. Papier. z w. XVIII, 10 zeszytów, brak końca.

Ѡтца Н. Еромонаха Сумеона Полоцкаго словник полонѡ славенскiи.

Słownik, ułożony według alfabetu polskiego, zaczyna się od A, po czem idą kolejno inne działy: Al, Am, Ap, Ar, As, Az, Be, Bi i t. d. Ostatnim wyrazem jest: misiurka — шлемъ. Brak dalszego ciągu rkp. (J. Ł.).

313. (Ups. Slav. 34). Quarto, 185×145 mm. Papier. z w. XVII, kart 117, oprawiony w skórę razem z kilku drukami.

1) Исторiя зѣло благопрiятна ѿ благонравне' j благоѡбразне' МЕЛУСЫНѢ изъ немецкогѡ на полскiй и сполскогѡ на славено россiйскiй языкъ недавно преведена, pag. 3—117. Na końcu: Сiю гисторiю совершити ажъ с француского языка на латински приводену (!) бысть лѣта ѡт воплащенiе (!) господне ау нынѣж с немецкогѡ на полски преведена лѣта господня афξѳ (1569), a нынѣ з полскогѡ на славено россiйскiй языкъ прелоѡжена (por. Estr. Bibl. 18, 215, gdzie zanotowano zaginione wydanie z r. 1569, oraz późniejsze z r. 1671).

2) Думiне съiаска (druk wołoski treści liturgicznej).

3) Rosa Bogu y lvdziom miła i przyiemna,... Marcibella Anna... Hlebowiczowna Ogińska... przez X. Michała Woyniłowicza, w Warsz. r. 1683 (p. Estr. Bibl. 8, 387).

4) Śnieg Ogień Jerzy... Jan... z Kozielska Ogińscy... przez X. Michała Woyniłowicza w Wilnie r. 1680 (p. Estr. Bibl. 8, 374). (J. Ł.).

314. (Ups. Slav. 35). Quarto 210×160 mm. Papier. z w. XVIII w luźnej okładce.

Апофѳегмата, то есть Краткихъ вѣтїеватыхъ и Нравоучительныхъ рѣчей Книги три, въ нихже положены различныя вопросы и отвѣты, житїя и поступки, пословицы и разговоры различныхъ древнихъ фїлософовъ, преведены съ полскаго на славенской языкъ повелѣнїемъ же Царскаго Величества напечатаны въ Москвѣ лѣта господня 1712 въ февралѣ.

Zeszytów 16 po 8 kartek i nadto jeszcze jedna karta. Tekst rosyjski po stronie lewej zajmuje całą stronicę, obok na stronie prawej przekład niemiecki z niektóremi lukami. Tym sposobem tekst rosyjski zajmuje połowę całości t. j. 129 str. Por. Estr. Bibl. 13, 428 (tu zanotowano tylko 3 wydanie w Petersburgu r. 1745. Polskie Apoftegmata Bieniasza Budnego w IV księgach p. ib. 426). (J. Ł.).

315. (Ups. Slav. 26, 27, 28). Folio 310 × 190. Papierowy, trzy tomy oprawione, liczące każdy po kilkaset kart. pisane w XVII wieku różnemi rękami wielką kursywą, niekiedy zbliżoną do uncyałów.

Ktora przedtym Higdy (!) Swiatle (!) nie widziáłá Kronika Sarmatska, Polska, Litewska, Zmodźka y wszystkiey Rusi Kijowskey, Moskiowskey (!), Sievierskiey, Wolhynskiey, Podolskiey, Podgorskiey, Podlaskiey etc. y Rosmáite przypadki voienne y Domowe, Pruskich, Mazowiekich (!), Pomorskich y inzych (!) krain krolestwu Polskiemu y wielkiemu Xięstwu Litewskiemu przyległych, według istotnego y Gruntownego zniesienia pewnych dowodow z rozmaitich historikow y awtorow postronnych y domowych y kijowskich, Moskiewskich, Slawáńskich, Liflanskich, Pruskich stárych, dotąd ciemnochmurną nocą zákrytych kronich y Látopisczow Ruskich, Litewskich y Dlugosza a oyca dzieiow Polskich z inzymi (!), zwielką Pilnoscią y węzłowátą pracą (osobliwie około Dzieiow Litewskich y Ruskich od żadnego przedtym niekusonych) przez

Macieia Osostevicivsa Strikowskiego

dostatecznie nápisána, złożona y na pierwsze swiátło z wybádánim prawdziwie dowodney starodawnosci własnym wynálezienim, przeważnym dochćipem y nakładem nowo wydzwigniona przez wszystky starożytne wieki áż do dzisieyszego 1582

A na przod wssystkych ile ich kolwiek iest ludzkich ná swiecie Narodow gróntowne wywody

z łáską y priuileiem kro: J. M. drukowano w Krolewcu v Gerzego Osterbergera MDLXXXII.

Po slawensku Perewedena w' Moskwe.

Ten tytuł obszerny zajmuje całą 3 stronicę rp. Na karcie pierwszej czytamy: Сїею к'нигою меня пожаловалъ бояринъ и казанскій воевода князь Іванъ Ивановичъ Голицин в Москвѣ лѣта ѡт воплощенія божья Слова ахпе (1685) в' (2) іюня мѣсяця Іѡанн Гаврил Спарвенфидъ. I. G. Sparwenfild.

Na odwocie karty drugiej: Auctores, quibus usus est auctor z listą autorów po łacinie i po polsku. Na karcie 3 dedykacya łacińska: Ad Reg. Steph. Ba. i po niej: Matth. Strelecius uilnensis z wierszem łacińskim. Na odwrocie tej karty: Basilius Jacinctides uiln. z wierszem łacińskim i wreszcie łacińska przemowa Stryjkowskiego Ad. illustrissimum et Reverendissimum Praesulem et Dominum Dn. melchiorem D. G. Samogitiae Episcopum pientissimum Gedrociorum Ducem et Dominum, mecaenatem observatissimum, która się kończy na karcie następnej. Dopiero na karcie 5 czytamy tytuł ruski: Кото́рая пре́жде сегѡ свѣ'та невида́ла Кро́ника Сарма́тская Пол'ская, Литóвская, Жмóдская и̂ всея Россіи Кіевской, Московской, Сѣ'верской, Волынской, Подóльской, Подго́рской, Подляшской и̂ проч. и̂ различные случай воинскіе и̂ домашные Прускихъ, Мазовецкихъ, Поморскихъ и̂ иныхъ странъ, Королевству Полскому и̂ великому Княжству Литовскому прилежащихъ По и̂стиному и̂ основа́тельному слущенію подлинныхъ доводѡвъ и̂зъ различныхъ Історіописцевъ и̂ творцевъ постороннихъ и̂ домашныхъ: Кіевскихъ, Моско́вскихъ, Славе́нскихъ, Ливонскихъ, Прускихъ старыхъ, доселѣ темнотою закрытыхъ Кроникъ и̂ Лѣтописцевъ Рускихъ, Литовскихъ и Длугоша Ѡтца дѣяній Полскихъ, со и̂ными съ великимъ прилѣжаніемъ и̂ узловатымъ трудомъ, а особно ѿ Дѣяніяхъ Литовскихъ и̂ Рускихъ ни ѡт когѡ прежь сегѡ непопытанныхъ

чрезъ

Матѳея Осостевщіуса Стрїковскаго

дово́лно По́лскимъ языкомъ написана, сложена, и̂ на первый свѣтъ со испытаніемъ и̂стинно доводной дре́вности сво́йственнымъ и̂зобрѣтенїемъ великимъ остроуміемъ и̂ иждивле́ніемъ в'новѣ воздвигнута чрезъ всѣ древніе вѣки ажъ до настоящагѡ 1582 году.

К' томуже

всѣхъ, сколько' ихъ 'есть в' Свѣтѣ, Народѡвъ ѡсновательные довóды. —

Съ милостію й̂ поволенiемъ егѡ Короле. Благоч.

Печатана на Полскомъ языкѣ в' Кюнигсбергѣ оу Георгiя Остербергъ 1582 году á по Славенороссiйски переведенà в' Москвѣ.

Pod tym tytułem, naśladującym druk, dopisano: в' посолскомъ приказѣ, егѡже роздныхъ перевощиковъ (sic) власные руки здѣ обрѣтаются, которые сами сiю славную книгу перевели по приказу царя Алеѯея Михайловича.

Na karcie 6 zaczyna się tekst właściwy:

Матѳея Стриковскогѡ ососотовича кроники литовской книгъ á. Глава а. О создáнiи мира необходимагѡ, земли, неба, и начало в(сѣх)ъ вещей аже на нихъ суть, различны бяху, читататель любезный, мнѣнiя и доводы философовъ и творцевъ елинскихъ. Инiи бо бяху, иже отъ пропасти, се есть отъ смѣшенiя вещей и стихiи миру сотворену быти повѣствоваху; о семъ и Овидiй въ ᾱ книгахъ Метаморфосеос, се есть преображенiя, приводитъ сими словесы etc.

Tom I kończy się księgą siódmą, drugi zaś rozpoczyna się od księgi ósmej i ciągnie się do końca księgi 16; trzeci zawiera księgę 17 i dalsze. Na końcu czytamy:

Понеже тол много есть разумовъ и розного чаянiя на свѣтѣ елико и головъ лепшихъ: неудобно убо от меня единаго лакое брашно вкусное, которое всѣмъ однаково вкушателно было, тогѡ ради на сей часъ усерднѣ охотное благѡволение наше, которое и самъ господь богъ благоприятнѣ нежели жертвы злоторогие приемлет, благодатнѣ прiеми любезый читатель. (J. Ł.).

316. (Ups. R. 660), konwolut różnych papierów, między nimi in 16⁰ papier. z w. XIX, rękopiśmienny przekład szwedzki zszytej razem z tym przekładem broszury rosyjskiej, drukowanej w Kaliszu (?) r. 1813, mającej tytuł: Посланiе Серединской станицы Казака Ермолая Гавриньевича къ Атаману своему Матвѣю Ивановичу. Калишъ 1813 Марта 22, str. 14. Jest to w formie listu napisany artykuł patryotyczny, podniecający do walki z wrogami. (J. Ł.).

V. Rękopisy nowsze treści historycznej.

Przy badaniu rękopisów treści historycznej trzeba było zastosować zupełnie inną metodę aniżeli w wszystkich innych działach. O ile bowiem ekspedycya badała wogóle tylko rękopisy pochodzenia polskiego, przy badaniu rękopisów historycznych punktem wyjścia była już nie tylko ich proweniencya, ale także i treść.

W wszystkich zatem przeszukiwanych zbiorach zbadano wszystkie rękopisy, w których znaleść było można materyały do historyi polskiej się odnoszące, i w ten sposób liczba zbadanych a do tego działu należących manuskryptów wzrosła bardzo znacznie. Obok materyału ważnego dały te rękopisy obce także sporo mniej cennych i mniej ciekawych przyczynków, które jednak tu się skrupulatnie notuje, wychodząc z założenia, że i drobny przyczynek badaczowi nieraz może być przydatny.

Ten materyał, w każdym razie od rdzennie polskiego znacznie mniej ważny, należało w niniejszym katalogu podać oddzielnie; pierwszy zatem rozdział obejmuje rękopisy polskiego pochodzenia, drugi zaś szwedzkie.

Co weszło do pierwszego rozdziału, tłómaczy się jasno; natomiast dla dokładności należy zwrócić uwagę, że do szwedzkiego działu zaliczono nie tylko rzeczy przez Szwedów lub w Szwecyi spisane, ale także i takie, które się tam znalazły jako wynik stosunków polsko-szwedzkich, a więc i listy Polaków do Szwedów pisane.

Nie leżało w planie prac ekspedycyi badanie materyałów zawartych w Stockholmskiem Riksarkivet, raz z powodu, że celem badań były przedewszystkiem rzeczy z Polski zabrane, następnie, ponieważ jest ogólnie wiadomem, że z powodu ożywionych stosunków polsko-szwedzkich takie materyały tam

się znajdują, a więc szukać ich nie potrzeba (tem bardziej, że są znakomicie uporządkowane i zinwentaryzowane), lecz badać, co już jest rzeczą poszczególnych badaczy zajmujących się odnośnemi sprawami, lub też ekspedycyi, która takie badanie historyczne miałaby na celu.

Mimo tego stanowiska trzeba było odstąpić częściowo od przyjętej zasady, wobec tego, że w Riksarkivet znajduje się cały dział nie będący wypływem stosunków dyplomatycznych, lecz częścią łupu wojennego. Papiery te, pochodzące niewątpliwie z Archiwum Koronnego, dostały się tu z daru Oxenstiernów w Tidöö, a dla zaznaczenia luźnego ich związku z archiwaliami państwowemi utworzono z nich osobny dział Polska Arkivet, dla odróżnienia od Diplomatica Polonica. Dział ten zbadał w r. 1909 Dr. Eugeniusz Barwiński, a rezultaty ówczesnych poszukiwań włącza się do niniejszego sprawozdania.

Do działu tego sporządził Zarząd Riksarkivet bardzo dokładne repertoryum, którego odpisu, odwdzięczając się za uporządkowanie kilku fascykułów polskich, użyczył autorowi tego wstępu, zaznaczając, że czyni to wyjątkowo i zastrzegając się, by to repertoryum nie było użyte ani obszerniej wyekscerpowane w niniejszem sprawozdaniu [1]). Zgodnie z tem życzeniem dajemy tu tylko skrócone opisy odnośnych pozycyi, zaznaczając, że kopia tego odpisu będzie złożona w Akademii do użytku badaczy.

Pozatem, w obu oddziałach grupujemy materyał — z uwagi na ułatwienie w korzystaniu — chronologicznie, przyjmując za podstawę układu terminum ad quem. Wobec faktu, że niektóre rękopisy obejmują dłuższy, nieraz dwuwiekowy okres czasu, ma i ta metoda swoje błędy, jest jednak jedyną, jaką w takim katalogu zastosować można. (E. Bar.)

a. Rękopisy z Polski pochodzące.

317. (Ups. H. 157). Konwolut listów, nieoprawny.

Tytuł: Variorum epistolae ad Cromerum, Hosium et alios Episcopos Varmienses; zawiera oryginały listów:

[1]) Zarząd R. Ark. zamierza niebawem ten opis opublikować.

a) do Fab. Tetingera v. Lossainen, B. Warm. 1512—23.

1) Burgmeister u. Rath v. Marienb. 24/5 1515.

2) Maciej Drzewicki Bp. Przemyski, Wilno 23/10 1513.

3) Casper Pipaw. Königsberg 24/5 1517.

4) Vertrag zw. Fab. Tetinger u. Grosscomtur Georg Truchsess, marzec 1517.

b) do Maur. Ferbera Bpa Warm (1523—7.)

1) Mikołaj Kopernik 29/2 1524, Frauenburg.

2) Mewrer v. Allenstein Nielis, Hollandt 6/8 1531.

3) Achacius a Czema... Cristburgb, dinstagk vor viti et modesti (14/6) in XXIX. (1529).

c) Do Stanisława Hozyusza.

1) Carlo Borromeo, Roma 30 maj 1561.

2) Johannes Costka, castell. Gedanensis, Rostock 25/6 1564.

3) Petrus Costka (cubicularius Reg, później Bp. Chełmiroski 7/6 1564.

4) Laurentius Goślicki, Lubaviae 2/4 1579.

5) Puteo, kardynał [Jakób], Roma 5/10 1555.

6) List bez końca, niewiadomo czyj 6/2 1564.

d) Do Marcina Kromera Bpa Warm.

1. Petrus Costka, Lubaviae 12/7 1582.

2. Hindinberg Henricus (kan. Warm.) Romae 15/1 1584.

3. Listy Fabiana Quadrantina, Erzpriester v. Rössel, Reselli. 25/4, 3/5, 21/5, 1/6 1578; 11/3, 1577, 16/10, 8/11, 28/12 1582. — Rigae 28/2 1583. — Pernaviae 30/3, 15/6, 15/17, 1/7 1583.

4. Georgius Ticinus, Romae 1/7 1583.

e) do Szymona Rudnickiego Bpa Warm. (1604—21

1. Fidlerus Felix, Elbing 4/9 1612, 22/1 1613.

2. Truchsess von Wezhausen Joannes, Regiomonti 25/11 1609; 20/4 1611.

3. Ludwik Rautter i Fabian Dhona, Regiomonti 31/7 1607.

4. Fabian Dhona, Christopher Rappen i Hanns Albrecht Borek, Regiomonti 7 aprilis 1609.

5. Brahe Erik, Gdańsk 5/3 1612.

f) Do Jana Hozyusza.

Hanus Werden, b. daty.

g) Do Jana Lemanna, kustosza Warm († 1582).

1. Joannes Grodecius, Viennae 1/8 1560.

2. Micanus Stephanus, Posnaniae 3/9 1560.

3. Sebastian Ziegler, Cracoviae 9/1 1566.

h) do Jana Zamoyskiego.

Dawid Chytraeus, Rostock 26/10 1595.

i) do Jana Schrötera.

Carolus Clusius, Viennae, V kal. Nov. 1577.

j) do Marcina Cemy, kan. Chełmińskiego.

Jakób Helwig, Gdańsk 19/8 1531.

k) od Mikołaja Hunniusa.

1) do Coelestina Myslenta, Lubecae 21/3 1627.

2) Levina Poncheniusa, Lubecae 20/11 1627; 15/5 1627.

l) do Jana Behm.

Bartholomeus Reussner, Wittebergae 26/6 1626.

ł) do Szymona Rudnickiego Bpa Warm.

Claudius Rangoni, nuncyusz papieski w Polsce, Kraków 12/6 1604.

m) Jerzy Radziwiłł: Bp. Wileński, pasport dla Baltazara Takebuscha, Ryga 9/8 1583.

n) Dwa listy jakiegoś studenta o podróży po Włoszech z kard. Hozyuszem, Bolonia 28/5 1574 i Neapol 27/4 1574.

o) pakiecik 3 pism:

1) Kopia czyjegoś listu (zapewne Rudnickiego) ze Stockholmu, 1594, o koronacyi Zygmunta III.

2) Responsum S. R. Mtis Secretario D. Felici Koss a Statibus Terrarum Prussiae in conventu Marieburgensi 13/2 1606.

3) Decretum in causa Ducis Friderici, Sigismundus feria III infra octavas Corporis Christi (7/6) 1616.

p) do Jana Dantyszka.

2 listy Nicolaus Nybschitz v. Bartsch, Cracoviae [1537?]

Rp. ten bardzo niedokładnie i niezupełnie opisał Hipler Anal Warm. str, 113. (E. Bar.).

318. (Link, fol. Kyrkohistoria, Nr. 15).

Rp. fol. zawierający odpisy i oryginały listów XVI—XVII w., opisany dokładnie w Repertorium Benzelianum str. 216—220. Polonica:

Nr. 75. Ecclesia Warmiensis ad Card. Protectorem Poloniae. 1531.

76. — Ad Cardinales.

77. Ferdinandus Rom. Rex ad Johannem Dantiscum, Budweis 21 martii 1531.

78. Christophorus de Schidlowiecz ad eundem, Cracoviae 18 januarii 1531.

79. Bona Regina eidem, Vilnae 30 julii 1536.

80. Antonius Possevinus Petro Bruno, Brunsbergae 21. octobris 1585.

159. Incerti Poloni [zapewne Tylickiego] de solemnitatibus coronationis Sigismundi Upsaliae 1594. (E. Bar.).

319. (Ups. H. 154 i 155). Rp. fol. opr. w perg. (2 vol.)

Zawiera listy do Jana Dantyszka (oryginały), opisane dokładnie w Hiplera, Analecta Warmiensia. a to: tom I. str. 114—117, tom II. str. 117—119. (E. Bar.).

320. (Link. Brefvexl, 4° Nr. 19.).

Rp, 4°, opr. w pół skór., zatytułowany »Epistolae ad Dantiscum« (1526—1548). Są to odpisy sporządzone z oryginałów Upsalskich w XVII w.

Opisany w »Repertorium Benzelianum« str. 209—211). (E. Bar.).

321. (Link. Brefvexl. fol. Nr. 26).

Rp. fol. opr. w pół skór. zatytułowany: Epistolae Hosianae, seu Literae a Cardinali Hosio vel ad eum scriptae«. (1539—1569).

Opisane:

1. Repertorium Benzelianum str. 191—204.
2. Tyszkiewicza Listy II. str. 40—45. (E. Bar.).

322. (Ups. H. 156). Rp. fol. oprawny w nowszą tekturę, nlb., pisany wielu rękami w XVI. w. Zawiera:

1) 3 listy Antoniego Kard. Amuliusa: a) Cardinali Warmiensi, Romae b. d. b) do C. Glorierusa 15/6 1565.

2) 2 listy kapituły Frauenburskiej 8/1 1666 i b. d. do ?

3) Artickel in gemeyner tagfart zu Heilssperg am 22. septembris 1526 beratschlagt.

4) Landordenung des Herzogtumbs und Bischoftumbs zu Bartenstein, beschlossen 1528.

Drobniejsze rzeczy pruskie, jak: Satzung der Handwerker von Furstenhohe zum Heilgenbeyl... abgeredt 1531 k. nl. 16.

Underricht von bezalung der erbgelde und anderer schulde.

De fugitivis rusticis inter Mauritium Episcopum et Capitulum Warm. transactio 1528.

Ordenunge der Hauszhaltunge uff Allenstein vom einem Erwirdigen Capitel zu Frawenburg gesatzt und gemacht 1563. K. nl. 12.

Ordnung der Haushaltunge des Hauses Melsak samt dem Vollwercke. (E. Bar.).

323. (Link. Brefvexl. fol. 17.). Rp. fol. w 2 vol., opr. w pół skór., zatytułowany:

Epistolae ad Martinum Cromerum. Vol. I. 1547—1579. Vol. II. 1580—1589. Opisany:

1) Repertorium Benzelianum str. 165—204.

2) Tyszkiewicza Listy II. str. 45—63. (E. Bar.).

324. (Lund. Hist. Ry[slands] (stara: H i fol. 2).

Tyt.: »Sigismundi Augusti Regis Poloniae literae ad diversos (ręką późną, XVIII. lub nawet XIX. w.); powyżej, ręką dawniejszą: »Liber primus«. a nad tem, jeszcze inną ręką: Nr. 26.

Rp. numerowany tylko od karty 1—88, w co nie ujęto 3 kart pierwszych, czystych. Zawiera:

K 1—20, rok 1561.

K 21—63, rok 1562.

K 64—115, rok 1563; (K 116—117 czyste).

K 118—164, rok 1567; (K 165—166 czyste).

K 167—306, rok 1568. (K 307 - 316 czyste).

Jest to kopiaryusz kancelaryi Zygmunta Augusta, spisany sześciu rękami, a więc: korespondencyi królewskiej i innych wybitnych osobistości (Hozyusza, Kromera), instrukcyi dawanych posłom zagranicznym, instrukcyi królewskich na sejmiki, listów do panujących i t. d.

Niemal połowę tomu zajmuje sam rok 1568, lat 1564 - 6 zupełnie brak.

Oprawa współczesna w skórę z wyciskami (na sztancach

rok 1545), resztki okucia; na okładce pierwszej wytłoczono u góry:

REGESTRUM || CANCELLARIAE || REGIAE MAGESTA || TIS
ANNI DNI
u dołu:
MDLXII.

Na wewnętrznej stronie okładki spisano adresy listów:

De navigatione Naruica, Francisco Crasinski 25. IV. 1566. Lubecensibus 26. IV. 1566. Daniae Regi 29. IV. 1566. In responso Caes. Mti 7. IV. 1567. Regibus Franciae, Scotiae et Angliae 13. VII. 1567. Episcopo Posnan. Lucae Podoski 23. VIII. 1570, których w Rp. brak.

Jest to rękopis niewątpliwie tej samej redakcyi co i rękopisy Bibl. Jagiellońskiej Nr. 58: Livonica 1556—7 i Nr. 175, z lat 1552—8; wskazują na to prócz układu tego samego typu oprawy.

Por. Tyszkiewicza Listy I. 178. (E. Bar.).

325. (Stockh. R. Ark. Polska arckivet). Pakiet zatytułowany: »Bref till Sigismund August«. Zawiera oryginalne listy pisane do Zygmunta Augusta. Nazwiska piszących są:

Alciati 1569—70 (2). Alberico 1569—1571 (1). Aemulio 1568 (1). Andreae Angelo 1562 (1). Aquaviva 1570 (1). Bekiesz Kasper 1570 (1). Bona Królowa 1549—51 (3). Bonelli Alex. 1568 (2). Brancacci Camillo 1557, 1569—71 (45). Ceralio Jacobo 1558 (1). Kłodziński Stanisław 1570—1572 (49). Commendone 1565, 8, 70, (11). Kromer 1561, 1569 (2). Elżbieta Królowa 1563 (1). Farnesius Al. 1561, 1579 (2). Ferdynand I 1562 (1). Faglioli Bern. 1560 (1). Koll. kardynałów 1565 (1). Kleczewski Piotr 1569 (1). Maxymilian II 1567, 1571 (2). Puccini Giov. Batt. 1571 (2) Puteo J. 1561 (1). Resa Barthol. 1565 (1). Saraceno J. M. 1568 (1). Sforza Alessandro 1565 (1). Truchsess Otto 1569—71 (3). Canonici Varmienses 1571 (1). Zapolya Jan 1563, 1565, 1569—1570 (7).

(E. Bar.).

326. (Stockh. R. Ark. Polska Arkivet, Polono-Italica). Jest to zbiór aktów i korespondencyi odnoszących się do

sprawy ks. Bari i sum neapolitańskich: Handlingar rörande Bona Sforza och den Neapolitanska arftvisten (w 5 tekach).

Zawiera m. i. Listy do Bony: B. Izdbińskiego 1552, A. Czarnkowskiego 1555, M. Zawiszy 1553, oraz listy Bony do różnych książąt i wybitnych osobistości włoskich; listy do A. Konarskiego (1564) i Franciszka Krasińskiego (Brancacci, Kłodziński St., Commendone, Solikowski i wielu obcych 1569—71). (E. Bar.).

327. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar, fol. 12).

Rk. fol. niel. (około 300 kart), opr. w skórę wyciskaną, spisany jedną ręką w roku 1570, b. tyt. zawierający protokół traktatów Szczecińskich poprzedzających pokój między Szwecyą i Danią w r. 1570, spisany po niemiecku. Jako polscy delegaci wymienieni: Marcin Kromer, Jan Dymitr Solikowski, Justus Claudius, Stephan Loitz. Zaczyna się protokół die 5. septembris 1570, a sięga do końca roku 1570. (E. Bar.).

328. (Ups. H. 175). Rp. fol. nl. pół perg. nowy, z napisem na grzbiecie: Res Polonicae; składa się z trzech części, różnemi rękami w różnych czasach pisanych:

1) »Polonia di M. Girolamo Lippomano 1574 — 3 karty, pisane w końcu XVI. lub początku XVII. w.

2) Relazione data al Sant-mo Sr. N. P. Pio Quinto da Mons. Giulio Ruggieri, Nuntio di Polonia dell anno 1568«, rzecz obszerna, — pismo XVII. w.

3) Polonia ex relatione ad Papam anno 1568, k. nl. 18 in 4⁰ odpis zdaje się końca XVI. w., opatrzony czyjemiś notatkami marginalnemi; wygląda tak, jakby który z późniejszych nuncyuszów używał tego egzemplarza relacyi jako przygotowania do swej legacyi. (E. Bar.).

329. (Link H. 31). Rp. perg., fol. K 5, pisany pismem naśladującem druk w końcu w. XVI.

Tytuł: Regni Poloniae validitatis Testamenti Regii.

Inc.: Circa testamentum Felicis memoriae Serenissimi Sigismundi Augusti Regis Poloniae plura a serenissimis reginis

Haeredibus scriptis in dicto testamento queruntur, quibus pro viribus iuxta ingenii mei uires respondere conabor.

K. 5 v. inną ręką końca XVI. w.: Ita respondi ego Vincentius Parentius in Rom. Cur. causarum Advocatus. Ślad pieczęci na laku. (J. Ł.).

330. (Ups. H. 176). Rp. fol. nl. nowo oprawny w pół perg. bez napisu i tytułu; zawiera zbiór aktów rozmaitych poselstw polskich w końcu XVI. i pocz. XVII. w., w odpisie początku XVII. w.

1) Oratio Poloniae Regis legati ad Reginam Angliae cum responsione [Działyńskiego, 1598, do Elżbiety].

2) Poselstwo Brandenburskie do Polski (prawdopodobnie 1598) bez żadnego tytułu.

3) Oratio Ill. Electoris Brandenburgici in Comitiis Varsovianis ante biennium. b. d.

4) Copia orationis nomine Ill. Electoris et Marchionis Brandenburgensis ac in Prussia Ducis, in publicis Regni Comitiis Cracoviae habitae, per legatum Joachimum Huebnerum 27. januarii 1603.

5) Electorum et Principum legatorum oratio Varsoviae b. d. [1603?]

6) Oratio Ser. Electoris et Ducum Saxoniae Cracoviae habita in februario 1603.

7) Oratio legatorum Ser. Electoris Palatini, Ducum Brunsvicensium et Lüneburgensium et Landgravii Hassiae aliorumque Cracoviae 1603.

8) Oratio Prussica habita Cracoviae in februario 1603.

9) Churlänndische Oration Cracoviae habita Anno 1603. (E. Bar.).

331. (Stockh. R. Ark. Polska Arkivet).

Trzy teki, zatytułowane: Originalskrifvelse till Sigismund III.

Są to listy oryginalne pisane do króla Zygmunta III.

Teka I. A—K., listy: Andrzeja biskupa wrocławskiego (1595, 3). Anny Wazówny (1602). A. Baranowskiego (1595, 1597, 1609). Z. Batorego (1596). Benedykta biskupa Caserty (1596). M. Berenta b. d., J. Brandesa b. d., St. Bukowskiego (1612). H.

Caietana (1596, 1597). Karola ks. Oels (1594, 1611). JK. Chodkiewicza (1609). Chrystyana margr. brandenburskiego (1612). Chrystyana saskiego (1608). Konstantego Mohiły (1609). A. Czarnkowskiego (1612). A. Dohny b. d. St. Działyńskiego (1612, 2). Elbingenses proconsules (1590, 1609). Ernesta elektora kolońskiego (1597). J. Farensbacha (1595). W. Farensbacha (1612). Cesarza Ferdynanda II. (1625, 1634). Franciszka ks. pomorskiego (1611). Fryderyka kurlandzkiego (1612, 1621). Fryderyka Wilhelma saskiego (1595). Miasta Gdańska (1609, 1612) A. Gosiewskiego (1611). Grudzińskiego (1592). Jeremiego Mohiły (1595—1597 i 1599, 13 szt.). Jana Kazimierza palatyna b. d. Jana Zygmunta elektora (1609). Krz. Kazimierskiego (1612). St. Konarskiego (1612, 3 szt.). Krz. Kosińskiego (1592).

Teka II. L—Z. listy: S. Lancellota (1595). Leopolda arcyks. austryackiego (1624). A. Lipskiego (1624). Miasta Łowicza (b. d.) W. Lubienieckiego (1612). M. Łubieńskiego (1627). Cesarza Macieja II. (1611, 1618, 7 szt.). J. Mniszcha (1612). L. Mortęskiego (1612). M. Noldego (1612). J. Ogrodzkiego (1612). J. Orzelskiego (1612). Konst. Ostrogskiego (1596). Ostrowskiego (1596). Filipa pomorskiego (1611, 5 szt.). Piltyńskiej szlachty (1609). J. Piotrowicza b. d. B. Prochnickiego (1597). J. A. Prochnickiego (1612). S. Promnitza (b. d.) Pruskich stanów (1599 (2) 1608, 1609, 1611). Radomskiego kasztelana (b. d.). J. Radziwiłła (1596, 2 szt.). M. Krz. Radziwiłła (1612). W. Reimara (1609) miasta Rygi (1611, 1612). G. Rosena (b. d.). Sz. Rudnickiego (1612, 2 szt.) Cesarza Rudolfa II. (1592). Wojewody Ruskiego (Golskiego) (1612) Miasta Saros (1597). H. Seydersdorffa (1609). St. Siecińskiego (1612). M. Sierakowskiego (1612). Stanów Śląskich (1611, 1620), Stefana Tomszy (1612). M. Zebrzydowskiego (1612). St. Tarnowskiego (1609). P. Tylickiego (1596, 1612, 3 szt.). J. Tyszkiewicza (1609). J. Wejera (1604). Wilhelma V. bawarskiego (1624, 1625). St. Włodka (1612). J. Wołowicza (1612). P. Wołuckiego (1612, 1613) H. Wosegina(?) b. d. Miasta Wrocławia (1612). Z. Zalińskiego (1612). J. Zawiszy (1612). St. Żółkiewskiego (1596, 1612 3 szt.).

Teka III. zawiera listy Jana Zamoyskiego do króla z lat 1592 i 1594—1598 (szt. 60) i do sekretarzy królewskich 1595—1597 (szt. 45). (E. Bar.).

332. (Link. Brefvexl, 4° Nr. 43). Rp. 4° opr. nowo, nl, zawierający około 300 kart, spisany dwiema rękami w początku XVII w.

Zawiera kopiaryusz listów niewiadomej osobistości, do wybitnych osób w latach 1600—1610, pisanych przeważnie z Zamościa. Autor tych listów zostawał w ścisłych stosunkach z Zamoyskimi, pisał nawet listy w imieniu Zamoyskich po śmierci Jana; częścią także imieniem Farensbacha. Pisane listy z Zamościa, ex agro Oriszoviano.

Wewnątrz Rp. odpis Jakóba Sobieskiego Commentarius belli inter Polonos et Turcas, i mowy Tomasza Zamoyskiego. Nasuwa się przypuszczenie, czy nie Jakób Sobieski jest autorem tych listów; z treści na razie nie można wyciągnąć dalej idących wniosków. (E. Bar.).

333. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar, fol. Nr. 336., Polska manuscripter. Rp. fol. oprawiony w tekturę, nl. spisany kilkoma rękami w XVII. w. (pierwszej połowie).

Dokładny rejestr aktów w nim zawartych podaje Tyszkiewicz. Listy o Szwecyi, T. I. str. 134—142.

Zawiera materyały do rokoszu 1606—1608. (E. Bar.).

334. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar, fol. Nr. 335 a; Polska manuscripter). Rp. fol. nl, opr. w perg., pisany kilku rękami w pierwszej połowie XVII. w., opisany dokładnie u Tyszkiewicza Listy t. I, str. 142—147.

Zawiera sprawy Moskiewskie, przeważnie z 1609 r. oraz kilka aktów z lat 1610 i 1611. (E. Bar.).

335. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar 4° Nro 11). Rp. 4° opr. w skórę wyciskaną, pisany w początku XVII. w., k. nl. 35, zawierający negocyacye w sprawie wyboru Władysława syna Zygmunta III. na moskiewski tron 1611—12.

K 1.: Leta... Awhusta dnia pisał naiasnieyszy Zigimont Korol Polskiy y wielikiy Kniaz Litowskiy s Panom Hrydiniczem K moskwie k boiarom ko kniaziu Fiedoru Iwanowiczu Mscisławskomu s towaryszczy, cztob s moskwy przysłali Moskowskoho

hospodarstwa wiernych posłow na seym o dohowore o wielikiem Hospodare Korolewicze Władysławie. (E. Bar.).

336. (Stockh. K. Bibl. MS. »Historia tysk« [W r. 1734: »Philos i fol. 63«]. Rp. fol. XVII. w. około 600 nl. kart, opr, w perg.

»Beschreibung des Landtages, so A° 1616 zu Königsbergk gehalten war und was darauff zwischen Ihr Churfürst. Gn., den Königl. Abgesandten und den Stenden des Herzogthumbs Preussen tractirt und gehandelt worden«. [Obejmuje lata 1616 do 1618]. (A. B.).

337. (Stockh, R. Ark. Skokloster Samlingar, fol. Nr. 335 b, Polska manuscripter).

Rp. fol. niel. opr. w skórę świńską wyciskaną, spisany w pierwszej połowie XVII. w., opisany dokładnie przez Tyszkiewicza Listy tom I. str. 128—134.

Zawiera sprawy rokoszowe oraz akta publiczne z lat 1612—1628. (E. Bar.).

338. Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar fol. Nr. 334, Polska manuscipter). Rp. fol. nl. opr. w tekturę, spisany kilka rękami w w. XVII.

Opisany dokładnie przez Tyszkiewicza Listy tom I. str. 147—9.

Zawiera sprawy moskiewskie, przeważnie 1605—1620, oraz kilka aktów z l. 1634 i 1644. (E. Bar.).

339. Stockh. R. Ark. Polska Arkivet). Teka zatytułowana: Strödda afhandligar af historiskt och topografiskt innehåll. Zawiera odpisy rozmaitych aktów, m. i ważniejsze:

1. Accusatio criminalis contra rebelles, tam Elbigensem quam Gedanensem in Prussia magistratus, Lublini in generali Regni conventione 1569 die 23. martii publice proposita.

2. Historia von der Krangkeit... Stephani Bathori.

3. Diarium peregrinationis Ser. Wladislai Sigismundi Poloniae et Sueciae Principis, inchoatae a. 1624 et anno 1625 finitae.

4. Diarium der königlichen election zu Warsaw, so ihren Anfang genommen anno 1632. (E. Bar.).

340. (Stockh. R. Ark. Polska Arkivet). Teka papierów, zatytułowana: Laurentius Gembicki Koncept.

Są to minuty kancelaryi królewskiej z czasów Wawrzyńca Gembickiego, kanclerza koronnego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, z lat 1594—1620. (E. Bar.).

341. (Stockh. R. Ark. Polska Arkivet). Trzynaście tek, zatytułowane: Bref till Laurentius Gembicki.

Są to listy oryginalne pisane w latach 1594—1624 do Wawrzyńca Gembickiego, biskupa kujawskiego, w l. 1609—1613 kanclerza W. koronnego, od roku 1613 arcybiskupa gnieźnieńskiego.

Olbrzymi ten zbiór obejmuje listy:

Adama opata Oliwskiego (4), Aldobrandiniego, Anny Wazówny (12), W. Baranowskiego (52), A. Batorego, A. Bedlińskiego (12), P. Biskupskiego (2), A. Boboli, Ł. Bratkowskiego, Broniewskiego, kard. Borghese (3), Brzeźnieckiego, A. Bzowskiego, Karola arc. Austryackiego (5), Karola Münsterberskiego, J. Cerazyna, J. Charbickiego, J. Chromeckiego, JK. Chodkiewicza (2), Chrystyana Brandenburskiego (2), K. Cieleckiego, H. Cieleckiego (10), P. Cikowskiego (2), A. F. Cerioli (2), kard. Cobellutio, królowej Konstancyi (18), Konstantego Mohiły (2), A. Czarnkowskiego (16), M. Dąbrowskiego (2), J. Daniłowicza, M. Daniłowicza (4), P. Dembskiego, A. Dohna (2), F. Dohna, Fr. Dohna (2), C. Domaratowskiego (2), St. Domaradzkiego, J. Domasławskiego, K. Dönhoffa, M. Działyńskiego, C. Dzierżka, Z. Dulskiej, miasta Elbląga, W. Fabrycego, ces. Ferdynanda, Henryka Firleja (6), J. Firleja, Herculesa Fleciniusa (6), Fryderyka Kurlandzkiego (4), P. Fuchsa, J. Gawłowskiego, miasta Gdańska (7), K. Gembickiej, A. Gembickiego (6), Dobrogosta Gembickiego, Jana Gembickiego (2), Piotra Gembickiego (54), Stefana Gembickiego (3), Jerzego Wilhelma Brandenburskiego (9), S. Gione, W. Głębockiego, Gnieźnieńskiej kapituły (11), Krz. Solikowskiego, J. Goreckiej, A. Gosiewskiego, A. Gosławskiego, Hier. Gostomskiego, Ottona v. Greben, Ach. Grochowskiego (2), P. Grochowskiego (5), S. Grodzieckiego, S. Grota, S. Grudzińskiego (2), Z. Grudzińskiego, Ad. Grodzieckiego (2), Grzymułtowskiego, P. Gniazdowskiego, A. Hanczela, R. Heidensteina, J. Herburta, G. Horwata, A. Hromojewskiego, St. Ilmielskiego (?) (2), Jeremiego Mohiły,

C. Jackowskiego, A. Jaskiego, Joachima Fryderyka Brandenburskiego, Jana Zygmunta Brandenburskiego (6), J. Karnkowskiego, J. Karśnickiego, Z. Kazanowskiego, Krz. i W. Kiełczewskich (3), J. Kuczborskiego (5), W. Kochańskiego, St. Kołakowskiego, S. Kołudzkiego, St. Konarskiego, M. Koniecpolskiego (3), P. Kopaczewskiego. J. Kostki, J. Kozłowskiego, M. Korycińskiego, G Kozielskiego, miasta Krakowa, M. Krasickiego, P. Krasińskiego, J. Kretkowskiego (4), St. Kryskiego (5), Fel. Kryskiego, A. Krzewskiego (5), W. Krzykowskiego, St. Lanckorońskiego, J. B. Lancelotiego (2), Pawła, Piotra i Samuela (2) Łaskich, Katarzyny (2), i Mikołaja Latalskich, Łęczyckich prałatów, A. Leśniewskiego (2), M. Leśniewskiego (3), Rafała i Wacława (11) Leszczyńskich, Andrz. Lipskiego (39), M. Litznera, J. Łowieckiego (2), St. Loytza, St. Łubieńskiego (12), A. Łukomskiego, B. Maciejowskiego, J. Madalińskiego (11), K. Makowskiego, G. Malaspiny, M. Manieckiego (2), Małgorzaty, przeoryszy karmelitanek krakowskich, protestantów Malborskich, cesarza Macieja II (2), W. Miaskowskiego (2), M. Mielińskiego, L. Mielżyńskiego (3), M. Mielżyńskiego, kard. Millimo (2), J. Minostowskiego, M. Minutiusa, J. Mniszcha (2), Al. Montalto (8), S. Montelupiego, L. i M. Mortęskich, Ferdynanda i Zygmunta (5) Myszkowskich, Krz. Kazimirskiego, A. Nowodworskiego (3), J. Nowomieckiego, T. Oborskiego, A. Oddutio (4), Wolfg. de Olschnitz. Z. Opackiego, Andrz. Opalińskiego (13), Łukasza i Piotra Opalińskich, Zb. Ossolińskiego (2), J. Ostrogskiego (3), J. Ostroroga, Sędziwoja Ostroroga (2), P. Ożgi, P. Paczyńskiego, W. Paschalisa (5), B. Pasini, Filipa, przeora Oliwskiego, K. Plichty (7), J. Pogorzelskiego, Jakuba (2), Jana (3) i Stefana Potockich, H. Powodowskiego (2), J. A. Prochnickiego (8), Stanów Pruskich (7), J. Przedworskiego, St. Przyborowskiego, Andrzeja (6) i Stanisława (2) Przyjemskich, M. Pstrokońskiego (7), J. Raciborskiego. B. Radoszowskiego (2), Krz. i St. Radziejowskiego, Albrychta Stanisława (2), Mik. Krzysztofa, Jerzego (2), Janusza i Krzysztofa (2), Radziwiłłów, Kl. Rangoniego (10), A. Reya, D. Ricquesa, A. Rogaczewskiego, C. Rogalińskiego (2), J. Rostkowskiego (2), Jana, Szymona (15) i Stanisława Rudnickich, Krz. Rysińskiego, J. Rzuchowskiego, St. Sadowskiego (3), A. Sakowskiego, Lwa Sapiehy (8), S. Sarnowskiego (9), J. Sczawińskiego (4), W. Sękowskiego, M. Sieniawskiego (2), J. Sieniеńskiego (2), Janusza (2), Łukasza (2),

i M. Sierakowskiego, Stanow śląskich, Z. Silnickiego (2), J. Simonetty (2), St. Skarszewskiego, M. Skrzetuskiego, M. Smoguleckiego (4), J. Sobieskiego (2), Jana i Jarosława Sokołowskich, H. Solikowskiego, H. i S. Stadnickich, B. Stanisławskiego, J. Skrzetuskiego (2), L. Starczewskiego, M. Starzeńskiego (5), A. Stablewskiego (2), Seb. Stephaniego, B. Strawińskiego, Łukasza Stroicza, M. Strusia, A. Szołdrskiego (20), Jerzego, Marcina (18) i Mikołaja Szyszkowskich, A. Swierzeckiego, J. Swoszowskiego, Barbary i Zofii Tarłowych, St. Tarnowskiego (5), A. Tolibowskiego, miasta Torunia (5), C. de Torres (7), Laur. Trebnitza, St. Trzebickiego, opata Trzemeszyńskiego (1617), J. Truchsesa, Jakuba Tylickiego, Piotra Tylickiego (92), R. Ubaldiniego, J. Valeriana (2), M. Walewskiego, St. Warszyckiego (2), A. Wajerowej, J. Wajera (2), J. Wężyka (8), J. Mielżyńskiego, M. Wierzbowskiego, Wilhelma Kurlandzkiego (5), J. Wilkoszowskiego, M. Wiśniowieckiego, M. Vitellesio, Vittorio abbas Accorensis 11), Włocławskiej kapituły (2), Władysława królewicza (14), M. Włoczyńskiego, M. Włostowskiego, E. Wołowicza (6), M. Wolskiego (5), P. Wołuckiego (4), Seb. Wołuckiego (3), J. Witosławskiego, Jakuba Zadzika 1610—1624 (197), S. Zaleskiego, S. Zalińskiego, S. Zaliwskiego, B. Zamoyskiej (2), Jana (1592—1603, 9 szt.) i Tomasza (15) Zamoyskich, Krz Zasławskiego (2), Krz. Zbaraskiego (3), Jana i Mikołaja (22) Zebrzydowskich, P. Żerońskiego, Jana i Stanisława (18) Żółkiewskich, W. Żychlińskiego, Zygmunta III (1601—1624, 190 sztuk), (E. Bar.).

342. (Stockh. R. Ark. Polska Arkivet). Teka, zatytułowana: Bref till drottningarne Anna, Constantia och Maria Ludovica samt prinsessan Anna Wasa. Zawiera oryginalne listy:

a) do Anny Jagiellonki (1573, 4, 7, 8 i 91) od Pontusa de la Gardie, J. Herbesta, A. Lorichsa, St. Warszewickiego (2).

b) do Konstancyi, drugiej żony Zygmunta III z roku 1623—1625: Albrechta VI Bawarskiego, arc. Karola Austryackiego (2), F. Dietrichsteina, cesarza Ferdynanda II (6), Ferdynanda Kurfirsta Kolońskiego, H. Fuggera, Leopolda V z Tyrolu, arcyks. Maryi Magdaleny, Maksymiliana II Bawar-

skiego (2), Wilhelma V Bawarskiego (7), królewicza Władysława.

c) do królowej Maryi Ludwiki (1646–8): Pawła Działyńskiego, Fryderyka Wilhelma Brandenburskiego (2), P. Gembickiego, Wł. D. Ostrogskiego.

d) do Anny Wazówny: W. Goślickiego (1629), Anny Radziwiłłówny (1617), Zygmunta III (1589). (E. Bar.).

343. (Stockh. R. Ark. Polska Arkivet.). Teka zatytułowana: Bref till Ursula Mejerin.

Zawiera listy oryginalne (przeważnie z lat 1623—1625, kilka tylko z lat 1614, 1621 i 1635) pisane do Urszuli Mejerin.

Nazwiska korespondentów: Anna Wazówna (23), G. Bruchslager, Karol arc. Austryacki (6), Abr. Dohna (2), Cesarz Ferdynand II (5), P. Gebauer, G. Karas de Rhombstein, A. Lipski, Maxymilian Bawarski, A. Nusser (12), Z Opacki (15), nieznany scholastyk Płocki (1624 r., 9 szt.), Joach. Posselius (2), Mik. Komorowski, M. Szyszkowski, M. Tauber von Taubenfurth (10), Wilhelm V Bawarski (11), Władysław królewicz (11), St. Zadorski, H. Wizenberg. (E. Bar.).

344. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar fol. Nr. 338). Fascykuł luźnych pism »Polska handlingar« uporządkowany przez autora tego opisu. Zawiera listy królów polskich:

1) Zygmunta I (1534), Zygmunta Augusta 1567, Stefana 1580

2) Koncepty listów z kancelaryi Zygmunta III 1597—1630.

4) Listy oryginalne do Zygmunta III od: Barberini 1624. 1628, Cervino 1628, Jana Kar. Chodkiewicza 1616, Alex. Cilli 1629, kard. Santa Croce (4) 1630, Hieronima Drexeliusa 1628, Wojska pod Smoleńskiem 1612, Antoniego a Galbiato 1630, Piotra Gembickiego (12) 1610, Kurfirsta Jerzego Wilhelma b. d., kard. Harracha 1630, Jana Jerzego ks. Saskiego 1620. Giov. Batt. Orsiego 1629, kard. Piusa 1625, Alex. Rangoni 1628, 1630, Salom. Ruggiero 1628 (2), Giov. Batt. Solari 1629, 1630, kard. de Torres 1625 (2) 1626, 1628, 1629, 1630 (3). Stan Żółkiewskiego 1610, 1620. (E. Bar.).

345. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar. fol. Nr. 340). Konwolut papierów »Polska handlingar«, dopiero przez autora tego opisu uporządkowany; zawiera:

1) Żywot Piotra Tomickiego, Biskupa Krakowskiego 1525—1535, spisany w końcu XVI w.

2) Pamiątka rycerstwa Sarmackiego i Senatorów obojga narodów przy śmierci... Jana Karola Chodkiewicza... 24 septembra 1621, k. 37.

3) Dyaryusz działań wojsk polskich w Mołdawii przeciw Turkom 1621, k. nl. 6.

4) Joannis Demetrii Solikovii Archiepiscopi Leopoliensis Commentarius brevis rerum Polonicarum a morte Sigismundi Augusti. Odpis XVI w.

5) Krótkie zebranie dziejów nieboszczyka... Leona Sapiehy Wojewody Wilińskiego, Hetmana W. Gen. W. X. Lit. 1659 spisane, 2 k. nl.

6) Fragment pamiętnika Mikołaja Marchockiego.

7) Odsiecz Smoleńska przez... Alexandra Corwina Gosiewskiego Referendarza y Pisarza W. X. Lit... przez Towarzysza... pod ten czas będącego pod Smoleńskiem spisana 1617 20 Julii. Podp. Jan Kunowski k. nl. 10. Obok tego poezye tegoż autora:

a) Expedicya inflantska przeciw Gustawowi Adolfowi 1621, k. 9.

b) Smoleńska zacność 1628 k. 4.

c) Fragmenta oblężenia Smoleńskiego 1632, k. 14.

d) Lament J. W-go Alexandra Corvina Gosiewskiego Wojewody Smoleńskiego k. nl. 4.

8) Dwa formularze kancelaryi królewskiej; pismo XVII w.

9) Formularz kancelaryi prywatnej XVII w.

10) Fragmenta pism teologicznych XVII w.

11) Dwa zeszyty pism matematyczno fizycznych. (E. Bar.).

346. (Stockh. R. Ark. Polska arkivet). Konwolut papierów zatytułowany: »Skrifvelser fran Sigismund i concept och afskrift«. Są to minuty kancelaryi Zygmunta III oraz odpisy listów do niego pisanych, przeważnie z lat 1610—1632. (E. Bar.).

347. (Stockh. K. Bibl. E. S. (B, I, 2, 15 ze zbiorów Engeströma). Rp. fol. pap. k 10.

Tytuł: Summa actuum illius Tractatus, qui A. 1634

et sequenti inter Suecicos ab una parte et ab altera Polonicos legatos habitus est, ex ejusdem Legationis Protocollo extracta. (J. Ł.).

348. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, fol. 17). Rp. fol. k. nl. 393 oprawny współcześnie w skórę z wyciskami i współcześnie spisany kilku rękami; na oprawie wycisk: »*Regestrum privile* || *giorum et recognotio(!)* || *num annorum* MDCXXVIII et XXIX, XXX, XXXI, XXX || II, XXXIII, XXXIV, XXXV || ; w środku okładki herb Jelita i litery T. Z. V. R. K. R. S. G.

K. tyt. pierwsza ozdobnie rysowana, druga pisana: »Regestrū privilegiorū Annorum Domini MDCXXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII, XXXIII et XXXIV, ad Relationem Illustris et Magnifici Domini Thomae a Zamoscio Zamoyski, Regni Polonae Vicecancellarii, Generalis Cracouiensis Knyszynensisque Capitanei.

Jest to jedna z ksiąg metryki koronnej, której nie zwrócono po traktacie oliwskim. (E. Bar.).

349. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar, fol. 147). Rp. fol. k. nl. 27, oprawny w tekturę, pisany ozdobnie w XVII w.

Tytuł: Triumphi ex clade Osmannica, Moschovitica, Amurathica collecti et coram imagine... Vladislai IV a nobili iuventute Collegii Sandomiriensis... perorata Anno 1642. (E. Bar.).

350. (Stockh. K. Bibl. Rålambska Samlingar Fol. 195). Teka z pergaminowymi dokumentami; Polonica:

Wyrok w sprawie granic między posiadłością królewską »Serowicza« (star. Sanockie), a posiadłością Zbigniewa Siemińskiego. Kaszt. Sanoc., zwaną »Szerowiczny Pothok« — »actum feria secunda post Barthol. 1551« (k. 6).

Nr. 4. Attest przyjęcia Królewicza Władysława Zygmunta »in spiritualem filium« zakonu Kapucynów, d. Romae 6/VIII. 1618, z własnor. podpisem generała Zakonu, O. Klemensa a Noto.

Nr. 5. List Urbana VIII do Zygmunta III w sprawie subsydyów na wyprawę inflancką, d. Romae 29/VIII. 1624.

Nr. 6—8. Listy Urbana VIII dla Norbertanek płockich w sprawie indulgencyi, d. Romae 22/I. 1638, 23/I. 1638, 13/II. 1641.

Nr. 10. Podobny list Innocentego X, d. Romae 23/V. 1645. (A. B.).

351. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, fol. 200). Rp. fol. nieoprawny, spisany jedną ręką w XVII w.; zawiera odpisy:

1) Testament Zygmunta III, Warszawa 5 maja 1623 12 k. nl.

2) Testament Władysława IV, Warszawa 9 czerwca, 1647 k. nl. 17.

3) Zmieniony testament tegoż 13 maja 1648, w Mereczu k. 9. (E. Bar.).

352. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg, Archiwum zamkowe. Teka zawierająca oryginalną korespondencyę Jana Kazimierza Wazy z bratem jego Karolem Ferdynandem, biskupem wrocławskim, z lat 1643—1648).

Obejmuje m. i. historyę wstąpienia Jana Kazimierza do Zakonu Jezuitów. Listów jest 19, same autografy, pisane po polsku z Loreto i Rzymu 1643 (2), 1644 (12), 1645 (1) oraz z Wiednia, Mürzzuschlag i miejsca niewymienionego z r. 1648. Do pierwszego listu dołączono: »Puncta dispositiey rzeczy królewica J. M. Kazimierza«. Na liście z r. 1644 podpis: »Jan Kazimierz Nowiciusz Soc. Jesu« (L. B.).

353. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Dwie teki zawierające oryginalne listy różnych osób do Karola Ferdynanda Wazy, biskupa wrocławskiego.

Tom I (1644, 1648 maj — sierpnia).

1. Piotr Steffanovius S. J., z Rzymu 14 maja 1644.

2. M. Łubieński, Arcybiskup gnieźn., z Łowicza 25 maja 1648.

3. Abraham Woyna, biskup wileński, z Werek 28 maja 1648.

4. Andrzej Gembicki, biskup łucki, z Janowa 29 maja 1648.
5. M. Łubieński, arcybp. gnieźn., z Łowicza 29 maja 1648.
6. Andrzej Gembicki, biskup łucki, z Janowa 1 czerwca 1648.
7. Abraham Woyna, bisk. wileński, z Wilna 3 czerwca 1648.
8. J. M. Daniłowicz, podskarbi kor., z Sambora 6 czerwca 1648.
9. Pstrokoński, z Merecza 8 czerwca 1648.
10. Andrzej Gembicki, biskup łucki, z Janowa 10 czerwca 1648.
11. Michał Działyński, biskup kamieniecki, z Torunia 11 czerwca 1648.
12. Abraham Woyna, biskup wileński, z Werek 11 czerwca 1648.
13. Wacław (z Leszna), biskup warmiński, z Helsberg 21 czerwca 1648.
14. Felicyan Grochowski, kasztelan, z Backowa, 8 lipca 1648.
15. Władysław książę na Ostrogu i Zasławiu, z obozu pod Glinianami 20 sierpnia 1648.
16. Jan Kazimierz Chodkiewicz, z Grodna 23 sierpnia 1648.
17. Jan Karnkowski, wojewoda, ze Szczytna 26 sierpnia 1648.
18. Stanisław na Starodubach Krasiński, kasztelan Ciechanowski, z Ciechanowa 26 sierpnia 1648.
19. Krzysztof Opaleński, wojewoda poznański, z Sierakowa d. 28 sierpnia 1648.
20. Aleksander Ludwik Radziwiłł, z Białły 29 sierpnia 1648.

Tom II-gi (1648 wrzesień — 1651):

1. Jan Lubomirski, s. l. 3 września 1648.
2. Jerzy Ossoliński, Kanclerz Koronny, s. l. 3 września 1648
3. Kazanowski, Warszawa 5 września 1684.
4. [Kazimierz?] Leo Sapieha, Podkanclerzy Koronny, Słonim 14 września 1648.
5. Stanisław Lubomirski, wojewoda krakowski, Wiśnicz 20 września 1648.
6. Stanisław Kobierzycki, kasztelan gdański 27 września 1648.
7. Alexander Lubomirski, Wiśnicz 4 paźdz. 1648.
8. Alexander Sanguszko, Warszawa 8 października 1648.

9. Władysław Margrabia na Myszkowie, Zamość 13 października 1648.

10. Bogusław Radziwiłł, z Gdańska 25 października 1648.

11. Stanisław Krasiński, Warszawa 25 paźdz. 1648.

12. Tenże, z Warszawy 26 października 1648.

13. Zaleski, Warszawa 27 października 1648.

14. Dobiesław Czeckliński, Mokotow 29 października 1648.

15. Kasztelan płocki, Warszawa 2 listopada 1648.

16. O. Gdycz (?) s. l., 2 listopada 1648.

17. Aleksander Sanguszko, Warszawa 3 listopada 1648.

18. Władysław, książę na Ostrogu i na Zasławiu, Warszawa 8 listopada 1648.

19. Łukasz Kretkowski, Marszałek Sejmiku Radziejowskiego, Radziejów 13 października 1649.

20. Remigiusz Piasecki, Warszawa 2 kwietnia 1651.

21. Andrzej Rutkowski, kasztelan inowłocławski, s. l. et a.

22. Andrzej Miaskowski, z obozu pod Sokalem 19 maja. (rok nie do odczytania). (A. B.).

354. (Stockh. R. Ark., Polska Arkivet.). Teka zatytułowana: Skrifvelser och bref från och till Carl Ferdinand samt handlingar rörande administrationen of hans stift. Zawiera:

a) 26 listów Karola Ferdynanda Biskupa Wrocławskiego, syna Zygmunta III.

b) Listy oryginalne pisane do niego w latach 1634—1649. Nazwiska korespondentów: Anna Katarzyna Palatynówna nadr. G. Arciszewski, A. Borowski, J. Branecki, G. Butler, Bykowski, A. Ciecieszewski (10), kard. Sta-Croce, W. Czechowski, Małg. Dönhofowa, S. Denich, J. Donichowski, ces. Ferdynand III, A. Gembicki (2), A. Głembocki, M. Gniewosz, T. Gorecki, F. Grabia, St. Grabiński, D. Grosz, P. Gruszka, S. Jarzembski, król Jan Kazimierz (3), M. Kersten, D. Kirschen, A. Klinger. St. Kobierzycki, A. Korytowski, J. Koszutski, J. Krajewski, E. Kretkowski, S. Lipski (4), Wacł. Leszczyński, M. Łubieński, Chr. J. Motich, J. Narzymski, M. Oborski, J. Ornowski, P. Ożga, Hier. Paulutius (12), Filip Wilhelm Palatyn (2), M. Piekarz, J. Pieścierocki, Biskup Pizy (2), Płoccy kanonicy, B. Połaniecki, M. Pstrokoński (2), M. Radzimińska, B. Reichardt (2), M. i S. Rzędońscy,

Wojc. Serebryski (22), A. Sielski, Niccolo Siri, J. Sklarz, Skotnicki, T. Ślaski, W. Slezak, S. Solecki, S. Surek, Z. Szyszkowski (4), W. Tolibowski (3), K. Trompeter, Tyniecki klasztor, J. Ursius, M. Wituski, Władysław IV, S. Woznica, Zakroczymski, burmistrz, W. Zawadzki, Krz. Oleśnicki. (E. Bar.).

355. (Stockh. R. Ark. Polska Arkivet). Zbiór zatytułowany: Smärre polska brefsamlingar (3 teki).

Zawiera listy oryginalne:

Do Andrzeja Gembickiego (1617—21). Fabio Bennino, W. Gembickiego (4), V. Paschali (2), A. Koskowskiej.

Do egzekutorów testamentu Wawrz. Gembickiego 1624: Królowej Konstancyi, A. Leśniewskiego, A. Lipskiego, Wojewody Rawskiego, J. Wężyka, J. Wołowicza.

Do Piotra Gembickiego (1617—1647), F. Bennino, P. Catesana, Z. Cieleckiego, P. Charbickiego, J. Gembickiego, W. Głębockiego, Jerzego Wilhelma Brandenburskiego, A. Korycińskiego, St. Morawieckiego, V. Paschali, Królewica Władysława, H. Zamoyskiej.

Do Stefana Gembickiego 1624: W. Leszczyńskiego, St. Reszkowskiego.

Do Macieja Jagodowicza (1649—55): A. Domasławskiej, A. Gembickiego, M. Golemowskiego, M. Judyckiego (53), J. Kaweckiego, H. Paulutiusa (9), K. Potulickiej (2), W. Tulibowskiego (11), A. Trzebickiego.

Do St. Łubieńskiego (1621): A. Łubieńskiego.

Do Sam. Lipskiego (1631—6): Wojciecha Serebryskiego (22).

Do Piotra Myszkowskiego: Stan. Hozyusza (1565—66, 8 nl.), Piotra Wolskiego (1557).

Do Stanów Polskich: Stanów Czeskich (1619), Fryderyka Palatyna (1608), Fryderyka Wilhelma Saskiego (1595), Jakóba Heraklidesa (1561), Jana Biskupa Praskiego (1620), Ludwika Landgrafa Heskiego (1620), Macieja arc. Austryackiego (1595), Wilhelma ks. Kurlandyi.

Do Jana Zamoyskiego: Andrzeja Batorego 1596 (2), Zygm. Batorego (1597), Chrystyana Saskiego (1589 i 1590), P. Kovachoczi (1591), L. Müllera (1584), Gabr. Paleota (1595),

Konsyliarzy pruskich (1594 i 1596), J. Radziwiłła (1584), szlachty z Saros (1597), St. Gałczyńskiego (1595). (E. Bar.).

356. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe). Teka zawierająca papiery odnoszące się do spraw kozackich.

1. Jerzy Kutnarski do Pana Krakowskiego, w Jassiech 19 marca 1651 (oryginał).

2. Fascykuł z czterech kart złożony, zawiera w odpisach współczesnych: *a.* Copia listu Subchana Gazy Perekopskiego do Potockiego i Kalinowskiego, s. l. et a. — *b.* Respons na ten list. — *c.* Drugi, późniejszy list Gazy do Potockiego, — *d.* Confesata Kozaków pod Kamieńcem Podolskim die 10. Mai 1651 poymanych. — *e.* List Piotra Potockiego do Pana Kasztelana Krakowskiego, Kamieniec Podolski 18 maja 1651 r. — *f.* Copia listu Pana Jana Boboleckiego do Pana Władysława Kłodzińskiego, Rotmistrza Króla JMci w Pułku X. JMci P. Woiewody Ruskiego, z Kamieńca Podolskiego, die 18 Maij pisanego, Anno 1651.

3. Aleksander Koniecpolski, chorąży Koronny do Pana Krakowskiego, d. d. pod Beresteczkiem 11 Junii s. a. (pisany pospiesznie oryginał).

4. X. M. Poniatowski do X. Trzebickiego, w Krakowie 24 czerwca 1651 r. (odpis współczesny).

5. List do Pana Biezińskiego (sic!), podpisany Jan Kupszkowicz (wyraz źle czytelny) s. l. et a., lecz około 1651 (odpis współczesny). (A. B.).

357. (Stockh., R. Ark. Skokloster-Samlingar, fol. Nr. 337). Fascykuł dawniej zatytułowany »Polska handlingar«, uporządkowany przez autora niniejszego opisu, nazwany »Acta historica Poloniae« (1610—1657).

Zawiera:

1) Akta odnoszące się do wojen moskiewskich za Zygmunta III, relacye, traktaty, dyaryusze.

2) Akta do spraw kozackich 1648—1649 listy, relacye.

3) Minuta protokołu negocyacyi polsko-holenderskich z r. 1627.

4) Akta do spraw sejmowych: Dyaryusz sejmu 1616, lauda:

1624 (średzkie, gostyńskie), 1642 (średzkie), 1652 (krakowskie, sandomierskie, sieradzkie, wieluńskie, nurskie, wiśnieńskie) i kilka bez oznaczenia.

5) Sumaryusz rachunków skarbu kor. 1653.

6) Spisek odbierania srebra od królewny JM. przez JM. Pana Śrzemskiego.

7) Akta wojskowe: Spisy wojska 1627, komenda wojskowa 1634, spis żołdu 1652. (E. Bar.).

358. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe). Teka: Varia z XVII w. Trzy oryginalne submissye szlachty polskiej królowi szwedzkiemu z roku 1655 z podpisami szlachty ziem i województw: gostyńskiej, rawskiej, warszawskiej, podlaskiej, łęczyckiej, nurskiej i mścisławskiej. (A. B.).

359. (Stockh. R. Ark. Polska Arkivet). Trzy teki zatytułowane: Breftill Joannes Gembicki, zawierające oryginalne listy z lat 1621—1657 do Jana Gembickiego, biskupa kujawskiego.

Nazwiska wybitniejszych korespondentów: J. Bączalski (3), Krz. i Z Cieleccy, P. Działyński, H. Firlej, Andrzej Gembicki (17), Krz. Gembicki (4), Wawrzyniec Gembicki (3), Piotr G. (80), Stefan G. (28), A. Głembocki, W. Gniewosz, P. Grochowicki, St. Jagodyński, St. Karśnicki, Stan. Koniecpolski (7), St. Koryciński (2), A. Rysiński (1), M. Łubieński (7), St. Lubomirski, St. Maciejowski X, J. Madaleński (7), W. Miaskowski, Fr. Mniszech, Krz. Opaliński, J. Ossoliński, St. Piasecki, M. Podlodowski, St. Przyborowski, A. Przyjemski, M. Pstrokoński, H. Radomicki (2), H. Radziejowski (2), Janusz Radziwiłł, J. Romiszewski, J. Rudnicki, Lew Sapieha (6), J. Sierakowski, A. Śmiałowski, J. Smoleński, J. Sokołowski, M. Starczewski, E. i W. Szydłowscy, J. Tarło, J. Tarnowski, W. Tolibowski, A. Tybieński, J. Tyszkiewicz, J. Wężyk (19), król Władysław IV, M. Wybranowski, P. Wysocki, J. Zadzik, F. Zaleski, J. Załuski, J. i T. Zamoyscy. (E. Bar.).

360. (Biblioteka barona C. C. Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe). Teka Johan III Konung af Polen (född 1624, död 1696, Konung 1674—1696).

Znajduje się tu tylko jeden oryginalny list Jana Sobieskiego z roku 1659, 10 grudnia (datum in Castris) pisany niewątpliwie do któregoś z generałów szwedzkich. (L. B.).

361. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar fol. Nr. 342). Fascykuł listów oryginalnych, przez autora niniejszego opisu uporządkowany i zatytułowany:

Epistolae ad Martianum Wituski Scholasticum Gnesnensem, Canonicum Cracoviensem, Cancellarium Archiepiscopatus Gnesnensis, Secretarium Regium.

Zawiera listy oryginalne pisane przez następujące osoby:

M. Anczowski b. d.

Armeni Leopolienses 4/9 1647.

Urszula Bieganowska 4 listy b. d.

Albert Bielski 19/8 1653.

Bieniewski, pisarz Łucki 27/7, 2/8 1649.

Maciej Błocki, 9/9 1653.

Chryzostom Bodzenta, kan. gnieźnieński 21/8 1652, 25/5, 8/9 1653.

Ewa Bratkowska, b. d.

Jan Bużeński, kan. gnieźnieński b. d.

Stanisław Bykowski, star. przedecki, kłodawski 26/8 1653.

Mikołaj Chodowic, 9/9 1653.

Ludwik Cichocki, gwardyan Franciszkanów gnieźnieńskich 12/8 1652.

Albert Cieciszewski, 21/7 1653.

Dobiesław Ciekliński, kaszt. czechowski, 12/11 1648, 16/6, 19/11 1649, 2/3 1650, 9/2 1652, 28/7 1653.

Andreas Cnosselius, b. d.

Daniłowicz, 17/1 1646.

Drągowski 5/8 1651.

L. Fantone 16/10 1647.

Francesco Fantuzzi 23/6 1646.

Albert Karol Gałczyński, prepozyt Tarnowski 25/7 1649,

Piotr Gembicki, biskup krakowski 10/11 1645, 28/6 1649, 6/7 1653.

Klemens Gertowski, b. d.

Michał Ginkiewicz S. J. 30/1 1630.

S. Gissa 18/10 1649.
Adalbert Gorajski 5/2 1651.
Adalbert Gruszewski 20/1 1651.
Teodor Gutowski 4/6 1653.
Katarzyna Harburasowa b. d.
Michał Hebdowski 13/2 1653.
Jan Hipolit 2/6 1649.
Christophor Hrostowski b. d.
Jan Janicki 8/6, 10/6, 23/8, 1653.
J. B. Janecki 23/2 1653.
P. Jasiński 3/6 1648.
Jerzy Jaworski 24/2 1649.
Christophor Kaprusiowski 5/3, 6/6 1648.
Stanisław Kobierzycki, kaszt. gdański 5/5 1647, 1651 b. d. 18/8, 29/12 1653, 8/1 1654.
Sebastyan Kokwicki, archid. sandomierski 24/5 1650.
Simon Kołudzki, prepozyt gnieźnieński 31/12 1648, 28/1 1648, 19/1 1652, 28/8 1653.
A. Koniecpolska 17/9 1649.
Alexander Koniecpolski b. d.
Walenty Lachowski, prepozyt krośnieński 1/9 1663.
B. Łempicki 7/9 1653.
Andrzej Leszczyński, arcyb. gnieznieński 20/12 1653.
Andreas Lewkowicz 2/5 1650.
Jan z Bobrku Ligęza 18/9 1649.
J. H. Lipski 21/8 1653.
Aleksander Magnuski 9/11 1652.
Zygmunt Małachowski, podstoli gostyński 6/1 1645.
Władysław Markowski 5/7 1653, b. d.
Władysław Massalski, 24/12 1650.
Gabryel Miłoszewski, 14/5 1653.
Stefan Młodziejowski b. d.
Carolus Montelupi 24/10 1653.
Jan Nowomiejski 24/9 b. roku.
Mikołaj Oborski 9/1 1648.
Mikołaj Odrowąż 16/11 1646.
Adam Kazimierz Oporowicz 14/2, 13/3, 14/6 1653.
Guilelmo Orsetti, kupiec krak. 13/6, 29/6, 26/7, 10/8 1649.

M. Ostroróg 9/4 1646, 1/10 1647, 29/11 1648. 1648 b. dnia, 7 b. d.

Zofia Ostrorogowa, kaszt. Poznańska 12/8 1649.

Seweryn Osuchowski, gwardyan Rzeszowski 22/9 1649.

Jan Pełczyński, dziekan klimontowski 27/3 1653.

Marcin Piegłowski 2/8 1647, 5/4 1649.

Anna Pozoska 16/10 1679.

Stanisław Przygocki 11/6 1652.

Stanisław Pstrokoński, biskup chełmski 24/2 1649, b. d.

Giovanni Battista de Rossi 15/5 1646.

Waleryan Rożewski 30/3 1653.

Feliks Rzeszowski, kan. płocki 24/5 1653.

M. Sadowski 3/7 1653.

L. J. Sapieha 1/6 1648.

Alexander Sielski 29/9 1651, 17/12 1652.

J. Sierakowski 28/8 1649.

Stanisław Skórkowski 25/10 1653.

Krzysztof Skotnicki, łowczy czerniejowski 17/6, 27/7 1642, 2 b. d.

Maciej Smoczarski 27/12 1648, b. d.

Jakób Smuklerz 26/6 1649.

J. Sroczkowski, star. rzeszowski 17/7 1649.

Stanisław, opat tyniecki, 3/11 1652.

Starzewski 24/6 1649

Piotr Stefanowic 24/10 1648.

Stanisław Stempowski 14/6 1652.

Georgius Sterling 16/10 1649.

W. Suffczyński 8/9 1653.

Gaspar Trzemeski, kan. gnieźnieński 2/2 1652.

Adalbert Turowski 12/4 1652.

Tomasz Ujejski 8/1 1654.

Jan Wielopolski, star. biecki 6/11 1646, 26/2, 12/3, 22/6 1647. 1 b. d.

Anna Wierzchowska b. d.

Jan Wiktorowski 4/10 1647.

Wituski Wojciech, brat Marcyana 12/9, 13/9, 24/9, 2/10, 13/11, 16/11 1647; 1/7 1649; 10/6, 4/8, 25/8, 29/8 1653; 1 b. d.

Wituski Władysław, drugi brat 9/12 1647; 23/6, 27/8, 7/9 1653.

Wituski, trzeci brat nieznanego imienia, 17/8 1641; 13/9, 25/9, 10/10, 20/10, 23/10, 30/10, 4/11, 13/11, 26/11, 27/11 1647; 4/3 1648.

Maryanna Urszula Wituska, b. d.

Piotr Woronicz 18/8 1650.

Jan Chryzostom Wyleżyński 10/1 1653.

Andrzej Wyszyński 10/6 1653.

Marcin Zakobielski 22/12 1645, 13/6 1647.

Aleksander Zaleski, Referendarz kor. 20/1, 23/2, 2/3. 12/3, 15/4 1647; 1/12 1648; 8/3 1649; 6 b. d.

Władysław Dominik Zasławski na Ostrogu i Zasławiu, kasztel. krakowski 21/12 1649, 1/7 1654.

H. Zerzeński 7/1 1654.

Andrzej Żółkiewski 6/12 1649, 22/8 1652.

Od osób nieznanych listów 33. (E. Bar.).

362. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar Fol. Nr. 341). Fascykuł listów oryginalnych, uporządkowany przez autora niniejszego opisu i zatytułowany:

Epistolae variorum ad varios.

Zawiera listy:

Do Alberta ks. Pruskiego b. d.

Do Karola Chodkiewicza
nieznany 21/4 1608.

Do Dobiesława Cieklińskiego, Kasztel. Czechowskiego
1. Reinhold Kelmer 10/9 1650.
2. Marcyan Wituski 1653.

Do Krystyny Czarnockiej
Mikołaj Czarnocki 5/10 1649.

Do Waldemara Farensbacha
nieznany 1617.

Do Jana Firleja, Podskarbiego kor.
Lew Sapieha 19/7 1606.

Do Zofii Gasztoldowej, Woj. wileńskiej
Jan Ulrich 21/6 1548.

Do Piotra Gembickiego, Bpa krak.
Andrzej Leszczyński, Arcyb. Gnieźnieński [16/7 1654.

Do Alberta Giżyckiego
Bernard Skrobkowicz 16/10 1648.
Do Jana Glinki Łowczego Halickiego.
M. Ostrorog 2/2 1649.
Do Ewy żony Aleksandra Gosiewskiego
mąż 4/11 1609, 20/11 1612, 6/3 1613.
Do Grochowskiego
Hermolaus Ligęza, Podskarbi 17/11 1624.
Do Mikołaja Grzebińskiego, Dziek. Uniejow.
Albertus Włodek 19/12 1653.
Do Jana Alberta królewicza, Bpa Warmińsk.
Carolus Pius Cardinalis 12/3 1631.
Do Adama Kisiela, Woj. Kijowsk.
M. Kalinowski 15/5 1652.
Do Stanisława Kobierzyckiego
Albert Kobierzycki 11/2 1634.
Do Stanisława Krasińskiego, Kaszt. Sierpsk.
Dobiesław Ciekliński, Kaszt. Czechowski 2/9 1648.
Do Mikołaja Krosnowskiego, Arcyb. Lwowsk.
brat nieznanego imienia 25/9 1647.
Do Feliksa Kryskiego, Podkanclerzego
Starosta Liwski 10/10 1610.

Kancelarya Andrzeja z Leszna Leszczyńskiego, Kanclerza kor. i Arcybiskupa Gnieźnieńskiego.

I. Minuty jego listów 1653 i 1654.

II. Listy do niego:
1. Stanisław Berezowski 1653.
2. Consules Gedanenses 3/5 1652.
3. Kazimierz Czartoryski Bisk. poznański 22/6 1654.
4. Kard. Harrach 15/3 1630.
5. Jan Janicki 3/7 1653.
6. Stanisław Kobierzycki 5/1 1654.
7. Bogusław Leszczyński 1654.
8. Władysław Leszczyński 24/6, 20/10 1653.

9. M. Nieborowski 12/8 1653.
10. Stanisław Potocki, Hetman, b. d.
11. Janusz Radziwiłł 10/5 1654.
12. Stanisław Sarnowski 30/12 1653.
13. Stanisław Strawieński, chorąży Gostyński 1652.
14. Jan Wielowieyski, star. Biecki b. d.
15. Jan Zamoyski, Bisk. Przemyski 1/7 1654.
16. Nieznany 1/4 1653, 17/7 1654.

Listy do Jana Lipskiego, Bisk. Łuck., Podkancl. kor.

1. Consiliarii Ducatus Teschinensis 1/1 1623.
2. Gaspar Gratiani Princeps Moldaviae 22/2 1620.
3. Georgius Comes de Homona 2/9, 10/11 1619, 2/5 1620.
4. Janusz Radziwiłł 3/11 1618.

Do Pawła Makowskiego

Stanisław Zadorski 15/10 1647.

Do Piotra Małachowskiego, star. Stanisławskiego

Jan Łaszcz 25/3 1634.

Do Tobiasza Małachowskiego opata Paradyskiego, sekretarza król.

1. Cardinalis di S-ta Croce 25/4 1630.
2. Dominico Gettomini 9/11 1629.
3. Giov. Dom. Orsi 9/3 1630 (2).
4. Giov. Batt. Solari 26/9 1629.
5. Cardinalis de Torres 21/10/ 1628; 24/2, 28/4, 12/5, 23/6, 7/10, 10/11, 24/11 1629; 16/3, 3/4, 20/7. 7/9 1630; 30/4 1632.
6. Władysław Konstanty Wituski 12/9, 18/10 1633; 2/1, 22/1, 1/3, 1634; 25/3 1635.

Do Władysława Markowskiego, kan. gnieźn.

Christophorus Rzędkowski 2/8 1652.

Do Karola Montelupiego, kupca krak.

Cardinalis de Torres 17/4 1632.

Do Guilelma Orsettiego kupca krak.

Jan Laskowski 13/19 1649.

Do Jerzego Ossolińskiego, kanclerza kor.

1. Dobiesław Ciekliński, kaszt. Czechowski 20/1 1650.
2. nieznany b. d.

Do Pawła Piaseckiego, opata Mogilskiego, później Biskupa Kamienieckiego.

1. Franciscus Cardinalis de Montealto 1/3 1629.
2. Cardinalis de Torres 6/9 1628; 5/9, 20/10 1629.

Do Lwa Sapiehy Kanclerza Lit.

Jan Hrydzicz, z Moskwy 24/9, 29/9 1609; 25/6, 20/7, 26/7, 2/8, 4/8, 5/8, 13/8, 27/8, 31/8, 7/9, 31/10 1610; 25/7 1611; 17/9, 15/10, 30/11 1615; 25/3 1618; 28/7, 20/9, 27/9. 25/11, 1619; 18/4 1620.

Do Lwa Sapiehy, Wojew. Wileńskiego

Athanasius Georgius (orator Imperatoris Romani) 24/2 1632.

Do Jana Piotra Sapiehy, Star. Uświatskiego

1. Farensbach? b. d.
2. Stanisław Żółkiewski, Hetman kor. 3/8 23/9 1610.
3. Nieznany 18/11 1609, 1 b. d.

Do Stanisława Sapiehy, Ryskiego, Uświatskiego Star.

1. J. Kochowski 28/2 1622.
2. Stanisław Zubczewski 1622

Do Joachima Teteruka

Jan Teteruk 14/6 1649.

Do Macieja Titlewskiego, sekr. król.

Nieznany 12/12 1629.

Do Warteresowicza, ormianina lwowskiego

M. Ostroróg b. d.

Do Jana Wężyka, Arcyb. Gnieźn.

Niccolo Siri, 1630.

Do Wituskiego Wład. Konstantego

Marcyan Wituski b. d.

Do Adama Wojkowskiego

H. Wielowieyski, 6/12 1649.

Do Stanisława Zadorskiego
G. B. 23/1 1649.
Do Władysława Dominika Zasławskiego, ks. na Ostrogu i Zasławiu, Wojew. Sandom.
1. Fridericus Alembek 2/10 1649.
2. Zygmunt Czyżowski, dziekan Płocki 4/1 1654.
3. Bartłomiej Garwoliński b. d.
4. Piotr Gembicki, Bisk. Krak. 2/8 1649.
5. Michał Korybut Wiśniowiecki 22/6 1649.
6. Stanisław Lanckoroński 7/6 1649.
7. Regina Myśliwcowa b. d.
8. Adam Trzemeski 15/7 1649.
9. Marcyan Wituski b. d.
10. Zamoyski 18/6, 27/9 1640.

Papiery te pochodzą niewątpliwie z archiwum Marcyana Wituskiego. (E. Bar.).

363. (Stockh. K. Bibl. Polonica (bez Nru). Rp. pap. XVII w. Fol. kart 240 nienum. i 9 indeksu. Kopie listów i dokumentów głównie z r. 1672, 1673 i 1674 [1])

List do kasztelana Czerniehowskiego z Wołoszczyzny; Marszałka Koronnego do Gdańszczan; Responsum ad Propositionem Episc. Cracoviensis et Palatini Vitepsc. Lovicii factam; Entwurf eingefallener Gedanken über die Beruhigung des Vaterlandes; Schreiben so an den Woywoden von Witepsk; Formula der nach Lowicz hinüber geschickt; List do Nuncyusza od Marsz. Kor. *Epitaphium Libertatis Polonae.* List do Nuncyusza Bonvisio od wojska Kor. Votum des Crohn-Marsch. Sobieski zu dem Consilio bellico. List Wezyra W. do Olszowskiego; Puncta Instrumenti Reconciliationis. List do Karola Szwedzkiego Elektora Brandenburskiego, i odpowiedź; List Króla polskiego do Papieża r. 1673. List Bisk. Krak. do kleru; Elektora Brand. do króla pols.; *Elogium viri optimi in Polonia;* Excerptum e Litteris S. R. M. Sveciae ad me scriptis. List do króla pols. od kanclerza i odpowiedź króla. Wahrhafter Inhalt des Czarischen Schreibens do króla i odpowiedź. Treść listu

[1]) Patrz Nr. 223.

Cara do Sułtana i odpowiedź Wezyra. List króla pols. do księcia Transylwanii i odpowiedź. Uniwersał króla do Województw. List Cara do króla. List W. Kancl. kor. do Kancl. Lit. i odpowiedź. Odpowiedź króla do Cara. List Elektora Br. do króla pols. List Karola szw. do Króla pols. i odpowiedź. Memoriale Regis Pol. in negotio Christinae Reginae Sveciae. List tłumacza Ottomańskiego Panarettiego do kancelaryi król. pols. Elektora Br. do Kr. pol. i do hetmana. Extract z dawnych aktów dotyczących stosunków między Brandenburgią a Polską w w. XIII i XIV. Uniwersał Jana Kazimierza. Rozkaz do wojska Hetmana. List w sprawach Ukrainy. *Inwektywa Michaeli Stulto*[1]. List księcia Transsylw. do Podkanclerzego i odpowiedź. List Cara do Króla P. i odpowiedź. Drugi taki list z odpowiedzią. Mandat Króla do Hetmana. Puncta Desideriorum Wołoszczyzny i Multan. List z Moskwy rezydenta Świderskiego; inny tegoż. Manifestacya ziem pruskich we Lwowie. List Sułtana do Króla. List Marszałka W. K. Sobieskiego do wojska pod Chocimem. Kopie listów dotyczących stosunku między królem szwedzkim a Cesarzem Niem. Dyaryusz Sejmu konwokacyjnego warszawsk. z r. 1674 od 15 stycznia do 22 lutego. Dyaryusz Sejmu elekcyjnego Warszawskiego z r. 1674. Mowa ablegata pols. do króla szwedzk. Testament kr. Michała. List Hetmana do Elekt. Brandenb. Ogłoszenie bezkrólewia. Instrukcya dla Masiniego, dla Opackiego. Projectum a parte suetica. Pismo Marszałka do Sejmu. List rezydenta Świderskiego i inne listy związane z śmiercią Michała. List Cara do zmarłego Króla. List Marszałka Lubomirskiego. Akty związane ze zwołaniem sejmu konwokacyjnego. List do Opackiego ablegata przy dworze Brandenb. Epitaphium dla Michała Korybuta. Pro Principe Daniae et Norvegiae Considerationes. List ks. Neuburskiego do bisk. płockiego i krak. List do Wezyra. Principis Daniae Encomia i liczne inne pisma dotyczące elekcyi nowego króla. Dyaryusz sejmu konwokacyjnego warsz. w r. 1674 15 stycznia do 20 stycznia i od 29 kwietnia do 23 maja. Appendix do dyaryusza z dnia 26 maja do 3 czerwca. Dalej znowu listy i akty z r. 1672: Convocatio exorbitantiarum in nuperis Conuentibus Terrestribus in publicum emissa. List Wezyra do Podkanclerzego. Manifest arcyb. Gnieźn. w spra-

[1] Patrz Nr. 223.

wie sejmu zerwanego. Discursus ad amicum habitus, in quo quid de Abdicatione moderni Regis Poloniae sentiendum sit, exponitur. Responsum ad Manifestationem a Primate Regni... emissam. Exorbitantiae, quas Archiep. Gnesn. et Mareschal. Regni suppremus... S. R. M-ti objiciunt. Uniwersał króla, zwołujący szlachtę na wojnę. Listy do Sułtana i Wezyra. Epitaphium Ducis Longueville. Scriptum Anonymi contra Primatem Regni Pol. de Exorbitantiis. Uniwersał w sprawie poddania się Kamieńca. Listy Króla do Papieża i do Ces. Niem. Dyplom turecki dla województwa podolsk. i dla twierdzy kamienieckiej. Projekt konfederacyi. Puncta Tractatus a 1672. Passio Primatis nostri Nicolai Prażmowski secundum Lublinum 1672. Artykuły Sejmu Grodzieńskiego. Instrukcye na Sejm warsz. 1673. List do Wąsowicza do Arcyb. Gnieźn., od Raczkowskiego do Wąsowicza, do Działyńskiego, kilka uniwersałów i instrukcyi ogólnych. Deliberatio, an Concordia cum Malecontentis iucunda sit. De Conuocatione quid sentiendum et an utilis illa Reipublicae.

Wszystko pisane po łacinie lub po niemiecku, zdaje się przez któregoś z mieszczan gdańskich, który był agentem politycznym króla szwedzkiego; por. list króla do niego pisany. (J. Ł.).

364. (Stockh. K. Bibl., bez sygn.). Pakiet papierów różnych niewiadomego pochodzenia, prawie wyłącznie odpisów, zatytułowany: Strödda handlingar och Uppsatser rörande Polens historia. (Afskrifter), zawiera:

1. Mandatum Regis Sigismundi in Gedano ad apportandum libros luteranos b. d. k. 3 odpis.

2. Sigismundus III Statibus et Ordinibus Regni Bohemiae, Warsaviae, 17 septembris 1618. K 2 odpis.

3. Vladislaus IV Rex Poloniae Christiano IV Regi Daniae, Warsaviae, 27 decembris 1637. K. 2 odpis.

4. Relatio gloriosissimae victoriae Ser. Joannis Casimiri Poloniae et Sueciae Regis de Hano Krimensi rebellibusque Kosacis et foederatis die XXX Mensis Junii A. D. 1651 apud Beresteczko obtentae. K. nl. 6 odpis.

5. Memoire fait a Paris, le 30 Dec. 1735, podp. Ozarowski, prawd. odpis k. nl. 10.

6. Des H. Gen. v. Zülich Relation von dem Königl. Pol-

nischen und Churf. Sächsischen Hofe. 1733. 14. Februarii, Stockholm, odpis k. 18.

7. Bezimienny opis Polski, jej historyi, stosunków (w XVIII. wieku), k. nl. 8.

8. Descriptio Poloniae, wiersz łaciński, XVIII w. k. nl. 1.

9. Pohlnische Cron Competenten (po śm. Jana III.) wiersz niemiecki, 1. k.

10. Nominacya woźnego (z miejscem wolnem na nazwisko) August II, 1697, bez daty, z pieczęcią i podp. Karola Tarły. (E. Bar.).

365. (Biblioteka barona C. C. Bonde w Eriksberg Archiwum zamkowe). Teka: Polen. August II Churfurste och 1697 Konung af Polen (*1670 † 1733).

Zawiera obecnie tylko jeden oryg. dyplomat (po polsku): Augusta II, 28 stycznia 1702. Warszawa: Manifest do Powiatu Kowieńskiego. (L. B.).

366. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg Archiwum zamkowe). Teka: Polen. August III Konung, född 1696, död 1757).

Teka ta zawiera obecnie tylko jeden dokument, pis. w języku niemieckim, in folio:

August, Dresden 14. I. 1735, Patent mianujący »den beym Ploezischen Cuirassierregimente stehenden Obristlieutenant von Drieberg zum Obristen bey der Cavallerie. Anno 1753«. (L. B.).

367. (Stockh. K. Bibl. Pålska Autografer). Konwolut z listami różnego formatu; pochodzi ze zbiorów Engeströma. Zbiór dzieli się na oddziały I. *Pålska Konungara engenhändiga Namnsteckningar och bref.* Są tu pisma:

1) Stefana Batorego z r. 1584.

2) Akt podpisany przez Michała Wiśniowieckiego. Potwierdzenie aktu względem wsi Modrze w województwie Poznańskiem.

3) Akt w sprawie tegoż Modrza podpisany przez Jana Sobieskiego r. 1682.

4) List własnoręczny Jana Sobieskiego w sprawie Cesarza niemieck., zatytułowany: Mon Cousin!

5) Konsens na starostwo Modrze dla Józefa Mycielskiego podpisany przez króla Augusta r. 1713.

6) List Stanisława Leszczyńskiego z Kronstadu r. 1714.

7) Memoar Stanisława Leszczyńskiego dla Wrangla r. 1719.

8) List Stanisława Leszczyńskiego, zawiadamiający kogoś o małżeństwie córki z królem francuskim r. 1725.

9) Królowej Katarzyny (żony Stanisława Leszczyńskiego) do kogoś z krewnych.

10) Konsens dla Karoliny Mycielskiej na starostwo Modrze podpisany przez króla Augusta r. 1737.

11) Takiż konsens Augusta III na toż starostwo dla Ignacego i Rozalii Twardowskich z r. 1757.

12) List Leszczyńskiego do Vellinga z Bender r. 1713.

13) List Leszczyńskiego do króla szwedzkiego r. 1721.

14) List ks. Kazimierza Czartoryskiego z r. 1703.

15) List Wł. Czartoryskiego z r. 1862.

16) Autograf Konstantego Czartoryskiego.

17) » J. Czapskiego.

18) » Anny z Leszczyńskich Jabłonowskiej.

19) » Lizakiewicza.

20) » Stanisława Lubomirskiego z r. 1600.

21) » Ks. Lubomirskiego z r. 1724.

22) » Kazimierza Sapiehy z r. 1707.

23) » z Poniatowskich Tyszkiewiczowej.

24) » Hieronima Radziejowskiego z r. 1651.

25) » J. Sękowskiego.

26) » Lucyana Siemieńskiego.

27) » J. Sierakowskiego.

28) » Tarły, agenta dyplom. ks. Stan. Leszczyńskiego.

29) » Tarnowskiego z r. 1594.

30) » Stanisława Żółkiewskiego z r. 1614.

31) » Akt oczynszowania 2 włościan, podpisany przez Samuela i Zofię Zalińskich w r. 1610 (pergamin) w województwie Pomorskiem.

Autograf Żółkiewskiego: Za konto moy mus pan Wiseolowsky radzca woyenny placic dwa sta 350 zloty rynski do pan Leo Zciołek pułkownik ieszcze restowaz piedziesiat 50

musi do dań na starka wdowa ginka krazcinska w Grodnie dnia 16 Krwtnia 1614

Stan. Zolkiewski. (J. Ł.).

368. (Stockh. K. Bibl. E. S. (CXIII, 1, 11. Ze zbiorów Engeströma).

Rp. Pap. 4° składający się z kilku części w różnym formacie, pisanych między r. 1587 a 1790.

a) Sigismundi Poloniae Regis III litterae ad Imperatorem Ferdinandum III de Betlenii legatione ad status Belgicos unitos intercepta z r. 1626 (kopia).

b) Ordinum Regni Poloniae, nonnullorumque ejus magistratuum de electione Sereniss. Principis Sigismundi tertii Regis ad diversos principes Christianos legationes, epistolae, responsa z r. 1587 (kopia).

1) Ordinum Regni Poloniae ad electum Regem, 2) eorundem Ordinum ad principes electores singulos. Joannis Zamoyski ad Regem, 3) Andreae Tenczyński, Joannis Zamoyski et Nicolai Zebrzydowski ad episcopum Vratislaviensem, 4) Joannis Zamoyski ad Maximilianum Archiducem Austriae, 5) Ordinum Regni ad eundem principem, 6) Maximiliani responsum Joanni Tarło, 7) Ordinum Regni responsum ad principem, 8) Principis Maximiliani ad ordines Regni, 9) Ordinum Regni responsum, 10) Ordinum Regni ad Maximilianum. Wszystkie listy datowane z r. 1587, przepisane późną ręką, Kart 40.

c) Quaedam notata ex Polonia defensa contra Barclaium. Kart 4, wypiski ze Starowolskiego, XVII w.

d) Lettre du Roi de Pologne au Roi de Prusse du 17 Mars 1790, 1 karta, kopia.

e) Lettre du Roi de Prusse au Roi de Pologne le 11 Avril 1790, 4 karty, kopia. (J. Ł.).

369. (Biblioteka barona C. C. Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Teka: Polen. Poniatowski Joseph. Namnkunnig hjelte (= znany bohater). Född 1763, dödd 1813).

Znajduje się tutaj obecnie tylko jeden jedyny list księcia Józefa, a mianowicie z Paryża 20 sierpnia 1811 roku, pisany po francusku do niewiadomej osoby. (L. B.).

370. (Biblioteka w Sjöholm; właściciel (1911) Adam hr. Lewenhaupt, Riksheraldiker etc.).

Według listownej komunikacyi hr. Adama Lewenhaupta, wśród bogatych zbiorów zamku Sjöholm (prowincya Södermanland, 4 kilom. na południ.-zachód od węzłowej stacyi drogi żelaznej: Katrineholm) znajdują się także »autografy«, przeważnie listy, różnych osobistości z Polską najbliższy związek mających. Zanotowano mianowicie nazwiska: Stanisław Leszczyński. — Katarzyna Opalińska. — August II. — August III. — Jakób Sobieski. — Stanisław August Poniatowski. — Aleksander Sobieski. — Ludwik de Biała Bielski, wojew. 1640. — Lubomirski (Jerzy?) — Leszczyński Joannes 1704. — Leszczyńska Anna z Jabłonowskich. — Lubieniecki Stanisław 1660. — Potocki Leon 1795. — Przyjemski Zygmunt 1728. — Radziejowski Michał († 1705). — Sapieha 1707. — Sobieska Marya Charlotta, zam. Turenne. — Świecki 1797. — Wojnarowski Stanisław 1749... i więcej jeszcze nazwisk, częściowo poprzekręcanych przez pisarza, nie znającego polskiego języka i pisowni polskich nazwisk. Z nowszych wymienione są osobistości: Czartoryski Władysław 1862. — Czartoryski Adam 1805. — Generał Klapka 1849. — Kossowski Korwin 1815. — Lasocki Wacław. — Lasocki Krzysztof. — Maliszewski. — Przezdziecki Leon 1862 i kilka jeszcze innych. (L. B.).

b) Rękopisy szwedzkie.

371. (Stockh. K. Bibl., bez numeru (Polonica). Rp. papierowy fol., oprawiony w pergamin z napisem na okładce: Processus contra Laurentium Vandraiden; do takiego napisu na 1 k. dodano rok: 1562. Kart 77, brak końca.

Kopie procesu wszczętego na skutek pretensyj króla polskiego do spadku po handlarzu koni w Neapolu Vandraidzie, który mocno się zadłużył w poselstwie polskiem. (J. Ł.).

372. (Ups. Palmskjöld. Samlingar, Nr. 1: Acta ad historiam Regum Suetiae, T. I. pars 1 (Nr. 27), pars 2 (Nr. 28). Rp. 4°, I. str. 466, II str. 467—976, opr. w $^1/_2$ perg., zawierający odpisy aktów i zbiór druków do czasów Eryka XIV. Zawiera *Polonica:*

T. I. (Nr. 27) p. 317—19. Om Hertigs Johans val, till Konung in Polen 1561, 30 augusti.

T. I. (Nr. 27) p. 335—6. Erik afrader Hert. Johan ifrån Polska alliances a. 1562.

T. I. (Nr. 27) p. 449—53. Erici XIV litterae ad Catharinam Jagellonicam pro obtinenda libertate 1568, 9 novembris.

T. I. (Nr. 27) p. 459—63. Regis Erici ad Catharinam Jagellonicam 1568, 1 martii.

Zresztą rzeczy wyłącznie szwedzkie. (E. Bar.).

373. (Ups. Palmskjöld. Samlingar Nr. 1, 2. Tom VII. (Nr. 29 i 30 nowy). Rp. 4°, opr. w perg., zatytułowany: »Acta ad historiam Johannis III pars 1, 2 (2 vol) pag. 512, i 513—954.

Zawiera odpisy i druki oryginalne, do spraw szwedzkich, wśród których następujące Polonica:

T. I (29) p. 25—47: Om Drottning Catharina Jagellonica; des slägt och barn (genealogia i podobizna grobowca).

T. II (30) p. 535—41. K. Johans bref till de Svenska legaterne i Pohlen 1573 19 maj.

— p. 731—41. Protestatio oratorum Regni Suetiae in Comitiis Poloniae generalibus 1587, 14 augusti, ad acta castr. Varsoviensia ingrossata.

— 741—7 Konung Johans bref till Konung Sigismund, om Dess förhallande emot Påfven 1587 6. novembris.

— 751—61. Konung Johans bref till Kon. Sigismund om Sveriges Wapn 1589 3 martii.

— p. 795—815. Konung Johans bref till Konung Sigismund, om Konungens förlikning med Hertig Carl och Riks Rads onåd a. 1590. 30 januarii. (E. Bar.).

374. (Ups. Nordinska Samlingar). Rp. fol., obejmujący zbiór odpisów różnych aktów, zatytułowany: Acta Varia 1563—1611.

W tem Polonica:

Nr. 1. Genealogia Ser. Catharinae Sueconum Reginae, natae Poloniae Principis; Sigismunds genealogi pa mödernet. 1. k.

Nr. 7. Lasse Westgötes bref till Hert. Carl om Sigismunds ankonft, oryg. 1593.

Nr. 8. Adels privilegier, af Er. Sparre sammandragne och öfvesartvar dade Kon. Sigismundo och hela det Kungl. huset i Stockholm 1593, 20 kart.

Nr. 40 Relation... om Kon. Sigismundi inkomst med krigsfolk och fiendskap emot Hert. Carl. 30 kart.

Nr. 43. Fredsfördrag mellan Sigismund och Karl 29. IX. 1598 (4 karty).

Nr. 45. Hert. Carls skrifvelse till Kon. Sigismund 1 febr. 1599. — Ständernas d-to. — Svenska Ständernas till polska Ständerna, kart 12. (E. Bar.).

375. (Ups. Palmskjöld. Samlingar Nr. 1: Acta ad historiam Suetiae Regum, T. IX, Acta Sigismundi). Rp. 4°, str. 893 opr w $^1/_2$ perg., składający się odpisów i druków odnoszących się do Zygmunta III.

Zawiera:

p. 1. Portret Zygmunta III.

p. 3—26. Genealogia, iudicium Rhetici Doctoris de electione Regum Poloniae 1572.

p. 27. Sigismundi cum contubernio literario correspondentia.

p. 35. Acta synodi 1593 Upsaliae celebrati.

p. 41. Relation om Upsala concilio a. 1593.

p. 75. Berättelse, om hvad sig tilltragit vid Ständers möthe 1593.

p. 81. Berättelse om K. Sigismund herkomst till Sverige 1593.

p. 101. Riksradets betänkande om bulret i Granumcke Kyrkan 22. XI. 1593.

p. 119. Capituli Upsaliensis una cum Congregatione praesbyterorum epistola ad Princ. Carolum 4. dec. 1593.

p. 125. Förklering om Lifländska fegden.

p. 137. K. Johans likprocess ifrån Stockholm till Upsala.

p. 155. Ordningen huruledes K. M. drager afslot i Domkyrkan 1594.

p. 161. Ordning på ambetens utdelning vid K. Sigismund Kröning 1594.

p. 171. Acta coronationis R. Sigismundi 1594 (druk) Warmholtz Nr. 2350.

p. 191. Jacobi Typotii Oratio inauguralis, Stockholmiae 1594 (druk) Warmholtz Nr. 3251.

p. 279. Jacobi Typotii Oratio genethliaca Stockholm. 1594. (druk.).

p. 287. Christophori Varsevicii ad Sigismundum Poloniae et Sveciae Regem Oratio inaugurationis, comitiis habitis Upsaliae Calendis Martiis Anno Domini MDLXXXXIII. Stockholmiae, Typis Guttervitzianis anno 1594. k. nl. 6. Warmholtz Nr. 3252.

p. 299. Christophori Varsevicii Panegyricus ad Sigismundum Poloniae et Sveciae Regem et Magnum Lituaniae Finlandiaeque Ducem. Stockholmiae Impressit Andreas Gutterwitz Anno MDXCIIII druk k. nl. 16.

p. 331. Tornering vid K. Sigismund kröning 1594.

p. 333. Excerpta ex literis Nicolai Rasch de Duce Carolo 6. IV. 1595.

p. 335. Almenneliget Afhandlings Beslut uthi Söderköping Then XXII octobris anno 1595 (druk).

p. 357. Fragment af en histor. berättelse om hvad sig till dragit emellan K. Sigismund och Karl. 1595—6.

p. 459. Hertig Carls Patent inneh. besvar emot K. Sigismund 1596 (druk.).

p. 465. Hertig Carls Patent om oroliga Carl Göstafson 1596 (druk.).

p. 479. Berättelse om Klubbe kriget 1596.

p. 495. Berättelse om den swåra tid i Swerige 1596—1598.

p. 505. Om Hertig Karls krygstogh och säger i Livlandh (wiersze druk.).

p. 507. Rim om Kon. Sigismund (wierszowany pamflet).

p. 515. Presterskapets svar till Hertig Carl på mötet i Arboga 1597.

p. 527. Acta Conventus Arbogiae in februario 1597.

p. 551. Universalis Arbogensium peractionum conclusio V martii 1597 (druk.).

p. 583. Sigismundianorum relatio de obsidione arcis Arbogensis Anno 1597.

p. 595. Rim om Hertig Carl och Stångebroslag 1597 i 1598.

p. 601. Kon. Sigismunds Patent emot Hert. Carl. 1598 (druk. z pieczęcią).

p. 617. Patent ks. Karola przeciw Zygmuntowi 16. I. 1598 (druk.).

p. 619. Acta conventus Upsaliensis 1598, februario.

645. Förening emellan... Carl Hert. Sudermanland och Rijksens Ständer uthis Swerige giordh och oprättet i Wadstena, 27 junii 1598 (druk.).

p. 651. Protestatio Sigismundi III Regis Poloniae et Sveciae contra Carolum Ducem Sudermaniae, 1598, 8 octobris.

659. Kurtzer und warhaftiger bericht, was sich in nechstverschienen Herbst des 1598 Ihars in dem entstandenen Kriegswesen in Königreich Schweden zwischen der Königl. Maiest. und Hertzog Carl F. G. zugetragen 1598 (druk. k. nl. 4).

p. 667. Kurtzer und schlechter, doch warhafftiger Bericht, was sich im nechst verschinen Herbst des 1598 Jahrs in dem entstandenen Krigswesen Schweden zwischen der Königlichen Mayestat etc. und Hertzog Carls Fürstlicher Gnaden zugetragen 1598, 8 k. nl., (druk.).

p. 683. Praelium ad Lincopiam in Suetia commissum.

p. 693. Om Stangebro Slag 1593, 25 septembris.

p. 699. Fredzfördrag emellan then... Sigismundus... och then... Hert. Carl... giordh och uprättet uthi Linköping then 28 septembris 1598.. Stockholm Andr. Gutterwitz. 4 k. nl. (druk.).

p. 707. Hof Cancell. Bergenhielms berättelse om Stangebro Slag.

p. 735. Berättelse om sakernas tillstand i Sverige emellan Sigismund och Karl, Calmar, in octobri 1598.

p. 759. Forewitelser och beskylningar emot Hertig Karl.

p. 775. Relation om thet Poloniska, Ryslanske, Danske Krigz Handlingar, fr. Jaroslaus Silfwerpatron, 1598.

p. 801. Carl Carlsons Bref till Johan Sparre, som Stad Calmar iwergaf 11 decembr. 1598.

p. 805. Joh. Sparres swar till Carl Carlson, Calmar 17 decembr. 1598.

p. 813. C. Carlson till J. Sparre, Skällby, 5 januarii 1599.

p. 823. Excerpta af dhen relation som Ryks Ammirallen Carl Carlson om kriget emellan Sigismund och Karl.

p. 831. Relation och een kort memorial om Konung Sigismundi inkompst medh krygzfolck... af Carl Carlson Gyllenhielm Ammiral.

p. 835. Extract af Arnold Joh. Messenii Historia begrypandes orsakeren till den oenighet... emellan Sigismund och Karl.

p. 855. Forening emellan Sveriges Rijkes Ständer som uthi Jöneköping församblade wore, then 5 febr. Ähr 1599, Stockholm Gutterwitz (druk.).

p. 867. Then Högborne Fürstes... Carls... Försäkring giffwen Rijksens Ständer som Jöneköping 5 febr. 1599. Stockholm Gutterwitz. (druk.).

p. 875. Allmennelige Affhandlings Beslut, aff alle Sweriges Rijkes Ständer... thet förste uthi Stockholm then 24 julii... 1599, thet andre i Linköping, then 19 martii 1600 Stockholm, Gutterwitz (druk.).

Wszystkie rękopiśmienne pozycye odpisywano niewątpliwie w XVIII wieku. (E. Bar).

376. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Pergaments Bref Nr. 259). Karta pergamin. fol. pisana po szwedzku pismem z końca XVI w.

»Anno 1588, d. 25 Februarii, effter den Gamble Calender« (= według starego kalendarza) »Den Konglige Huffudestad i Påland, Krakow« (= z Królewsk. głównego miasta w Polsce, Krakowa). Per Benchtsson (Piotr, syn Benedykta) sprzedaje Christerowi Clausson (»friherre till Aminne«) swoją posiadłość Gimbla w prowincyi szwedzkiej Småland, dokument z 12-ma dobrze zachowanemi pieczęciami. Na odwrocie ręką współczesną: Kjöpebreff oppå een Säthegård Gimbla i Smålandh Nr. 1588. Lit. C. Nr. 12«.

Lubo obcy sprawom polskim ten dokument wart tu zaznaczenia jako jeden z tych bardzo niewielu aktów prawnych w Krakowie po szwedzku spisanych. (L. B.).

377. (Ups. H. 174). Rp. 4°, nienumerowany, pisany w końcu XVI w., opr. w $^1/_2$ skórek stary; na grzbiecie: »Acta sueco-polonica«, zatytułowany: »Acta manu scripta Polono-Moscovitico-Livonico Suetica e Bibliotheca O. Collinij«. Zawiera właściwie »Livonica«, akty do stosunków Inflant z Polską, Szwecyą i Moskwą z lat 1555—1593, przeważnie w niemieckim języku pisane. Wewnątrz oprawiony druk: Wolana

Abscheidt, wormit die Erlauchte... H. Seuerin Bonar gesegnet. Riga, 1589, Nicol. Mollyn. (E. Bar.).

378. (Link. Ms. Historia Nr. 57). Rp. 4°, przeszło tysiąc stronic.

Miscellanea historica ad historiam Sueciae etc., apograf z XVIII w., kopiaryusz różnych aktów z lat 1562—1719 bezładnie i niechronologicznie sporządzony. Tam m. i. odnosi się do Polski, pag. 941—1070: »Ryksråd och Rädderskap begäran till Konung Sigismund 1593 den sista September« (tj. ostatniego września 1593 r.). Dłuższy akt po szwedzku pisany odnoszący się do powołania króla Zygmunta na tron szwedzki. (L. B.).

379. (Stockh. K. Bibl. Hist. pol. bez numeru).

Papierowa kopia, poświadczona urzędownie w r. 1866: Auszug aus einem Originalschreiben des Hoffräuleins Ursula Meierin ueber die letzten Lebenstage und den Tod der Koenigin Anna von Polen an die Mutter derselben, Erzherzogin Maria Witwe des Erzherzog Carl II ddo Warschau 1598, 15 Februar. Dwa arkusze, jeden z kopią tekstu oryginalnego, drugi z przekładem na teraźniejszy język niemiecki. (J. Ł.).

380. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Folio Nr. 5).

Miscellanea z końca XVI-go i z pierwszej połowy XVII w. pochodzące. Znaczny zbiór listów oryginalnych królowej Katarzyny Jagiell. i Jana III-go małżonków, do różnych pisane, dalej Gustawa Adolfa, królowej Krystyny, a wreszcie król. szwedzkiej Maryi Eleonory. Nie bez związku z Polską. M. i. list króla Zygmunta z r. 1594 nadający bar. Krzysztofowi Schenk Tautenburgh przywilej na poszukiwanie i dobywanie kruszców (po szwedzku jak i znaczna część listów wyżej wymienionych). (L. B.).

381. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Pergaments Bref Nr. 261).

Dyplom pergaminowy:

Anno 1594, d. 31 Maij, Slott Stockholm (= zamek Stockh.). Król Zygmunt potwierdza nadania w Inflantach Beacie, wdowie po Janie Wachtmester córce Eryka. (L. B.).

382. (Biblioteka w Wik Sätesgård w Uplandii niedaleko Upsali, własność rodziny hr. v. Essen. Założyciel Grefve Gustaf von Essen, Generalmajor, Öfverhofstallmästare).

Katalog rękopisów tej biblioteki wydany w publikacyi: Historiska Handlingar rörande Skandinaviens historia. T. IV. Stockholm 1864, pag. 353—400. Do Polski odnoszą się dyplomy oryginalne:

Nr. 74. Zygmunt II August, król Polski, nadaje dobra Smilten (w Liflandyi) Janowi Maczkiewiczowi. Datum... (nie odczytane) d. 10 Maij 1569.

Nr. 84. Zygmunt III, Król Polski i Szwecyi, nadaje miastu Ronnenburg w Liflandyi różne wolności i przywileje, a dawne potwierdza. Datum Varsaviae d. 6 Aprilis 1596.

Nr. 85. Zygmunt III, król Polski i Szwecyi, nadaje dobra Serben w Liflandyi doktorowi praw Krzysztofowi Sturcius w uznaniu jego wierności względem polskiej Korony itd. Datum Varsaviae d. 27 Aprilis 1596. (L. B.).

383. (Lund, Hist. Sv: Sigismund [stara: Ms. H. 4°, 25]). Rp. 4°, nl. Tytuł: »Handlingar emellan Konung Sigismund och Svea Rikes Ständer«.

Zawiera:

1) Constitutiones et conditiones, quibus Ser... Princ. Sigismundus... respectu successionis Regni Suetiae tenebitur. (Calmariae 5. IX. 1587).

2) K. Sigismunds försäkring om Lijffland 20. I. 1588.

3) Ridderskapets och adelens försäkring 7. III. 1590 (w sprawie sukcesyi tronu szwedzkiego).

4) K. Sigismunds försäkring gifven Ständerna i Poland Warschau 15. VI. 1593 (asekuracya Król. na sejmie w sprawie powrotu z Szwecyi).

5) Acta coronationis K. Sigismunds... i Upsala 19. II. 1594 (Odpis z współcz. druku).

6) Rijksens rädz, Ridderskaps och menige Adels oration och... begäran till... Sigismundum... anno 1593... 6. IX. (Odpis z druku).

7) Ständernes supplication till Sigismundum om dhe puncter, hwar på dhe begärade blifva för cröningen försäkradhe in Februario 1594.

8) Hertig Carls försäkring, Stockholm 26 januarii 1596. Kopia końca XVI lub pocz. XVII w., różnemi rękami.

Cfr. Svenska Riksdagsakter, t. II. str. 776 nast. (E. Bar.).

384. (Lund, Afdeln. Historiska Samlingar i Dela Gardeiska Arkivet). Rp. 4°, zeszyt o 32 kartach, kopia XVI w. Tytuł: »Konung Sigismund original och kopior«.

1) 1593, 30. XI.: Rådets och adelns oration... till Sigismund.

2) 1594. 19. I: Acta coronationis Konung Sigismund.

3) 1598. Konung Sigismunds fredsförbindelse till Hertig Karl, efter slaget vi Stångebro. (E. Bar.).

385. (Lund, Hist. Sv.: Sigismund [stara: MS. H. 4°, 24]). Rp. 4°, str. 279 (odpis końca XVI lub początku XVII w.).

Tyt.: »Arnoldi Johannis Messenii Historia, begripandes orsakerne till den oenighet, som varit hafver emellan Herr Sigismund III, fordom Konung i Swerige och Påhland och herr Carl kallat den Tijd Hertig till Södermanland, men sedermera den Nijonde af det nampnet Sweriges Konung«. (E. Bar.).

386. (Link. Hist. 4°, 159). Rp. 4° opr. w perg., str. 1141, pisany jedną ręką w XVII w., w języku szwedzkim.

Tyt.: »Om oenigheterna emellan K. Sigismund och dess fadersbroder K. Carl IX«. (E. Bar.).

387. (Stockh. R. Ark., Skokloster-Samlingar, fol. Nr. 123). Rp. fol. opr. w tekt., nl., spisany jedną ręką, po szwedzku.

Tyt.: Historisk Beskrifning af thet, som märckwärdigt förefallit ifrån Högl.: Konung Johans död, som inföll d. 17 novembr. åhr 1592 till sluttet af åhr 160. (E. Bar.).

388. (Ups. E. 339). Rp. fol. k. nl. 31, opr. w perg., pisany jedną ręką w początku XVII w., zatytułowany: »Narratio, quibus artibus Carolus Sudermaniae Dux Regnum Sueciae invaserit et occupavit, Sigismundo III vero ac legitimo haerede et Rege, astu, dolo, vi excluso«. (E. Bar.).

389. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar 4°, 27).

Rp. końca XVI w. i pocz. XVII, zawierający zapisywane w kalendarzu notatki w języku szwedzkim, łacińskim i francuskim — w znacznej części jednak szyfrowane, z lat 1592—1601.

Z rozpatrzenia notatek okazuje się niemal niewątpliwie, że jest to dyaryusz sekretarza Zygmunta III Eryka Brahe, powiernika jego spraw najtajniejszych. (A. B. i E. Bar.).

390. (Ups. Palmskjöld. Samlingar, Nr. 1, T. XI, [nowy 33]). Rp. 4°, str. 541—1062, opr. w półperg., zatytułowany: »Acta ad historiam R. Caroli IX, pars 2; zawiera, prócz rzeczy szwedzkich, także Polonica:

Str. 695—7. Förteckning på dem, som under inbördes kriget emellan K. Sigismund och Hertig Carl i Finland omkommit.

Str. 725. Caroli IX responsoriae ad literas Zamoiski ex castris 19 decembris 1601.

Str. 733. Schedula adiuncta literis Zamoschii ad Princ. Carolum 1602, junio.

Str. 755. Schedula inclusa literis R. Caroli ad Zamoiskium, de duello.

Str. 735—41. Kon. Sigismunds patent emot Carl. 1602, 4 junii (druk.).

Str. 759. Schedula inclusa litteris J. Zamoschii ad Carolum 1602, 22 augusti.

Str. 1017. Nuntius praelii a Chodkieuicio cum Carolo commissi 1605.

Str. 1037. Sanfärdige nye tidender druk. (Warmholtz Nr. 3382) pokój z Polską 1606. (E. Bar.).

391. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Folio Nr. 1).

Miscellanea z końca XVI i XVII w. pochodzące, przeważnie do wewnętrz. hist. Szwecyi się odnoszące. Tam m. i. 1592, November 4. Hogenskild Bjelke, Göstaf Baner, Eryk Sparre, Sten Baner i Thure Bjelke wnoszą suplikę do królowej polskiej (współcz. kopia, po niemiecku).

1608, Julius 4, Kraków. Gottschalk Kasten otrzymuje od króla polskiego Zygmunta list bezpieczeństwa. Oryginał z podpisem króla i pieczęcią. (L. B.).

392. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, 4°, Nr. 110). Zeszyt nieopr. 4. Tyt.: »Sanfärdigt svar pä K. Sigismunds vägnar pä Hertig Carls falskeliga tillmålen 1617«. (E. Bar.).

393. (Link H. 32: fol.). Rp. fol. zawierający minuty i kopie korespondencyi kancelaryi królewskiej, odnoszącej się do spraw szwedzkich.

W związku z Polską są:

Zygmunt III do Stanów szwedzkich 1612.

» do Karola szwedzkiego 2/6 1613, 10/1 1614, 20/4 1615.

Karol szwedzki do Zygmunta III 8/4. 18/9 1613.

Jan Karol Chodkiewicz do Adama Schrafera w sprawie komisyi do Rygi 2/5 1617.

Adam Schrafer do deputatów polskich 26/5 1617.

Akty odnoszące się do komisyi Ryskiej 1617. (E. Bar.).

394. (Ups. Palmskjöld Samlingar Nr. 1, T. XIV [nowy Nr. 36]). Rp. 4°, str. 433—1333 zatytułowany: »Acta ad Historiam Gustavi Adolphi T. I. Zawiera wyłącznie rzeczy szwedzkie, a do Polski tylko:

Str. 1321—5: »Aus Preussen mense Septembri 1622, Colloquium inter Ser. Sueciae Regem, et Ducem Radziwilium. (E. Bar.)

395. (Stockh. K. Bibl. E. S. [B. I, 2, 4 ze zbiorów Engeströma]). Rp. pap. fol. XVII wieku.

Tytuł na okładce: Brefwäxling emellan Svenske och Polske commissarier 1624. Början fella«.

Korespondencya polskich i szwedzkich komisarzy kart 28, w kopii z XVII wieku. (J. Ł.).

396. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg Archiwum zamkowe. Zbiór autografów królów i królowych szwedzkich, mapy ułożone chronologicznie).

Catharina Jagellonica († 1583).

1. D. Annae natae Principi Megapolensi in Livonia, Churlandiae et Semigaliae Duci, Stockholm 7 maii 1569.

Dokument w sprawie pieniężnej (769 talarów) do dworu się odnoszącej, d. d. Stockholm 7 lipca 1579 (po szwedzku).

Sigismundus III.

Trzy dokumenty, z których dwa w sprawach szwedzkich d. d. Warsaw 12 Augusti 1596 i Calmar 9 Augusti 1598, oraz jeden w sprawie polskiej, mianowicie:

Alberto Palatino Rheni ac superioris et inferioris Bauariae Duci... Credentiales pro Alberto Stanislao Radziwiłł, Duce in Ołyka et Nieśwież, Supremo Cancellario M. D. Lithuaniae, quem filio suo Wladislao Sigismundo in Germaniam proficiscenti adiunxit... d. d. Varsaviae 15 maij 1624. Z własnoręcznym podpisem króla i pieczęcią majestatyczną. (A. B.).

397. (Ups. Palmskjöld. Samlingar, Nr. 1, Tom XXI [nowy Nr. 37]), 4°, str. 1335—2028, zatytułowany: Acta ad historiam Gustavi Adolphi Pars III.

Zawiera z polskich rzeczy jedynie:

p. 1613—35. Historica relatio rerum anno 1625 et sequenti hucusque gestarum inter Regna Suetiae et Poloniae (af Ax. Oxenstierna).

1655—67. Anteckningar (zapiski): Slaget vid Stam, Stillestand med Pohlen 1629. (E. Bar.).

398. (Stockh. K. Bibl. E. S. [C, XIII, 1, 9 ze zbiorów Engeströma]). Rp. pap. 4° kart 31.

Na karcie 16: Litterae Loisnicii a. 1631 et 1632 de rebus Polonicis.

Na okładce: Loisnitii Litterae et alia Polonica 1632—32, choć są tu tylko wypisy z niemieckich listów Loisniciusa bez żadnych innych dodatków. (J. Ł.).

399. (Stockh. K. Bibl. E. S. [B—I, 2—13 ze zbiorów Engeströma]) Rp. pap. 4°, K. 13.

Tytuł: Johannis Loccenii: Discursus Primus de causis belli Sueco-Polonici, initiis, origine et progressu et exitu. Mense Novembri inchoatus 1632. (J. Ł.).

400. (Stockh. K. Bibl. E. S. [B. I, 2, 14 ze zbiorów Engeströma]). Rp. 4° XVII wieku.

Tytuł: Johannis Loccenii:

a) Discursus primus de belli Sueco-Polonici causis, processu et exitu, kart 15.

b) Discursus secundus de belli Sveco-Germanici origine, causis, initiis ac progressu kart 22.

c) Quinam authores eloquentiae studiosis... legendi tum [cum] fructu imitandi. (J. Ł.).

401. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar Fol. 28).

Rp. fol. XVII w. oprawiony w żółty pergamin; karty nl. Zawiera różne »Acta Publica« z XVII w.; m. i. na drugiem miejscu:

Tractatus duplex 1° De belli Sveco-Polonici causis, progressu et exitu, 2° de belli Sveco-Germanici origine, causis, initiis et progressu. (Scriptus an. 1636 a Petro I. Aulaevillio). (A. B.).

402. (Ups. Palmskjöld. Samlingar Nr 1, T. XVII [nowy Nr. 39]). Rp. 4°, str. 2785—3474. zatytułowany:

Acta ad historiam Gustavi Adolphi, pars V.

Zawiera z polskich rzeczy jedynie:

p. 3351—3409. Axelii Oxenstierna Annotationes historicae de negotiis inter Suecos et Polonos actis. (E. Bar.).

403. (Link. MS. Historia 73, olim Benzelianus).

Rękopis papierowy 4°, kopiaryusz, w połowie XVII-go wieku sporządzony, przeróżnych listów, aktów i dokumentów, dotyczących Szwecyi i państw ościennych, m. i. także Polski, głównie z czasów wojny 30-to letniej. Wiele aktów jest po szwedzku pisanych, zwłaszcza odnoszących się do królów szwedzkich Jana III-go i Gustawa Adolfa. Kodeks ma kart 292 na *recto* karty każdej (nie do samego końca) starą ręką liczbowanych.

1. Johannes Princeps Haereditarius Regni Sueciae, Dux Finlandiae. Ad Serenissimum Dnum et Principem Sigismundum Augustum Regem Poloniae, M. Ducem Lithu., Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque Dominum et haeredem, Dnum et affinem meum. Serenissime Rex ad S. R. M-tem V. presentes fideles... Johannem Berenhardi, Equit. aur... Secretarios meos... expediri... d. d. Giederoh. 15 octobr. 1562.

2, 3, 4 i 5 podobne pisma tegoż z lat 1567, 1568 i 1569 ze Stockholmu.

fol. 30′ Kopia listu Jana III króla szwedzk. (po szwedzku) do któregoś z dygnitarzów, gdzie wiele o Zygmuncie Auguście, królu polskim, d. d. Stockholm 24 Aprilis 1570.

fol. 34 i nast., ten sam Jan III odpisy listów do nieznajomej osoby, datowanych ze Stockholmu lub z Upsali 6, 12, 17, 19-go czerwca i t. d. wszystkie z r. 1570, gdzie wiele mówi o żonie swej Katarzynie Jagiellonce, o sprawach politycznych polskich i moskiewskich.

fol. 53′—54, Nr. 62: Johannis Regis Edictum de bonis haereditariis Conjugis Suae Catharinae Jagell. Dat. in arce nostra Arosiensi (= Westerås) XII. Maii A. 1584. Daje król wszelkie pełnomocnictwo do ewent. swych praw, zapisów, spadków itp. Annie Jagiellonce »Reginae Poloniae... affini et sorori Nostrae«.

fol. 85—92′: Constitutiones et Conditiones, quibus Ser-mus et Pot-mus Princeps D. Sigismundus D. g. Rex Poloniae... respectu successionis regni Sueciae tenebitur. Quae tamdiu suum vigorem habebunt, quoadusque hae duo regna Suecia et Polonia sub unius Regis imperio futura sunt... Datum Calmariae V. Septembris M. DLXXXVII (podpis) Joannes Rex S. | Sigismundus Electus Rex Pol.

fol. 122′ nº 89, 124′ nº 90, 126, 129′, 131′ listy (w odpisach) króla Zygmunta III-go (po szwedzku) do Arvida Ericsson'a *(Stålarm)* i do innych obywateli szwedzkich, z Warszawy 14 Nov., 30 Sept., 22 Nov. 11 i 12 Dec. 1597.

Bliższą ich osnowę podaje dziełko: Linköpings Bibliotheks Handlingar, T. II, Linköping 1795, pag. 61—62, nº 89—93.

fol. 185—187′: Federici Gersko ex deversorio (sic!) d. 15 Januarii 1631 (oryg. w Riks-Arkivet), relacye o sprawach rosyjskich, szwedzkich i polskich.

fol. 204 seq. Listy łacińskie i szwedzkie, częścią szyfrowane różnych osób do Kanclerza Axela Oxestjerny (m. i. L. Hojerus, Szwed, z Brunsbergi 27/4 1631; Elbingae ex reditu Dantiscano 20 Junij 1632; Ex loco noto 25/10 1634; ex loco solito 27/6 1638 itd. itd.) także z Polską związek mające. Przy wielu z nich (ale nie przy wszystkich) dopisała ręka XIX w.: »Origin. i Riksarkivet«. (A. B.).

404. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Folio Nr. 109).

Tytuł foliantu: Miscellanea. Zbiór najróżniejszych aktów, listów, pism, prawie wyłącznie do historyi szwedzkiej (i polskiej) się odnoszących z końca XVI-go i pierwszej połowy XVII-go wieku. M. i. znajdują się tu oryginalne listy Gustawa Adolfa i królowej Krystyny. Zaraz na początku tego (nieliczbowanego) foliantu znajduje się oryg. list (niemiecki) Jana Vischera »d. d. Lübeck Montags nach Johannes Bapt. A. (15)75«, do barona Hogenskild Bielke'go z posyłką listu (z Italii) dla królowej Katarzyny »... meyner gnedige Kunigin...«, tudzież list (szwedzki) króla Zygmunta III-go do księcia Karola w sprawie powrotu do kraju, jakoteż wysłania bar. Thure Bielke i Olofa Swerkilsson'a na walny sejm do Polski, z Warszawy 25 marca 1593 r. (Odpis współczesny). W ciągu dalszym, pomiędzy pismami bardzo różnej treści do historyi szwedzkiej się odnoszącemi, orygin. list łaciński Piotra Gembickiego »Epus Premisliensis ac Cancellar. Regni«, pisany do Piotra Brahego (»gubernator generalis«) z Warszawy d. 13 Decembris A. 1640. Wolumin zawiera nadto różne akty i dokumenty począwszy od końca XIV w. w odpisach późniejszych, ale już tylko wyłącznie do historyi szwedzkiej się odnoszące. (L. B.).

405. (Stockh. K. Bibl. E. S. [B. I, 2, 27 ze zbiorów Engeströma]) Rp. pap. 4°.

Tytuł: Consultatio de Bello Polonico kart 38.

Na odwrocie karty 1 dopisano: Denna consultation är hållen under drottning Kristinas tid och troligen 1652 eller 1652. A. Fryxell. (J. Ł.).

406. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Folio 169—176, 193, 197—199). Obejmują papiery po marszałku Koronnym (Riksmarskalken) Gustawie Hornie, z lat 1625—1657.

Do Polski odnoszą się:

Fol. 170. okolo połowy tomu:

List Ro. Duglassa d. Casimir von Crakow 11/X 1655 z dopiskiem Jakóba Retze(?) d. Bobrownik eine Meile von Tarnow $\frac{10}{20}$ octobris 1555.

List Magnusa Gabryela de la Gardie oraz Lars'a Fleminga, zu Poßvoly 7 resp. 18 septembris 1655.

List Magnusa Gabryela de la Gardie, d. Wilno 10 Septem. 1655.

Fol. 171 około $^3/_4$ tomu wprawiony druk ulotny:

»NOS MAGNI DV- || CATVS LITHVANIAE || PROCERES & ORDINES || Vniversis & singulis || has inspecturis & lecturis...« (poddanie się Karolowi Gustawovi); na końcu: »Datum Keidani, d. Octobr. Anno 1655. L. S. (4 kartki, stron liczb. 6; in 8°).

Fol. 172. blizko początku:

»Instructio Reuerendissimo Illustrissimo, Magnificis, Generosis & Spectabilibus Dnis Legatis ex hoc conventu ordinario pro festo S. Michaelis Archangeli Thorunij celebratis (!) ad S. R. M^{tem} Warsaviam deputatis, data a Statibus & Ordinibus Terrarum Prussiae die 29 Septembr. Anno 1628«. (Odpis przesłany Hornowi).

Ibidem koło połowy tomu:

3 listy Magnusa Gabryela de la Gardie: 1) zu Posswol 18/IX 1655, 2) d. Violona (!) 21/X 1655, 3) d. Wierswolowa (!) 3/XI 1655.

Fol. 175 około $^2/_3$ woluminu wprawiony druk ulotny:

Relation ||| Was seither Ihrer Königl. || Maytt. Abreise von dero Armeè, und son. || derlich wegen der glücklichen action, eine Meil von || Gnesen, mit dem Feind vorgangen, extrahirt auß dem an Ihre || Königl. Maytt von Ihrer Hoch-Fürstl. Durchl. abgelassenen || Schreiben, de Dato, auß dem Hauptquartier || Wzesnia, den 29 Aprilis, Anno || 1656. (2 nlb. karty, druk gocki).

Ibidem przy końcu tomu:

a) Copia. Des Herrn Brzostowski, Referendarii, Königl. Polnischen plenipotentiarii in der Vilda (!) an den Herrn Woiwoden Korff den 16 8^{bris} Anni currentis auß der Vilda (!) abgegangenen Brieffes«. (1 Karta).

b) »Extract eines Schreibens auß Königsberg sub dato 28 8^{bris}«. (1 karta).

c) Niemiecki odpis bez tytułu odnoszący się do spraw polskich (2 karty).

Fol. 198^a sub litera S.

1) List Lwa Sapiehy wojew. wileńsk. do Horna d. d. Bousk (?) 13. XI (?) 1628.

2) Minuta odpowiedzi Horna d. Wolmariae 7. XII stylo veteri 1628.

3) List Lwa Sapiehy d. Bousk (?) 16. XII. 1628.

4) » » » » » 22. XII. 1628.

5) List Samuela de Drucko Sokolińskiego, podwojew. Smoleńskiego do Wrangla 20. XI. 1628. Cała ta łacińska korespondencya odnosi się do zawarcia 3 miesięcznego rozejmu. (A. B.).

407. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Folio Nr. 71). Tytuł całego foliantu: Grefve Carl Gustaf Wrangel, Riks Marskalk, Brefvexling med Utländske.

Pomiędzy wielu rzeczami odnoszącemi się do wydarzeń polit. w r. 1655: *a)* list (orygin.) kasztelana Stefana Czarnieckiego do Wrangla »Datae in castris Regiis d. 23 Junii 1656«, *b)* kilka orygin. listów Hieronima Radziejowskiego do Wrangla: *a.* List R-go d. d. Peckau im Hauptquartier bey Konin d. $\frac{15}{25}$ Augusti 1655. *b.* d. d. Warszawa d. 9 Martii styli novi, A. 1656. *c.* Tenże, d. d. Elbing, die 29 Aprilis 1656. *d.* Tenże, d. d. Marienburg d. $\frac{5}{15}$ Maij 1656, nadto *e)* dwie oryginalne minuty listów Wrangla do Radziejowskiego. (L. B.).

408. (Ups. Palmskjöld. Samlingar Nr. 1, T. XXII (nowy Nr. 44). Rp. 4°, str. 786, zatytułowany:

Acta ad historiam Regis Caroli Gustavi Pars II.

Zawiera Polonica:

p. 89. Öfver Carl Gustafs lyckelige frångang uthi Polen åhr 1657.

374 druk: Relation hwad... actionen af Gnesen 29. IV. 1656. Kleming Krig str. 133.

377 druk.: Relation oder warh. Bericht wie es wider Polen 31. VI. 1656 vor Warschau Kleming, Krig. 137.

385 druk.: Gründliche und warhaft. Relation von der Belagerung Riga, 22 Aug. 1656. Kleming, Krig, 140.

474 druk.: Relation... sedan Kon. M. till Sverige paserade Weichsel. 29. XII. 1656, Kleming Krig 143.

449 druk.: Glaubwürdige Continuation aus dem Kgl. Polnischen Lager Bronowic unter Krakau 27 und 28 julii 1657, Estr. XIV. 393. (E. Bar.).

409. Biblioteka barona C. C. Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Teka: Johan Casimir Konung, (född 1609, död 1671).

Zawiera:

1. Król Jan Kazimierz à Son Altesse le Duc de Brandenburg, d. d. Prodszynsk, 20 Augusti 1652, list francuski z podpisem: Votre très affectionné Cousin Jean Casimir R. P.« Oryginał, resztki pieczątki.

2. Oryginał umowy zawarcia rozejmu w ciągu wojny pomiędzy polską a szwedzką załogą («praesidium«) miasta Torunia »de armistitiis et indutiis« z wyliczeniem warunków »Datum in Castris die decima octava Decembri styli novi A. D. 1658«, podpis własnoręczny: »Joannes Casimirus Rex«, z małą król. pieczątką w laku czerwonym.

3. Oryginał takiego samego jak wyżej pod Nrem 2 aktu wydanego, jednak w cztery dni później. Datum in Castris die 22 Decembris styli novi A. D. 1658, z pewnemi jednak od tamtego różnicami. Podpis własnoręczny: Johannes Casimirus Rex, tudzież pieczątka jak wyżej. (L. B.).

410. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Folio Nr. 38). Listy od różnych, wyłącznie oryginały, do Piotra (Per) Abrahamsson Brahe'go, cześnika Koronnego *(Riks Drotzet)*, z początkiem 2-giej połowy XVII-go wieku pisane. Karty tego grubego foliantu nieliczbowane. M. i.:

Ludovicus de Biała Bielski, Moldaviae ablegatus a. 1659 adresowany do Gothenburga, z dołączonym na trzech kartach memoryałem o rzekomym ucisku dyssydentów w Polsce (w $^1/_3$ części foljantu). W ciągu dalszym znajdujemy pięć oryginalnych listów Hieronima Radziejowskiego do Brahego pisanych: *a.* s. l. et a., krótki »...nihil sine suo iussu ac voluntate aggressurus. Cui me interim cum humillimis meis obsequiis quam diligentissime commendo ac remaneo Excellentiae Vestrae humillimus servus Hieronymus Radzieiowski«. — *b.* s. l. et a., list dłuższy, m. i. prosi o pieniężne »subsidium quinque vel quatuor adminus millia Imperialium«, donosi, że ma zamiar niebawem wyruszyć w drogę. Zakończenie podobne jak w poprzednim liście. Na odwrocie ręką Brahe'go (po szwedzku): »ifrån Pålinska Cantzlaren p. Ståckholm den 5 Septembris 1660«. — *c.* List (in 4°) d. d. Hamburgi 20 octobris 1660. Tu m. i. pisze: »Paro iter in Poloniam iam de clementia ac benignitate mei Regis plus quam certus...« i znowu o pieniądze się doprasza. Zakończenie

tak samo pokorne jak wyżej: »...Excellentiae Vestrae unus amicus et obsequentissimus servitor Hieronym. Radzieiowski«. Adres: Illmo et Excelmo Dno. D. Petro Comiti Brahe, Regni Sueciae supremo Dapifero«. *d.* List tegoż do tegoż d. d. Hamburgi 31 octobris 1660, równie uniżony. Posyła owego agenta i sollicitatora, »latorem presentium... Nova ex Polonia lator literarum Excellentiae Vestrae communicabit«. Następnie bezpośrednio podpisany przez Radziejowskiego, ale obcą ręką pisany po niemiecku: »Memorial. Durchlauchtigster und Grossmächtigster gnädigster König«, suplika do króla szwedzkiego o zwrot różnych jakoby należytości pieniężnych znaczniejszej wysokości, poniesionych przezeń różnych wydatków, zagrabionej mu, rzekomo przez jakiegoś pana *Cojet* »wehrend meiner Gefangenschafft« kwoty 5659 Rikstalerów, prośba bardzo uniżona. — d. d. Hamburg 12 Novembris 1660, z podpisem »unterthanig gehorsamster Diener Hieron. Radzieiowsky«. — *e.* Piąty list tegoż do tegoż, długi, bo aż 8 str. fol. mający, s. l. et a., pisany z więzienia szwedzkiego, użala się bowiem na złe z nim obchodzenie się dozorcy więzień »...Praefectus custodiae plus quam barbarus, ut alia taceam...«, prosi o wstawienie się za nim do króla szwedzkiego, ażeby był wypuszczony na wolność, o zwrot zagrabionych mu pieniędzy i cennych ruchomości itp. (L. B.).

411. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar Fol. 209).

Plik różnych »Miscellaneów« z w. XVII w odpisach. Do Polski odnoszą się:

1) Propositio Legationis Polonicae, Propositio ex parte Legationis Caesareae oraz Propositio Legationis Electoralis w sprawie pokoju z Szwecyą (w r. 1660?).

2) Krótki zarys historyi Inflant (»Livonia ab antiquo gens inculta, nullo certe capite regebatur...«) (A. B.).

412. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Quarto Nr. 10).

Tytuł: Grefve Carl Gustaf Wrangel, Riks-Marskalk, Bref ifrån: Kongliga och Furstliga Personer, Svenska Herrar, Fruntimmer, Utländningar, Diplomatiska och Kanzlie-Embetsmän. Wolumin nieliczbowany, zawierający korespondencyę (orygin.). C. G. Wrangla z drugiej połowy XVII w.

M. i. w pierwszej czwartej części kwartantu: list (orygin.) francuski Bogusława Radziwiłła do hr. Wrangla d. d. Königsberg 28 octobris 1656, dalej tenże do tegoż d. d. Labiau le 9 Februar 1657 (Wrangel zanotował datę otrzymania listu 9 Februar.). Obydwa te listy pisane ręką obcą, a tylko podpis Radziwiłła jest na nich własnoręczny. Trzeci list (francuski), tenże do tegoż »d. d. Berlin le 4 juin.«, cały autograf Bogusława.

W ciągu dalszym, nieco przed połową woluminu znajduje się orygin. list (francuski) Hieronima Radziejowskiego do Wrangla d. d. Sztockholm (sic!) gli 14 du Julet (sic!), s. a., z zakończeniem »...à V. Excellence le très humble et très obeissant serviteur Jerome Radzieiowski«. Ręką Wrangla dopisane: »Praesentat. Wrangelburgh. d. 31 Julij«. Drugi list tegoż do tegoż, również francuski d. d. De Lubec 13 octobris 1660. Adres Mr Gustave Wrangel, Grand Amiral de Suède... à Stockholm, pod czem ręką Wrangla dopisane: Praesent. Stockholm d. 25 octobris«. W dalszym ciągu woluminu znajdują się liczne listy szyfrowane pisane do Wrangla przez różnych w latach najbliższych po r. 1662. (L. B).

413. (Biblioteka barona C. C. Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Teka: Brefräxling af Bengt Oxenstierna).

Do spraw polskich odnoszą się tylko dwa listy do Oxenstierny pisane:

1. Wladislaus Wilczkowski, Capitaneus Zwinogrodensis mpp. Datum in civitate Mińsko d. 8 Decembris A. D. 1655, zaś na adresie: Illmo et Excellmo Dno Dno Sacrae Regiae Maiestatis Regnique Sueciae Senatori et Consiliario Dno Benedicto Oxenstiernae, Comiti in Kexsholm et Wasa, Libero Baroni in Morbij, Dynasto in Lindsholm, Rosersberg... Domino meo observantissimo pateant, z pieczątką herbową (wieniec przewiązany wstęgą, Nałęcz?). Wstawia się za Krzysztofem Suffczyńskim, Samuelem Rudzińskim i za innymi jeszcze z pośród szlachty litewskiej, oraz ofiarowuje własne usługi. Wymieniony kilkakrotnie Potocki »Supremus Exercituum Dux«.

2. Joannes de Mierzen Mierzenski, Marschalcus Districtus Vilcomiriensis, do tegoż Benedykta Oxenstjerny, d. d. Wasilkoviae 10 Martii 1664. Dopomina się natarczywie o jakieś resty-

tucye i podpisuje się: »Vestrae Illustrissimae Excellentiae amicus benevolus ad officia paratus Joannes de Mierzeń Mierzeński, Marschalcus Districtus Vilkomiriensis«. (L. B.).

414. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar Fol. Nr. 5). Rp. pap. XVII w., str. 152, oprawa w żółty pergamin. Korespondencya królowej Eleonory z zagranicznymi dworami (1660—1668) w współczesnym odpisie.

pp. 35 i 36. Dwa listy »a la Reyne de Pologne pour M. le Prince Radzivil« 26/XI i 25(!)/XI. 1664. p. 116. Trzeci »a la Reyne de Pologne« 22/V. 1667. (A. B.).

415. (Ups. Palmskjöld. Samlingar, Nr. 1, T. XXIV, [nowy 46]). Rp. 4°, str. 997, zatytułowany: Acta ad historiam R. Caroli XI, pars II. Zawiera Polonica:

Str. 332—362. Anteckningar: Gr. Totts intåg i Warschau 1669, solenniteter på Konungs födelse tåg. 1670. (E. Bar.).

416. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar. Fol. Nr. 57).

Tytuł tomu: Grefve Carl Gustaf Wrangel, Riks-Marskalk, Brefvexling med. Kongliga och furstеliga personer (Korespondencya hr. Karola Gustawa Wrangla), oryginalne listy lub minuty listów z XVII w.

Nr. 23 (dział): C. G. Wrangel Correspondance med Polska Riks Marskalken Furst Georg Lubomirski 1666.

a. List Lubomirskiego do Wrangla: d. d. Vratislaviae 6 Martii styli novi 1666. Adres: »A Monseygneur M^r. le Grand Connestable de sa Maiesté et des Royaumes de Suède«.

b. Odpowiedź Wrangla w minucie: Dabantur Stadoe 4 Iduum Martii (= 12 Martii) 1666.

c. List (łaciński) Lubomirskiego d. d. Vratislaviae 14 Septembris 1666.

d. Minuta (orygin.) odpowiedzi Wrangla d. d. Stadoe $\frac{28}{15}$ Septembris 1666.

e. List Lubomirskiego: d. d. Vratislavia le 17 Decembr. 1666 (po włosku).

f. Minuta odpowiedzi Wrangla: d. d. Stadoe 20 Decembris 1666 (po łacinie).

Bezpośrednio po tem w tym samym foliancie:

Nr. 24 (dział): C. G. Wrangel, Correspondance med fürst Bogislav Radzivil Hertig af Birze (*1620 + 1669). Oryginały.

a. Radziwiłł do Wrangla d. d. Königsberg 21 Septembr. 1657, po francusku (Wrangel zanotował datę doręczenia mu tego listu 14 octobris, w obozie).

b. Minuta odpowiedzi Wrangla na ten list d. d. au camp, devant Friederichsodde le 16 de Septembre 1657.

c. Druga minuta tego samego, À Monsieur de Coritzki Pressdorff, le 8 Septembre 1657.

d. List Bogusława Radziwiłła do Wrangla d. d. Rogow le $\frac{23}{13}$ Martij 1656.

e. List tegoż: à Mr de Malbourg le 17 de Maii (1656?).

f. Minuta listu Wrangla do Radziwiłła d. d. Fravenbourg $\frac{\text{23 Octob.}}{\text{2 Novemb.}}$ 1656. Nadto dwa inne jeszcze listy Radziwiłła z minutami odpowiedzi, dalej minuta odpowiedzi d. d. Wolgast le 29 Decembre 1656, a wreszcie jeszcze jedna minuta bez daty (początek 1657).

W dziale następnym tj. 25-tym tego samego woluminu pod tytuł.: C. G. Wrangel. Concepter of Bref till åtskilliga utländska fursteliga Personer (= Koncepty listów do różnych zagranicznych książęcych osobistości), znajduje się m. i. minuta listu Wrangla z notą: »Au M^{r} le Gran Conestable Sobieski. Stockholm le 9 de Juliet (sic!) 1671«. (L. B.).

417. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Fol. Nr. 65). Tytuł: Grefve Carl Gustaf Wrangel, Riks-Marskalk. Brefvexling med Kanzlie Embetsmän, Diplomater och Avise-skrifvare (Korespondencya Wrangla z urzędnikami kancelaryi, dyplomatami i agentami). Foliant wielkich rozmiarów, w małej tylko części paginowany, przyczem paginacya dwukrotnie została zmylona. Począwszy od pag. 277 znajdują się listy i relacye Dörflera, szwedzkiego rezydenta w Warszawie w latach 1669 i nast., pisane po niemiecku; alegaty do relacyi jego zwykle po łacinie. Zbiór ten jest nieuporządkowany chronologicznie. Są te relacye z datami: Warschau $\frac{16}{26}$ Julij 1669. Warschau 19 Julii A. 1669 (z dodatkiem dłuższej, obcej relacyi o sprawach polskich). Wszystkie relacye Dörflera są datowane z Warszawy. — $\frac{\text{30 Julii}}{\text{9 Augusti}}$ 1670 (długa relacya, z alegatem: Inhalt des Sendomirischen Laudi so auf dem Landtage zu Opatow die

29 Julii 1670 geschlossen worden, 3 str., po niemiecku). — Articuli Instructionis Palatinatus Sandomiriensis die 29 Julii A. 1670 in Conventu Opatoviensi congregati (8 str.), gdzie na końcu: »Datum Opatoviae ut supra. Nuncii Palatinatus Sendomiriensis: Stanislaus Comes in Wisznice et Jarosław Lubomirski Subdapifer Regni, Capitaneus Scepusiensis. Petrus Kochanowski, Capitaneus Radomiensis, Incisor Reginalis Maiestatis. Joannes Nicolaus Lanckoroński, Capitaneus Korczynensis. Martinus in Dembice Dębicki, Vexillifer Sendomirien. Alexander Dux in Ostrog et Zasław, Comes in Tarnow. Hieronymus Michael in Komorniki Komornicki«.

Pag. 278 (pomylonej paginacyi): Literae ab Illmo Dno Regni Cancellario ad Wezyrum Tartarorum. Dabantur Varsaviae 20 Julii 1669 (podpis). Illustritati (sic!) Vestrae Amicus benevolus Joannes Comes de Leszno Lesczyński, Supremus Regni Cancellarius, Generalis Maioris Poloniae, Mariaeburg. Capitaneus«. Odpis współczesny.

Następują znowu relacye P. Dörflera, wszystkie z Warszawy: d. d. $\frac{6}{16}$ Augusti 1670. $\frac{15}{25}$ Augusti 1670. 23 Julii (sic!) 1670. Kilka bez dat takich pism. 2 Junii styli novi A. 1674. 2 Nov. st. novi 1674. $\frac{13}{23}$ Novembr. 1674. $\frac{20}{30}$ Novembr. 1674. $\frac{4}{14}$ Decembr. 1674, oraz trzy minuty listów Wrangla do Dörfflera z tego samego czasu.

Bezpośrednio potem następuje uniwersał (w niemieckiem tłómaczeniu współcz.): Vniuersal Schreiben des Königs in Pohlen an die Reussische Woywodschaft wegen der Feldflüchtigen Soldatesque. Johannes von Gottes Gnaden König zu Pohlen etc. d. d. Geschehen im Lager unter G... d. 23 Novembris A° 1674 Joannes Rex. Franciscus Gałecki.

Następują potem współczesne relacye polityczne Jana Kock'a szwedzkiego rezydenta w Gdańsku, z lat 1655 i 1656. (Są one niemal dokładnie w pośrodku tego olbrzymiego, niepaginowanego foliantu). Pisane po niemiecku, wszystkie niemal są z Gdańska: 1655 9 Januarii, 21 Aprilis, 26 Aprilis, 28 Aprilis, Maii 6, 12, 19, 26, Junii 2, 12, 19, 26, Julii 7 itd. (przynajmniej raz w tygodniu), $\frac{15}{25}$ Maii 1656 z Elbląga, to samo 29 Maii i 5 Junii 1656. Przyłączone są liczne (kilkanaście) minuty własnoręczne listów Wrangla z odpowiedziami do rezydenta Jana

Kocka. Relacye tego ostatniego są liczne, bardzo szczegółowe i wydają się dość ważne [1]).

Pod sam koniec woluminu są dwie obszerne relacye polityczne B. Wolfsberga, szwedzkiego rezydenta w Prusiech, mianowicie d. d. Labiau (Lobiau?) $\frac{8}{18}$ Decembris 1656 (z kilku alegatami współczesnymi), tudzież d. d. Königsberg 22 Januarii 1657. Po nich, aż do końca woluminu są już tylko minuty (orygin.) listów Wrangla z tego samego czasu, pisanych do różnych znaczących osobistości. (L. B.).

418. (Stockh. R. Ark. Skokloster-Samlingar, Fol. Nr. 66). Tytuł foliantu: Grefve Carl Gustaf Wrangel Riks Marskalk. Brefvexling med Kanzlie Embetsmän, Diplomater och Aviseskrifvare. Bihang (= Dodatek, cf. Nr. 417). M. i. zawiera: Puncten zwischen Ihr. Zaarischen Mayestät und Ihr. Königl. Mayestät zu Pohlen 1667. Diarium sub tempus electionis novi Regis Poloniae 1669. Polnische Nouvellen 1669 (o elekcyi króla). Relacye z Gdańska 1653. Relacye z obozu szwedzkiego pod Warszawą w r. 1655. Tutaj także korespondencya Mr de Lisola, minuty listów do niego pisanych.

W drugiej połowie tego foliantu mieści się: Diarius sub tempus Electionis novi Principis Regis Poloniae 1669, z datami 2-da Maii, 3-tia Maii, itd. aż do 31 maja (8 kart ścisłego pisma). Dalej są tu autografy króla Karola Gustawa z r. 1656 i nast., liczne anonimowe akty odnoszące się do wojny z Polską, relacye, komunikaty, minuty listów itp., w znacznej części po niemiecku pisane. Także i do ówczesnych spraw religijnych, a zwłaszcza do preliminaryów pokoju Oliwskiego znajduje się tu obfity materyał (z lat 1658 i 1659) [2]).

---

[1]) Depesze, zawarte w tym woluminie są, tylko drobnym fragmentem ogromnego zasobu depesz Jana Kocka, Gdańszczanina, wysyłanych z Polski do Szwecyi. Cały ten zasób znajduje się w Stockh. R-Ark. dziale Diplomatica. Znajdują się tam a) depesze agenta Pawła Pelsa z l. 1649—1655 (1 fasc.), b) Jana Kocka z l. 1650—1656 (2 fasc.), c) Antoniego Cuypera 1661—1686 (4 fasc.), d) Piotra Cuypera 1689—1704 (4 fasc.). Są to materyały niesłychanej wartości, gdyż zawierają obszerne relacye o wszystkiem, co się w Polsce działo, nawet o najtajniejszych sprawach. (E. Bar.).

[2]) Są to również tylko drobne fragmenty. Główny, a wprost olbrzymi materyał do wojny i traktatów oliwskich znajduje się w Stockh. R. Ark.

W ciągu dalszym pod zbiorowym tytułem: »Polnische Nouvellen« różne akty i pisma odnoszące się do elekcyi króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego. M. i. znajduje się tu list Jana Kazimierza do świeżo wybranego króla Michała, s. l. et. a., ale zaraz po dokonanej elekcyi, po łacinie. Współczesna kopia z podpisem: Bonus Frater Joannes Casimirus Rex, a z adresem: Ser^{mo} Principi Domino Michaeli Electo Regi Poloniae et M. Duci Lith. etc. Filio et Fratri Charissimo, z gratulacyami wyboru.

Następnie: Extractum declarationis Regiae in negotio Pacis Poloniae, datae Dno de Lombres, Christianissimi Regis Legato in Castris Ottersloff ad Haffniam Mense Augusto 1658 (7 str. po łacinie i po niemiecku; odpis współczesny). Kilka kart dalej p. t.: Ex libris Thesauri Regii Regnique Poloniae extracta Specificatio. Villae Regis Poloniae, Capitaneatus ac Nobilium sunt 90000. Episcoporum et Capitulorum 100530. Plebanorum, Monachorum et Jesuitarum 60553... itd., zestawienia dla statystyki ówczesnych stosunków wewnętrznych mające pewną wartość. Copia litterarum ad Rmum Episcopum Varmiensem, z podpisem: M. Palbitzky S. R. M^{tis} Sueciae Extraord. et Plenipotent. Ablegatus et Pomeraniae Regiae praeses. S. l. et a., odpis współczesny.

W dalszym ciągu, na 66-tem miejscu, pod wspólnym tytułem: *Miscellanea*, umieszczone są różności, mechanicznie tylko

---

Diplomatica III: Polonica, oddz. I, Handlingar angående Svenska Beskickningar till Polen:

a) Kommisarierne vid underhandlingen i Lübeck... bref till. Kongl Maj. 1651—1653.

b) Densammes concepter.

c) Kongl. Maj. instructioner till densamme.

d) Handlingar angående samma beskickning.

e) Kommisarierne vid underhandlingen i Preussen (traktaten i Oliva)... bref till Kongl. Maj. 1658—1660 (2 fasc.).

f) Densammes concepter 1658—1660.

g) Kongl. Maj. instructioner och bref 1658—1660.

h) Densammes brefvexling 1658—1660 (4 fasc.).

i) » handlingar 1659—1660 (3 fasc.).

h) Protokoll (koncept) vid underhandling 1659—1660 (2 fasc.).

i) » czystopis tegoż.

k) Legaten Sten Bjelke bref till Kongl. Maj. 1661.

l) Diarium, protokoll, ang. samma beskickning 1661.

Cały ten materyał obejmuje razem 20 wielkich fascykułów. (E. Bar.).

spojone, lubo z tych samych czasów pochodzące. Najpierw są różne akty m. i. do Bremy się odnoszące, akt »doctores et professores Jurid. facultatis illustris gymnasii Bremensis«, oryginał opatrzony pieczęcią, z prawnym wywodem praw i przywilejów, nadań itp. tego gimnazyum, po czem następują różne relacye polit. do rządu szwedzkiego (przeważnie oryginały), m. i.: Aus Dantzigk d. 8 Januarii a° 1653. Aus Crakaw d. 16 Decembris A° 1655 (relacya współczesna na $2^1/_2$ str.). Relation aus dem Königl. Schwedischen Feldlager bei Warsaw und dem Hauptquartier uffe Schloss Jasdowa den letzten Augusti A. 1655 (6 str.). Continuatio Relationis auss d. Königl. Schwedischen Hauptquartier, datiert in Casimir vor Crackaw dehn 19 Septembris A. 1655 (4 str.). Dalsze relacye: d. d. Warschau d. 29 Novembr. 1656. Anonim (oryg.): »Altera vice cogor aufugere ex Solec servando vitam ab imminenti periculo... Dominus Machowski aggressus Ciuitatem Sendomiriensem....« raport ze strony polskiej bez daty. Dantzig bey gestriger Post, s. d. itp. Reszta aktów tego woluminu ma już mniej związku z Polską. Są tam m. i. relacye z Rzymu i z Wenecyi, pisane po włosku (w jesieni 1656 r.). List anonima o Zygmuncie Łubieńskim. Przeróżne akty do Szczecina się odnoszące. Akty i relacye z Moskwy (1671—1674) pisane po niemiecku i po francusku, a wreszcie kilka politycznych raportów z Strassburga, wszystko z tych samych lat. (L. B.).

419. (Biblioteka barona C. C. Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Teka: Varia).

Dłuższy urywek listu, a raczej orygin. relacyi niewiadomej osoby o sprawach polskich, pisany po włosku, a na końcu zadatowany: Varsauia 23 Settembre 1676, gdzie wiele razy wspomniana jest królowa Marya Kazimiera. Bez początku; pismo staranne, niemal kaligraficzne:

»Giouedi della passata Settimana, arriuó in questa Citta verso la sera il Sighnor Marchese di Bethunnes, Ambassiatore straordinario di Francia, con la sua Moglie, et andó a stare nella Casa del Stolnik[1]). Il giorno sequente Venerdi arriuó similmente la sera l'Ambassiatore ordinario Monsign. Vescouo

[1]) Kazanowski?

di Marsiglia com'anche il Sighnor Gran Tesoriere che l'ha riceuuto in Casa sua...«

Oprócz królowej, mówi pismo to o biskupach, o dygnitarzach duchownych i świeckich, polskich i obcych itp. nowiny polityczne na 4-ch stronicach zwięzłego pisma in 4° minori. Pisał to zapewne jakiś w Polsce siedzący agent dyplomatyczny obcego państwa, może toskański. (L. B.).

420. (Link. MS. Historia 92).

Rękopis papierowy 4° liczący kart około 500, liczbowanych wprawdzie, ale bałamutnie. Jest to odpis, sporządzony różnemi rękami (przeważnie jedną) w XVIII-tem stuleciu, przeróżnych aktów, listów, missyw itp. wyszłych z kancelaryi króla szwedzkiego. Na 1-szej okładce wewnątrz dawniejsza sygnatura: »N. XXXIII. Sam. Älf«; tamże nalepiona litografow. zdobna kartka: »Biblioth. Lincop. Soli natalis amore D. D. Samuel Älf«.

Na antefol. (ręką XVIII-go wieku): »Litterae Regiae, Credentiales, Recredentiales, Plenipotent., Ratificatoria, Fract. Avocat., Gratulat. Notificat. Consolat. Requisit. Commend. Respons. Gratiarum Act. Diplomatar. Salvi Passus etc. Ad Reges et Principes, Temporibus Caroli XI et XII-mi, ac Friderici I Regum Sueciae. Sequuntur alia Nonnulla.

Do Polski się odnoszą:

pag. 43 Nr. 24: Regis Poloniae Joannis III Responsorium ad Credentiales pro Domino Dorfler, d. d. Gedani 15 Januarii 1678.

pag. 44, Nr. 25: Recredentiales Regis Poloniae Joannis III pro Dno de Owstein, d. d. in arce nostra Jauorouiensi d. 13 Augusti 1678.

pag. 44—45, Nr. 26: Litterae credentiales Joannis III R. Pol. pro Ablegato Extraordin. D. Morstein, d. d. Grodno Lithuan. 17 Aprilis 1679.

pag. 49—50, Nr. 29: Litt. credent. Regis Pol. Johannis III pro Marchione de Brisacier, Comitum de Brzezie vetustissima in Regno familia... Dat. ex Castris nostris in Silesia die 25 Augusti A. D. 1683, Regni vero Nostri X. Anno. [M. i. Jan III-ci prosi króla szwedzkiego, ażeby w interesie całego chrześciań-

stwa wysłał kilka okrętów na morze śródziemne »ad faciendam Turcis diversionem...« itd.

pag. 106—107. Litterae gratulatoriae Caroli Regis Sueciae ad Regem Poloniae Marchionis d'Arquin cum Regni Poloniae Procancellario Wielopolski Comit. à Pieskowa Skała. Dat. in Castris Nostris ad Luingby die 1 Junii 1678.

pag. 107—108: Caroli Regis Sueciae Litterae commendat. ad Regem Poloniae Johannem III pro Comitissa Anna Oxenstjerna, d. d. In Castris Nostris ad pagum Norrewedinge 17 Septembris 1678.

pag. 108—110: Idem Carolus rex. Litterae commend. pro Colonello Otto Velligk, ad regem Poloniae, d. d. Castris ad Linngby 5 Novembris 1678.

pag. 140—143: Litterae gratulat. Regis Poloniae (Joannis III) ad regem Sueciae de matrimonio. Varsaviae 28 Junii A. D. 1680.

pag. 159—162: Caroli regis Sueciae literae gratulatoriae, responsoriae ad notificationem de victoria contra Turcas parta. Dat. in arce Nostra Holmensi d. 16 octobris A. D. 1683. List ciekawy, zawierający więcej aniżeli zwykle w takich razach grzeczności.

pag. 212—213: Litterae gratulatoriae Joannis (III) regis Pol. de nato Principe (Sueciae) Gustavo. Dat. in Castris ad Pontem Tulnensem positis die 4 mensis Septembris 1683.

pag. 213—215: Joannis (III) regis Poloniae litterae gratulatoriae de nato Principe (Sueciae) Ulrico. Dabantur in Arce Nostra Żołkieviensi 20 Novembris A. D. 1684.

pag. 227—228: Joannis (III) Regis Poloniae litterae gratulatoriae de nato filio Principe (nomen?) Sueciae. Datum Leopoli d. 16 Februarii 1687.

pag. 237—238: Idem ad eundem. Litterae consolatoriae regis Poloniae ad regem Sueciae super morte Gustavi et Ulrici Principum Sueciae, Dat. in Palatio Nostro Villanoviensi 26 Julii A. D. 1685.

pag. 238—239: Joannis (III) Regis Poloniae Litterae gratulatoriae ad regem Sueciae de nato filio Principe. Dat. in Arce Nostra Żołkieviensi, 20 Novembris 1685.

pag. 239—240: Idem ad eundem, litterae consolatoriae Regis Poloniae ad Regem Sueciae super obitu denati filii. Dat. in Arce Nostra Żołkieviensi in Russia d. 12. Decembris A. D. 1685.

W II-giej części tego kwartantu, różnie (i bałamutnie) liczbowanej, znajdują się różności. Tutaj między innemi obcemi rzeczami:

pag. 31: Regis Sueciae litterae gratulat. ad Regem Poloniae de nato filio Principe, d. d. 20 Aprilis 1683. W ciągu dalszym już pod koniec całego woluminu:

Regis Sueciae litterae invitatoriae ad Regem Poloniae de suscipiendo ex baptismo filio secundogenito, d. d. 7 Julii 1683, i więcej jeszcze podobnych. Większość tych minut wyszłych z kancelaryi króla szwedzkiego jest sygnowana monogramem T. P. (= Thomas Polus, kanclerz ówczesny).

Na samym końcu tego grubego kwartantu znajduje się kilkanaście listów, bądź to oryginalnych, bądź też w odpisach, a pochodzących od kilku znakomitych osób z XVII i XVIII. stulecia. M. i. jest tam oryg. list królowej Krystyny (Christine Alexandra) pisany po francusku z Rzymu 14/9 1680 do Benedykta Oxenstjerny, kopia listu Ludwika XV-go króla franc. do królewicza szwedzkiego w sprawie króla Stanisława Leszczyńskiego i księżniczki Maryi (»princesse de Pologne«) d. d. Versailles 19 Aoust 1715 itp. Pozatem są tam jeszcze wzory używane widocznie w Król. kancelaryi szwedzkiej przy redagowaniu urzędowych pism wysyłanych na zewnątrz.

Oprawa całego woluminu z XVIII wieku; na skórzanym grzbiecie: »Svenska Konungars Brefväxlingar 1660—1750«. (L. B.).

421. (Stockh. R. Ark. Skokloster Samlingar Fol. 202—203). Konwolut fol. zatytułowany »Miscellanea Historica«. Zawiera Polonica:

1) Odpis (XVI/XVII w.) przywileju Zygmunta III dla klasztoru w Oliwie d. Cracoviae 11. I. 1588.

2) Kopie pięciu listów niewymienionego Niemca (Warschau 21/V, 23/V, 28/VI, 6/XII. Crackaw 29/XI, 1697 (A. B.).

422. (Lund. Hist. Ry[sland] stara: MS. H. 4°).

Rp. 4°, k. nl. 14, z tego 3 ost. czyste, pisany w XVII w. zawierający paszkwil na Polskę:

Tyt.: »Om Påhlen och dess Landz Beskaffenhet«.

k. 2': »Om Landetz Politie«.

k. 4': »Om Landetz Militíe«.

k. 7: »Om Pålniske Nationens habit«.

k. 9: »Om deras Umgänge i bland folck« (E. Bar.).

423. (Ups. Palmskjöld. Samlingar, Pars IV, T. VIII. Nowy Nr. 95). Rp. 4°, str. 867, opr. w perg., zatytułowany:

Acta Sueco-Polonica, pars 1.

Zawiera odpisy aktów i druki:

1. Utur Råds. Protocollerne ang. Pohlen 1673. Epitaphium Libertatis Polonicae.

2. Piis Manibus Divae Cavalleriae a. 1638. Sacrum Diis Manibus.

3. Litterae J. C. Chodkiewitz, quibus sollicitat Jac. De la Gardie ad defectionem a Rege Sveciae ad Suum Dominum.

4. K. Sigismundi Svar till K. Gustaf Adolph. d. 10 Jan. 1614.

5. Acta et Litterae a. 1624 et 1625 inter Sveciae et Poloniae Senatores commutatae; druk.

6. Jac. Roussel, Schwed. Ambassadeurs Sendbrief an die Stände von Pohlen 1632; druk.

7. Pacta Induciarum Stumsdorffensium 1635; druk.

8. Engelske och Hollandske Legaternes Wittnesbörd öfver de Svenske Legaters egenteliga mening om den Artikeln uti Stilleståndet, som handlar om Catholiska Religionens öfning i Liefland. Stumsdorff d. $\frac{2}{12}$ Septemb. 1635.

9. K. Carl Gustafs Manifest till Pohlska Magnaterne 3 septembr. 1656; druk.

10. Dito Salve-garde; Paradoxa in Statu a. 1655 observata; druk.

11. Cyr. Trasymachi Epistola de Justitia armorum Svecicorum in Polonos 1656; druk.

12. Ursachen, wodurch die K. M^{tt} zu Schweden bewogen worden den Hertzog von Curland in verwahrung zu ziehen; druk.

13. Litterae Regis Polon. Johannis Casimiri ad Regem Svec. Carolum XI. de pacis negotio. Sambor d. 23 Aug. 1660.

14. Declaratio Legatorum Svecicorum pro pace et libertate Dissidentium in Polonia. 1660; druk.

15 Oliviska Freds-Instrumentet d. 23 April 1560; druk.

16. Declaratio Legatorum Svecorum de amnestia Dissidentium in Polonia. Soboth. $\frac{31}{21}$ Maii 1660.

17. Diarium på hwad som vid den Pohlska Election föreföll uti Warschau 1669.

18. Epitaphium Caroli Ducis Lotharingiae. Anmärkningar om Konunga-valet i Pohlen.

19. K. M^{tts} Svar till Drottn. Christina, angeende succurs för Kronan Pohlen emot Turken. 1672.

20. Responsio ad Libellum Memorialem Regi Poloniae abs Danico Ministro exhibitum; druk.

21. Traité entre S. M. Le Roi de Suède et celui de Pologne, touchant la Prusse Ducale 1677.

22. Convention entre les deux Rois, par rapport au Traité précédent.

23. Patent, om Extradition af de i sidsta kriget ur Pohlniske-Litthauiske Archiverne förkomne acter. d. 28 Nov. 1679.

24. Supr. Cancellarii R. Poloniae responsum ad Orationem valedictoriam Legati Svetici 1680; druk.

25. Diarium der Piltnischen Commission 1686; druk.

26. Actus renovatorius pactorum Olivensium. Holm. 20 Maii 1699.

27. Livonia perfide cruentata. 1700; druk.

28. K. M^{tts} Avocations-Påbud för; Dess undersåtare i Konungs af Pohlen tiänst. 1700; druk.

29. Warning till de Svenske undersåtare i Est-Lief-och Ingermanland. 1700; druk.

30. Epistola Nobilis Poloni ad amicum. Dresdae 12 Mart. 1700, druk.

31. Gen. Otto Vellingks Patent. Narva d. 5 Apr. 1700; druk

32. Examen causarum, quas Copiarum Saxonicarum Dux improvisae in Livoniam irruptioni praetexere Litterisque divulgare voluit. 1700; druk.

33. Litterae Legati Svetici ad O. O. Gen. Foed. Belgii de scripto quodam, Vindiciarum titulum prae se ferente, Ordinibus Faed. Belgii exhibito Hagae $\frac{29\text{ Jun.}}{9\text{ Jul.}}$ 1700; druk.

34. Veritas a calumniis vindicata s. ex parte S. R. M^{tis} Sveciae responsum, quo artes Regis Poloniae manifestantur 1700; druk. (E. Bar.).

424. (Lund. Hist. Ry[slands] stara: MS. H, 4°, Nr. 3). Rp. 4°, k. nl. 8, pisany w XVIII w.

Tyt.: Allart Ludwig Nicolas, Brief an den König in Polen. Narva, 1700, 6. XII. Odpis. (E. Bar.).

425. (Stockh. K. Bibl., E. S. [B. II, 2, 6, ze zbiorów Engeströma]. Rp. pap. 4°.

Tytuł: Några Consilier Angående Kriget med Czaren och Konungen z. Pohlen gifwe i Stockholm d. 5 Martii 1702, kart 16. Jest to kopia memoryału podanego królowi i podpisanego: Bengt Oxenstierna. (J. Ł.).

426. (Link. Hist. 4°, 1817). Rp. 4° opr. w tekt., k. nl. 16, pisany w XVIII w. Tyt.: »Några consilier angäende kriget med Czaren i Mascou, af Konungen i Pohlen, gifwe i Stockholm d. 5 martii 1702« (E. Bar.).

427. (Biblioteka barona C. C Bonde w Eriksberg, Archiwum zamkowe Teka: Polen. Huset Sobieski. Jacob Ludwig (* 2 Nov. 1667, † 1737).

Listy oryginalne Jakóba Sobieskiego do szwedzkiej Rady królewskiej, oraz do Kanclerza hr. Bengt Oxenstjerna Wszystkie in Quarto.

1. D. d. Varsovie le 11 Juillet 1696 (ostatnia cyfra znajdująca się na brzegu listu wprawdzie oderwana, ale niewątpliwie było to 6; zob. niżej) pisany do Oxenstjerny wkrótce po śmierci króla Jana III go. Prosi o pomoc przeciwko Sasom. Na czystej zresztą stronicy 3-ciej jest oryginalna minuta odpowiedzi i to długiej Oxenstjerny, pisanej również po francusku. Odpowiedź zawiera przyrzeczenie pomocy od Szwecyi, jakoteż inne dość ważne szczegóły. Datowana jest minuta: Roserberg le 19me d'Août 1696, z podpisem (w minucie) le très humble et très accqu. serviteur B. O(xenstjerna). Na 4-tej zresztą czystej str. ręką Oxenstjerny: »Presenterat of Baron Maizen d. 17 Augusti 1696«.

2. List orygin. tegoż do tegoż (łaciński), d. d. Spikowitzae (sic!) d. 28 Septembris styli novi 1696. Tutaj znowu na str. 4-tej, pierwotnie czystej, orygin. minuta odpowiedzi (łacińskiej) Oxenstjerny, d. d. Holmiae 14 Octobris 1696 »...ad obsequia promtissimus Benedictus Oxenstjerna«.

3. Orygin. list tegoż do tegoż, łaciński, d. d. Warsaviae d. 27 Februarii A. 1697, podpisany »...addictissimus et ad officia paratissimus Jacobus Ludovicus Regius Princeps Poloniae et M. Duc. Lith.«, znowu z orygin. minutą (łacińską) odpowiedzi Oxenstjerny na 4-tej stronicy, d. d. Holmiae d. 24 Martij 1697.

4. Minuta łacińska odpowiedzi Oxenstjerny Jakóbowi Sobieskiemu d. d. Holmiae d. 10 Martii 1697, na list Jakóba (nieistniejący?) z dnia »20 Februarii a. p. Olaviae datis«.

5. List (bilet) francuski, orygin., Jakóba Sobieskiego do jakiegoś duchownego (adres niedokończony: A Monsieur l'Abbé ne« i nic więcej) d. d. Vienne le 5 Decembre 1698, z zapewnieniem przyjaźni i z dołączeniem pierścionka na pamiątkę, »jako znak szczerych uczuć wdzięczności« itd.

6. Orygin. list (łaciński) tegoż do tegoż d. d. Olaviae 10 Februarii, rok oddarty (zapewne 1702?), dłuższy, cały ręką królewicza pisany. Bez minuty odpowiedzi.

7. Orygin. list tegoż do tegoż (po łacinie) d. d. Olaviae 4 Martii 1702. Na str. 3-ciej listu, pierwotnie czystej, minuta odpowiedzi Oxenstjerny d. d. Holmiae d. 25 Martii 1702.

8. List (niemiecki) królewicza Jakóba do Oxenstjerny d. d. Ohlaw d. 13 December 1702. Bez minuty odpowiedzi. (L. B.).

428. (Ups. Palmskjöld. Samling. Nr. 1. T. (nowy) Nr. 54). Rp. 4°, str. 586, zatytułowany: Acta ad historiam Caroli XII pars IV. Zawiera Polonica:

p. 5. druk: Warschowische Relation 20. III. 1702; Kleming Krig. p. 233.

p. 9. druk: Relation om Hamarshjelm och lithawske Armeen $\frac{14}{24}$ martii 1702 förlupit. Kleming Krig. 233.

p. 33: Berättelse om Seger wid Clissow 9 juli 1702.

p. 29—32. Warsoviae 30 maj 1702.

p. 65—70. Byhang till Berättelse om fålltaget wid Clissow 1702.

p. 77—101. Beskrifning och plan of slaget vid Clissow 1702 z rysunkiem.

p. 133—7. Transsumpt af Camarhers Teets bref dat. Cracow 12. Aug. 1702.

p. 161—179. Lettre de M. Leibnitz a Mad. Electrice a Han-

nover au sujet de la bataille de Clissow, Berlin, 11 nov. 1702.

Prócz rękopiśmiennych, cały szereg drukowanych pism ulotnych, wszystkich opisanych u Kleminga: Berättelser om Sveriges krig. (E. Bar.)

429. (Ups. H. 179). Rp. fol. str. 190 + 6 oprawny nowo w p. perg., z napisem na grzbiecie; »O. Celsius Beskrien öfver Pohlen«.

Jest to traktat, spisany w roku 1703 o Polsce w XXXII rozdziałach. Rozdz. I. »recensentur, qui de rebus Polonorum sive geographice, sive politice, sive historice scripserint« (E. Bar.).

430. (Stockh. K. Bibl. E. S. [B. VI, 1—26 ze zbiorów Engeströma]). Rp. pap. 4⁰ kart. 20.

Tytuł: Bedencken übergeben an Ihre Königl. Maiest. in Pohlen 8 Martii 1705 par Mons. Patkul (kopia z XVIII. w.) (J. Ł.)

431. (Stockh. K. Bibl. Brefsamling A.).

W jednej oprawie (forma książki) zebrane listy z lat 1703—1705.

Na 1 str.: Generalkrigskommissarien vid Svenska arméen i Polen, sedermera Landshöfdingen i Bleking, Friherre Göran Adlersténs bref fran Polens Konung och Polska magnater åren 1703—1705, 32 st. Znajdują się tu listy:

1) Stanisława Leszczyńskiego do jen. Adlersténa d. 16. II. 1705.
2) Tegoż do tegoż d. 13. VI. 1705.
3) Tegoż do tegoż bez daty.
4) Tegoż do tegoż bez daty.
5) Stanisława Działyńskiego z d. 26 (mies. brak), 1704.
6) A. Czapskiego do Jerzego Adlersténa d. 19. V. 1704.
7) Czartoryskiej.
8) Jana Dobrskiego.
9) Jana Teofila Grzembskiego, proboszcza płockiego.
10) Tegoż.
11) Doroty Gembickiej.

12) Macieja hr. Gembickiego.
13) Hr. Korniakta.
14) Michała Kalkszteyna.
15) Terresse Kruysinska née comtesse de Conopat.
16) Tejże Kruszyńskiej.
17) Konopackiego kasztelana Chełmskiego.
18) Tegoż.
19) Marcina Kopczyńskiego R. B.
20) Kruszyńskiego.
21) Władysława Ponińskiego.
22) Hr. Sapiehy.
23) Tegoż.
24) Zabezpieczenie Konopat od dalszych ciężarów na rzecz wojska szwedzkiego.
25) List J. Sapiehy.
26) Wojewody Sapiehy Kazimierza.
27) Tegoż do Bursińskiego.
28) J. Sapiehy do Adlersténa.
29) Jana Franciszka Tuchołki do tegoż
30) Niepodpisany nazwiskiem.
31) Działyńskiego.
32) Starosty Mławskiego.

W języku łacińskim, francuskim, niemieckim lub rzadziej polskim, pisane po największej części w sprawie zwolnienia majątków od kontrybucyi i innych ciężarów wojskowych (J. Ł.).

432. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Trzy teki, obejmujące papiery po hr. Magnusie Stenbocku, generał-majorze wojsk szwedzkich, odnoszące się do wojny północnej (z lat 1702—1706). Listy miast polskich w sprawach kontrybucyi, zaprowiantowania wojsk, supliki itp.).

I. (1702).

1. Civitas Sendziszow 9. XI. 1702. — 2. Civitas Jarosław d. Jarosław 17. XI. 1702. — 3. Civitas Sendziszow 19. XI. 1702. — 4. Civitas Premisliensis 19. XI. 1702. — 5. Jarosław 20. XI. 1702. — 6. Leopol 24. XI. — 7. Crosno 26. XI. 1702. — 8. Civitas Premisliensis 27. XI. — 9. Conventus S. Jesu Jaroslav. ad s. Joannem 27. XI. 1702. — 10. Conventus S. Jesu Jaroslav. ad s. Ma-

riam 27. XI. 1702. — 11. Civit. Premisl. 29. XI. — 12. Civitas Jaroslaviensis 30. XI. 1702. — 13. Joan. Jabłonowski, Palatinus terr. Russiae d. Wisznae 2. XII. 1702. — 14. Civitas Premisliensis 4. XII. 1702. — 15. Balthasar Nowosielecki, possessor villae Woitkowa, dat. ibid. 5. XII. 1702. — 16. Mathias Vrbanski, possessor oppidi Bruchnal, dat. ibid. 6. XII. 1702. — 17. Civitas Jaroslaviensis 6. XII. 1702. — 18. Jabłonowski (ut s.) d. d. Dulibae 10. XII. 1702.

II. (1703).

Civitates Palatinatus Russiae usque ad 10. I. 1703. — Palatinatus Bełzensis 21. I. — 31. I. 1703. — Plocensis 24. III. — Varsaviensis V. — Calissiensis V. — Culmensis V—VI. — Pomesaniensis VIII. — Prussia IX. — Plocensis X (razem 23 sztuk regestrów).

III. (1704—1706).

Varsaviensis III. 1704. — Lublinensis X. 1704. — Varsaviensis IV. 1705. — Gedanensis V. 1705. — Leopoliensis VI. 1706 (razem 22 sztuk).

Do tego dołącza się tutaj tekę, zawierającą trzy regestry fiskalne:

1. Memoriale de quantitate et qualitate Agrariorum, quae solvi solent in Terris Prussiae secundum ultima abiurata Anni 1682^di (2 karty in folio, odpis współczesny).

2. Regestrum Coaequa Terrae Premisliensis 1696 et 1697 30 kart in folio, oryginał).

3. Regestr spraw biskupstwa Płockiego s. a. (jedna karta in folio, oryginał) (A. B.).

433. (Stockh. K. Bibl. E. S. [B VI. 2—28 ze zbiorów Engeströma]). Rp. fol., zeszyt zawierający pisane do Ekeblada listy zarządów miejskich z 1705, z napisem tytułowym późniejszym: 1705 aus Bref ifrån ätskillige Staden i Preussen och Polen. Znajdujemy tu między innemi listy z podpisami: Christofor Bogdanski, Burgraf aus Meelsack r. 1704 (trzy listy), r. 1705.

Bürgermeister... der alten Stadt Braunsberg z lat 1705. 1704 (dwa listy)

Bürgermeister in Culm 1704

z Grudziądza 1704 (dwa listy)

ze Sztumu 1704
ze Słupia (Stolp) 1704; z Torunia 1704
z Nowego miasta Brunsbergi 1704
z Mewe 1704
Casimirus Joannes Marggraf 1704
z Gdańska 1704 (cztery listy)
z Marienburga kilkanaście listów z r. 1704
z Elbląga 1704
z ekonomii Marienburskiej królewskiej 1704 (9 aktów)
z Chełmna 1705
z Stargardu 1705
list od Gustawa Saldanna z Warszawy
od Godfryda Turnau

Zaprzysiężone zeznania ur. Andrzeja Grabowskiggo, dotyczące dochodów z roli na dwu wyspach, należących do województwa Malborskiego. Jedno zeznanie datowane z r. 1682, drugie z r. 1683. Kwit mieszczanki z miasteczka Oleśnicy, stwierdzający, że otrzymała wypożyczoną kwotę w r. 1663 (J. Ł.).

434. (Stockh. K. Bibl. E. S. [B VI, 1, 31, ze zbiorów Engeströma]). Rp. 4°, w którym wszyte listy różnego formatu.

Zbiór oryginalnych listów z pierwszych lat XVIII wieku (r. 1706 – 1707). Listy te pisane były prawie wyłącznie do szwedzkiego gubernatora w Elblągu Ekeblata przez magnatów i szlachtę głównie w sprawach prywatnych. Są tu listy: biskupa Warmińskiego, biskupa Chełmińskiego, Działyńskiego, Rybińskiego, J. Potockiego, T. Potockiego. Chełstowskiego, Romockiego, Janickiego, Lipnickiego, Szpillowskiego, Kuberskiego, Müllera, Głowczewskiego, Pruszaka, Zamoyskiego, Urbanowicza, Kruszyńskiego, Kawieczyńskiego, Rusieckiego, Kitnowskiego v. Ranschkego, Branickiego, Janiszewskiego, Donera, Warszyckiej, Warszyckiego, Sapiehy, Połubińskiego, Czapskiego, Towiańskiej, Towiańskiego, Aleksandrowicza, Szeliskiego, Bronisza, Zawadzkiego, Bielińskiego, Lubomirskiego, Czartoryskiej, Kruszyńskiej, Jabłonowskiego, Tarły, Konopackiego i niektórych innych niewyraźnie podpisanych lub wcale niepodpisanych. (J. Ł.).

435. (Stockh. K. Bibl. E. S. [B, VI, 1, 29 ze zbiorów Engeströma]). Rp. pap. 4°, kart 52.

Zeszyt pisany jedną ręką XVIII. w. zawierający kopie listów Stanisława Leszczyńskiego, jego żony Katarzyny i jego matki Anny do Claesa Ekeblada w latach 1706—1709. (J. Ł.).

436. (Stockh. K. Bibl. E. S. [B. VI. 2—25 ze zbiorów Engeströma]). Rp. fol. zeszyt oprawiony, w który wszyto listy różnego formatu, pisane do Ekeblada.

Na 1 karcie napis: Bref från Tyskar och Polackar 1708—1709, ale w istocie polskich listów jest bardzo mało: Chełstowskiego, Zabłockiego i kasztelanowej Poznańskiej w sprawach prywatnych. (J. Ł.).

437. (Ups. Palmskjöld. Samlingar N. 1. T. nowy N. 55). Rp. 4° str. 511, zatytułowany: Acta ad historiam Regis Caroli XII pars V.

Zawiera, prócz szeregu druków dokładnie opisanych u Kleminga, także rękopiśmienne Polonica:

p. 39—43 Leutn. G. Focks berättelse om actionen vid Fraustadt. 1706.

p. 177—182 Tidning fran Bielskie i Lithauen Grodno 31 jan. 1708.

p. 183—6 Hufwudquartiret Smorgonie 25 febr. 1708.

p. 235—8 Wilda, 29 novembr. 1708. (E. Bar.).

438. (Westerås, bez sygn.). Wolumen zbiorowy 4° zatytułow. »Samlingar Quarto«, w którym obok licznych aktów, listów itp. do historyi szwedzkiej, znajdują się także:

Kardynała Radziejowskiego list (orygin.) do króla Karola XII-go, d. d. Warszawa 1701, tudzież króla Augusta II-go list do króla Stanisława Leszczyńskiego z r. 1707 (orygin.).

Wolumen jest bez sygnatury; rozeznać go można wśród innych przez to, że na pierwszem zaraz miejscu znajduje się w nim list króla Gustawa I-go Wazy do Piotra Larsson, z roku 1536.

Wzmiankę o tem podaje publikacya: Handlingar rörande Skandinaviens historia, Del 9 Bihang, pag. 24.; pag. 191—2 wydany (in extenso) łaciński list bisk. Piotra Gembickiego do Piotra Brahego, d. d. Varsoviae 13 Decembris 1640. (L. B.).

439. (Ups. Nordinska Samlingar, T. 426). Rp. fol., zawierający zbiór odpisów aktów publicznych, zatytułowany: »Diplomatica« T. 3.

Zawiera m. i Polonica:

1. Status causae pro Tribuno Eberh. Ottingio contra Nicolaum Ekium et Thomam Ramium Riga 1604 — k. 6.

2. Instruction den Herren Abgesandten zu Königl. Mayt. aus der Lublinischen Versammlung 15 junii 1606 — kart 4.

3. Unpartheysche Anmerckung über die französ. conduite bei dem gegenwertigen polnischen wesen, 1668 — 18 kart.

4. List Augusta II do królewicza Jakóba 14/9 1700 — 3 karty i odpowiedź 30/9 1700.

5. List Augusta II do Stanów Belgii i króla Anglii 9. IX. 1701 — 3 k.

6. Listy Fryderyka I pruskiego do króla Stanisława 8. II. 1707 i 4. III. 1707.

7. List królowej angielskiej Anny do króla Stanisława 18. IV. 1708.

8. Listy Stanisława do Augusta 20. V. 1707. (E. Bar.).

440. (Stock. R. Ark. Skokloster Samlingar, Miscellanea Tom X, Folio. 506 numerowanych kart. M. i.:

a) Fol. 141—144 »Response aux Questions d'une Dame Polonaise« (dat. à Hambourg 6/III 1711). Jest to francuskie tłumaczenie broszurki, której niemiecki oryginał wyszedł drukiem, zob. Estr. XII, 22.

b) Fol. 145—146. »Copia af ett bref som en Clergiantshusfru skref sin man till som då war stadd i Påhlen«. (A. B.).

441. (Biblioteka barona C. C. Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Teka: Polen. Huset Leszczinski. Stanislaus I. Konung (*1677 †1766).

Osobna wśród tej teki paczka in quarto, z napisem (ręką XIX w.): Bref till Fältmarskalken Magnus Stenbock från Konung Stanislaus Leczinsky och hans Drottning. Wszystkie (prócz nr. 3) listy własnoręczne króla do Stenbocka.

1. d. d. Bełżyce le 9 de octobre 1704 (pieczątka w laku czerwonym z herbem Wieniawa i nad nim korona). — 2. à Stralsound le 14 de Novembre 1709. Adres: A. Monsieur Mr le Comte Steinbok général d'Infanterie de S. Maj. le Roy de Suède et son Gouverneur en Scanie. — 3. Kopia współczesna obcą ręką (sekretarza?): Stralsund le 30 Decembre 1709. Dołą-

czone tą samą ręką: »Extrait d'une lettre écrite du 18 de Décembre de Cracovie 1709«. — 4. d. d. Stralsound le 10 de Janvier 1710. — 5. Tamże le 17 Mars 1710. — 6. à Baehrt le 22 de Septembre 1710. — 7. Tamże, le 25 de Septembre 1710. — 8. d. d. Stralsound le 19 d'Août 1711. — 9. à Carlscron le 26 de Septembre 1711. — 10. à Arboga (Szwecya) le 5 d'Octobre 1711. — 11. Długi list własnoręczny króla Stanisława d. d. »Christianstad jeudi le minuit« (sic!) bez bliższego podania daty, jednakowoż pomiędzy 19 a 30 października 1911 (zob. dalej). Dołączona jest własnoręcznie przez króla sporządzona kopia cudzego dłuższego listu, mianowicie: »Copie de la lettre du Lieutenant-Général Duker écrite à Sa Majesté le Roy de Pologne de Stralsound le 19 Octobre 1711«. Kopia ta zajmuje 6 stronic, list króla 3 stronice. — 12. List d. d. Christianstad le 30 Octobre 1711. — 13. Bez wymienienia miejsca (Christianstad) le 2 de Novembre 1711. — 14. Kristianstad le 5 Novembre 1711. — 15. A Christianstad le 17 de Novembre 1711. Pisze król m. i.: »Mon cher Comte, Mon Admiral Poniatoski ne pouvant pas se remettre de sa maladie, je suis obligé de le rapeller et envoyer à sa place le porteur de celle-cy, que je recommende à Votre protection...«. — 16. d. d. Christianstad le 18 de Novembre 1711. Adres: »A Monsieur le Comte Steenbok Senateur de Sa Majesté le Roy de Suède«; pieczątka w laku czerwonym. — 17. s. l. (Christianstad) le 18 de Novembre 1711, z pięknie dochowaną pieczątką. Adres: A Monsieur Mr le Comte Steenbok Senateur de Sa Maj. le Roy de Suède à Carlscrona. — 18. à Ystad le 12 de Décembre 1711. — 19. A Christianstad le 5 de Janvier 1712. — 20. Tamże, 6 stycznia 1712. — 21. Tamże, 22 stycznia 1712. — 22. Tamże, 24 stycznia 1712. — 23. Tamże, 18 lutego 1712. — 24. Tamże, 27 marca 1712. — 25. s. l. le 17 d'Avril 1712. Pod adresem, własną ręką króla napisanym, dopisał Stenbok drobniutkiem pismem: »Ankommit till Ystad klockan $8^1/_4$ eftermiddag bort gång at klockan 9«. Pieczątka pryw. króla w laku czerwonym pięknie dochowana. — 26. List króla Stanisława do Stenboka d. d. Medvi le 7 Iuin 1712, adres. Carlscrona. — 27. à Medvi le 11 de Juin 1712. — 28 Tamże, le 17 de Juin 1712. — 29. Tamże, le 21 de Juin 1712. — 30. A Carlscrone le 1 d'Août 1712. List dłuższy z dołączonym wewnątrz orygin. listem podp. Ar. Löwenheim do króla Stani-

sława pisanym z Berlina 4 czerwca 1712. — 31. s. l., le 20 d'Août 1712. — 32. Długi list króla (5 str. i kartka dodana) d. d. Stralsound le 10 d'Octobre 1712. — 33. »Copia«, gdzie znaczna część tekstu jest kryptogramem (szyfrowana) d. d. Stralsound le 10 d'Octobre 1712. Pismo obce, tylko podpis króla. — 34. »Copia« listu króla Stanisława pisana obcą ręką współczesną d. d. Stralsound le 21 d'Octobre 1712. Podpis własnoręczny: Stanislas Roy. Obydwa te pisma ostatnie wydają się większej wagi. — 35. List króla do Stenboka d. d. A Svan le 5 de Novembre 1712. — 36. à Schwan le $^{11}/_{22}$ de Novembre 1712. W zakończeniu: »Vôtre très affectioné Stanislas Roy«. — 37. à Schwan le 24 de Novembre 1712. — 38. Tamże, le 28 de Novembre 1712. — 39. s. l. et a., list krótki, serdeczny, z adresem: A son Excellence Mr le Comte Steinbock Leitenant général de Sa Majesté Suedoise«. — 40. D. d. Bender le 10 de Septembre. Na liście u góry ręką Stenboka dłuższa nota (po szwedzku): »Bref af konung Stanislas gifvit till mig i anledning hisar af Hans Mayt förorsakat at veillia skillias ifrån Cronan, som hom förnemnt, effter Conjuncturerne....«. — 41. List króla d. d. Vadstena le vendredy (sic!), bez roku, miesiąca i dnia z r. 1711, albo z początku 1712. (L. B.).

442. (Ups. Palmskjöld. Samling. p. 4, T. IX, nowy nr. 96). Rp. 4°, str. 658, opr. w perg., zatytułowany: »Acta Sueco-Polonica, pars II«. Zawiera odpisy aktów i druki. (Wszystkie druki zaznaczono jako »druk«).

Nr. 1. K. Augusti Bref till K. Carl XII. Warschaw. d. 8 Febr. 1702.

2. Lettre du Roy de Pologne au Comte Piper. Varsovie le 2 Déc. 1701.

3. Utförlig Relation om thet, som emellan then Svänske och Polniske Arméén sistled passerat år. druk.

4. Ad Amicum Varsaviae degentem. 1701 druk.

5. Animadversiones in Epistolam Regis Poloniae ad O. O. Foed. Belgii. 1701 druk.

6. Litterae Nobilis Livonici ad Amicum 1701 druk.

7. Kundgörelse om Patkulls Deduction 1701 druk.

8. Lettre du Roy de Pologne au Lieut. Gen. Rhenschiöld. 8 Janv. 1702.

9. Invitatio Reg. Caroli XII ad Proceres Polonos. 1702 it. Ad Cardinalem Primatem.

10. Lettre du Roy de Suède aux Commissaires de Pologne. Thorn 1703 druk.

11. K. Carl XII Manifest till Pohlske Ständerne. Thorn. 1703 druk.

12. Lettre de M. Funck sur l'affaire du Pr. Viesnovicki avec M. Königsheim 1703.

13. Nobilis Poloni Epistola ad Amicum, qua Litteris Czari Mosc. ad Foederatos Reip. Ordines respondetur 10 Martii 1704 druk.

14. Manifest des Pr. Sapieha, wegen angenommener Schwedischen Protection 1703 druk.

15. Cati Irenaei Epistola de causis pacem in Polonia remorantibus 1703 druk.

16. Diarium des Warschauischen Congresses 1704 druk.

17. Wiederlegung derjenigen Puncten, welche die Sendomirische Confoederation gegen die Warschauische herausgegeben. 1704 druk.

18. Votum chronostichum ab H. Brobergen.

19. En Mans i Leipzig skrifvelse om K. Augusti lyckeliga fälltåg 1704 druk.

20. Freds-Conditioner emellan K. af Sverige och K. of Pohlen.

21. Foedus inter S. R. M-tes Sveciae et Poloniae. Varsov. 1705 druk.

22. Berättelse om det i Pohlen öfverståndne fält-tåget 1703 druk.

23. Echo s. Responsio ad calumnias adversus Regem Pol. & D. Patkull disseminatas 1705 druk.

24. Triga fragmentorum, Poloniae praesentem statum adumbrantium 1705 druk.

25. Confutatio epistolae Nobilis Poloni, a Basil. Sincero 1704 druk.

26. Equitis Poloni Epistola de decreto Pontificis Rom. adversus Primatem Pol. 1705 druk.

27. S. R. Mtis Sueciae Universale ad Ordines Lithuan. 1706 druk.

28. Instrumentum pacis inter Reges Sveciae & Poloniae & Elect. Saxoniae AltRanstadt 1706 druk.

29. Berättelse om K. Stanislai I Kröning 1705 druk.

30. Copia Litterarum Johannis Sapieha ad Gen. Svec. 1709.

31. Lettre du Roy Auguste au Roy Stanislas Dresd. 8 Avr. 1707.

32. K. Carl XII Manifest emot K. August. Bender 1711 druk.

33. Libertas Sarmaticae Genti S. P. D. Varsaw 1711 druk.

34. Beskrifning öfwer Pohlska Nation (Rim).

35. In Polonorum mores (E. Bar.).

443. (Ups. Nordinska Samlingar T. 439). Rp. fol., opr. w półskórek. Zatytułowany: Diplomatica, vol. X: Sueco-Polonica.

Zawiera:

Nr. 1. Förteckning på fredsfördrag mellan Sverige och Polen 1598—1706.

1. *a*) Hert. Carls Bref till Georg Farensbeck befälhafvare i Lifland rör. orsakerna till kriget. Dat. Felini d. 26 Nov. 1600.

2. Cansleren Zamoiskys »Litterae clarigationis« till hert Carl. Dat. Kokenhusen d. 28 Sept. 1601.

3. Kon. Carl IX Bref till Konungen i Polen d. 26 Aug. 1607

4. Svenska Commissariernas (M. Brahe, N. Bjelke, Biskoparne P. Kenicii och Laurentii Paulini) brefvexling med Chodkiewitz om stillestånd med Polen. — Svenskarnes bref af Revel d. 17 Sept., 10 Oct., Chodkiewitz's af lägret vid »Nova Mola« d. 7 Oct. 1608.

5. Bref från Rådet i Polen till Rådet i Sverige. Dat. Varsoviae d. 4 Junii 1613 och Svenska Rådets svar d. 18 Sept. s. å.

6. Memorial för Tyske Secreteraren i Comm. Colleg. Joh. Meyer af Lillienthal uppå de ährender han skall hafva att taga i akt och förratta i Påland 1654.

7. Memorial för Commissarien Joh. Kock efter hvilket han hafver sig att rätta på resan in i Pålandh med Senatorum Sveciae breff. Dat. Stockh. d. 3 Martii 1655.

8. Instruction för Gr. Joh. Oxenstjerna och Hr. Lillienström att tractera med de Polniske. Dat. Stettin d. 28 Juli 1655.

9. Convention mellan Fältmarskalken Arvid Wittenberg och Woiwoderna i Posen och Kalisch, Opalinsky

och Grudzinski om nämnde Woiwodskapers öfvergång till Svenska Konungens parti Dat. Ousztic d. 15 Julii 1655.

10. Gr. M. G. de la Gardiés Bref till B. Oxenstjerna Dat. Wismar d. 20 Jan. 1659. (Original) Med afskrift af hans Bref s. d. till Hert. Adolf Johan samt af dennes bref till B. Oxenstjerna d. 7/17 Jan. s. å.

11. Litterae ad S. R. M. Sveciae a Ser. Rege Poloniae scripta pro auxiliis contra Turcam mittendis d. 25 Martii s. n. å. 1672.

12. Convention mellan Konungarne i Sverige och Polen, upprättad i Danzig d. 4 Aug. 1677 genom A. Lilliehöök jemte en Artic. separatus.

13. Handlingar rörande till A. Lilliehööks beskickning till Polen.

Extract af K. Mts Bref till Lilliehöök d. 18 Oct. 1677, till större delen i chiffre, jemte Ls commentation deröfver.

Summa declarationis S. R. Ms Sveciae in vicem responsi ad litteras Cels. Suae Electoralis Brandeb. die 12/22 Jan. 1678 scriptas exhibitae, Helmstadioque ad Electorem transmissae.

14. Bref från Mauritz Vellingk till Kongl. Majt. dat. Dresden d. 9 Martii 1700.

15. Bref från en Svensk (Vellingk?) till Furst-Biskopen af Ermeland; dat. Dresden d. 14 Martii 1700.

16. Bref från Primas Regni i Polen till Kon. Carl XII. dat. Warschau d. 25 Julii 1701, med ett Bref från Turkiske Sultan, dat. Constantinopel d. 6 Febr. 5650 (1700) till Carl. XII.

17. Kon. Carl XII Bref till Primas Regni i Polen, dat. Bausche d. 30 Julii 1701.

18. Kons. i Polen Bref till General-Staterna rörande kriget i Liffland, dat. Warschau d. 9 Sept. 1701.

19. Kon. Carl XII Bref till Cardinal-Primas i Polen, dat. Grobin d. 19 Nov. 1701.

20. Bulletin om krigshändelserna och underhandlingarna i Polen, dat. Stockholm d. 10 Junii 1702.

21. Engelska sändebudet J. Robinsons Memorial till Kon. Carl XII rörande Staden Danzig, samt Kons. svar. April 1704.

22. Kon. Carl XII Bref till Cardinal-Primas i Polen, dat. Castra ad Zamoscium d. 4 Oct. 1704.

23. Kon. Carl XII Bref till Kon. Stanislaus, dat. Castra ad Bloniam d. 13 Juli 1704.

24. Fredsconditionerna mellan Konungen i Sverige och Kon. August. d. 14 Aug. 1706.

25. Kon. Augusts Bref till Polens folk, hvarigenom det frikallas från trohets-eden, dat. d. 20 Oct. 1706.

26. Berättelse om Kon. Augusts och Kon. Carl XII möte i Leipzig, dat. 18 Dec. 1706.

27. Convention med Kejsaren om religionsfrihet för de Evangeliske i Schlesien. Alt.-Ranstadt d. 1 Sept. 1707 — jemte Kon. Carl XII förkläring af den 22 Aug.

28. Tvenne skrifvelser om Kon. Stanislai fångslande, dat. Dresden d. 12 Sept., Zweibrücken d. 1 Oct. 1717.

29. Handlingar rörande till fredsunderhandlingarna med Polen 1720.

Memorial från Fältmarskalken Gr. v. Fleming till Ofv. Lieutn. Koch. Af Koch uppsatt i Sthm d. 30 Maj 1720.

Förslag till Fredsvilkor. Warschau d. 6 Apr. med en Promemoria.

Kon. i Polen Bref till Drottn. Ulrica Eleonora d. 16 Mars, till Prinsen af Hessen d. 6 Apr.

Gr. Flemmings Bref till Prinsen af Hessen d. 6, 20 i 21 April.

Ett odateradt Bref fr. Konung i Polen till Drottning af Sverige (efter d. 16 Mars). (E. Bar.).

444. (Stockh. K. Bibl. E. S. (B. VI 1 28 ze zbiorów Engeströma).

Rp. 4° zeszyt z listami różnego formatu. Listy z w. XVIII (między r. 1704 a 1723) pisane przeważnie przez Stanisława Leszczyńskiego (36 listów) Katarzyny z Opalińskich Leszczyńskiej (16 listów) Anny z Jabłonowskich Leszczyńskiej, matki króla (25 listów) do komendanta Elbląga Claesa Ekeblada. Także nieliczne listy innych osób z tegoż czasu do Ekeblada adresowane, jako to: Kruszyńskiej, Warszyckiej, wreszcie list Pipera do Katarzyny Leszczyńskiej, autograf Andersa Lagerkrona, oraz Information touchant mes interest de Prusse, niepodpisana. (J. Ł.).

445. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Teka: Polen. Huset Lesczinsky. Catharina Opalinski, född 1690, död 1747. Förmäld med Konung Stanislaus Lesczinski).

1. Dyplomat pergaminowy d. d. Stettini 21 Junii 1709. Królowa Katarzyna mianuje Marcina barona Cronstjern swym podkomorzym (tekst łaciński).

2. List francuski królowej do barona Cronstjern d. d. Wisenbourg le 5 de may 1720.

3. List królowej do jakiejś dostojnej pani (»Madame«) z datą »le 6 de Novembre« reszta oderwana. Bez adresu.

4. Królowa do tej samej pani. s. l. et a.

5. Królowa do barona Cronstjern s. l., le 9 Septembre 1719.

6. Królowa do nieznanej bliżej dostojnej pani (por. wyżej nr. 3 i 4), à Saint Cyr, le 21 Décembre 1734. (L. B.).

446. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Teka: Polen Huset Lesczinski Stanislaus I. Konung (* 1677 † 1766). Förmäld med Catharina Opalińska) — Na tece ręką nowoczesną: En större samling 1 a. s. till flera personer hufvudsakligant till Fältmarskalken Grefve Stenbock. Några l. s. c. c. a. Flera fullmakter och quittancier signerade.

1. Dokument pergamin. Stanislaus I D. g. Rex Poloniae .... orygin. d. d. Gedani die 4 Januarii A. D. 1734, z własnoręcznym podpisem króla i mniejszą pieczęcią majestatyczną.

Treść dokumentu: Vexilliferatus in Regimine Nostro Dragonico pro Corporis Nostri custodia confertur Generoso Zöge.

2. Dokument pergam. Stanislaus I d. g. Rex Poloniae etc.... oryg. d. d. Stralsundiae die 22 Junii A. D. 1710 »Regni vero Nostri VII«, z własnoręcznym podpisem króla, oraz z pieczęcią mniejszą, jak wyżej. Treść: Generosus Martinus Baro de Cronstern S. Reginae Nostrae Coniugis Charissimae Camerarius mianowany podpułkownikiem leibgwardyi królowej dla zasług, jakie położył i t. d.

W tej samej tece, luźne listy króla Stanisława (własnoręczne) do różnych osób:

1. List własnoręczny króla Stanisława, »à Monsieur Mr Conrad Sparre Capitain des gardes de S. Maj. le Roy des Suè-

des etc. à Paris, pisany przez króla: »A Deux Ponts le 3-me Septembre 1714.

2. Bilet własnoręczny króla (do?) w sprawie pieniężnej (wypłata 20 tysięcy talarów — Escus — à Mr le général Lagercrona) d. d. Chocieszewice 23 Décembre 1707, z małą sygnetową pieczątką króla.

3. s. l. et a., list króla pisany bardzo pospiesznie: A Mr. Mr. le Baron Cronstjern Chambellan de Sa Majesté le Roy de Suède.

4. List tegoż do tegoż d. d.: Au Deux Ponts le 26 Novembre 1714, z adresem: »Pour Monsieur Cronstern chambelan de la Reine de Pologne«.

5. Do tegoż, d. d. Alhambor (sic!) le 21 Janvier 1727.

6. Do tegoż, A Weyssenbourg le 15 de Janvier 1723.

7. Do tegoż, adresowany do Stockholmu, d. d. Alhambir (sic!) le 15 de Janvier 1729.

8. Do tegoż, A Deux Ponts te 9-me Août 1718.

9. Król Stanisław: »A Mr Mr Adlerstein général Comissaire de trouppes de Sa Majesté Suèdoise, s. l. et a., podczas wojny. o oszczędzanie dóbr pani Iwańskiej, leżących w województwach łęczyckiem i sieradzkiem.

10. List króla do hr. Konrada Sparre (por. wyżej) d. d. Weyssenbourg le 15 de Janvier 1723, bardzo kordyalny (»Mon chère Conrad...«).

11. List króla Stanisława do tegoż hr. Sparre, s. l., le 7-me Septembre 1712. Mowa tu o kilku osobistościach współczesnych, m. i. o hr. Stenbok.

12. Kończy całą tę tekę dłuższy akt (4 karty in folio ścisłego pisma), pod nagłówkiem: Messieurs les Généraux convoqués par Sa Majesté le Roy de Pologne le 30 Octobre 1712 se sont declaré sur les propositions que le Roy leurs a fait, de la manière suivante. Zaczyna się: Messieurs. Depuis notre dernière conference, ou nous avons deliberé, comment attaquer nos ennemis...., pismo wysłane od króla Stanisława, obcą ręką pisane, ale z własnoręcznym króla podpisem i sygnetową jego pieczątką. Kończy się na str. 6-tej, poczem str. (6 – 7) następuje oświadczenie się dziesięciu jenerałów szwedzkich, z własnoręcznymi ich podpisami. Na pierwszem miejscu podpisany hr. Stenbock. (L. B.).

447. (Ups. G. 21 d. dział: Brefväxling).

Rękopis papier. 4° z 2-giej połowy XVIII w.: Bref till Torbern Olav Bergman (Listy do T. O. Bergmana profesora chemii i nauk przyrodniczych w Uniwersytecie upsalskim), a w szczególności V-ta jego część: Bref från Tyskland, Polen, Ryssland, och Danmark 1756–1780.

fol. 58–62, orygin. list francuski, podpisany »de Rieule«, d. d. »au chasteau de Wiśniowiec le 31 Mars 1768« (obok czego Bergman zanotował własną ręką: »Ankommit d. 17 Maij«) naukowej treści, gdzie wspomniani są m. i. Mr. Björnstjerna (zapewne Jan, wpierw Beronius zwany, współczesny przyrodnik). M. Stahl (niezawodnie Georg Ernest, głośny swojego czasu chemik), M. Lemery (Nicol.) baron d'Holbach (również chemik) oraz nieznany skądinąd François Mathy à Dantzik.

fol. 63–64, orygin. list francuski do tegoż Bergmanna d. d. Varsovie le 10 de May 1767, podpisany na końcu »Björnstierna«, również naukowej treści (geologia, chemia, metalurgia i t. p.). (L. B.).

448. (Stockh. K. Bibl. E. S. (C. XIII, 1, 13 ze zbiorów Engeströma). Rp. fol. pap., k. 12.

Tytuł: *a)* Sur le traité de commerce à faire entre la Prusse et la Pologne (par Glave 1790). Kart 33. Na karcie 33 v.: à Varsovie le 28 Juillet 1790;

b) A Monsieur le Comte de Kalckreutz, Géneral Major... de S. M. le Roi de Prusse présentement à Varsovie le 19 Juillet 1790 (memoryał w sprawach polskich) (J. Ł.).

449. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Teka: Polen. Stanislaus August, Polens siste Konung).

Teka ta zawiera obecnie tylko jeden list z oryginalnym króla podpisem d. d. Varsovie le 10 d'Août 1791, do nieznanej bliżej osoby prywatnej w sprawie portretów króla szwedzkiego i jego syna następcy tronu, które ta osoba (Krafft?) królowi Stanisławowi Aug. przysłała. Wychwala artystę i talent jego. Zakończenie listu »...que Je me dis Monsieur Krafft (Votre bien affectionné) Stanislas Auguste Roy«. Adresat mieszkał w Szwecyi, jak to wynika z następującego ustępu w liście: »Le Comte

Potocki, mon Envoyé en Suède, m'a remis les deux beaux portraits de S. M. Suédoise et du Prince son fils, que Vous avez bien voulu m'envoyer. Ils m'on fait grand plaisir. La ressemblance.... et le talent de l'Artiste.... du tems que Vous avez passé auprès de Moi....«. Bez adresu. (L. B.).

450. (Link. Historia 214, folio).

Trzy zeszyty fol. w miękiej okładce z niebieskiego papieru; późny rękopis, z r. 1877. Są to odpisy archiwalnie i notaryalnie uwierzytelnione z oryginalnych aktów, znajdujących się w stockholmskiem Riks-Arkivet, jedną ręką sporządzone. (Sygnatury woluminów archiwum stockholmskiego nie są tu podane).

Tytuł: J. C. Trolls, Depecher en chiffre från Warschau Januar 1793 — December. (Z notatką obecnego zawiadowcy biblioteki: »Från lektor Anderssonns sterbhus, 3 voll. fol.«).

Dwa z tych zeszytów zawierają tekst szwedzki, trzeci »Bihang« pisany po francusku. Wśród tego znajdują się także tłumaczenia pism, aktów i t. p. polskich, począwszy od 16 stycznia 1793 r. Są to relacye bardzo szczegółowe posła szwedzkiego w Warszawie, Trolla, do swego rządu począwszy od 12 stycznia 1793, niemal wszystkie pisane (po szwedzku) z Warszawy »till Hans Kongl. Höghet Hertig Carl af Södermanland«, aż po 28 grudnia 1793. Drugi zeszyt zawiera podobne depesze polityczne, poczynając od 27 kwietnia 1793, aż do ostatniej, wysłanej 27 października t. r. z Grodna. Relacye są bardzo częste, prawie z każdego tygodnia, po części szyfrowane. O ile się zdaje, relacye te zawierają wiele »tajemnic« dyplomatycznych. (L. B.).

451. (Biblioteka barona Carl Carlson Bonde w Eriksberg. Archiwum zamkowe. Oddział: Pohlen. Zbiór autografów osób prywatnych).

1. A. G. hr. Sułkowski do?, Hubertsbourg 4 października 1736, po francusku.

2. P. Sapieha, Dapifer Lithuaniae, do brata (?), Kozminii, 21 sierpnia 1730. Dołączone: Extrait d'une lettre de Pologne«, gdzie mowa o »Dominus Sapieha Thesaur. Lith.«, oba po łacinie.

3. C. M. Ossoliński, Duc de Tenczyn, do hr. Tessin, dwa listy à Luneville 9 czerwca i 21 czerwca 1742.

4. Jerzy Potocki, ostatni ambasador (»Envoyé«) polski w Szwecyi do barona Sparre, kanclerza szwedzkiego, 21 listów, a mianowicie: 1793 2/III, 20/VII, 2/XI.

1794. 7/III, 21/IV, 30/IV, 6/VI, 21/VII, 30/VII, 17/XI, 21XII.

1795. 1/I, 21/I, 5/III, 30/III, 7/V, 28/X, 7/XI, 17/XII.

1797. 26/I, 19/II (m. i. o pobycie Kościuszki w Stockholmie).

5. Waleryan Kalinka do p. Crusenstolpe s. l. (Stockholm?), Vendredi 24 Avril s. a. (1863?). Drugi list »Hotel Rydberg« (Stockholm) Jeudi s. a., trzeci wreszcie z Paryża, datowany 1 sierpnia 1863. Tutaj także dwie minuty odpowiedzi p. Crusenstolpe Kalince; z nich jedna datowana 28 sierpnia 1863.

6. Adam książę Czartoryski, dwa listy: *a)* do księżny Marceliny Czartoryskiej, środa 23 marca b. r.; *b)* do barona Knut Philip Bonde, z Paryża 26 sierpnia 1855.

7. Konstanty książe Czartoryski do p. Crusenstolpe, Paris 24 Juin 1863.

8. J. N. hr. Czapski do? (Rath und Justitz-Commissarius in Posen), d. d. Bromberg 6 Juin 1827 (po francusku).

9. Książę Jabłonowski do hr. Stenbock s. l. et a. (francuski).

10. Dr. Koreff do barona Karola Bonde ambasadora szwedzkiego w Paryżu dwa listy (francuskie) s. l. et a. (Paris, circa 1838). Karol br. Bonde był ojcem obecnego (1911) właściciela majoratu Eriksberg, także Karola. Ten ostatni na jednym z tych dwóch listów, przy nazwisku Dr. Koreff dopisał: »känd för sina politiska intriger i Berlin; landeförvist bosatte sig i Paris i egenskap af läkare...« (tj. znany z swych intryg politycznych w Berlinie; wydalony z kraju osiedlił się w Paryżu, podając się za lekarza...).

11. Tadeusz Kościuszko, tylko własnoręczny podpis Naczelnika, niewiadomo skąd wycięty, z datą 5/III 1797.

12. Generał Bem, do Bobrowicza, Lipsk 10 sierpnia 1848 (po polsku).

13. Krystyn hr. Ostrowski »rapporteur de la Commission de la societé générale internationale des Naufrages«, do »Monsieur le Colonel de Bruce-Bey, Membre du Conseil supérieur de la Societé, pisany po francusku z Paryża 30 czerwca 1863 r. (A. B.).

VI. Druki.

Biblioteki szwedzkie, a przedewszystkiem Biblioteka Upsalska kryją tysiące druków zabranych z Polski. Notowanie wszystkich tych druków byłoby rzeczą niemożliwą, a także i zupełnie zbyteczną; natomiast prace ekspedycyi zmierzały w tym kierunku, by zbadawszy dokładnie cały zasób, skonstatować, czy niema tam rzeczy zupełnie nieznanych.

Całą tę pracę przejrzenia tysiącznych zasobów przeprowadzili niemal wyłącznie Dr. Eugeniusz Barwiński wspólnie z Dr. I. Collijnem, który okazał się niezmordowanym w wyławianiu Polonic-ów z olbrzymich zbiorów Biblioteki Upsalskiej.

Dokładne zbadanie tych licznych druków dało pozytywne rezultaty: zdołano stwierdzić szereg książek, bądź to zupełnie nieznanych, bądź to znanych jedynie z tytułów, a z powodu niemożności odszukania egzemplarzy zaginionych i niedostępnych, lub w końcu, z powodu niemożliwości dotarcia do egzemplarzy kompletnych, u Estreichera niedokładnie opisanych.

Tu poniżej podany wykaz daje zatem dokładny opis: 1) druków zupełnie nieznanych lub znanych jedynie z tytułu, 2) druków u Estreichera niedokładnie opisanych. Brak cytatu Estreichera oznacza, że książka jest zupełnie nieznaną. (E. Bar.).

1. (Våster I. 5, 450).

Agenda || sev modvs || administrandi || sacramenta: || Secundum ritum Ecclesiae Cathe- || dralis Olomucensis. || drzeworyt, przedstawiający herb Stanisława Pawłowskiego || Cor. 4. || Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, || & dispensatores mysteriorum Dei. ||

k. 2: Praefatio; podp. St. Pawłowski, Cal. Aug. 1584.

Na końcu: Ad Lectorem. || etc. Cracoviae. || In Officina Typographica Lazari || Anno Domini || 1585.

Cfr. Estr. XII str. 72. Nasz egzemplarz różni się od tam opisanego. (I. C.).

2. (Link. Liturgik, polsk.).

Agenda || sev ritvs || sacramentorvm || ecclesiasticorvm, || Ad vniformem Ecclesiarum per vniuersas Prouincias || Regni Poloniae vsum, officio Romano || conformati. || Ex decreto Synodi Prouincialis Petricouiensis, || denuò conscripti & editi, || Studio & opera Reuerendi D. Hieronymi Pouodouij... Cracoviae, || In Architypographia Regia & Ecclesiastica. Lazari, || Anno Domini MDXCI.

Str. 193: Catecheses: || Albo Napominánia y Nauki || wysszey opisáne, po Polsku.

Str. 231: Catecheses || Oder || Unterweisung vnnd vnterrichtung von den heiligen Sacramenten. ||

Na końcu (str. 276): CRACOVIAE. || In Officina Architypographica Regia || & Ecclesiastica, Lazari. || Anno Dni. || MDXCI.

Razem str. 276, po czem następuje 1 k. czysta.

Część II:

Tyt.: Agenda || sev ritus || caeremoniarvm || ecclesiasticarvm || Ad vniformem Ecclesiarum per vniuersas Prouincias || Regni Poloniae vsum, officio Romano || conformati. || ...Studio & opera Reuerendi D. Hieronymi Pouodouij, || CRACOVIAE, || In Architypographia Regia & Ecclesiastica Lazari, || Anno Domini, MDXCI.

Na końcu: CRACOVIAE || In Officina...., Lazari. || Anno Dni || MDXCI.

4 k. + 290 S. + 4 k.

1 k. vacat.

Część III:

Tytuł: Passio || Domini nostri JESV || CHRISTI, || A quatuor euangelistis conscripta, || &Notis quaeque suis, ad vnifor || mem ECclesiarum per vniuersas || Regni Poloniae prouincias vsum, || delineata.

Na końcu: ...CRACOVIAE || In Officina Architypographica Regia || & Ecclesiastica, Lazari. || Anno Dni || MDXCII.

Cz. III liczy str. 146 + 2 k.

Por. Estr. XII str. 72. U Estr. opis niedokładny, opierający się na niekompletnych egzemplarzach. (E. Bar.).

3. (Ups. Språkvet, Latinsk, Skolgrammatik).

Emanvelis || Alvari || E Societate Jesv || de institutione || grammatica || libri tres || Editio secunda || (winieta) a poniżej: Cum licentia Superiorum & Priuilegio S. R. M. || Cracoviae || In Officina Andreae Petricouij, Typogr. S. R. M. || Anno Domini 1614. ||

Na końcu: Cracoviae || In Officina Andreae Petricouij Typographi S. R. M. || Anno. D. 1614. ||

8⁰, str. 203.

Adn.: Collegii Soc. Jesu Brunsberg. (E. Bar.).

4. (Ups. Språkvet, Latinsk Skolgrammatik).

Emmanuelis || Alvari e Societate || Iesv grammaticarum || institutionum || Libri primi Epitome || Syntaxeos item fa || ciliora praecepta, ex eiusdem au || ctoris libro secundo de || scripta || (następuje winieta, przedstawiająca Herkulesa rozdzierającego paszczę lwa) poniżej: Posnaniae. Excudebat Joannes Wolrab. || Impensis Stephani Winckleri || Cum Gratia & Priuilegio S. R. M. ||

8⁰, str. 1—238, brak końca, druk prawdopodobnie XVII wieku,

Adn.: Inscr. Catalogo Coll. Posnaniensis Soc. Iesu. (E. Bar.).

5. (Ups. V. Mus. 884).

Tyt. (czerwono i czarno):

Antipho || narivm || Iuxta ritum Breuiarij Romani, ex decreto Sa || crosancti Concilij Tridentini restituti & Pij V Pont. Max. ius || su editi. || Ad vniformem Ecclesiarum per vniuersas Regni Po- || loniae prouincias vsum congestum. || Authoritate & consensu Illustriss: & Reuerendissimorum DD. Archiepiscopi Gne || snensis & Prouincialium Regni Poloniae Episcoporum, editum || Cum Gratia & Priuilegio, S. R. M. || Cracoviae, || In Officina Typographica Andreae Petricouij || Anno Domini, MDC.

Odwrót tyt.: herb St. Karnkowskiego.

K. 2: Ill. D. Stanislao Karnkowski... Cracoviae... 24 Maii Anno Domini 1600 Andreas Petricouius.

fol. max., k. nl. 2, str. 474, k. nl. 1.

Najwcześniejszy znany antyfonarz pochodzi z r. 1645. Por. Estr. XII str. 171. (E. Bar.).

6. (Ups. 68:395).

Tyt.: Articul. || Die allgemaynen Religion vnnd || vnsern heyligen glauben betreffende || von der heyligen Schrifft lerern || der hohen Schul zů Löuen auszgan- || gen, Durch die heyligst Kayserlich || Maiestat beståttigit vnd allen vom || Christlichen Glauben recht mey || nenden zuhalten vnnd ve || stigklich zuglauben || fijrgestelt wor || den. || Gedruckt zu Krockaw durch Je- || ronimus Vietor. || MDXLV.

Na końcu: Geben zu Brussel den XIIII tag || des Monats Martij Anno Domi- || ni M. D. xlv...

4° k. nl. 10, (A_5—B_4).

Oprawione z:

1. Joh. Dantiscus: Explanatio de christiana fide. Cracoviae Hieron. Vietor 1545.

2. Articuli orthodoxam religionem respicientes Cracoviae: Hieron. Vietor 1545.

Opr. pergaminowa z napisem: Catechismus Catholicus Warmiensis.

Pochodzenie: 1. D. Fabiani. 2 Inscriptus Catalogo Coll. Societ. Jesu Brunsbergensis.

Na karcie czystej akt, prawdopodobnie ręką Dantyszka: »Joannes Dei gracia Episcopus Varmiensis Vniuersis et singulis diocesis nostrae Parochis, et animarum curatoribus atque ad populum nobis commissum concionatoribus salutem in Domino. Quum passim hoc nostro tempore diuersi ab ecclesia Catholica Cathecismi circumferantur, quibus simplici vulgo imponitur, hunc libellum ex sacris euangelijs et Sanctorum Patrum constitucionibus conscriptum, ad vos sub sigillo nostro dedimus, vt ex eo purae religionis et verae pietatis dogmata plebi depromatis, ne prauis doctrinis inficiatur. Quod ex concionibus vestris sub censuris ecclesiasticis, et sub iurata nobis obedientia a vobis fieri volumus et hortamur. Datum ex arce nostra Heilsberg ad anni huius ineuntis felicitatem prima Ja-

nuarij M. D. xlvj. [Resztka pieczęci]. Volumus eciam vt Archipresbiter in cuiuslibet anni principio reuideat, si libellum hunc habeant sub eo plebanj.

Na tyt.: »Relinquatur pro inuentario apud Parochiam«. (I. C.).

7. (Skokl. IV: 29 – 646).

Tyt.: Nomenclator. || selectissimas || Rerum Apellationes || tribus Linguis, || Latinâ, Germanicâ, Polonicâ, || explicatas indicans: || Tertia hac Editione || paulo, quam anteà, emendatior || ac locupletior: || Cum Praefatiuncula apprimè necessariâ || ad benevolum & Christianum || Lectorem: || In usum scholarum || Borußicarum & Polonicarum: || maximè verò Gymnasii || Thoruniensis. || Nomenclator || ad Lectorem. || [2 dystychy]. || Cum S. R. M. Gratia & Priuilegio || Anno CIↃ . IↃC . XVIII.

Na końcu: Thorunii Borussorum || impensis M. Caspari Frisii, || in Officina Typographica || Augustini Ferberi || Anno 1618.

8^0, nl. kart A_4—S^5.

Według Estreichera XII str. 243 przed rokiem 1618 miały się już okazać trzy wydania: 1591, 1597 i 1603, a więc niniejsze wydanie byłoby już czwartem. Ponieważ jednak wydania 1597 nie zna Estr. ani jednego egzemplarza, w związku z tytułem niniejszej książki, oznaczonej jako »Editio tertia«, można przypuszczać, że wydanie z r. 1597 wcale nie istniało. (E. Bar.).

8. Ups. (69:175^6).

Assertiones || theologicae, phi || losophicae, diale- || cticae & Rhetoricae, quae in || COllegio POsnaniensi Societatis IESV, ad initium || Octobris huius anni M . D . LXXX in || solenni Studiorum Innouatione || disputabuntur. || POsnaniae in Officina IOAnnis Volrhabi A. D. || M . D . LXXX.

4^0, k. nl. 8. A—B_3.

Adn. »Inscriptus Catalogo librorum Collegii Posnaniensis Societatis Jesu 1609«. (I. C.).

9. (Ups. 69:175^{18}).

Assertiones || theologicae et philo- || sophicae, in Collegio Vil- || nensi Societatis Jesv, svb || renovationem autumnalem de-

fenden- || dae, Anno Domini 1574. || CRACOVIAE. || Anno Domini M . D . LXXIIII.

4° k. nl. 8. (I. C.).

10. (Ups. 69:175[15]).

Assertiones || theologicae et phi- || losophicae in gymnasio Vil- || nensi Societatis Jesv, svb avtvmnalem stvdiorvm in- || stavrationem defen- || dendae.

Theologicae Vltima Septembris hora 19. po || meri- || diana Philosophicae Prima Octobris Vilnae. || Typis illvstrissimi domini domi || ni Nicolai Christophori Radiuili & c. Excudebat || Daniel Lancicius Anno Domini 1577. ||

4°, k. nl. 12. (I. C.).

11. (Ups. 69:175[9]).

Assertiones || in gymnasio Vilnen- || si Societatis Jesv svb ver || nam stvdiorvm instav || rationem hoc ordine || mense Aprili de- || fendendae.

Theologicae 16 Calend. Maij.

Philosophicae 15 Calend. Maij hora 18 po- || meridiana.

Rhetoricae 13. Calend. Maij.

Vilnae. || In Officina illustr. domini Ni || colai Christophori Radiuili & c. Excudebat Da || niel Lancicius Anno Domini || 1577

4°, k. nl. 4.

Por. Estr. XII, 253. (I. C.).

12. (Ups. 69:175[16]).

Assertiones || theologicae et || philosophicae. || In Collegio Vilnensi Socie- || tatis Jesv svb renova- || tionem stvdiorvm avtvmnalem, Anno 1578 mense || Octobri defendendae.

Vilnae || Typis illvstris Domini D. || NIcolai Christophori Radiuili, Ducis in Olica || & Niesuiss, Magni Du. Lit. Marsalci, || Daniel Lancicius, anno 1578 || excudebat.

4°, k. nl. 6. (I. C.).

Wszystkie pozycye 8—12 są oprawione razem w jednym woluminie, na którym zanotowano: »Inscriptus Catalogo librorum Collegij Posnaniensis Societatis Jesu 1609«. Wolumen ten

obejmuje 18 druków, w tem 8 obcych, reszta zaś (prócz 5 wyżej wymienionych), poznańskich z lat 1581—96. (E. Bar.).

13. (Ups. 66. 175).

Assertiones || theologicae || Propugnandae a || doctissimis artium liberalium Magistris, DD. Andrea || Iurgeuicio & Stanislao Kliczeuio, praesi || dibus Ordinarijs S. Theologiae || Professoribus || (winieta z znakiem jezuickim) Dispvtabvntvr in Academia Vil || nensi Societatis Jesu, ante vernam studiorum instaurationem die || 29 & 30 Aprilis, Anno Domini MDLXXXV || Cum licentia Superiorum.

4⁰, k. nl. 17, A_{11}—F.

Znajduje się w zbiorowym tomie dysertacyi z napisem: »Collegii Brunsbergen. Soc. Jesu« i »Compactatus A. D. 1603 mense maio«.

Zawiera:

1. Jurgiewicz, De Pio et in sancta ecclesia. Vilnae 1586.
2. Costenus Joan., Disputatio theologica de iustificatione. Posnaniae 1591.
3. Assertiones theologicae, de trino et uno, Posnaniae 1581.
4. Assertiones theol., philos., rhetor. 1567. Viennae.
5. Assertiones theologicae et philosophicae in Gymnasio Vilnensi 1577.
6. Fauntaeus, Refutatio, Posnaniae 1590.
7. Żydowski, Libelli pseudo Evangelici. Posnaniae 1593.
8. Em. Vega, Assertiones theologicae de Euchar. Sacramento Vilnae 1585.
9. Em. Vega, Evangelica et apostolica doctrina de divinissimo et tremendo missae sacrificio, Vilnae 1586.
10. Druk wyżej opisany.
11. Jungius Artes et imposturae, Posnaniae 1589. (E. Bar.).

14. (Ups. 69. 396).

R. P. || Ignatii || Balsami e || Societate Jesu || Theologi || Instrvctio brevis || & accurata de vera, recte orandi || & meditandi Methodo || Brunsbergae || Apud Georgium Schönfels || Anno MDCXIIII.

12⁰, str. 152. k. nl. 4 (4-ta vacat).

(Opr. razem z drugiem dziełkiem tegoż autora De perfectione religiosa). (E. Bar.).

15. (Ups. V. Mus.). Sacrarum cantionum Vincentii Bartholusii Monacensis Ser. Regis Poloniae et Sueciae organistae, sex septem, octo et decem vocibus. Venetiis 1601. Angel. Gerdanus.

Dokładny opis i facsimile k. tyt. por.: Mitjana Catalogue des imprimés de musique Nr. 19. (E. Bar.).

16. (Ups. 65. 144).

Svmmarivsz || nauki Chrześciańskiey || Przez Cardynała Bellarmina || za roskazániem Oyca S. Clemen || sa VIII dla ćwiczenia dziatek || y ludzi prostych, napisany || Przed kilka lat z Włoskiego na Łacińskie y || Polskie, gwoli Wladislawowi || Krolewicowi, Naiasnieyszego Zygmun || ta III Krola Polskiego y Szwedzkiego etc. || Synowi: y ku użytku Diocezіy roznych || w Polscze, przełozony.

W Krakowie || W Drukarni Andrzeia Piotrkow- || czyka, Typográpha K. J. M. Roku Pańsk. 1611.

12⁰, k. tyt., str. 44, 1. k. czysta+str. 48 (z nagłówkiem na str. 1): »Pieśni dla kátechizmu«.

Na końcu: W Drukarniey Andrzeia Piotrkow || czyka Typographa K. J. M. 1611. (E. Bar.).

17. (Skokl. II 25. 110).

Dissertatio theologica || Exhibens || Examen || Trium Confessionum recentiorum, a Theologis Refor || matis adornatarum, ut Marchiacae, Anno 1614, in lucem || editae, Lipsiensis, Anno 1631 in literas relatae, || & Thoruniensis Anno 1645 subsecutae || simulq; Libri || Vom Vergleich und Vnterscheid der Evan || gelischen Autore || D. Joanne Bergio || ...Quam || Divina adsistente Gratia || In Academia Gryphica || Hortatu superiorum || Consensu Venerandae Facultatis Theologicae || rogatuque Amicorum || quatuor vicibus ventilandam proponit || Ad dies scil... horis matutinis || Daniel Lagus S. Theol. D. || et Prof. Regius || Respondente || Petro Garbrechten Cammin. Pomer. || S. Ministerii Candidato || Dantisci Typis (coś wykreślono) Davidis Friderici Rhetii.

Ded. Karolowi Wrangel.
4⁰ k. nl. 4, str. 260. (E. Bar.).

18. Ups. 58:458 (Språkvet. lat. Skolgramm).
Epitome || dialectices, The- || obaldo Billicano || Avtore. || MI.|| En quod longa tibi vix commentaria praestant, || Iste liber mira cum breuitate docet. || Hunc breuitas si grata placet studiosa iuuentus || Aßidua semper sedulitate legas. || R. S. || Tradere uis logicam pueris argute Magister || Feceris auspicium non meliore libro || Est breuis & tergus, docet insuper omnia clare. || Quae pueros primo scire elementa decet.
Ded.: Hieronymo Riccio, adulescenti optimo...
Dat. Nordlingiaci Calen. Nouem. || Anno M . D . XXX.
Na końcu: τέλος.
K. nl. 16, A—B 8. (I. C.).

19. Ups 58:458. (Språkvet. lat. Skolgramm).
De par- || tivm orationis in- || flexionibus, alijs q; adcidẽtibus ac Syn || taxi earundem, Compendium || Theobaldi Billicani nouiter || recognitum. || Item de accentibus || & quantitate Syllabarum libellus || Eiusdem Carmina scribere || incipientibus haud || infrugiferus. || ANNO . M . D . XXXVII.
Na końcu: Impressum Cracouiae per Mathiam Scharffenberg. || Anno . M . D . XXXVII.
8⁰, k. nl. 56. (I. C.).

20. (Ups. 58:464²).
De Parti- || vm orationis inflexi- || onibus, aliisque acci || dentibvs, ac synta- || xi earvndem, com || pendivm. Theobal || di Billicani no || viter recog- || nitvm. || Item de accidentibus & quantitate syllabarum li- || bellus eiusdem carmina scribere incipienti || bus perquam utilis. || Craccoviae. || Apud Hieronymum Scharffenbergū. || M . D . XLIX.
k. nl. 56, (A. H_8).
Adn.: Collegii Braunsbergensis. (I. C.).

21. (Ups. 69:175¹⁰).
De temporali Filij Diui || ni secundum carnem || generatione || Assertationes || theologicae. || Ad mentem F. Joannis Dvns || Scoti, Doctoris subtilißimi, tempore || Comitiorum prouincialium, Po-

snaniae || in aedibus S. Bernardini Ordinis Mi || norum de Obseruantia publicè ad || disputandum propositae. || Disputabuntur Mensis Maij Die (vlt[a]) Hora (3, 4, 5[a]) obiectis satisfaciente F. Jacobo Birbasze || wski, sub auspiciis R· P. F. Christo || phori Scipionis Kampo, Lecto- || ris G. Sacrae Theologiae. || Cracoviae, || In Officina Andreae Petricouij. || Anno Domini, 1608.

k. nl 14. A^2, B—D^3. (I. C.).

22. (Ups. Kaps.: hist. slav.).

Ad Serenissi || mvm et illvstrissimvm || Principem dominum Sigismundum Augustū || Poloniae Regem iuniorem, Lazari Bona || mici Epistola.

Item Epistola Era- || smi Roterodami, ad Reuerendissimum dominum || Petrum Thomitium Episcopum Cracouieñ. || Regni Poloniae Vicecancellarium.

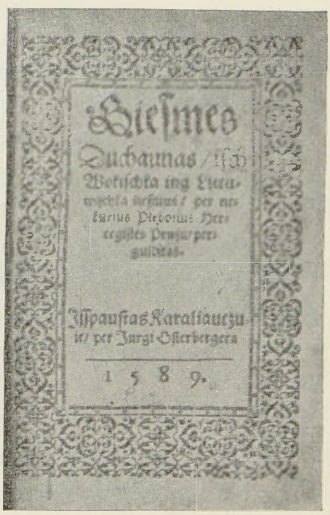
In regia vrbe Cracouien || si Hieronymus Vietor impressit. Anno || M . D . XXXIII.

k. nl. 4.: Epistola Bonamici datowany »Patauij Kalen. Martijs. M . D . XXXIII«, Erasma apud »Friburgum decimo die Martij. Anno a Christo nato. M . D . XXXIII«. (I. C.).

23. (Ups. 123. 322).

Tyt. (w obramieniu).

Giesmes || Duchaunas, isch || Wokischka ing Lietu || wischka lieszuwi, per ne || kurius Plebonus Her || cegistes Prusu, per || gulditas. || Isspaustas Karaliauczu || ie, per Jurgi Osterbergera || 1589.

k. 2: Reverendis || et doctis viris || dominis pastori || bus & Ministris Ecclesia || rum Lithuanicarum.

k. 2 verso: »Regiomonti Anno 1589 die 11 Aprilis Joannes Bretkius«.

k. 69: Reistras Giesmiu || Lietuwischku.

k. 72 vacat.

k. 75 (k): Paraphrasis || permanitiua poteraus mal- || da per Martina Moswida ischguldita.

Explicit k. 79; k. 80 vacat.

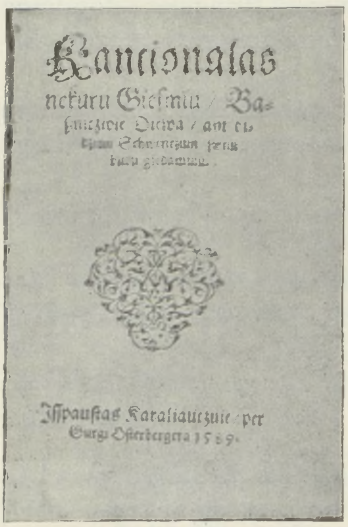
8° k. nl. 80, A_{11}—Kv.

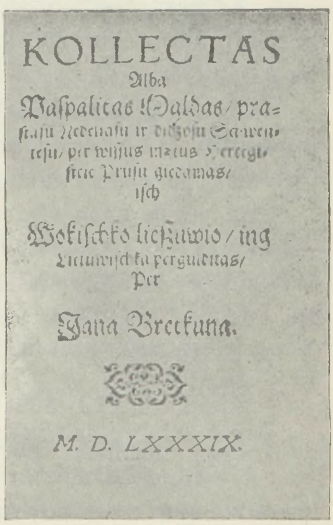
Przy tej książce opr. razem: 2) Kollectas 1589; opis pod Nr. 25. 3) Kancionalas 1589. Opis pod Nr. 24. (E. Bar.).

24. (Ups. 123. 322).

Tyt.: Kancionalas || nekuru Giesmiu, Ba || szniczioie Diewa. ant di- || dziun Szwencziun saenu || budu giedamuiu || (winieta) Isspaustas Karaliauczuie, per || Gurgi Osterbergera 1589.

8° k. nl. 32. A_{11}—Dv (druk gocki). (E. Bar.).

25. (Ups. 123. 322).

Tyt.: Kollectas || Alba || Paspalitas Maldas, pra || stasů Nedeliasu ir didzosu Schwen || tesu, per wissus maetus Hercegi || steie Prusu giedamas || isch || Wokischko lieszuwio, ing || Lietuwischka pergulditas || Per || Jana Bretkuna || MDLXXXIX.

8° k. nl. 16, A_{11}—Bv.

Te trzy druki Bretkunasa nie są opisane u Estreichera T. XIII str. 334. Opis ich podaje jedynie A. Bezzenberger, Beiträge z. Geschichte d. littauischen Sprache. Göttingen 1877 str. XI, a za nim Stankiewicz, Bibliografia litewska II. str. 10—15. (E. Bar.).

26. (Ups. Teol. Liturgik, Rituarier Latinska).

Breviarium=Varmiense || Magna cura ac dili || gentia cas-

tigatum. (Drzeworyt z herbem Kromera) Coloniae || Apud Maternum Cholinum || MDLXXXI.

k. 2: Martinus Cromerus Dei Gratia... k. 5, koniec przedmowy: A. 1597.

k. nl. 1—14.

Część I incipit (str. 1): Rubricae generalis || Breviarii ||

str. 1—66 + 1 k. nl., na której odwrocie: Series Chartarum || Breviarii Varmiensis.

Część II (str. 1—165 + 5 k. nl., A—L_5) || incipit: Psalterivm dispositvm per || hebdomadam secundvm || consuetudinem ecclesiae Warmiensis.

Karta następująca po str. 165 (L_4): Index Psalmorum || et canticorvm secvn || dum ordinem Alphabeti, który kończy się na k. nl. 4.

Część III: str. I—CCCCCLXXXI + 1 k. nl. (Aa—Ooo_2) incipit: (str. 1). Proprivm || de tempore ||

Koniec (str. CCCCCLXXXI): Ora || tione. Deus qui nobis || Finis.

Następująca po tem k. nl. vacat.

Część IV str. 1—294 + 1 k. nl. (a—t_3).

Incipit: (str. 1) Proprivm || Sanctorvm.

Str. 287: Finis Proprii de || Sanctis.

Str. 288 vacat.

Str. 289: Lectori || Etsi per quam dili || genter...

Str. 290: Correctura.

Koniec, str. 294.

Następująca po tem k. nl.: Subsequentia porro || menda post editionem || deprehensa sic corrigito...; odwrót vacat.

Część V: str. I—LXXXIX (aa—ff).

Incipit: Commune Sanctorum.

Explicit str. LXXXIX: Soli Deo Gloria.

Estr. XIII 338 zna jedyny defektowy egzemplarz.

Egz. b. pięknie zachowany, w współczesnej oprawie bogato złoconej. Adn.: Collegii Brunsber. Soc. Jesu. (E. Bar.).

27. (Stockh. K. Bibl., Incunab. 4°).

ΕΓΛΟΓΙΑ || Joannis Brigeri || Glogoviensis Si || lesii in futuros || Magistros 1563.

4°, k. nl. 4.

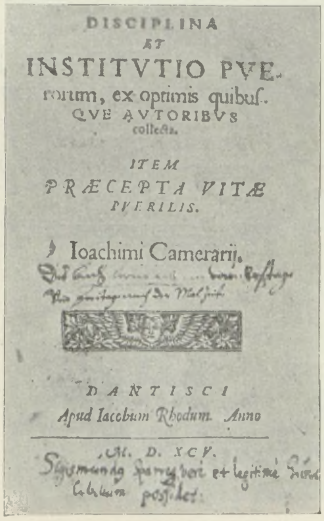
Oprawione razem z »Raymundus de Pennaforte Summula Coloniae 1498« i innymi 8 drukami. (J. Ł.).

28. (Ups. 61:201[18]).

Comedia Polisce- || ne p. Leonhardū || Arentinū con || gesta. (Na tytule drzeworyt i sygnet Hallera).

Na końcu:

℣ Comedia Poliscenę Leonhardi Arentini poetę || comici explicit feliciter. Impressa regia in || ciuitate Cracouiensi in ędibus specta || bilis viri domini Joannis Haller. || Anno Salutis nostrę; ||

DISCIPLINA
ET
INSTITVTIO PVE-
rorum, ex optimis quibuſ-
QVE AVTORIBVS
collecta.
ITEM
PRÆCEPTA VITÆ
PVERILIS.
Ioachimi Camerarij.
DANTISCI
Apud Iacobum Rhodum. Anno
M. D. XCV.

☞ 1519 ☜

℣ X ℔

4°, k nl. 14, A—C_4 (I. C.).

29. (Skokl. I:31, 163).

Disciplina || Et || Institvtio pve- || rorum, ex optimis qvibvs- || qve avtoribvs || collecta. || Item || Praecepta vitae || pverilis. || Joachimi Camerarij. || Dantisci. || Apud Jacobum Rhodum. Anno || M . D . XCV,

8° k. nl. 24 A—C_5. (I. C.).

30. (Ups. 65. 199).

Psalmorum om || nium iuxta Hebraicam veritatem || paraphrastica interpretatio, au- || thore Joanne Campensi, || publico, cū nasceretur || et absolueret', Louanij Hebraicarū li || terarum pro- || fessore. || R. D. Joanni Dantisco Episcopo || Colmensi etc. dedicata. || Accessit Athanasius ad || Marcellinum in librum psal- || morū Capnione interprete. || Paraphrasis in concionē || Salomonis Ecclesiastae quantum || phrasis Hebraica permittit | ad literam proximae acce- | dens per Joannem || Campensem || (na końcu): Roschildiae apud Joannē Bart || Idibns (!) Nouembris Anno || MDXXXVI.

12°, k. nl. Av—Ffv. (E. Bar.).

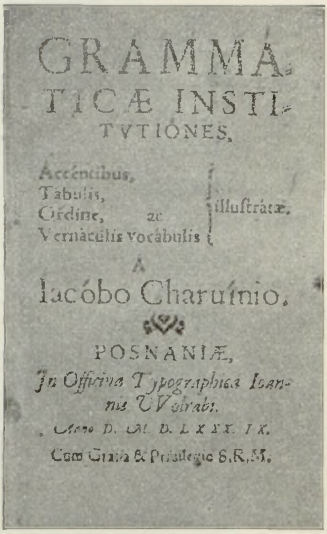
31. (Ups. 123:291).

Tyt.: CATECHISMVS || Catholicorum. || Istige pam- || maci-

schen || no thems || Papreksche Galwe gab- || blems Christites macibes. || Prexskan thems neonaci- || gems vnd iounems || bernems. || Cour || Kungam Petrum Canisium || thaes Schwetes rakstes || Doctor. || Eksprestez Vilne Pille Litto- || urre Semmen pi Danielem Lan- || ciciensem expan tho gadde. || 1585.

Na końcu: Schlaew Dewam vnde || taei dselige Ium prouw Mariae Christi Mathei.

16⁰, k. nl. 36 (ostatnia pusta) A—F_6 (I. C.).

GRAMMA-
TICÆ INSTI-
TVTIÓNES,
Accéntibus,
Tábulis,
Ordine, ac
Vernáculis vocábulis
illustrátæ.
A
Iacóbo Charuínio.
POSNANIÆ,
In Officina Typographica Ioannis VVolrabi.
Cum Gratia & Priuilegio S.R.M.

32. Ups. 58 : 446. (Språkvet. laskolgramm).

Grammá- || ticae insti- || tvtiónes Accéntibus, Tábulis, Ordine, ac Vernáculis vocábulis illustrátae.

A || Iacóbo Charuínio. || Posnaniae, || In Officina Typographica Joan- || nis VVolrabi. || Anno D. M . D . LXXX IX. || Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

Ded.: Stanislao Krasiński Scholástico Gnesnensi, Archidiacono Cracouiensi...

K. P_5.: Nomen || clatûra lati- || nopolónica vo- || cabulôrum, in his Grammá- || tices Institutiónibus | positôrum.

Na końcu: Finis institv- || tiónvm Grammá || ticae.

8⁰, str. 308. a—S^6. (E. Bar.).

33. Druk na jedwabnej materyi, w kościele paraf. w Färentuna w prow. Uppland. (Opis i fotografia wykonane przez bar. Cederströma, Nordiska Museet, Stockholm).

CELSISSIMO
ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO DOMINO
D. STANISLAO DAMBSKI
COMITI IN LUBRANIEC
VLADISLAVIENSI & POMERANIAE ANTISTITI
DOMINO AC MAECENATI SVO MVNIFICENTISSIMO
Celsissime, Illustrissime ac Reverendissime Antistes

Regni Poloniae Senator, Mecenas Amplissime

Generis TVI pertriumphat Polonia
FRANCISCUS PREJICZ
MARIANAE ACADEMIAE RECTOR.

CONCLUSIONES

Defendentur in Collegio Torunensi Societatis Jesu ab eodem qui supra Anno 1694 mense... die... Horis consuetis. (J. Ł.).

34. (Stockh. K. Bibl.). Arkeol. Rom.

Confessio || cvivsdam chri || stiani, qui aliqvandiv fal || so insimvlatvs fvit, qvasi || de passione, morte & effusione sanguinis Do- || mini nostri JESV CHRISTI parum || recte sentiret, sub forma precationis con | scripta, in qua petitur, ut Dominus no || ster IESVS CHRISTVS per gratiam || suam, nos in vera cognitione sui, & suae iustitiae Veritatisq; conseruare || & dirigere digne | tur vśq; in finem. || MONTE REGII PRVS || SIAE. || 1552.

Na końcu: AMEN.

4^0, k. nl. 4, A^3. (I. C.).

35. (Ups. 49, 496).

Confessio Avgvstana || Carolo V in co || mitiis Augustae || exhibita anno || 1530 || Ex antiquissimo & fidedignis || simo exemplari || Regiomonti Typis haeredum Joannis || Daubmanni Anno || 1574.

8^0, k. nl. 36, A—E_3. (E. Bar.).

36. (Ups. 56, 503).

Fidei et Religionis || Christianae || Confessio; || Quam || Sereniss. & Potentiss. || Romanorum, Ungariae & Boëmiae || Regi Ferdinando || Optimates et Equites || Orthodoxè reformatam doctrinam professi || Suo Fratrúmq.. || Quos Unitatem Boëmicam vocant || nomine: || Primò quidem Viennae in Austria, XIV. || Novembris MDXXXV. || exhibuerunt: || Postea verò, Invictiss. Imperat. Maxi- || miliano P. P. A. || Et Sereniss Poloniae Regi Sigis- || mundo Augusto, || obtulerunt: Postremò Anno Sanctiss. Dn. N. || MDCIX recognita. || Adjectis ad calcem virorum quorundam illustrium, de || hac ipsa Confessione, judiciis et testimoniis || Psalm 119 v.

Podobizna do N⁰ 33.

46. || Loquar de testimoniis tuis coram Regibus, et non erubescam. || Herbornae Nassoviorum MDCXII.

16°, k. nl. 24, str. 142, k. nl. 1. (J. Ł.).

37. (Stockh. K. Bibl.). Hist. Polsk. Polit. (Br.).

Le Contract || De || Mariage || du roy et de la reine || de Pologne.

Na końcu.: Imprimé chez Joost Broersz jouxte la copie. A Paris, du Bureau d'Adresse, le 9 Novembre 1645 || Avec privilége du Roy.

4° k. nl. 4. (I. C.).

38. (Stockh. K. Bibl. Hist. Polsk. Polit.).

Copia literarum || ex castris ad Ca || menecum datarum || die 20 Septemb. || Anno M. DC. XXXIV. || Tum & Epistola Mustafae Baschae || Generalis Exercituum Turcicorum, ad Gene- || ralem Exercituum Regni Poloniae scripta. || Copey eines Schreibens || aus dem Kôniglichen Feld Lâger bey || Kaminecz vom 20 Septemb. || Anno 1634. || Nebenst des Tûrckischen Generals Mur- || tasa Bascha, an den Hern General Feld Hauptmann || der Cron Pohlen ûberschickter Missiven. || Gedruckt im Jahr 1634.

4°, k. nl. 4. (I. C.).

39. (Link. Diss. Regiomonti).

Thema || Biblico Historico-Chronologicum, || De || Primo anno Cyri Primi Per- || sarum Regis, cujus mentio fit in || sacris & Josepho Historico, || Benedicto Perezio || Jesuitae oppositum || ...propositum || A || Johanne Behm... || .... || Respondente || Benedicto Coppetio, || ... Regiomonti, || typis Reusnerianis, || Anno CIↃ IↃ CXLII.

4°, k. nl. 8. (I. C.).

40. Ups. 58:564. (Språkvet. lat. skolgramm).

Cornelii || Valerii Vltraie- || ctini grammatica- || rvm institvtionvm || libri IIII.

I. De primis Grammatices Latinae Rudimentis.
II. De Etymologia,
III. De Syntaxi,
IIII. De Carminum ratione.

Nunc ab Auctore postremùm diligentissime || recogniti' multisq; passim adiectis nouis || annotationibus aucti, & multò quàm ante- || hac emendatiùs excusi. || Torvnii || Excvdebat Andreas Cotenius. || Anno, M . D . LXXXX.

(Kust. A.—T_8.).

Adn.: Collegij Brunsbergensis Societatis Jesv. (I. C.).

41. (Stockh. K. Bibl. Dissert.).

De || Indigna Philo || sopho servitute || Christianus Frideric. Crockisius || auctor respondens || A. MDCXCII || Gedani || Typis... Rhetii. (J. Ł.).

42. (Ups. 64, 307).

[Diurnale Cracoviense].

Brak kart 1—10.

Składa się z trzech części:

Część I karta 1—16 syg. + a_1—+b_{III}

k. 11, (sygn. + b_{III}): October habet dies XXXI.

K. 13 koniec kalendarza.

K. 14: Meditatões super omnes horas || Patris sapiētia....

Część II: karta 17—100 (sygn. A—l_{III}).

K. 17 (A): Incipit Psalteriū pro diurnali sm cōsue | tudinē ecclesie Cracouieñ. Psalm' dauid || (Inicyał B) Eatus vir. q nō.

Na odwrocie k. 100: Reuerēdisssimus in xpo pater et dñs Io || annes dei gra eps Cracouiēsis Cuilibet hāc || orationem deuote oranti benigne cōcedit || Quadraginta dies indulgentiaꝫ de iniun || ctis ei penitricijs (*zamiast:* penitenciis).

Część III, karta 101—370 (sygn. a—N_{III})

k. 101: (a) Incipit diurnale scd'm ordinem ecclesie ca | thedral' Cracouieñ in horas canonicas do || minicaliū et ferialiū dierum, necnō de qui || busdā sanctis cū eis in aliq ꝯiūctis. Et pm̄o || de aduētu dni. Sabbato in vesperis aña ||| prima solum inchoatur: sed post psalmum || e contra integre dicat'. Et sic de alijs. Aña || (inicyał A) diebus antiquis....

K. 213 (znak p.): Sequit' nunc rubrum generale de horis || dicēdis per totū annū...

K. 363 verso: Finit Cōmune sanctoꝫ.

K. 364 (n.) Lectões de scto Adalberto quando de || eo ferijs secūdis hore aguntur...

K. 370 verso (koniec): Explicit diurnale scd'm vsum eccl'ie Craco || uiensis magna cum diligentia reui || sum ꝯ fideli studio emendatū || Impressum Cracouie ar || te ꝯ impēsis Jo || hannis || Haller anno salutifere incarnatōis 1514 ||

8°, k. 370.

Adn.: Colleg. Soc. Jesu Braunspergensis. (E. Bar.).

43. (Ups. 57, 144).

Divrnale Var || miense || (ozdoba drukarska w kształcie krzyża) Brunsbergae || In officina || Typographica haere || dum Joannis || Saxonis. || MDXCIII.

Na końcu: Anno Domini MDXCIII || Die 15 Septembris.

Druk czarny, częścią czerwony.

16°, k. nl. 12, str. 721, k. nl. 2. (J. Ł.).

44. Ups. 58:285[1]. (Script lat.).

Gramma- || ticae methodvs, vt svc- || cinctissima, ita et vti || lissima, eruditissimaque, || videlicet. || Donati de octo Orationis par- || tibus libellus: Qui antea mutilatus (ut etiā in qui- || busdam locis integrae desyderarentur lineae) iam || natiuae integritati, opera Glareani Poëtae Laure- || ati, uetustissimorumq; codicū adminiendo (*pewnie:* adminiculo), est resti- || tutus: Adiectis praeterea Scholijs & textum enu- || cleantibus & et ne rursus corrumpi facile || queat, prohibentibus || Aspice quàm belle prima haec rudimenta Vietor || Imprimit, aetatis delitias tenerae. || Aliud. || Vel ego nunc fallor,uel nemo clarius unquā || Donatum uidit, quàm modo, grammaticum. || Ioannes Rullus faciebat. || Cracouiae, apud Hieronymum Vietorem. || Anno domini M . D . XXVI.

Ded. Joanni Bonar. Na ostatniej stronie drzeworyt przedst. Chrystusa każącego. U góry napis: »Domine doce nos orare«.

8°, k. nl. 36 (A—H_4). (J. C.).

45. (Ups. 58: 399).

AElii Donati. || Methodvs || Scholiis D. Hen || rici Glareani P. L. || illustrata, ac eiusdem subse- || quentibus octo tractati- || bus aucta. || 1. De generibus nominum. || 2. De nominum declinationibus. || 3. De gradibus comparationis. || 4. De Heteroclitis. || 5. De uerborum coniugationibus & formis. || Item, de defectiuis & anomalis. || 6. De constructionis regulis & Syntaxi. || 7. De

syllabarum quantitate, pedibus, & car || minum generibus. || 8. De Figuris. || Cvm gratia et privilegio S. R. M. || Cracoviae, In Officina Matthaei Siebeneycher, || Anno Dni M. D. LXXII.

8⁰ sygn. A_v—O_v.

Adn.: Collegii Societatis Jesu Braunspergae. (I. C.).

46. (Ups. Teol. Liturgik Rituarier Slavisk).

Tyt. (w ramkach, czarno i czerwono):

Dziennik || To iest || Krotki sposob || Modlitw Każdodzien || nych, oboiey Płci || służących || W Ktorym się zamy || kają Siedm Psalmow | pokutnych Rozaniec y Koron. Przytym Offic. o Nie || pok. Poczęciu Panny || Maryey || w Krakowie || Roku Panskiego || 1683 || .

32⁰ k. nl. A_2.—T_7. (E. Bar.).

47. (Strengn. M. 283).

Epithalamia || Nuptiis Magnifi || ci et generosi viri D. Martini Berzevicei || Equitis Sermi Poloniae Re || gis Stephani, per Transsylvaniam || Cancellarii: et Catharinae Damera || viae de Voianovv, puellae nobilis || simae lectissimaeque Voianowij || die XII Octobris celebra || tis || A claris viris scripta || Cracoviae MDLXXVIII.

Egzemplarz znany tylko z Juszyńskiego. Przedmowa wierszem, podp.: Michael Siglerus Cibiniensis, potem jeszcze zapisane nazwiska: Alexander Kendius, comes Comitatus Zolnok, Franciscus Kendius, de Radnoth, Rev. Lucas Unglerus, Pavlus Kerczius, Petrus Hirserus, Georgius Hechtius, Albertus Hvetterus, Joannes Avuerus, Michael Siglerus, Christianus Schesaeus, Albertus Hvetterus (powtórnie), Petrus Mela, Joannes Neodicus, Valentinus Schreckius, jako autorowie oddzielnych wierszy. (J. Ł.).

48. (Ups. Pedagogik, alm.).

Tytuł, (w ozdobnych ramkach drzeworytowych, przedstawiających sklepienie oparte na filarach, na sklepieniu orzeł polski): De Ci || vilitate morvm || puerilium per D. Erasmum Ro || terodamū libellus, ab autore || recognitus, & nouis scho || lijs illustratus, per Gis- || bertum Longolium || Vltraiecti || num || MDXXXV.

8° k. nl. 39, A_{11}—K_{111}, bez oznaczenia m. druku, ale typy wskazują niewątpliwie na Scharfenbergera w Krakowie, co popiera orzeł polski, na kartce tyt. umieszczony.

Tom zbiorowy, w którym znajdują się:

1. druk wyżej opisany.

2. Isocratis Areopagiticus, a Chr. Hegendorphino, Cracoviae 1534.

3. unikat Erasma Confabulationes, aut. Hermano Schotenio Hesso, Cracoviae, 1533, zob. niżej.

4. Tabulae de schematibus Petri Mosellani, Lipsiae 1533.

5. Catonis disticha a. Erasmo Roterodamo, Cracoviae 1535 (Estr. XIV. 98). (E. Bar.).

49. (Ups. 68: 441).

EXERCITIVM || CHRISTI || ANAE PIETA || TIS || IN GRATIAM STVDIO || SORUM COLLE- || CTVM. || VILNAE EX TYPOGRA || phia Illustr. Do. D. Nico. || Christoph. Radiuili & c. || Anno 1544.

Na końcu: LAVS DEO.

12° k. nl. 96. (A—H_{12}). (I. C.).

50. (Ups. 65: 295).

Augenscheinliche || Erweisung ausz || D. Martin Luthers eigenen || Büchern und worten, dass er kein heiliger || Prophet Teutschlands, sonder ein || rechter Unflat gewesen || Jedermänniglich, so wol Lute || rischen, alsz Catholischen, zu guter er- || innerung und ernstlichem Nachden- || cken zusammen getragen || Durch || M. Sebastian Flasch von Manszfeldt || Mit sampt angehencktem kurtz- || weiligen lesen, von ermelten Luthers || gutem muth, starcken trincken || und zu sauffen || Gedruckt zu Braunszbergk || Durch Johann: Sachsen, Im || Jahr 1590.

8° k. nl. 32, A_{111}—Dv.; k. 32 vacat. (E. Bar).

51. (Ups. 65: 295).

Catholische Bekantnüsz || Desz Wolgelehr- || ten und fürnehmen M. Seba- || stiani Flaschij von Manszfeldt, inn welcher er || zwey und zwantzig Ursachen, warumb er die || Lutherische Ketzerey, darinnen er geboren, || und von Jugendt auff erzogen, endlich || verlassen habe kürtzlich erzehlet, auch || der-

selben Secten Gleisznerische || Art und betrug, damit sie das | arme Volck verfüren, klär- || lich abmahlt und vor Au || gen stellet, etc. Von || jhme erstlich Latei || nisch beschrie || ben, Und jetzto von einem Liebhaber || der Catholischen Warheit trew | lich verdeutscht. || Gedrucket zu Braunszbergk || Durch Johan Sachsen 1590 || .

8° k. nl. 18, A_{11}—C. (E. Bar.).

52. (Ups. 65. 232).

Tytuł (czarno drukowany, w ramkach liniowych).

Forma || Albo porządek || sprawowania Swiąto || ści Pańskich, iako Krztu swię || tego, y społeczności Wiecze || rzey Pańskiey, przytym y in || szych Ceremoniy albo posługowania | Zboru Bożego, ku potrzebie pobo || żnym Pasterzom, y prawdziwym || Ministrom Pana Krystuso || wym, z nowu wydana || y drukowana w Wilnie | Roku od narodzenia || Syna Bożego || 1594.

8° k. nl. 36.

Opr. z Katechizmem, Wilno 1594, por. niżej Nr. 73. (E. Bar.).

53. (Ups. 123: 84[6]).

Warhafftiger undg || rundlicher Bericht, wie und || was gestalt die Eergerliche Spaltung von der Ge- || rechtigkeit des Glaubens, sich anfenglich im || Lande Preussen erhaben || und was eigentlich | von der Gerechtigkeit Christlich || nach || brauch der heiligen Schrifft || und der || recht- schaffnen Lehrer alter und unse- || rer Zeit, gehalten werden müge. || Den armen gewissen so di- || ser Zeit durch mancherley Schreiben aflter || reden und erdicht der unbestendigen Gei- || ster, verirret sind zu Trost, den andern || jre jrthumb zuerkennen zur ver- || manung geschriben. Durch || Johan. Funck. || I. Cor. 4. || Richtet nicht vor der Zeit. || Künigsperg in Preussen || 1553.

Na końcu: Gedruck (!) zu Künigsperg in || Preussen durch Hans Weinreich || am 28 Martij des || 1553. Jares. ||

4°, sygn. A^{iij}—N^{iij}. (I. C.).

54. (Ups. 49. 207).

Tyt. (w obłamkach drzeworytowych, u dołu dwa aniołki trzymają tarczę z rokiem MD || XLIX ||):

Der CIII. || Psalm. Lobe den Herrn || meine Seele etc. || Ge-

prediget vnd auszgelegt, || durch || Iohan Funcken. || Königszberg || 1549 ||

Na końcu (k. 60′): Gedruckt zu Königszberg || in Preussen durch || Hans Weinreich | MDXLIX ||

4° k. nl. 60, a_{11}—p_{11} (E. Bar.).

55. (Strengn. H. 323).

Predigten || Von Christi || des Herren (tytuły 7 kazań)... | Zur Lehr, Trost vnd | besserung. | Gethan durch || Pavlvm Geri | cium Elbingensem: Deut || schen Prediger Augspurgischer || Confession in Posen. || Gedruckt zu Franckfurt an der Oder durch | Nicolaum Boltzen. Anno 1596. (J. Ł.).

56. (Ups. 67, 73).

Prima Aelbingensis. Scho || lae Foetura. || Silva carminum sive | σχεδιάσματα, Scholasticae Iuventutis, apud Elbin || genses tumultuarie cōgesta, & variis rerum ar | gumentis, cum prophanis, tum sacris cōciliata, || vt videat amicus Lector, quid de iuventute eti || am Prutenica, sperandum sit, si non minus bo- || nis monitoribus illa obtemperet, quam bene || in literis exerceatur. | Nomenclaturam eorum adolescentum, qui in huius || foeturae partu laborarunt, versa dabit pagella, cum Epistola nun || cupatoria, autore Guliel: Gnapheo Hagensi, AElbingensis || scholae moderatore primario || In Zoilum, Gulielmi Gnaphei || Hagensis Epigramma || ... (6 wierszy) Dimidium facti qui bene coepet, habet | Anno 1541.

Na końcu (k. 20): Gedani ex officina Fran || cisci Rhodi Anno. || MDXLI.

4° k. nl. 20, A—E.

Adn: »Ornato ac docto uiro D. Paulo Snobeck can[onico] ecclae Gutstaten[sis] G. Gnaph[aeus] d. d.

Estr. XVII 195 zna tylko notatkę Janockiego. (E. Bar.).

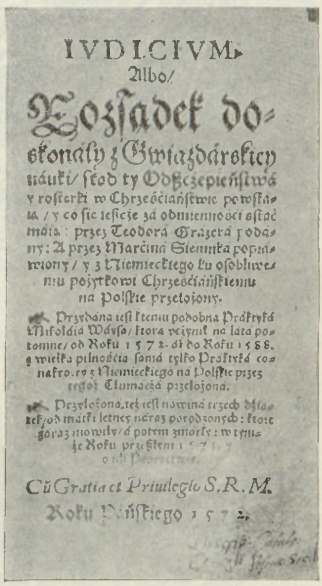
57. (Skokl. IV. 29. 646, Cimelia szafa V).

Fragment gramatyki łacińsko-niemieckiej (sygnatura K—M_5, razem 14 kart).

Na końcu: Gedani excude || bat Franciscus Rhodus Anno | MDXLVII. (I. C.).

58. (Ups. W. 549).

Ivdicivm || Albo || Rozsądek do- || skonały z Gwiazdarskiey | nauki, skąd ty Odszczepieństwa || y rosterki w Chrześciaństwie powsta || ią, y co się ieszcze za odmienności sstać || maią: przez Teodora Grazera poda || ny: A przez Marcina Siennika popra- || wiony, y z Niemieckiego ku osobliwe || mu pożytkowi Chrześciańskiemu | na Polskie przełożony. || Przydana iest ktemu podobna Praktyka || Mikołaia Waysa, ktorą uczynił na lata po | tomne od Roku 1572 aż do Roku 1588 || z wielką pilnością sama tylko Praktyka co- || nakrocey z Niemieckiego na Polskie przez | tegoż Tłumacza, przełożona. | Przyłożona też iest nowina trzech dzia || tek, od matki letney naraz porodzonych: które || zaraz mowiły, a potym zmarły: w tym- || że Roku przeszłym 1571 y || o ich Proroctwie. || Cū Gratia et Privilegio S. R. M. || Roku Pańskiego 1572. ||

IVDICIVM.
Albo/
Rozsądek do-
skonały z Gwiazdárskiey
náuki/ skąd ty Odszczepieństwá
y rosterki w Chrześciáństwie powstá-
ią/ y co się ieszcze zá odmiennośći ostáć
máią: przez Teodorá Grázerá podá-
ny: A przez Marcina Siennika popra-
wiony/ y z Niemieckiego ku osobliwe-
mu pożytkowi Chrześciáńskiemu
na Polskie przełożony.
Przydana iest ktemu podobna Práktyká
Mikołáia Wáysá/ ktorá vczynił na láta po-
tomne/ od Roku 1572. áż do Roku 1588.
z wielką pilnośćią sámá tylko Práktyká co-
nakro. cey z Niemieckiego na Polskie przez
tegoż Tłumacżá przełożona.
Przyłożona też iest nowiná trzech dzia-
tek/ od mátki letney náraz porodzonych: ktore
záraz mowiły/ á potym zmárły: w tym-
że Roku przeszłym 1571.
o ich Proroctwie.
Cū Gratia et Privilegio S.R.M.
Roku Páńskiego 1572.

Na końcu:

Drukowano w Krakowie, || v Mattheusza Siebeneychera | Roku Pańskiego 1572 ||

16° k. nl. $a_{||}$—$a_{||||}$ A—M_3.

W tekście liczne drzeworyty.

Adn: Inscr. Catalogo Collegii Posn. Soc. Iesu. (E. Bar).

Do Nr. 58.

59. (Stockh. K. Bibl. Dissert.).

Stolas || beatorum || ... A. MDCXCII exponere constituit | Nathanael Grischow || Gedani. Typis... Rhetii. (J. Ł.).

Do Nr. 58.

60. (Link. Diss. Danzig).

Dissertatio Moralis || de || Silentio, || Quam || In Illustri Gedanensium Athenaeo, || Praeside, || Dn. Joh. Christophoro || Rosteuschero, || ... || publicè tuebitur || Auctor || Gabriel Groddeck, Ged. || ... || D. XXV. Octobris A. R. I. M. DC. XCI. || Horis matutinis. || GEDANI, || typis Davidis Friderici Rhetii.

4°, 4 k. + 76 str. (I. C.).

61. (Skokl. I. 2—59).

Tyt. (w ramce ozd.):

Epithalamion || Zum Hochzeitlichen Ehren unnd Frew || den Tage || Desz Ehrenvesten und vornehmen Gesellen || Pauel Dilgers || Mit der || ... Anna ||, Desz Erbaren und Wolgeachten | Joachim Renners || Ehliche Tochter || Im Jahr MDCXXIII celebriret || Beschrieben durch || Michaelem Hasen || D. B. || Gedruckt zu Dantzigk durch Andream || Hünefeldt ||.

4°, 4. k. nl. (E. Bar.).

62. (Skokl. I. 2—59).

Poetisch Gedicht || Zum Hochzeitlichen Ehren und || Frewden Tage || Desz Ehrenvesten und Wolgeachten || Hn Iacobi | Hasenkrugi || Mit der || Viel-Ehren Tugendreichen || Iungfrawen | Anna || Desz Ehrenvesten Erbahren Wolgeachten Hn || Johannis Beckers Bürgers und || Kauffmanns in Dantzigk vielgeliebten | Ehlichen Tochter || Beschrieben und || Gestellet || Im Jahr MDCXX. den 19 Mart || Celebriret || Dantisci || Typis Hünefeldianis ||.

4° k. nl. 4.

Pod wierszem podpisany: I. N.

Na końcu: Georg Hasenkrugius sponsi filius. (E. Bar.).

63. (Link. Diss. Regiomonti).

Georgius Hein: Theses || theologicae || selectiores, || ... praeside || ... || Dn. Paulo Pomian || Pesarovio, || ... Anno M. DC. XCIX. d. 22. Octobr. || REGIOMONTI, typis REUSNERIANIS. (I. C.).

64. (Ups. Svensk Bibliogr., Samlband 144).

Q F F Q. S || Calendae festivae || Anni a partu Virgineo MDCLXVII || Quas Universis | Florentissimorum Sveciae Regnorum || Reverendissimis [salvo Ordine ac titulo] Episcopis Cele-

berrimae Regiae Upsaliensi Academiae: || nec non || Venerandis | Superintendentibus || eorumque Electis in Domino Jesu || Ecclesiis || Holmiae ipsis Calendis Januar. || nuncupavit || M. Johannes Herbinius || Ecclesiarum Invar: Aug: Conf: in Polonia addictarum ad exteras Ecclesias orator deputatus, Gymnasii Bojanoviensis Professor primarius || Reg. Upsaliensis Academiae Civis Honorarius... Typis Hantschenii Reg. Typogr.

4° k. nl. 12, A_2—C_3. (E. Bar.).

65. (Ups. 65. 209).

Tyt.: (w ozdobnych ramkach drzeworytowych, przedstawiających sceny męki Chrystusa, drukowany czerwono i czarno).

Historie || męki Pana nasze || go Jezu Krista, od czte || rzech Ewanyelisthow || wypisane, z więtszą pil || nością niżli przedtym || wyprawione. || S tychże czterzech iedna || porządnie zebrana, s kro || ciuchnym wykładem nye || ktorych mieysc, w ktorych || się zdadzą byc niezgo || dni Ewanyelistowie. |

K. A_2: Do czciciela krotka || przedmowa ||

Ilekroć...

A_3: Pasyia albo hi || storia męki Pana naszego po | dług...

B: przyszedł do zwolennikow swoich, y ||

C: slem, y vzrzycie syna człowyeczego sie ||

D_6: Thu iuż masz || Passyią ze czterzech Ewanye || listow...

H_5: chaiąc głowami swemi, a mowiąc, || Biadasz.

K. 48 kończy się: ob || waruycie iako umiecie, A oni od szedszy osa || dzili grob, zapieczętowawszy, strożę || .

K 48′ znak druk. Wirzbięty.

8° k. nl. 48 (A—H_8).

Oprawne razem z Postyllą (por. niżej); wyszło niewątpliwie w roku 1557 (E. Bar.).

66. (Ups. 65. 136).

Dialogvs || Pius et doctvs || de Communione sacrae Euchari || stiae sub utraque specie, panis || scilicet & vini, Coniugio sacer || dotum, & sacro in vul || gari lingua cele || brando || Authore Reuerendiss. D. || Domino Stanislao Hosio || Episcopo Warmiensi || in Prussia || Lovanii || Apud Martinum Verhasselt || Bibliop. Iurat. || Anno 1558. || Cum Privilegio Regis ||

Na końcu: Lovanii || Ex officina Stephani Va || lerij Typog. Iurat. || Anno 1558.

16° str. 256, 1 k. nl.

Adn: Liber Biblioth. Varmien. (E. Bar.).

67. (Ups. 65, 281).

De origine || haeresium nostri || temporis || Autore Reuerendissimo in Christo Patre || atq; Domino, Domino Stanislao Hosio || Episcopo Warmiensi in Prussia || Mich. Scrinius Dantiscanus Prussiae || Lectori ||

Volue Stanislai lector studiose libellum
Nobilis eloquio praesulis atque fide.
Detegit hic primos errores temporis huius
Et tua ab haereticis pectora tuta facit.
Doctus est hic libellus & expedit eum ||

typis excudi || Ruardus Tapper Decanus ||

Lovanii || Apud Petrum Sangrium Tiletanum || Anno MDLIX. || Cum Gratia & Priuilegio Regis ||

Na końcu: Lovanii || Apud Bartholomaeum Grauium || Anno MDLIX ||

8° k. nl. 71.

Adn: Collegii Rigensis Soc Jesu (E. Bar.).

68. (Ups. 56, 398).

Confessio || Catholi- || cae fidei christia- || na: vel potius explica- || tio quaedam confessionis, in Sy- || nodo Petricouiensi a patribus || prouinciarum Gnesnensis, || & Leopoliensis in regno || Poloniae factae, An- || no domini || 1551 || * || Avthore || Stanislao Hosio, Var- || miensi Episcopo, Per quem etiam denuò liber est || recognitus ac locupletatus, et à mendis || priorum editionum repurgatus. || Salvo per omnia ivdi- || cio S. sedis Apostolicae. || Opus imprimis pivm || et eruditum. || Parisiis, || Ex officina Iacobi Puteani è regione collegij || Cameracensis, sub insigni Samaritanae. || 1561

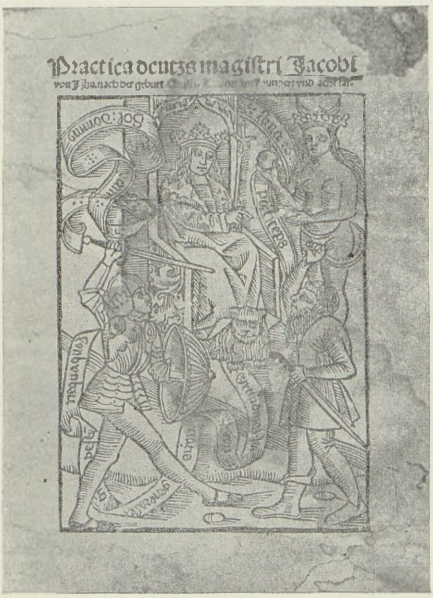
8° k. nl. 40, k. liczb. 427, k. nl. 5. (J. Ł.).

69. (Ups. Inc. 33: 105). [Collijn 711].

Na okładce tylnej przyklejone dwie karty:

Practica deutzs magistri Jacobi || von Iszlsza der geburt Christi Tausent funff hundert acht iar (z drzeworytem).

Obok druga karta z tekstem.

Estr. Bibl. VIII zna tylko egzemplarz łaciński.

Jakób z Iłży, magister uniwersytetu krakowskiego na wydziale artystycznym umarł w r. 1526 (Wisłocki, Pamiętnik Ak.Umiej. VI, 103). (J. Ł.).

70. (Strengn. Teol.).

Jesus Sy- || rach, || welcher in Latein || Ecclesiasticus genen- || net wird. || Zum Erstenmal in Deut- || scher neben der Polnischen || Sprache im Druck ver- || fertiget. || Cum Privilegio S: R. M. || Dantzigk. || In Verlegung Balthasaris Andreae, || Buchhaendlers. Anno || 1620.

Na końcu, szp. 2: Koniec Kśiążek || Iezusá synà Syrá- || chowego.

8°, nl. A—Bb_{11}. (I. C.).

71. (Ups. 68: 497).

INSTRVCTIO || PATRIBVS - FAMILIAS || deseruiens ad prolem ali- || osq; quorum gerunt curam || piè educandos, remq; || familiarem cu- || randam. || Collecta ex vita S. Caroli Borromei. || Ex Italico in Latinum || Idioma versa || cum licentia Superior. || BRVNSBERGAE || Per Georgium Schonfels. || Anno 1614. || Cum grat & Privil. S. R. M.

24°, k. nl. 72, A—H_8 (I. C.).

72. (Ups. 65. 233).

[Katechizm zborów ewangielickich litewskich, w którym brak karty tytułowej).

Pierwsza zachowana karta, którą nazwiemy k. 2.]A_{11}]:

Przedmowa || do pobożnego Krzescianina || Nie trzeba się wiele za || lecać Bracie miły i sio || stro z książkami temi || bo tho każdy pobożny a || wierny ||...

Przedmowa kończy się na odwrocie k. 2. (tylko dwa wiersze): przez tegosz to Jezusa Krystusa Pana y || zbawiciela naszego Amen. ||

Na k. 2′ zaczyna się (wiersz 3):

Pierwszy kate || chism, to iest summa wia || ry krześcijańskiey, dla dziatek || mnieyszych...

i kończy się na odwrocie k. 7-ej.

k. 8: Wtory kate || chism szerszy dla więtszych || y cwiczeńszych dziatek ||...

który kończy się na karcie 30-ej: koniec wtorego katechizmu.

Na odwr. karty 30: Tu syę po || czyna Pasterstwo || domowe ||

k. 31 ma u góry numer A_1, a zaczyna się: dobrym pobożnym rządzie, gdy gospo || darz ktory...

Odtąd karty numerowane: A^1—xxvi, B_1—xxii, C_1—xxiiii, D_1—xxiiii, E_1—xxiiii, F_1—xxiiii, G_1—xxiiii, H_1—xxiiii, I_1—xxiiii, K_1—xxiiii, L_1—viii, (T. j. 1 — 248)

k. B_{11} (kust. H_{11}), odwrót: Tu się iuż poczynaią Modlitwy a prośby pospolite.

k. B. xxii (kust. K_8) Tu się iuż poczynaią Dawidowe...

k. E. xv (kust. S_8) odwrót: Piosnki według rozdziału katechizmowego, To iest na przykazania Boże...

k. F. xxxiii (V_7) odwrót: Pieśni o Zborze Swiętym o sprawach iego y godnościach.

k. G. xviii (b_2). O wyznawaniu grzechow y kaianiu się ich.

k. H. v (cv). Poczynaią się piosnki drugie pospolite o sprawach y postępkach Zbawiciela naszego w Krystusie Panie Synu Boga...

k. I. xi. (Giii) odwrót: Piosnki drugie o Synu Bożym i dobrodziejstwach iego.

k. I. xxiv. (h_7). Piosnka o pilnym słowa Bożego słuchaniu.

k. K. viii. (i_8) odwrót: O pokuszeniu.

k. K. xiii. (k_5) odwrót: O małżeństwie świętym.

k. K. xv. (k_7) odwrót: Piosnki o śmiertelności y o niepewnym żywocie człowieczym na tym świecie.

k. L. III. (m_3) odwrót: O sądnym dniu piosnka.

k. L. IV. (mIV) odwrót): Piosnka w ktorey się zamyka summa wszytkiego pisma Swiętego.

k. L. IX. (n). Co się w tych książkach zamyka krotkie naznaczenie.

k. L. X. (nII). Reiestr porządnie zebrany wedle Liter obie cadła wszytkich piosnek dla łacniejszego znalezienia.

Na końcu (ogólna karta 285, nieoznaczona):

Drukowano || w Nieswieżu || Nakładem Pana Macieia Ka | wieczyńskiego sc. | Przes Daniela Drukarza Roku || od narodzenia Pańskiego || 1563 || Dnia VIII Miesiąca Listopada.

Odwrót tej karty czysty.

8° razem kart 285, 1—30 bez numeru + A I—XXII, B I—XXII, C I—XXIV—K I—XXIV, L I—VIII + 8 k. nl.

Z tym katechizmem razem oprawiono »Pieśń ze 31. kap. Przypowieści Salomonowych. Nieśwież 1564, por. niżej nr. 127«.

Z porównania z katechizmem ruskim, wydanym w Nieświeżu 1562 r. przez Macieja Kawieczyńskiego, Szymona Budnego i Laurentego Kryszkowskiego, a dedykowanego Mikołajowi Radziwiłłowi (egzemplarz w Muzeum XX. Czartoryskich) okazuje się, że są to katechizmy zupełnie od siebie różne i niezależne od siebie, tak pod względem układu, jak i treści. Polski katechizm jest więcej kancyonałem, gdy ruski natomiast zawiera wyłącznie wykład nauki wiary. (E. Bar.).

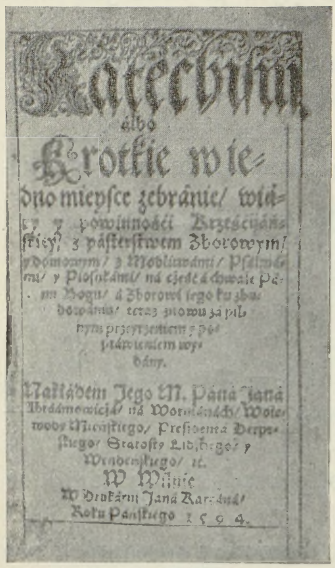
73. (Ups. 65. 232).

Tytuł, w obramieniu linijkami, drukowany czerwono i czarno:

K a t e c h i s m || albo || K r o t k i e w i e- || dno mieysce zebranie wia || r y y p o w i n n o ś c i K r z e ś c i j a ń- || skiey, z pasterstwem Zborowym, || y d o m o w y m, z M o d l i t w a m i, P s a l m a- || mi, y Piosnkami, na cześć a chwałę Pa || n u B o g u, a Z b o r o w i i e g o z b u || dowaniu, teraz znowu za pil || n y m p r z e y r z e n i e m y p o || prawieniem wy || d a n y || N a k ł a d e m J e g o M. P a n a J a n a ||| Abraamowicza, na Wornianiach Woie || wody Mieńskiego, Presidenta Derpt || skiego, Starosty Lidskiego y || Wendeńskiego sc. || W W i l n i e || W Drukarni Jana Karcana || Roku Pańskiego 1594 ||

Na odwrocie k. tyt.: Na Herb Jasnie Wiel || możnego Pana, Pana Mikolaia || Radziwiła... herb, 6-wiersz i podpis M. I.

Podajemy tu dokładny opis tego katechizmu, który posłuży jako wykaz ustępów zgodnych i różnic z katechizmem Nieświeskim (dla skrócenia zwiemy go K. N.).

Katechizm
albo
Krotkie wie-
dnio mieysce zebráne/ wiá-
ſtwie/ z powinności Krześciáń-
ſkiey/ z páſterſtwem Zborowym/
y domowym/ z Modlitwámi/ Pſálmi
mi/ y Piośnkámi/ ná cżęść á chwałę Pá-
nu Bogu/ á Zborowi iego ku zbu-
dowánia/ teraz nowo za pil-
nym przyłożeniem z po-
ſtrzeżeniem wy-
dány.
Nakładem Jego M. Páná Jana
Ibrámowicżá/ ná Worniánách/ Woie-
wody Nowogrodzkiego/ Prefektá Derpſ-
kiego/ Starośtę Lidzkiego/ y
Wendeńſkiego/ &c.
W Wilnie
W Drukárni Jana Karcánká/
Roku Páńſkiego 1594.

k. 2 (znak *ii): Przedmowa do wszytkich wobec y do każdego z osobna pobożnego Chrześcijanina. Nie trzeba się wiele... (jak w K. N.).

k. 9 (kust. A). Katechizm || To iest Summa wiary Krześcijańskiey, dla dziatek || Krześciańskich || ... Ten katechizm zgodny dosłownie z K. N., jedynie przy końcu są w Wil. dodane niektóre nowe kwestye (karta 15a i 15b). W kat. Wil. niema natomiast »Wtorego katechizmu«, zawartego w K. N. na k. 8—30.

k. A_8: Tu się iuż poczyna Pasterstwo Domowe... (przejęte z K. N., jedynie w pieśni »przed świtaniem« k. B_3 opuszczono nuty).

k. Bxx (kust. G_6): Tu się zaś poczynaią modlitwy a prośby pospolite (jak K. N.).

k. Pviii (Cxiv) odwrót: Tu się iuż poczynaią Psalmy Dawidowe (jak K. N.).

k. Hxi (kust. Av) odwrót: Piosnki według rozdziału katechizmowego, To iest na Przykazanie Boże... (jak K. N.).

k. Ixviii (kust. e_8) odwrót: Pieśni o zborze świętym y sprawach iego y godnościach (jak K. N.).

k. Kxvii (kust. hiii) odwrót: Piosnki duchowne o świętych Bożych (niema w K. N.).

k. Kxxiv (kust. i_2) odwrót: O wyznaniu grzechow y kaianiu się ich... (jak K. N.).

k. Lxi (k_5): Poczynaią się drugie Piosnki pospolite o sprawach y postępkach zbawienia naszego w Krystusie Panie... (jak K. N.).

k. Mxxiv (pii): Drugie piosnki o Synu Bożym (jak K. N.).

k. Nxvii (riii): Piosnki o pilnym Słowa Bożego słuchaniu (jak K. N.).

k. Oii (siv): Przy obieraniu Ministrow albo Seniorow w kościele Pańskim piosnka (niema w K. N.).

Oiii (sv). O pokuszeniu... (jak K. N.).

Oxiii (t_7) odwr.: O małżeństwie świętym piosnka (jak K. N. ale znacznie powiększona).

Oxviii (viv): Piosnki o śmiertelności y o niepewnym żywocie człowieczym (jak K. N.).

Pvii (y) odwrót: O sądnym dniu piosnka (jak K. N.).

Pviii (yii). Piosnka w ktorey się zamyka summa wszytkiego pisma świętego (jak K. N.).

Pxiii (yvii). Pieśni pospolite (tych niema w K. N.).

Pxxiv (Aaii). Co się w tych książkach zamyka krotkie naznaczenie (jak K. N.).

Aaiii odwrót: Reiestr...

8^0 k. nl. $18 + 14 \times 24 = 336 + 6$ nl. — razem 370. Karty 1—18 bez numeracyi, następnie znaczone u góry Ai—xxiv—Pi—xxiv + 6 k. nl.

Razem oprawiono: »Forma albo porządek. Wilno 1594« ob. wyżej nr. 52.

Z porównania okazuje się, że do katechizmu wileńskiego przejęto z nieświeskiego niemal wszystko, z bardzo małemi tylko opuszczeniami, natomiast powiększono go w kilku miejscach. (E. Bar.).

74. (Ups. Teol. Liturgik: Rituarier Tyska).

K i r c h e n || O r d n u n g || Wie es im Hertzogthumb || Preussen || beydes mit Lehr vnd Ceremonien || sampt andern so zu Fürderung vnd Erhaltung des Predig- || ampt || Christlicher Zucht || vnd guter Ordnung || von nöten || gehalten wird. || Anderweit vbersehen, gemehret, vnd || Publicieret. || Anno Christi || M. D. LVIII. || 25. Nouembris.

[Na odwrocie herb Brandenburski].

Na końcu: Gedruckt zu Koenigsperg in Preus- | sen durch Hans Daubman. || Anno 1554. Mense || Februario.

Fol. nl. A—d_4. (I. C.)

75. (Ups. V. Mus. 889).

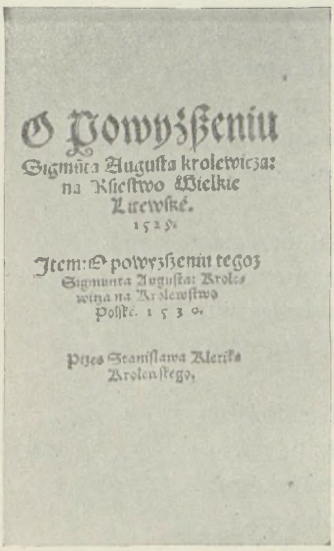
Passio Domini nostri Jesu Christi a quatuor evangelistis conscripta et notis ad novum et uniformem Ecclesiarum per

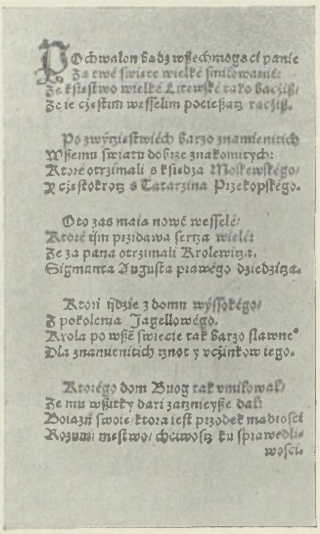
universas Regni Provincias usum delineata per Gasparum a Kleczow Vicedec. Eccl. Cathedr. Cracov. Cracoviae 1609. Petricovius.

Dokładny opis por.: Mitjana Catalogue des imprimés de musique. T. I. Nr. 108.

76. (Ups. 68, 410).

Tyt.: O Powyzszeniu || Sigmũta Augusta krolewicza: || na Ksiestwo Wielkie || Litewské || 1525 || Item: O powyzszeniu tegoz || Sigmunta Augusta: Krole- | wicza na Krolewstwo || Polské 1530: || Przes Stanislawa K l e r i k ę || Krolewskego || |

O Powyższeniu
Sigmũta Augusta krolewicza: na Ksiestwo Wielkie Litewské.
1525.
Item: O powyższeniu tegoż Sigmunta Augustá Krolewicza na Krolewstwo Polské. 1530.
Przes Stanislawa Klerika Krolewskego.

Pochwalon bądź wszechmogący panie
Za twé swiete wielkié smiłowanié:
Że księstwo wielkié Litewskié tako bacżisz/
Że ie cżęstim wesselim pocieszacz racżisz.

Po zwyczięstwiéch barzo znamienitich
Wszemu swiatu dobrze znakomitych:
Ktoré otrzimali s księdza Moskewskégo/
Y cżęstokrocz s Tatarzina Przekopskégo.

Oto zas maią nowé wesselé/
Ktoré ijm przidawa sercza wielé:
Ze za pana otrzimali Krolewicza.
Sigmunta Augusta prawégo dziedzicza.

(str. 2 na odwrocie karty tytułowej).

Pochwalon bądz wszechmogący panie
Za twé swiete wielké smiłowanié:
Ze księstwo wielké Litewské tako bacżisz/
Ze ie cżęstim wesselim pocieszacz racżisz.

Po zwyczięstwiéch barzo znamienitich
Wszemu swiatu dobrze znakomitych:
Ktoré otrzimali s księdza Moskewskégo/
Y cżęstokrocz s Tatarzina Przekopskégo.

Oto zas maią nowé wesselé/
Ktoré ijm przidawa sercza wielé:
Ze za pana otrzimali Krolewicza.
Sigmunta Augusta prawégo dziedzicza.

Ktori ijdzie z domu wyssokégo/
Z pokolenia Jagellowégo.
Krola po wszẽ swiecie tak barzo slawne⁰
Dla znamienitich cznot y vczinkow iego.

Ktorégo dom Buog tak vmiłował/
Ze mu wszitky dari zacznieysze dał:
Boiazń swoię / ktora iest przodek mądrosci
Rozum /męstwo/ chciwoscz ku sprawedliwosci.

(str. 3).

Wszak to nie iest taiemno nikomu/
Czo za ludzie ijdą z tego domu:
A iako rzecż pospolitą miłowali/
Władislaw y Ludwik to są okazali.

Czoż ich kolwiek od początku przeszło/
Zadnému s nich na cznotach niezeszło:
Krol Kazimirz /iego szczęsliwi sinowie/
Wszitcy byli barzo cznotliwi panowie.

Wszakże nie dziw że cznotliwi byli/
Bo sie z dobré matky narodzili:
Ktora była roszczka rodu Cesarskégo:
Przetoż narodziła owoczu dobrégo.

Ale o tym może mowicz mało/
Wszak sie to nam iawnie okazało:
Ponieważ swiętégo z tego rodu mamy:
Ktorégo pomocy cżęsto vżiwamy.

Krol dzisieyszi nasz pan miłosciwy:
Jest y mądry y barzo cznotliwy:
A iż bożą chwałę wyssoce miłuie/
Przeto mu sie wszitko fortunnie szanczuie.

Aij

(str. 4).

Nietrzeba o tym powiedacz wielé:
Zgromił wszitky swé nieprziaciele:

Jedny zwalćił wielkym nakładē y moczą/
Drugé też rozumem za Bożą pomoczą.

Acż ty państwa od dawna slynęły:
Wszakże ninié prawie oswitnęły:
Za chwalebnym / mądrim ie⁰ zachowanim
Otrzimał cżescz /slawę/ sobie y państwom swym.

Tego też tu wyślowicz nieszkodzi/
Ze sie barzo łaskawie obchodzi:
S swymi poddanymi ktorzi są powolni:
A tym niefolguie ktorzi są swowolni.

A każdy to może bacżicz po nim/
Ze on wielką pilnoscz cżini o tym:
Abý iego poddani w pokoiu byli:
Bý się iedno sami k temu przicżinili.

Czo sie też doticże drugé stronў/
Krola Sigmuntowé zaczné żonў:
Ktora ijdzie z domu barzo wyssokégo/
Jest dzedziczka Księstwa Mediolanskego

Tu najwidoczniej brakuje dwu kart, stanowiących strony 5—8.

(str. 9, dzisiaj 5).

Ten iuż panem księstwa Litewskégo/
Y też krolem Krolewstwa Polskégo:
Szczędrze mu pan Buog pocżął Fortunę
Dał mu w krotce księstwo y korunę.

Jest nadzieie owszeyky niemało/
Ze też szczęsczie będzie przinim trwało:
Gdiż mu tak młodo poczęło służicz:
Day go Boże y nam przi nim vżicz.

Wielkim Księdzem za namową obrán
Bo sie o to pilnie starał nasz pán:
Abý księstwo w tym rządzie zostawił:
Ze bý potym iaky rostirk niebył.

Lecz Polanie mądrzey vdziałali/
Namowy od krola nie czekali:
Sami panowie o to prosili/
Aby sina Krolem vczinili.

Dwóy pożitek przi tym otrzimali/
Bo y wiarę wielką okazali:
Y vprzedzili wszitky trudnosci/
Ktorich dzis widziémy ijndzie dosci.

(str. 10, dzisiaj 6).
Przitym szczęsnym obieraniu iego/
Niebyło s nich żadnego takégo:
Ktoryby był w tey radzie pobłądził/
Znacz że to Buog duchē swiętym zrządził.

Dobrze się nám z łasky bożé stało/
Ze się trudnoscziam w czas zabieżało:
Tego ieszcże trzeba w nowym panie/
Aby było dobré wychowanié.

Bo acz ijdzie z rodu szlachetnégo/
Z dobré matky y z oycza dobrégo:
Ktorzi w sobie wszitky cznoty maią/
Ze też s każdym na swieczie zrownaią.

A to sie też nigdy nie przigodzi/
Dobra iabłoń płonek nie vrodzi:
Wszakże wychowanie iest tey mocy/
Może skazicz / y wielé pomocy.

Ale sie możemy nicz nie staracz/
Vgodzi w to dobrze oczicez y macz:
Zecz nám pana slusznie wychowaią/
Bo ze wszech stron o tym pilnoscz maią.

(str. 11, dzisiaj 7).
Jedno o to wszitcy Boga prosczie/
A za nam sin przi oytczu dorosczie:

Niemoże miecz czwiczenia lepszégo/
Jedno biorącz prziklad z oycza swégo.

W ktorim naydzie nabożēstwo wielké/
Wiarę /rozum/ miłosierdzie wszelké:
Stałoscz, miłoscz pospolitey rzeczi/
Day to boże y sin miał na pieczi.

Dobrze sie nam przi oyczu wodziło/
Boże bý tak y przi sinie býło:
Wszitcy býśmý na to przizwolili/
Býsmý długo w tey Fortunie býli.

Boże ktoris nam tę radoscz sprawił/
Zes nas przisżłych trudnosci pozbawił:
Zachoway we zdrowiu nasze paný/
Oytcza s sinem y matkę s czorami.
Maciey Szarfenberk
Wýprassował.

str. 12, (dziś 8) czysta.

Oprawione z: 1) Epistola Erasmi contra quoddam... 1529 Joan. Faber Juliacensis impr.

i 2) Erasmi Roterodami Epistola apologetica MDXXX, Petrus Schaefer.

Z napisem: »Clariss. D. Carolo Utenhouio M. Cannius dono mittit«.

O osobie tego to Stanisława Kleriki nie mamy niestety żadnej zgoła wiadomości, co zacz on był. Dochował się jeszcze jeden produkt jego pióra, wiersz: »Na weselie Królewny Izabelle, Kraków, Wietor 1539, 2 k. nl. (unikat w Bibliotece Czartoryskich w Krakowie). (E. Bar).

77. (Stockh. K. Bibl. Hist. Polsk. Polit.).

COPIA || Schreibens || welches || Der Herr Klodniczky || an den König von Pohlen || auß der || Stolicze abgehen lassen || de dato 8. Maij. || Gedruckt im Monath Julio || Anno 1675.

4º k. nl. 2. (I. C.).

78. (Ups. 68: 424).

Zwelff Christ- || liche vnderrichtunge || oder || vnderweysunge || von den Heiligen || Sacramenten || dem Opffer der || Messe || vñ Begegnusse für || die verstorbenen. || Durch den Hochgelehrten || D. Martinum Cromerum || jetzo || des Bischthumbs Ermlandt Co- || adiutor, an tag gegeben. || [Sygnet drukarza] Zu Cölln || Durch Maternum Cholinum. || ANNO M. D. LXXI. || Mit Röm. Keis. Maiest. Gnad vnd Freyheit.

8° k. nl. 76, A—K⁴.

Adn: Coll. Braunsb. S. J. (I. C.).

79. (Skokl. II. 48—350).

Georgivs Heros. || In honorem Illustrissimo- || rum ac potentißimorum Princi- || pum ac Dominorum: || D. IOHANNIS Finlan- | diae Ducis, ac Sueciae, Gothiae, Vandaliaeq; | Regis concordibus Regni ordinibus || electi &c || D. CAROLI Svderlan- || diae Ducis, ac Sueciae, Gothiae, Van- || daliaeq; &c cohęredis. || Autore M. IOHANNE KRVGERO || Magdeborgensi. || Dantisci: || Ex Officina Iacobi Rhodi. || Anno M. D. LXIX.

8° k. nl. Av—Hiij. (I. C.).

80. (Ups. oprawione w rękopisie: T. 304).

Tyt.: Ioannis Kvcborsky || Studiosi Aca || demiae Vilnensis | Societatis Jesu || Censura || De iudicio Andreae Volani Archiministrelli Caetus || Vilnensis, nuper in Ministromachiam || R. D. D. Stanislai Rescii edito ||

4° k. nl. 8. A—B³. (E. Bar.).

81. (Ups. V. Mus. 890).

Tyt. (czerwono): Lamenta || tiones Iere || miae cum oratione || eiusdem Prophetae pro hebdoma || da sancta iuxta tonum Ecclesiae || Varmiensis || .

Pod tem czarno herb Rudnickiego Bpa Warmińskiego u dołu: Anno Christi MDCXVI ||

Nuty czerwono, text czarno drukowany.

Fol., str. 39. (E. Bar.).

82. (Ups. Teol. Liturgik, Rituarier, Polska).

[Laterna Marcin, Harfa duchowna Por. Estreicher XXI. str.

110—111, egzemplarz defektowy, nie zgadzający się z żadnym u Estr. opisanych.]

Zaczyna się od kalendarza: Martius; kart 7, na odwrocie k. 7: Summa Navki || Chrześcijańskiej.

Karta 8 i 9 noszą znaki ✝✝✝ i ✝✝✝2, poczem idą strony 1—739 i k. nl. 6.

str. 1 (A, które jest pod w o): Pierwsze || Rozdzie || lenie ||

str. 17 (B, które pod e m): CIebie Boga Oyca nierodzonego || ciebie...

str. 33 (C, które jest pod s y): żnego maiestatu twego, abyś mie u dnia || dzisiejszego...

str. 379 (Aaa^2): nas strumieńmi wod: ktore przyniesie || owoc...

Taż karta na odwrocie:

Regest Mo || dlitw, ktore sie || w Harfie duchow || ney położyły ||

Na końcu (k. 6 nl.): Cum Gratia & Priuilegio || S. R. M. || W Krakowie || W Drukarniey Andrzeia Piotr || kowczyka Roku Pańskiego || 1592 ||

odwrót k. nl. 6. próżny. (E. Bar.).

83. (Stockh. K. Bibl. Dissert.).

Renati Des Cartes || Metaphysicam || Divinam || Dissertatione Philosophica || ... exponit || Johan. Samuel Laurentius || Anno MDCLXXXVII || Dantisci, typis... Rhetii. (J. Ł.).

84. (Skokl. II. 33—251).

Na oprawie książki: Ordo || officii || divini || Quotidie Recitandi || In Ciuitate & Dioecesi Posnaniensi || Anno MDCXLII || Juxta Ritum Breuiarij Romani S. D. N. Vrba || ni Pape VIII authoritate recogniti, znajduje się karta tytułowa następującej nieznanej dotychczas edycyi:

Lekarstwa Domowe || Dla porátowánia zdrowia ludz || kiego w chorobách y na || głych przypadkach || Z nowego Zielnika zebráne y dla || mnieyszego kosztu ludzkiego teras || nowo wydàne. || Przydano || Jako czynić Oleyki, Wodki, Maści || Soki, Lekarstwa Końskie y Ką || pieli Białymgłowom należące. || W Krakowie || w Druk Bartłomieia Kwáśniowskiego R. P. 1639.

16° nieco u góry karta obcięta. Na odwrocie wizerunek brodatego mężczyzny. (J. Ł.).

85. (Ups. 68:231).

Tytuł (czerwono i czarno druk.): Vom Hochw. Sacrament || Posnische vnnd Glottawische Historia. || Darzu || Donnerstags Frühmess Lob || gesang, Letaney etc. auch Gebett vor || vnd nach der Communion zu sprechen. || Durch IOANNEM LEONEM Dechent vnnd || Thumbherren zu Gutstadt zusammen getra || gen vnd in Druck verfertiget. || ... Gedruckt zu Braunssberg || bey George Schönfels || Anno 1624.

Dedykacya:

Den Edlen, Ehrn- || vesten || Ersamen || Weisen (Nam- || hafften Herren Euchardo von Gandlow || Burggraffen auff Smoleyn || Martino Althoff || vnd Mattheo Zimmermann Burgmeister || ne- || ben den Herrn Desz Rats || wie auch allen Mit- || brüdern vnd Schwestern der Fraternitet || vnd Versamblung Corporis Christi || zur Gutstadt.

8° k. nl. 8, str. 176, k. nl. 2 (l. C.).

86. Ups. Teol. Liturgik, Rituarier Latinska).

(Liber canonicarum horarum s. ordinem Ecclesiae Varmiensis 1516)

Część I: k. nl. 6 (z których brak 2-ej i 5-ej) (bez kustoszy) zawiera kalendarz.

Część II: k. l. I—CLI + 1. k. nl. (a—t. v) incipit: Rubrica generalis de tp̄e || De quo sit agendum officiū ||

explic. fol. CLI verso, col. 2: offici || um vt supra cum oratione. || Deus qui nobis.; k. ost. czysta.

Część III. fol. I—XXIII + 1. k. nl. (aa—ccv) incipit: Cōmune apostoloy || In festo vnivs apli vel plu || rium....;

Expl. fol. XXIII verso, col. 2: consequā || tur. Qui viuis || fol. XXIV vacat.

Część IV: (k. 1 - 62 + 4 k. nl.) A—H 5 incip.: Dn̄ica ad matutinū || Incipit ordo psalterij s'm || consuetudinem ecclesie War || miensis ||

expl.: fol. 62. kol. 2: et pa || cem. Per dominum || K. 62 verso vac.

fol. 63 (n. l. Hv): Index psalmorum, expl.: fol. 65. col.2.; fol. 66 vacat.

Część V: k 1—132 (Aa—Rrm) incipit: Rubrica de sanctis || De vigilijs sanctorum ||

Expl. fol. 132: Canonicarū horarū liber s'm ordinem Rubrice ec || clesie warmień. ordinatus studiosissimeq; reui || sus. Ac per Georgiū Stuchs Nurnberge || impressus. Anno nostre salutis. Mil || lesimo quingentesimo sextode || cimo VI. calen. Junij finit || feliciter ||

fol. 132 verso vacat. 8° (E. Bar.).

87. 59:592 (Script. lat. recent.).

Avrelii Lip- || pi oratio de || passione domini, || apud pontificem maximum die || parasceves habita; || Ac tantum probata, vt iterum ac || iterum eam repetere Au- || tor cogeretur. || Nicolavus Vassovius || lectori. || [2 Dystichy.] Cracoviae, || Ex Officina Stanislai Scharffen- || bergii; Anno, M.D.LXVIII.

8° k. nl. 20, A—E_3; na odwrocie k. tyt. drzeworyt przedstawiający Ukrzyżowanie. Por. Estr. XIII. 314. (I. C.).

88. (Ups. 57, 167). Brak tytułu na str. 3 dedykacya: Viro nobili ac celeberrimo || Constantino || L'Emperevr || ab Oppyck || ...Petrus Pascha || lis Med. D. S. P. D.

Na str. 7: Viro Clarissimo || Petro Paschali, || Medicinae Doctori || Christophorus Lv- || bieniecki de Lubieniec S. P. D. (list datowany na końcu: »Dabam è praedio meo Iablon- || nensi 19 Decemb. Anno 1632).

Na str. 51.: Nobili et Generoso Viro || Christophoro || Lubieniecio, || Petrus Paschalis, || Medic. Doctor. S. P. (list datowany na końcu: »Dabam Lugd. Bat. 14 Octob. anno partae salutis 1638).

U dołu str. 114: L'Empereur ab Oppyck, Aca- || demiae Lugd. Rector. || Pag. 55. lin. 7 pro n o n a lege n o v a.

Str. 114. Por. Estreicher XXI, 431. (J. Ł.).

89. (Ups. 65, 295).

Enchiridion || Der Kleine || Catechismus: Für die || Gemeine Pfarr Herrn unnd || Prediger gemehret und || gebessert. || Ausz D. Mar. Lutheri || Schrifften unnd Büchern, zu || Wittemberg ge-

druckt, wie || am ende dieses Büch- || leins weiter ver || zeichnet ist. || Gedruckt zu Brunsz || berg, durch Johan: Sach- || sen, Im Jahr || MDXC. ||

8° k. nl. 39, A—Ev. (E. Bar.).

90. (Ups. 49. 450).

Tyt. (czerwono i czarno):

Geystliche || Lieder unnd || Psalmen, Durch Doct. || Martin Luther, Und vieler || frommen Christen mit fleisz zusa || men geordnet. || Auffs new mit fleisz corrigiret || Mit schönen Liedern gemehret || und gebessert. || Gedruckt zu Dantzigk. || bey Jacobo Rhodo || 1599. || Cum Gratia & Priuilegio S. R. M. ||

8° k. nl. 3, k. l. 397, k. nl. 9 (E. Bar.).

91. (Ups. Språkv. slav, polsk.).

I. N. I. A. || Nova et me || thodica institutio in Lingva Polonica || Dasz ist || Neue und grundrichtige Unterweisung || in der Polnischen || Sprache bestehendt: || In bloszen Regulen || mit || Sehr schönen Exempeln, und zu || dem allgemeinen Handel und Wandel || in der Kauffmanschaft, wie auch || im Schreiben der Brieffe nützlichen || Redens Arthen || erklähret und der Jugend zum besten || vorgestellet || von || Stanislao Johanne Malczowski || in derselbigen Sprache Notario und || Praeceptore || Riga || Gedruckt bey Georg Matthias Nöller Jahr 1696.

8° k. nl. 8, str. 149. Oprawne z 4 innymi pismami tego autora, opisanymi u Estr. t. XXII. (E. Bar.).

92. (Link. Språkvet, retorik).

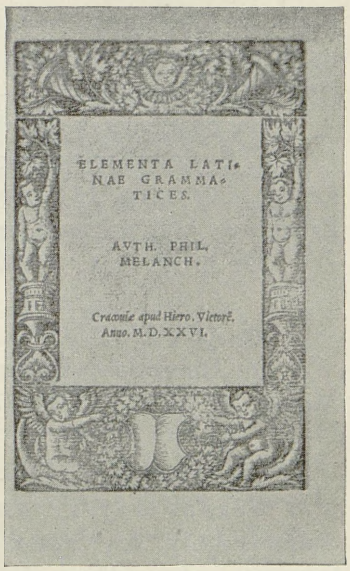
Rudimentorum || rhetoricorum || ex || Philippo Melanch- || thone, et Andomaro || Taleo, potissimum || tum ex || aliis praestantissimis autoribus utri || usq; doctrinam accurate se- || quentibus || in usum Scholasticae iuventutis, methodo || facili conscriptorum ||| Exemplis item sacris et prophanis illustratorum || studio et opera || Johannis Martini || Scholae Marianae Dantisci Rectoris || editio recens || aliquot in locis emendatior || Cum Privilegio Sereniss. Elect. Brand. || Regiomonti || Ex officina Reusneriana || Anno MDCLXXIII ||

8° k. nl. 4, str. 121, k. nl. 3 (E. Bar.).

93. Ups. 58: 285[2] (Script. lat.).

(Tytuł w obłamce drzew.): ELEMENTA LATI- || NAE GRAM- MA- || TICES. || AVTH. PHIL. || MELANCH. || Cracouiae apud Hiero. Vietorē. || Anno. M. D. XXVI.

k. A_2: Chilianus Goltstein lectori S. dat. Vuittembergae. M.D.XXV k. nl. 70 (A—K_6). (I. C.).

94. (Ups. 70. 86).

Dialecti- || cae et rhetoricae praecepta || A Stephano Mi || cano in vsvm discipolo || rum suorum nuper colle || cta || Nunc vero post ope || ram Venerabilis Domini || Magistri, Ioannis Casparis Leopo || liensis, paulo fusius & Lati || us in lucem edi || ta || Anno MDLXVI |

Na końcu: Cracoviae || In Officina Nicolai Scharffenber || gij Anno Domini || 1566 ||

8[0] k. nl. 40, A_{11}—F_5.

Adn.: Inscriptus Catalogo lib. Coll. Posn. (E. Bar.).

95. (Stockh. K. Bibl. Teol. Liturg. Rom.-kat. Rit.).

Tyt.: Missale Eccl'ie Posnanieň. Na tytule drzeworytowym herby Polski, Litwy, m. Krakowa i Akademii Jagiellońskiej.

Na końcu: ☞ Impressum ac finitum hoc || opus impēsis Spectabilis' ac || Famati Domini Joannis || Haller cōsulis ciuitatis || Cracouieň. Anno. || 1524. || In Uigilia Bartholomei | * ⁂ * 4[0] (I. C.).

96. (Våster I 1, 481).

Missale Varmiense. Cracoviae: in officina typographica Lazari 1587. Cfr. Estr. XXII str. 434.

Na końcu: Finit Missale Varmiense, || ad laudem & gloriam Dei: qui est benedictus in || secula seculorum. Amen. || Cracoviae || in officina Lazari, svb tempore || interregni, post obitum Seren. Stephani primi || Poloniae Regis, qui Grodnae, multis praeclarè || rebus gestis, paceq; publica relicta, || mortuus est || Anno Domini, M.D.LXXXVI || Die XII. Decembris ✝ (I. C.).

97. (Ups. Litter, slavisk, polsk, 1650).

Tyt. (druk. czerwono i czarno, w ramkach): Modlitwy || z Doktorow SS || według ś. Wschodniey Cerkwie ze || brane, do ktorych || Akaphist P. Jezusowi || Y Kanon do przenas. || Ducha Boga. Y Aka || phist Nas. P. M. || Y inne wielce nabozne prośby teraz no || wo przyłożone y na świat wydane || W Wilnie Roku [1650] (rok udarty)

Na odwrocie k. tyt. herb Pogoń i wiersz.

k. 2 dedykacya Janowi Bychowcowi Sędzicowi ziem. Trockiemu, datowana 14 sierpnia 1650 »Bracia zakonni Monasteru Brackiego Wileńskiego przy Cerkwi S. Ducha«

32° k. nl. 5, k. l. 335, k. nl. 30 (E. Bar.).

98. (Stockh. K. Bibl., Dissert.).

De Haereticis || fugiendis... Carolus Moering Gedanensis || Auctor. A. MDCXXCIX || Gedani, typis... Rhetii. 4° (J. Ł.).

99. (Stockh. K. Bibl. Polska, Oordnat).

Moksłas skaytima ranta lietuwiszka dieł mazu wayka, kuremi padiety ira wisoki moksłay krykscioniszki, teypogi yr trumpas nobazenstwas koznos dienos wirams yr moterims służijętes naujey pardrukawotas.

Wilniuy. Drukarnioy JkMci Pri Akademios Metusy 1783.

8° k. nl. 20. (E. Bar.).

100. (Stockh. K. Bibl. Dissert.).

De || Materia || St. Baptismi || A—M Johannes Gottlieb Möllerus... || Gedani... || 1698. (J. Ł.).

101. (Ups. Kyrkohist, Tyskland).

Aulaeum || Gratiarum || Ursus || Finlandicus || Aquila || Polonica || In Honorem Illustrissimorum || Serenissimorum, ac Potentissimorum || Principum ac Dominorum || D. Sigismundi Augusti Regis || Poloniae, Magni Ducis Lituaniae, &c. || D. Johannis, Ducis Finlandiae, Regno- || rumque Suetiae, Gothiae, Vandaliae, haeredis || D. Catherinae, Inclyto huic Duci, a Sere || nissimo illo Rege, fratre germano, in matrimonium traditae || Henricus Mollerus Hessus || Regiomonti Borus || siae in officina Iohannis Daub || manni ||

4° k. nl. 20, Aii—Eiii.

Adn.: Donum Dni Auctoris mihi Ioanni bankenbergio factum Gedani. (E. Bar.).

102. (Ups. Kyrkohist, Tyskland).

Elegia || de adventu || in Prvssiam et Ci || vitatem Dantiscvm Se || renissimi ac Illustrissimi Prin || cipis ac Domini, Domini Iohannis, || Ducis Finlandiae, Regnorumque Sueciae, Gothiae, || Vandaliaeque haeredis || Adiecta sunt et || alia quaedam in honorem || Regiae apud Suedos familiae || Avtore || Henrico Mollero || Hesso || Regiomonti Borvssiae || Excudebat Ioannes Daubmannus || Anno 1562 ||

4° k. nl. 18, (18-a vacat) a_2—Div. (E. Bar.).

103. (Ups. Kyrkohist, Tyskland).

Sertvm Musarvm || in Illustris- || simi ac potentissi || mi Principis ac Domini || D. Erici Svedorum, Gotho || rum & Vandalorum Regis || Coronatione || Avtore || Henrico Mollero || Hesso || Regiomonti Bo || russiae excu || debat Ioannes Daub || mannus Anno || 1561.

4° k. nl. 16, 16-a vacat

Adn.: Donum Dni Auctoris mihi Ioanni bankenbergio factum Gedani 1563. (E. Bar.).

104. (Skokl. I 46—440)

Catonis || praecepta || moralia de insti- || tvtis vitae commv- || nis, ivxta Matvrini || Corderij postremam recognitionem. || Rithmis germanicis || recens reddita. || Abrahamvs Mor- || terivs A. VVisenburg, || Lectori. [2 Dyst.]. Dantisci: || Excudebat Iacobus Rhodus. || M.D.XCVII.

Na końcu: FINIS. 8° k. nl. 24, A—C_5 (I. C.).

105. 58:465, (Språkvet. slavisk. polsk.).

Tytuł (w drzeworytowej obłamce): DICTIONA- || RIVS IOANNIS MVR- || melij variarum rerum, || tum pueris tum adultis vti- || lissimus, cū Germanica atq; || Polonica interpraetatione, || adiecto etiam vocabulorum || & capitulor indice, ne diffi || cultas

fieret aliqua in quae- || rendo. Quare quod quisq; || habere voluerit, in prom- || ptu habebit. || * || VRATISLAVIAE || 1564.

8° k. 20. A—C_3 i 207 str. Na karcie 20 a sygnet drukarski Kaspra Scharffenberga.

Adn.: Collegij Braunsb. Societ. Jesu. (I. C.).

106. (Stockh. K. Bibl. Dissert.).

Musonius Polonus Andreas: Theoria Transcenden || talis de Cognoscendae || Veritatis diffi || cultate... in... Academia Francofurtana... Andreas Musonius Polonus respondens... A. D.MDCXVI. Hartmann. 4°. (J. Ł.).

107. (Skokl. I. 2—59).

Nuptiis || Reverendi, Clarissimi et || cordatissimi viri || Dni || Johannis || Corvini SS. Th. D || et aedis ad Divam Mariam || Sacrae Pastoris vigilantissimi || Sponsi || et || Lectissimae, Castissimaeq; Virginis || Elisabethae || Spectatissimi & Florentissimi Viri || DN. Nicolai Schmiedes, Ejusdem || aedis Antistitis dignissimi, Mercatoris, inter Dantiscanos, primarii filiae || Sponsae || Feliciter acclamat || Johannes Neunaberus || Dantisco-Borussus || Gedani, Typis Rhetianis ||

4° k. nl. 4. (E. Bar.).

108. (Skokl. I—2—59).

Tyt. (w ramie drzeworytowej):

In nuptialem panegyrin || Florentissimorum Sponsorum || ... Iohan. Ernesti Schröer, Inclvtae Rei || pub. Gedanensium Secretarij || Sponsi || iuxtim et || Lectissimae, virtutis venustatisq; can || dore conspicuae || Gertrudis || Integerrimi Honoratissimiq; || Viri Georgii Petzelii || Ciuis quondam primarij, pie defuncti, relictae || viduae, Sponsae || Ad diem 22 Junij celebrandam || Henrici Nicolai Jun. Dantisco-Borussi || Carmina Auspicalia || Gedani || Typis Georgi Rheti Annó 1620 ||

4° k. nl. 4 (E. Bar.).

109. (Skokl. IV. 79. 198).

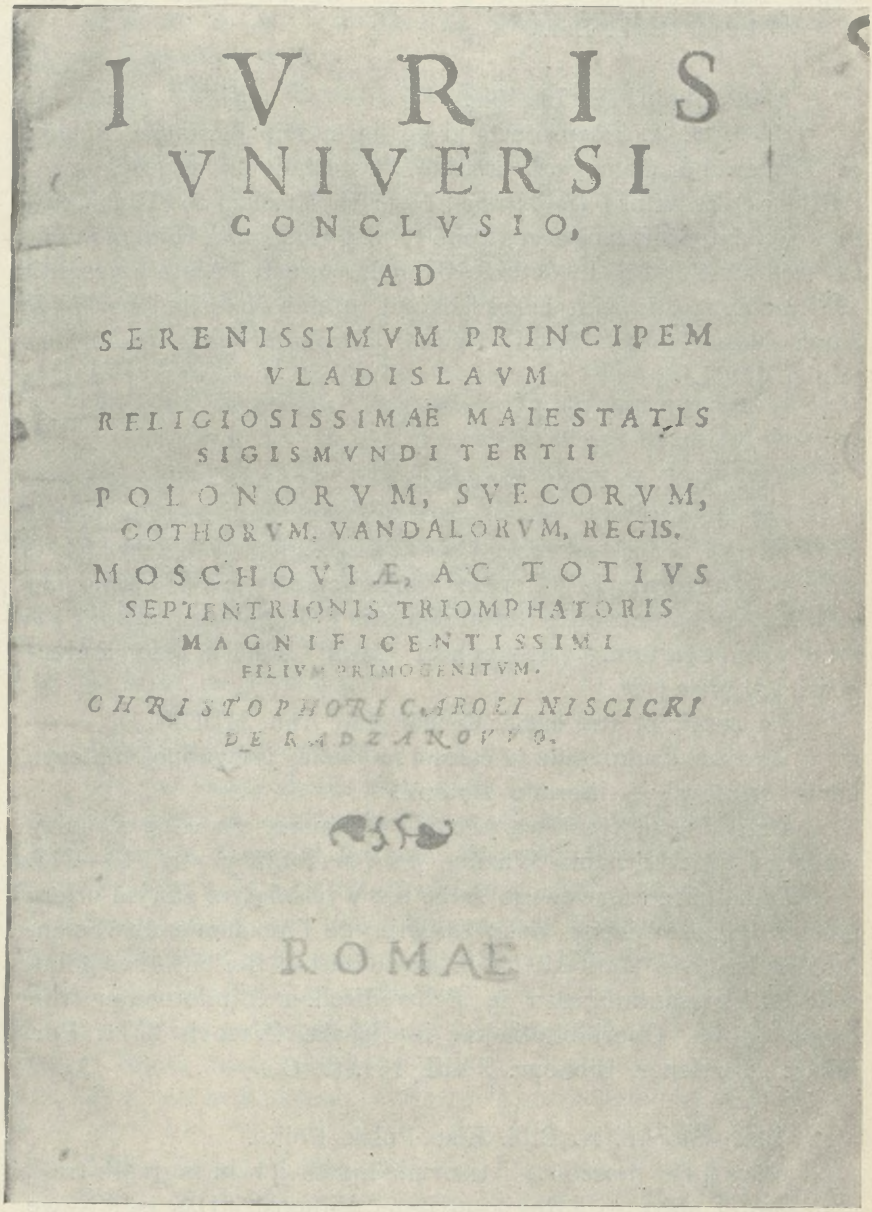
D. O. M. A. || Protestatio || Super nova editione Tractatus || de || pane || Hoc anno 1651 Gedani || apparata || Necessariis de causis ab Authore Tractatus || Henrico Nicolai || S. Theol. & Philos.

apud Elbin || genses Prof. Publ. honorario || facta || Elbingae || Typis Achatii Corellii || Anno a partu Virginis Matris || MDCLI.
4° k. nl. 2. (E. Bar.).

110. (Skokl. IV. 79. 198).
D. O. M. A. || Reprotestatio || & || Retorsio || Famoso cuidam ac Virulento scripto || sub nomine Protestationis super nova || Editione Tractatus || De || Pane || Henrici Nicolai, S. Theol. & || Philosoph. apud Elbingenses Prof. Publ. || Honorarii, Ibidem || Typis Achatii Corellii de data 8. Calend. Augusti || Anno praesenti 1651 publicato, in vim neces || sariae tutelae opposita || per || Viduam Olim Georgii Rhetii || Gedani || Typis propriis Anno Domini || MDCLI. ||
4° k. nl. 4. (E. Bar.).

111. Link. (między cymeliami).
Ivris || vniversi || conclvsio || ad || Serenissimum Principem || Vladislavm || Religiosissimae Maiestatis || Sigismundi Tertii || Polonorum, Svecorum || Gothorum, Vandalorum Regis. || Moschoviae ac totius || Septentrionis Triomphatoris || Magnificentissimi || Filium primogenitum. || Christophori Caroli Niscicki || de Radzanowo || Romae || 4°.
Na ostatniej str. data: Mensis Maij Ann. MDCXI.
Książka drukowana w całości na białej jedwabnej materyi, karta tytułowa — literami złotemi.
Przed kartą tytułową ręcznie wykonany na całej stronicy orzeł polski z herbami Wazów. Por. podobizny str. 316—318.
Okładka z czerwonego safianu z wyciśniętym złotym orłem polskim. Obszerniejszy opis: Bulletin de l'Academie des Sciences de Cracovie Mars 1911 i osobna odbitka: Bericht über polnische Büchersammlungen in Schwedischen Bibliotheken von Dr. J. Collijn, Oberbibliothekar in Upsala. Cracovie 1911. Por. także: Estreicher, Bibliogr. XXIII, 161. (I. C.).

112. (Stockh. K. Bibl. Hist. Polsk. Polit.).
Nova || De moschovi- || ticorvm legato· || rvm ingressu tra- || ctatione, et abitv ex || Regiâ civitate Vilnensi || Das ist || Newe Zeitung von des || Moschowiters(!) gesandten ein: vnd aufzug(!)

I V R I S

V N I V E R S I

C O N C L V S I O,

A D

S E R E N I S S I M V M P R I N C I P E M

V L A D I S L A V M

R E L I G I O S I S S I M Æ M A I E S T A T I S

S I G I S M V N D I T E R T I I

P O L O N O R V M, S V E C O R V M,

G O T H O R V M, V A N D A L O R V M, R E G I S.

M O S C H O V I Æ, A C T O T I V S

S E P T E N T R I O N I S T R I O M P H A T O R I S

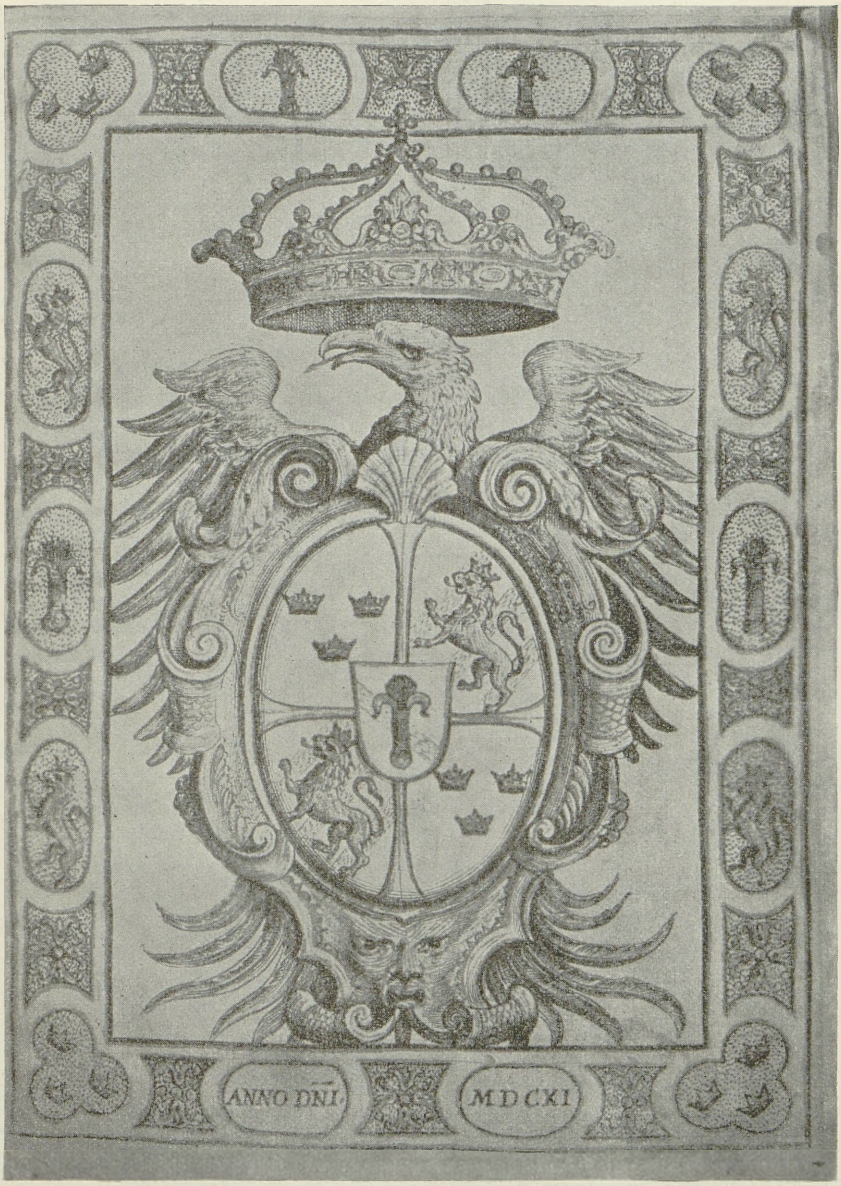
M A G N I F I C E N T I S S I M I

F I L I V M P R I M O G E N I T V M.

C H R I S T O P H O R I C A R O L I N I S C I C K I

D E R A D Z A N O V I O.

ROMAE

ANNO DNI
M D CXI

|| benebens irer verrichtung in der Königl. || Stadt Wilda. || ANNO 1602. ||

Na odwrocie k. tyt: Durch Salomon Sultzer || buchdrucker in der Wilde.

4° k. nl. 4. (I. C.).

113. (Skokl. II: 20, 251).

Ordo || Officii || divini || quotidie recitandi. || In Ciuitate & Dioecesi Posnaniensi. || Anno M.DC.XLII || Iuxta Ritum Breuiarij Romani. S. D. N. VRBA- || NI PAPÆ VIII. authoritate recogniti. [Herb A. Szołdrskiego i litery: A. S. O. G. E. P.] 2 Dist.: Praesulibus quatuor, decies sex, nominis huius, || Sex vigeo Andreis Posna referta meis. || Me iucundino recreas cum Praeside, Praesul || Andrea, es mihi de his omnibus una salus. ||

Na końcu: POSNANIÆ. || In Officina Alberti Reguli, Anno Do- || mini 1642.

8° k. nl. 20, A—D^5. (I. C.).

114. (Skokl. I—20—253).

Ordo || Officii divini || quotidie recitandi, || In Civitate & Dioecesi Posnaniensi. || Iuxta ritum Breuiarij Romani || Vrbani VIII. Auctoritate recogniti. || Ad Annum Domini MDCXLVII. || Secundum post Bissextilum conscriptus. || [herb biskupa Andrzeja Szołdrskiego i litery A. S. D. G. E. P.]. Poniżej: Quatuor ante fuere incognita, iam tria nunc sunt, || Navis Remigij Szoldrscia monstrat iter || Virtus Typhis orat portum sibi legit Honorem || Posteritas facilē, colliget inde viam. || P. I.

Na końcu: POSNANIAE, || In Officina ALBERTI REGVLI, A. D. 1646.

8° k. nl. 16, A—F_3. (I. C.).

115. (Ups. 64:129 (Teol. liturgik: Rituarier lat).

ORDO || OFFICII DIVINI || RECITANDI || IN VARMIENSI DIOECESI. || AD ANNVM DOMINI M.DC.XV. || IVXTA BREVIARIVM Romanum. || Pod tem herb Simona Rudnickiego. Następuje 8-mio wiersz na cześć Rudnickiego.

8° k. nl. 24. A—F_4. (I. C.).

116. (Ups. 123:84[3]).

Bericht vnd Trost- || Schrifft: an alle die: so || durch das

falsch, heimlich || schreiben, schreien vnd affterreden, || etlicher meiner feinde, als solt ich von || der Rechtfertigung des Glaubens, || nicht recht halten vnd leren, ge- || ergert || oder betrübet || worden sein. || Andreas Osiander. || Königsberg || in Preussen. || 1551.

4⁰ k. nl. 8. A – B_3. (I. C.).

117. (Ups. 123:84 [4]).

Von dem einigen || Mitler Ihesu Christo, || vnd Rechtfertigung des Glaubens. || Andreas Osiander. || [D] Jeweil wir alle von || Natur geboren werden Kin- || der des Zorns. [Druk królewiecki]

4⁰, nl. A – Bb_3. (I. C.).

118. (Ups. 123:84 [4]).

Schmeckbier. || Aus D. Joachim Mörleins Buch. || Aus M. Michael Rötings Buch. || Aus des Nürmbergischen Vhn Buch. || Aus Justi Menij Buch. Aus Mathiae Illirici vnd Nicolai Galli Buch || Aus Johannis Policarij Buch. || Aus Alexandri Halesij Buch. || Aus Nicolaj Amsdorffs Buch. || Aus Johannis Knipstro Buch. || Das sein kurtze Anzaigung... Gleich wie man aus einem Trunck || was im Fasz fur Bier ist, kan schmecken. || Andreas Osiander. || II Thimoth. III. || ... || Konigsberg in Preussen. || MCLij.

Na końcu: Gedruck (!) zu Königszberg in Preussen || durch Hanns Weynreich, || Am 24. des Brachmons, || Im jahr M. O. Lij.

4⁰ k. nl. 34, A – H_4. (I. C.).

119. (Ups. 123:84 [1]).

Tyt. (w obłamce drzeworytowej).:

Ein Sendebrief an ein || guten Freund Von || der Vnchristlichen Predig D. || Ioachim Mörleins, zu Kö || nigsperg im Kneiphoff || Am Ersten Junij || gethan || Andreas Osiander. || Psal. XIIII. vnd LIII. || Die Thoren sprechen in Irem Hertzen. || Es ist kein Gott. || Königsperg in Preussen. || II. Junij. || MDLij.

Na końcu: ...Geben inn eyl zu || Königszperg. Am III. Junij 1552. || A. Osiander etc.

4⁰ k. nl. 4. (I. C.).

120. (Ups. 123:84 [2]).

Wider den Erlognen Schelmischen || Ehrndiebischen Titel auff D. || IOACHIM Mörleins Buch. || Von der Rechtfertigung || des Glaubens. || Zu dem er seinen Namen || ans Liecht zusetzen aus Pösem || Gewissen, gescheuhet || hat. || Andreas Osiander. || Psalm X || ... || Psalm CXL || ... || Gedruckt zu Konigsperg in || Preussen. || 11. Junij || MDLII.

Na końcu: Amen.

4° k. nl. 6. (I. C.).

121. (Ups. 109:350).

I. N. I. || DUCHOWNY || PIELGRZYMSKI || PASTORAŁ, || to iest: || Troiakie przesliczne rozwa || żanie z pism Oycow świętych, || y innych pobożnych || Nauczycielow, || a to || I. O poboznym żywocie; || II. Pociecha naprzeciw grze- || chom || III. Chrześciańskie sliczne przy smierci rozmislania. || Z pilnością zbierane, z summowane || y przetłumaczone || przez || Piotra Szenknechta J. K. M. S. || W TORUNIU. || Drukował Ian Micolai.

k. (H^{10}) Tyt.: Dvchowna preser- || watywa || pod czas moro- || wego powie- || trza. || to iest || modlitwy: || Przewielebnego, i wysoce nauczonego || I. M. X Efraima Pre- || torivsza || Seniora Szlachetnego Miasta || Torvnskiego || przetłumaczone || przez || Prawdziwie Słowo Boże Kochaiacego || z przydatkiem nie ktorych Piosnek || Swieżo przetłumaczonych w || Polskim iezyku. || Roku Pańskiego 1708.

k. 8 + nl. A—K_3 (I. C.).

122. (Ups. 56, 373).

Svada Chri- || stiana, || Oder || Ein Christlicher Rath, die || Päbstliche Abgötterey zu || vermeyden, || Durch || Andream von Paglow Pawlowski, einen || Preusznischen vom Adel, der freyen Künste Magistrum, und || Erleuchteten Evangelicum, in 6 Discursen verfas- || set und in öffentlichen Druck verfertiget. || Anno Dom. 1654. || Alten Stettin, || Verlegt von Johann Valentin Rehten. || Gedruckt bey Georg Götzken.

4° k. nl. 22. (J. Ł.).

123. (Ups. Teologi, Isagogik).

Compositio fvndamentalis controversiae de notitia irrege-

nitorum imprimis per accuratiorem libri concordiae etiam in ordinantia Sueciae ecclesiastica recepti, secundum Ejusdem ac Consensus Repetiti ceu specialioris libri Concordiae Declarationis tenorem contra Syncretismum officiose ac serio proposita a D. Paulo Pomian Pesarovio SS. Theol. Evangelico Lutheranae P. P. Wittembergae, apud Godofredum Zimmermannum 1716.

4° str. 68. (E. Bar.).

124. (Link. Diss. Regiomonti).

Daniel Hoynovius. Disputatio Prima, || De || fugiendo || cum pontificiis || syncretismo, || ...à Paulo Pomian || Pesarovio, || ... Assessore, || Et || M. Daniele Hoynovio, || ... || Anno MDCXCVII. || die Martii, || ... REGIOMONTI. Typis REUSNERIANIS. 4° (I. C.).

125. (Ups. br. 3. 286).

D. Pavli Pomian Pesarovii Illuminatus in veritate religionis Christianae Hugo Grotivs, ut et Ioannis Clerici de Eligenda inter Dissentientes Christianos sententia, Liber unicus, subnexa responsione ad amicum de Guilelmi Nicholsii defensione ecclesiae Anglicanae cum Parallelo illuminante Joannis Cantii Lenaei, Archi Episcopi Vpsaliensis de Veritate & Excellentia Christianae Religionis Incomparabili Libello Impensis Auctoris, Servestae, literis Samuelis Titii MDCCXXI.

8° tyt. sztychow, k. nl. 8, str. 631 (E. Bar.).

126. (Ups. Teologi, Isagogik).

D. Pauli Pomian Pesarovii Spongia, Non tam lachrymas aut dolorem, quam Errorum atque Convitiorum Spumam, molliter & suaviter, sincere tamen ac serio abstergens. Servestae 1720, Literis Samuelis Titii.

4° str. 24. (E. Bar.).

127. (Ups. 65, 233).

Tyt. w ramce liniowej:

Pieśń ze || 31. Kap. Przypowieści || Salomonowych, o pobo || żney a cnotliwey Niewieście, || ktora słusznie ma z sobą ka || żda pobożna y bogoboyna || Pani rozmyślać || etc || W Nieświżu. || Przes Daniela Drukarza || Roku Pańskiego || 1564. ||

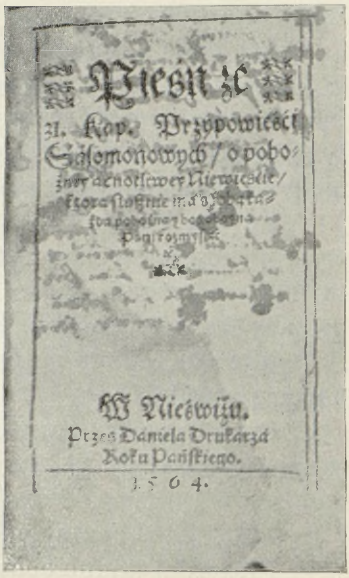
8° K. nl. 23, Aii—Cv.

Oprawne z Katechizmem Nieświeskim z roku 1563. (E. Bar.).

128. (Ups. Teol. Liturgik)

Passio Domini nostri Jesu Christi .. usui Dioec. Varmiensis accommodata, studio Thomae de Płaza S. Stephani, Cracov. Plebani edita. Coloniae 1578 Maternus Cholinus.

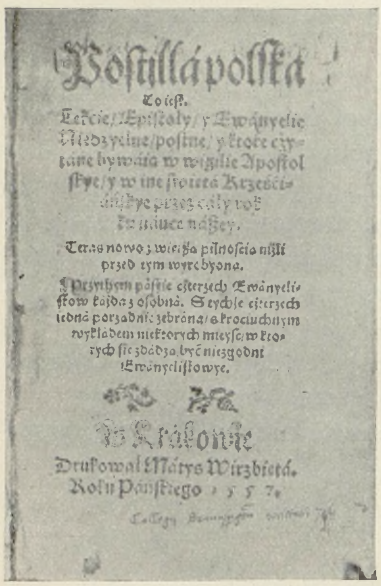
Dokładny tytuł por.: Mitjana, Catalogue des imprimés de musique T. I. No 169. (E. Bar.).

Pieśni ſ[ię]
Kap. Przypowieści
Sálomonowych / o pobo-
żnym náuczeniu Niewieścim /
ktore ſłuſznie [illegible]
[illegible]
Piątey roſmyſłk[illegible]
W Nieświżu.
Przez Daniela Drukarzá
Roku Pańſkiego.
1564.

129. (Ups. 6. 209).

Tyt. (czerwono i czarno):

Postilla polska || To iest || Lekcie, Epistoły y Ewanyelie || Niedzyelne, postne, y ktore czy || tane bywaią w wigilie Apostol || skye, y w ine swięta Krześci || ańskye przez cały rok || ku nauce naszey. || Teras nowo z więtszą pilnością niżli || przedtym wyrobyona || Przythym pasyie czterzech Ewanyeli || stow każda z osobna. S tychże czterzech || iedna porządnie zebrana, s krociuchnym || wykładem niektorych mieysc, w kto || rych sie zdadzą być niezgodni || Ewanyelistowye || W Krakowie || Drukował Matys Wirzbięta || Roku Pańskiego 1557.

Poſtilla polſka
Toieſt.
Lekcie, Epiſtoły, y Ewányelie
Niedzyelne, poſtne, y ktore czy-
tane bywáia w wigilie Apoſtol
ſkye, y w ine ſwięta Krześci-
ańſkye przez cały rok
ku nauce naſzey.
Teras nowo z więtſzą pilnoſcią niżli
przed tym wyrobyona.
Przythym páſzie czterzech Ewányeli-
ſtow każda z oſobná. S tychże czterzech
iedná porządnie zebrána, s krociuchnym
wykładem niekторych mieyſc, w kto-
rych ſie zdádzą być niezgodni
Ewányeliſtowye.
W Krákowie
Drukował Mátys Wirzbiętá.
Roku Pańſkiego 1557.

K. 2.: ku każdemu Krześciańskiemu człowieku krotka przemowa.

Na końcu książki znak drukarski M. Wirzbięty.

K. nl. 232 (kustosze A^4, B^8—V^8, X^4, Y^8, Z^8, Aa—Gg^8).

Adn: Collegii Braunspergensis Soc. Jesu.

Jest to pierwsze, nieznane dotąd wydanie postylli, kilkakrotnie później wydawanej.

Wydanie (prawdopodobnie drugie) z roku 1561 (unikat w Ossolineum) różni się od wyd. I. jedynie odmienną kartą tytułową, oraz tem, że nie ma na końcu znaku drukarskiego. Cała książka zresztą pochodzi prawdopodobnie z reszty pierwszego nakładu, zgadza się bowiem zupełnie rozkład wierszy i t. p.

Edycya III z roku 1572 (Jagiell. Ossol.) jest już innym nowym przedrukiem. Zamiast przedmowy »ku każdemu krześciańskiemu człowieku krotka przemowa« ma dedykacyę: »Wielmożney Paniey Fyedorze Sapyeownie«.

W roku 1568 tę postyllę przedrukował Jan Daubman w Królewcu (Jagiell.).

Przy Postylli oprawiono razem »Historie męki Pana naszego« (ob. wyżej). (E. Bar.).

130. (Ups. bez sygn.). Druk. z r. 1523, 290 × 300 m/m.

Przywilej (indulgencya) dla katedry warmińskiej udzielania rozgrzeszeń w cięższych wypadkach oraz formularz absolucyi. Tekst łaciński (J. Ł.).

131. (Skokl. Cimelia).

Tyt.: In nomine domini Amen. || Calenda || rivm || Gregorianvm. || Indicans || Festa Anni mobilia et fixa, Electiones, || Aspectusq; Lunae cum Planetis. || In Annum Domini, 1643. || A Bissextili tertium. || M. Martini Psczelinski, || Artium liberalium & Philosoph.: in Alma || Acad. Cracov. Doctoris & Professo- || ris, peruigili curâ supputatum. || Ecclippis Lunae hoc Anno vna tantūmodo || nostro in horiz. cŏspicie' de qua in fine Cal. || CRACOVIAE. || Typis Alexandri Dymowski.

K. Ca: Iudicium || astrologicvm. || ... || Ad Annum Domini, 1643. || Opera diligenti. || M. Martini Psczelinski.

Ded. Alexandrowi Trzebickiemu Biskupowi Przemyskiemu

Opr. w perg. z herbem jego.

12° k. 37. (I. C.).

132. (Ups. 65—295).

Ein kurtzer Brieff || oder Taffel, von beyderley || und || einerley gestalts des Sacraments, sehr nützlich || zu lesen, und offt zubedencken, allen denen || so zu dieser zeit nicht wollen verfürt wer- || den, allein den Büchern Mar || tini Lutheri genommen, || zugerichtet || durch || Caspar Querhammer, Bür || ger zu Hall in Sachsen, und im 1535 Jar || zu Dresen erst auszgangen, Und jetzund || allen guthertzigen zu trost wider || umb gedruckt || Besihe seine Bücher, wie sie zu || derselbigen zeit ausgangen sein || Gedruckt zu Brunszbergk durch || Johann: Sachsen Anno 1590 ||

8° k. nl. 24, (24 czysta), sygn. A_{11}—Cv. (E. Bar.).

133. (Ups. 51, 458).

Syntagma || De statu mo || rientium || Ex Mss. codicibus illustrium bi || bliothecarum Sereniss. Maximiliani || Boiorum Ducis & Reipub. Augusta || nae depromptum || Latine factum notisque illustratum, per || Matthaeum Radervm || e Societate Iesu || Editio secunda auctior || (Winieta) u dołu: Augustae Vindelicorvm || apud Christophorum Mangum || Anno || MDCVII. ||

Ded. Eustachemu Wołowiczowi.

8° k. nl. 6, str. 30, k. nl. 2.

Opr. razem z dziełkiem tego autora: Viridarium Sanctorum. (E. Bar.).

134. (Ups. 51, 458).

Tyt. (w ozdobnych obłamkach miedziorytowych):

Viridarivm || Sanctorvm || Ex Me... is Graecorum lectum, translatū || et || Annotationibus similibusq; passim, historijs || Latinis, Graecis, editis, ineditis || illustratum || a Matthaeo Radero de Societate || Iesu || Editio secunda || Memorandis historijs || auctior || Augustae Vindelicorum || MDCVII ||

Ded.: Joanni Georgio, Adalberto Wladislao, Christophoro Nicolao Radivilis).

Na końcu: Augustae Vindelicorum || Apud || Christophorum Mangum || MDCVII.

8° k. nl. 13, str. 300, k. nl. 18.

Opr. razem z dziełkiem tegoż autora: »Syntagma de statu morientium«.

Adn.: Inscriptus catalogo Coll. Posnan. S. J. (E. Bar.).

135. (Ups. 52, 287).

Tyt. (czerwono i czarno): Demonstrationis || Copia || Was die || H. Schrift || sey und wircke || Einer Hochfürst || lichen Personen auffbe || schehenen gnädigsten befehl || underthänigst übergе || ben || Durch || M. Hermannum Rahtman, || Predigern zu S. Marien || in Dantzigk || Thorn || Gedruckt und verlegt durch || Franciscum Schnelboltz || A. C. 1625 ||

8⁰ k. nl. 8, bez kustoszy (E. Bar.).

136. (Stockh. K. Bibl. Hist. Polsk. Polit.).

Wahre || RELATION || Des || Ewigen Frieden, || So zwischen der Chron Pohlen vnnd dem || Türcken beschlossen vnd nunmehr vom Türcki || schen Kayser confirmirt. || De dato 15. Novembr. Anno 1634. || Dantzig bey Georg Rheten E. E. Rahts Buchdrucker.

4⁰ k. nl. 2. (I. C.).

137. (Väster, bez sygn.).

Ritvale || sacramentorvm, || ac || aliarvm ecclesiae || caeremoniarvm, || Ex Rituali, iuxta decretum Synodi || Provinc. Petricouien: edito, de- || promptum, ad vniformem Ecclesi- || arum Regni Polon. & M. Ducatus || Lith. vsum. insuper aliquibus || auctum. || Cum Scitu et Permissu Officii. || Vilnae || Typis Acad. Soc. IESV A. D. MDCXLVIII.

8⁰, nl. A_2—H_2. (I. C.).

138. (Skokl. VI—29—645).

Tyt. (czarno i czerwono):

Rubricella || Dioecesis || Posnaniensis || Secundum usum & ritum sanctae Ecclesiae || Romanae || Ad annum Domini MDCXIX || post Bissextilem tertium conscripta ||

Na tytule herb Biskupstwa i 6-ciowiersz.

8⁰ k. nl. 19.

Na końcu: Cracoviae || In Officina Typographica Francisci Cesarij || Anno Domini 1618. || (E. Bar.).

139. (Skokl. VI. 29. 646).

Tyt. (czar. i czerw.):

Rvbricella || Sev ordo Reci || tandi officii Divini in || dioecesi

Posnaniensi || Ad annum Domini MDCXXIII || Post Bissextilem tertium ||

Poniżej herb i 4-rowiersz.

Posnaniae || In Officina Joannis Rossowski || Anno 1622. || (J. Ł.).

140. (Skokl. I. 25, 550).

Rvbricella || dioecesis || Posnaniensis || Secundum vsum & ritū Sanctae Ecclesiae Romanae Catholicae. || Ad annum domini MDCXLI || Primum post Bissextilem Conscripta.

Herb biskupstwa i 6-ciowiersz:

Nuncivs pacis || Iasonio Nauis peteret cum remige Colchos, || ... Sam. Ku. Ph. Doct.

Na końcu: POSNANIAE, || In Officina Alberti Reguli, A. D. 1640.

8⁰ k. nl. 22. A—C_3. (I. C.).

141. (Stockh. K. Bibl. Dissert.).

Propositiones ethicae || de || Sanctitate Morali || ... Anno MDCXXCVI... || respondente Ernesto Friderico Rungio || ...Dantisci || ...Rhetius.

4⁰ (J. Ł.).

142. (Ups. 56, 436).

Posnaniensium || assertionum de || Christi in Terris || Ecclesia, quaenam & penes quos || existat: propositarum in Col || legio Posnaniensi a Mona- || chis nouae Socie- || tatis, || Quam illi Societatem Iesu, non sine blasphemia no- || minant, nisi forte vnius Iudae Iscariotae posteri, || ac haeredes haberi velint Analysis || & Refutatio || Per A. Sadeelem. || Augustinus de Oper Monach. cap. 28. Tam multi hypocritae sub habitu Monachorum || vsquequaque dispersi circumeunt provincias || nusquam missi, nusquam fixi, nusquam stantes, || nusquam sedentes. || Morgiis, || Excudebat Ioannes le Preux Illustris. D. Bernensium Typographus. || MDLXXXIIII.

Ded. Stanislao Comiti a Gorka.

8⁰ str. 180.

Opr. razem z: Sadeel. Locus de verbo Dei scripto... Morgiis 1584. Beza: De veris et visilibus Ecclesiae Catholicae notis.

tractatio... Genevae 1579. Lambertus Danaeus: Elenchi Haereticorum... Genevae 1580. (J. Ł.).

143. (Ups. 65, 295).

Der Lutherische || Betler Mantel, gestellet durch || Georg Scherer Theologum || Luce 18 || Da Jesus nahe zu Jericho kam, sass ein Blin- || der am weg und bettelt || (pod tem drzeworyt., pod nim:

Marci 10. || Und er warff seinen Mantel von sich, und || sprang auff und kam zu Jesu || Gedruckt zu Braunszbergk, || Durch Johan: || Sachsen, 1590.

8⁰ k. nl. 11 Aii—Biii.

Adn.: Inscr. Catal. Brunsberg Soc. Jesu. (E. Bar.).

144. (Ups. 66 304).

Tyt. (czarno i czerwono):

Catechismvs || Oder || Christliche Ca || tholische Kinder Lehr || Durch Georgium Scherer Societatis Jesu Theologum zu- || samen getragen und in Frag || und Antwort weisz deut || lich erkläret. || Jetzund wiederumb auffs newe || nachgedruckt || Zu Braunszberg, Durch || Georgium Schönfelsz || Anno MDCXXI.

8⁰ k. nl. 8, str. 696, k. nl. 9. (E. Bar.).

145. (Stockh. K. Bibl. Dissert.).

Probabilismus Moralis || circa || Alapam Caede || vindicandam || ...auctor Nathanael Schlodt, Gedan. || ...A. MDCLXXXIX || Gedani, Typis... Rhetii.

4⁰ (J. Ł.).

146. (Stockh. K. Bibl. Dissert.).

De || Montano || Discursus... || respondente et valedicente Samuele Schönwald || ...habebitur publice || d. XXVII Junii Anno MDCLXXX || Gedani, Typis... Rhetii.

4⁰ (J. Ł.).

147. (Ups. Pedagogik allm.).

Tyt. (w ozdobnej drzeworytowej ramce, z alegor. figurami: Iusticia, avaricia, spes, suspicio, fortuna, invidia, prudencia, superbia): Confa || bulationes ti || ronū literariorū, adamus || sim

colloquior' || Erasmi Ro || terodami, Autore Her || manno Schotennio || Hesso, || Et ab autore || recognitae & Auctae || Triginta conuiuijs lepidissimis || MDXXXIII ||

Na końcu: Finis | Impressum Cracouae (!) per Matthiam Scharffenberg || Anno Domini Millesimo quingentesimo tri || cesimo tertio ||

8° k. nl. 88, An—Lv. (E. Bar.).

148. (Ups. 58:451 (Språkvet. lat. stil.).

Locvtiones || quaedam || Germanici & Latini Sermo || nis, expositae aliquando || à Ioachimo Camerario || in domestica disciplina || Nvnc | Retextae & ad vsum puerorum in Schola || Mariana accommodatae. || Quibus accessit || Syluula quaedam appellatio- || num, partium, instrumētorum, & lo- || cutionum rei nauticae et nauticarū || mercium, recens collecta & || edita || à || M. Valentino Schreckio ||

K. 39a drugi tytuł: Sylvula || quarundam ap- || pellationum, partium, Instru- || mentorum, & locutionum rei nauticae || & nauticarum mercium, recens || collecta & edita || à || M. Valentino Schre- || ckio Scholae Marianae Dantisci || Rectore. ||

Na końcu: DANTISCI || Excudebat Iacobus Rhodus. || Anno M.D.LXXX.

8° k. nl. 60, A—H^8, I^4. (I. C.).

149. (Skokl. II – 5—116).

Tyt. (czerw. i czarno):

Biblische || Sprüche || Deutsch und Lateinisch || Auff die Sontage und Fest || Euangelia. || Itzt zum vierdē mal corrigieret || und in druck verfertiget || Mit Kön. Mai: in Polen und Schweden Priuilegien || Aphorismi || biblici || Germanice & Latine || Dominicalibus & festorū Euan || gelijs accommodati || Quarto nunc correcti, aucti & || typis excusi || Dantisci || Cum priuilegio Sa. R. Maiestatis ||

Na końcu: Gedruckt zu Dantzigk, durch || Jacobum Rhodum, in Verlegung || des Erbarn vñ wolgelahrten Bal || thasaris Andreae, Buch || händler daselbst || 1600 ||

8°, k. nl. B—m (E. Bar.).

150. (Skokl. IV. 79. 198).

Disputatio || honoraria || de || duobus problematibus || I Quo loco habendae sint Lottariae sortitiones || II An America plane antiquis ignota fuerit? || Proposita || in Gymnasio Gedanensi || a || M. Johan. Jacobo Cramero || ad D. Joh. Past. || Respondente || Joanne Swenichio Marchico || Mensis Decemb. 30 (dopisane) die || horis ante & pomeridianis || in Auditorio Majori || Dantisci || Typis Georgii Rhetii, Inclytae Reipub. & Gymnasii Typographi || Anno MDCXXX ||

4° k. nl. 18, A_2—E. (E. Bar.).

151. (Ups. 69:176.

Beantwortunge: || Dess Offenen, Lästerlichen, vnnd mit der Warheit Vnuersiegelten || Sendbrieffs, welchen einer genand Doctor Geor- || gius Mylius Professor zu Jhena an die auff seine || weise Euangelischen in Polen, Preussen, Littawen || Churlandt vnd andern angrentzenden Prouintzen || Anno 1596. durch vngenandte Botten, vber- || schicket, hefftig anhaltende, dasz sie jhre || Kinder in der Iesuiter Schulen || Collegia vnd Seminaria nicht || schicken solten. || Durch || Ioannem Tecnonem Rigensem, der Thumbkir || chen zu Wenden Archidiaconum gestellet || an alle Liebhaber der warheit || BRVNORI, || Apud Georgium Schönfels. || M.D.CII.

4° k. nl. 20, A—E_4. (E. Bar.).

152. (Stockh. K. Bibl., Dissert.).

Tytuł: Joh. Petr. Titii || Ideae Rhetoricae || ... Gedani || Typis Simonis Reinigeri (1676).

4° (J. Ł.).

153. (Stockh. K. Bibl. Litt. Pol.: Wiersz. Krönika år 1676).

MINVCIE || NOWE || SOWIZRZAŁOWE || Przez Authora Starego || MAVRYCYUSZA || Trztyptrztyckiego || Na każdy Rok służące || 100000000000 || (ozdoba) || Więc go vważnie dla vćiechy czytay, || A coby zań dać krámarzá sie pytay ||

4° k. nl. 12, sygnat.: A_2—C_4.

Ten unikat oprawiony jest jako pozycya 10-ta w klocku zawierającym 20 polskich broszur wierszowanych XVII wieku. Klocek oprawiony w kolorowy papier, najprawdopodobniej w pierwszych latach XIX wieku. Jest to kolekcya zgromadzona

przez jakiegoś zbieracza niewiadomego nazwiska (może Engeströma), a obejmuje prócz niniejszego unikatu rzadkości pierwszorzędne, zachowane w jednym lub dwu egzemplarzach, rozproszone po całej Polsce, a wskutek tego trudno dostępne. Z powodu ważności tego zbioru podajemy spis zawartych w nim broszur:

1. Wiersz o Fortelach y Obyczaiach Białogłowskich Teraz nowo przez iednego wiernego sługę y Sekretarzá ich krotko napisany.

2. Dama dla vciechy młodziencom y pannom. W Ktorey się zamykaią piesni tance y padwany rozmaite. Teraz nowo wydane.

3. Fraszki sowizrzała nowego młodziana wesolego. Krotko zebrane, Prędko wydane. Jan z Kiian...

4. Baba abo stary inwentarz Prokopa Matlaszewskiego z Babożenic.

5. Nowy sowizrzał Abo raczey Nowyzrzał, Nie patrzeć ią iako Sowy.

6. Piesni Tance Padwany kwoli zabawie vczciwey Szlachetney Młodzi Polskiey.

7. Piekna y wesoła vciecha Przy dobrey mysli W Ktorey się zamykaią Pieśni, Tańce, Padwany, Balety, Pieszczoney Młodości gwoli. Teraz nowo reformowane Przez Jednego wiernie przyiaśń kochaiącego Dworzanina wydane.

8. Złote jarzmo malzenskie.

9. Zwrocenie Matyasza z Podola.

10. Minucie Nowe sowizrzalowe (opisane na czele).

11. Seym Białogłowski.

12. Fortuna abo szczęście Seweryna Bączalskiego.

13. Nauka Rozmaitych Philosophow Obierania zony... Roku Pańskiego 1649.

14. Dziesięcioro Przykazanie mężowo... Przez Bartosza Paprockiego... Roku Pańskiego 1651.

15. Antipasty Małżeńskie Trzema uciesznemi Historiami... zaprawione... W Krakowie, Cezary 1676.

16. Historia barzo ucieszna. Z Francuskiego ięzyka przełożona, Młodzianom y pannom... oddana... Roku 1676.

17. Nowe Zwierciadło Modzie dzisieyszego stroiu akomo-

dowane Damom polskim ktore się Modno noszą Od Iakvba Łącznowskiego Ofiarowane Roku Pańskiego 1682.

18. Postny obiad abo zabaweczka... W Krakowie 1684.

19. Seym panieński abo rozmowa o Biesiadach y Krotofilach Mięsopustnych... W Krakowie 1684.

20. Philomachia albo Affektow gorącey Miłości wyrażenie... Hieronyma Morsztyna... w Warszawie 1688. (I. C. i E. Bar.).

154. (Skokl. II. 28—285).

Tyt. (czerwono i czarno):

Zungen Zaum || Oder || Erhebliche vnd wichtige || vrsachen warumb vnd wie al- || le fromhertzige Christen die schwere || Sünd der Verleumbdung oder || Vbelnachredung, so viel ihnen || Menschlich oder möglich ist, || fliehen sollen. || Aus H. Biblischer Schrifft, | vnnd desz Hocherleuchten Vatters || Ludouici Granatensis andächtigen Bü- || chern, allen denen so in dieser letzten || Grundsuppen der Welt Sorge für jre || Seligkeit tragen, zum bericht || zusammen gezogen. || Durch Matthaeum Tympium H. || Schrifft L. vnd der uralten Key- || serlichen Thumbschul zu Os- || nabrügk Rectoren. || Gedruckt zu Braunszberg durch | Georgium Schönfels, Anno 1625.

K. A_2 Ded.: ...Lvdovico Stanislawski, || dises Ermbländischen Bischoff | thumbs Landvogt vnnd Haubt- | mann vff Braunszberg...

12° str. 154. A—G_4. (I. C.).

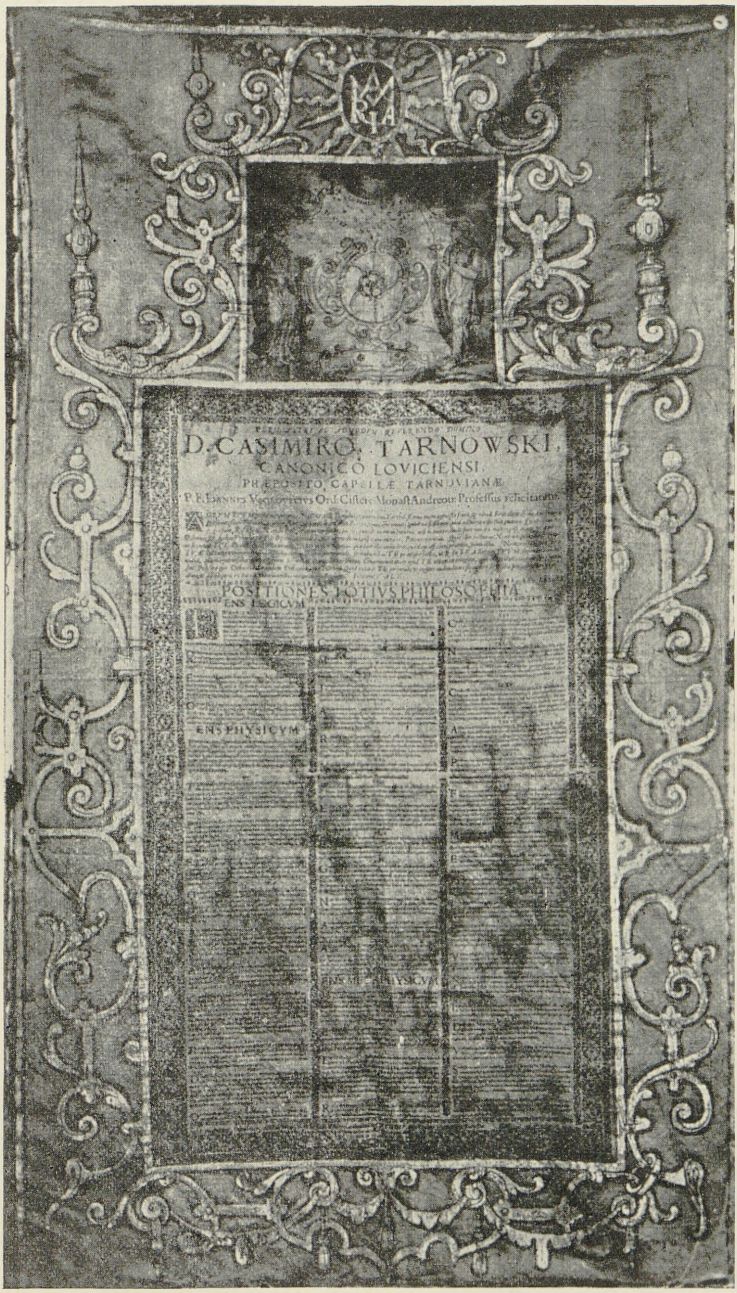
155. (Ups. Visningsalen).

Kawał materyi z żółtego jedwabiu 98 cm wysoki, 55 szeroki, z ozdobami w otoku, u góry scena alegoryczna, niżej tekst:

Perillustri ac admodum Reverendo Domino D. Casimiro Tarnowski, Canonico Loviciensi, Praeposito Capellae Tarnovianae P. F. Ioannes Vągrovecius Ord. Cisterc. Monast. Andreou: Professus felicitatem... Positiones totius Philosophiae... na końcu: Defendentur publice ab eodem Calissii in Aula Collegii Karnkouiani Societ. Jesu Anno Domini 1636 mense Junio Die Hora Calissii in Typographia PP. So. Jesu. (E. Bar.).

156. (Ups. Språkvetensk. slav. polsk.).

Viertzig Dialogi, oder lusti || ge arten zu reden. || Von al-

D. CASIMIRO. TARNOWSKI.
CANONICO LOVICIENSI.
PRÆPOSITO CAPELLÆ TARNOVIANÆ
POSITIONES TOTIVS PHILOSOPHIÆ
ENS PHYSICVM

lerhand || . Sachen und Händeln, so täg || lich in Hauszhaltung, Kauff || manschafft und andern Gewerben, da || heim und auch auff der Reise pflegen || fürzulauffen, in Deutscher und Pol || nischer Sprach, gar herrlich zu || sammen gebracht || Durch seligen Herrn || Nicolaum Volckmarum || Weiland der Polnischen Sprache || verordneten Praeceptorn im Gymna || sio zu Dantzigk || Der Polnischen Sprach liebha || bern, zu einer erlustigung, der lieben Jugendt || aber zu sonderlichem nutz vñ leichter fassung der Pol || nischen Sprach, auffs new in Druck verfertiget || Mit Kön. M. begnadung vnd Freyheit. || Dantzigk || Gedruckt und verlegt durch Andream || Hünefeld, Buchhändler im Jahr 1639. ||

8° k. nl. 4, str. 342. (E. Bar.).

157. (Skokl. I—2—59).

Vota || in solemne, felix, faustumque Nuptiarum || foedus et auspicuum || Viri Clarissimi et Excellentissimi || Dn. Iohannis || Corvini SS. Theol. Doct. || celeberrimi & Ecclesiae Parochialis || Pastoris vigilantissimi || Sponsi || Cum Lectissima et Honestissima || Virgine || Elisabetha Fa || bricia || Spectatissimi ac Consultissimi Viri || Dn. Nicolai Schmids Aedis Marianae || curatoris dignissimi &c filia || Sponsa || Celebratorum || Anno, || Vos regat aC serVet, Vos aMet Ipse De Vs. || Amoris & observantiae ergo scripta || a Cognatis || Gedani, Typis Hünefeldianis. ||

4° k. nl. 4. (E. Bar.).

158. (Stockh. K. Bibl. Dissert.).

Congratulatio || brevis || Illustrissimo Dno || Dn Gerhardo Co || miti a Dönhoff || S. R. Mtis per Prussiam, Com || missario Generali || Bellico || Capitaneo Koszerinensi || et Felinensi || ... Ab || Everhardo Wassenbergio || oblata || Gedani typis Hünfeldianis || Anno 1642.

4°. (J. Ł.).

159. (Skokl. I—2—59).

Tyt. (w ozdobnej drzeworytowej ramce, przedst. figury alegoryczne):

Festivitati Nuptiarum || Florentissimi ac Inte || gerrimi Viri Iuvenis || Dn. Michaelis || Werdtwein || Mercatoris apud Dantiscanos exi || mii & conspicui, sponsi || cum || Lectissima, Castissima || Matrona || Christina || Honesti nec non ornati viri || Dn. Iohan-

nis Zeigsen p. m || relicta vidua, Sponsa || Celebrandarum pridie Calend. Septemb. || Anno quo || IVDICIVM breVIerIt: || Amoris debiti honoris morisq; gra || tulantur || Amici || Dantisci Typis Rhetianis ||

na końcu: Casparus Weltzel Stargard. Borussus.

4° k. nl. 4. (E. Bar.).

160. (Ups. 123:84[8]).

Ob || Die Newen Witten- || berger stets bis daher einig mit || den alten geleret: Vnd || Ob || Lutheri vnd Philippi Schrifften durch || aus gantz einig vnd einhellig || ... Christliche || vnd || Nothwendige Erinnerung || vnd Bericht Durch || D. Johannem Wigandum || Bischoff auff Pomezan. || Königszperg in Preussen durch || Bonifacium Daubman 1575. ||

4° k. nl. 23, A—F_3. (E. Bar.).

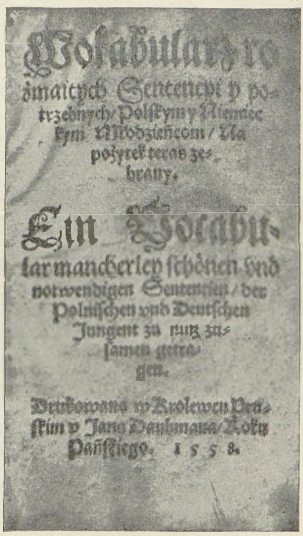
161. (Stockh. K. Bibl. Dissert.).

Exercitatio Philosophica || de || Syllogismi de || finitione || A. ... MDCLXXXII || ... Jacobus Witting Mariaeb. || Auctor et Respondens || Thorunii || Typis excudit... Bekk.

4° (J. Ł.).

162. (Strengn. J. Matth(iae) 12).

Wokabularz ro || zmaitych Sentencyi y po || trzebnych, Polskym y Niemiec || kym Młodzieńcom, Na || pożytek teraz ze || brany. || (Dalej tytuł takiż niemiecki). Drukowano w Krolewcu Pru || skim v Jana Daubmana Roku || Pańskiego 1558.

8°, k. nl. A—V_5 + 3 nl. (J. Ł.).

163. (Ups. 58:604. Språkvet. slavisk. polsk.).

Vokabularz || rozmaitych y potrzebnych || Sentency Polskim y Niemiec- || kim Młodźiencom ná || pożytek teras ze- || brany. || Ein Vocabular mancher- || ley schönen vnd nothwendigen || Sententien der Polnischen vnd || Deutschen Jugent zu nutz || zusam-

men getragen. || Drukowano w Krolewcu, v || Jerzego Neykew Roku 1606.

K. 2 Ded.: Wiernemu czy- || telnikowi, Jan Daub- || man, Drukarz Krolewiecki, || wszego dobrego życzy. || Dat. Z Krolewca dwunastego dnia Księżyca Li- || stopadu, Roku od národze- || nia Pánskiego, || 1566. (Taż dedykacya po niemiecku).

Na końcu: Gedruckt zu Königsperg, || bey Georgen Osterbergers || Witwen || Anno 1607.

8° k. nl. A^v— T^v. (I. C.).

164. (Ups. Litter. Slavisk, polsk.).

Tyt. (w ramach, drukowany czarno i czerwono):

Wykład || Liturgiey swiętey, y || Modlitwy z Doctorow || SS. według S. Wscho || dniey y Apostolskiey Cer || kwie zebrane, y na wielu || mieyscach z pilnością || poprawione. || Przydane są do tego y inne || Modlitwy na kożdy dzień || ś. Oyca nasze° Cyrilla, y || Kalendarz dni przez Rok || idących z Paschalią. || Drukowano w Wil || nie || Roku 1624. ||

K. 2 (A_{11}—)—5. Dedyk.: Janowi Ogińskiemu staroście Kormialowskiemu, od Zakonnikow Cenobii Bractwa Wileńskiego Cerkwi Ducha S.

16° k. nl. 6, k. l. 222, k. nl. 2 (brak końca). (E. Bar.).

165. (Ups. Kungl. Kungörelser. T. 1).

Sigismundus III Dei gratia Rex Poloniae... Warsawiae die XII Martij Anno MDXCIIX. Imperii nostri in Polonia undecimo, in Suecia quinto.

Karta papieru folio. Jest to odpowiedź na list Karola rozesłany do dworów europejskich. (E. Bar.).

166. (Ups. Palmskjöld. Saml. T. IX).

Wij Sigismundus dänn tridie, mädh Gudz näde.... (na końcu): Gifuid i wär Stadh Warsau den 7 Januarij Anno 1598, uti wärt Regementz tijdh i Swerie pá dád fámte och hár j Pálen dád állefer.

fol. k. nl. 8. (E. Bar.).

167. (Ups. Palmskj. Saml. T. 33).

Wij Sigismundus, mâdh Gudz nâde... (na końcu): Af wär

kongelig Stadh Crakow thän 4 junii Anno 1602. Wti wårt Regimentz tijdh i Swärige på thätt nyiende och här i Pålan på thätt fämptende.

fol. k. nl. 3. (E. Bar.).

168. (Skokl. IV. 79. 198. (zbiorowy tom dyssertacyi).

Osculum || theosophiae || a || philosophia || impactum || sive || discursus || scholastico-oratorius || in quo palam monstratur usus philosophiae || sincerae, cum necessitate, in accurato || theologiae hodiernae studio || conjunctus || Autore || M. Salomone Zwickero || SS. Theol. C. & hoc tempore Scholae || Catharinae moderatore || Tit. 1. V. 9. || Episcopum oportet potentem esse et exhortari per doctrinam sanam & contradicentes convincere || Dantisci, typis Georgii Rhetii, Reip. & Gym. Typog. || Anno MDCXXXIV.

4⁰ k. nl. 4, str. 24. (E. Bar).

VII. Druki hebrajskie.

1. (Ups. 53. 455).

Litterae (s. Alphabetum) R. Akibae filii Ioseph (Liber Cabbal.) Cracoviae 5339, id est 1579. 4°.

אותיות | של | רבי | עקיבא | ... פה | ק״ק | קראקא | ... הותחל | ידסה | י״ט | אלול | השל״ט | (E. Bar.).

2. (Ups. 53, 100).

R. Bechai filius. Ascher, Elucidatio Pentateuchi, 392, i. e. 1632, Cracoviae fol.

רבינו | בחיי | ביאור | על | התורה | ... פה | ק״ק | קראקא | (E. Bar.).

3. (Ups. 53, 472).

Tentorium Jacobi, Coment. in R. Josephi Albo libr. העקרים, Auct R. Jacob fil. Samuelis, 359 i. e. 1599, Cracoviae, ap. Isaac fil. R. Aaronis Prostitz. 4°.

אהל | יעקב | הוא | פירוש | בנאה | וביאור | מספי | רספר | העקרים | רהחכם | ר״י | אילבו | זלה״ה | ...ר׳ | יעקב | בר | שמואל... | ...גרפס | בשנת | שנ״ט | לפ״ק | פה | ק״ק | קראקא | (E. Bar.).

4. (Ups. 53, 475).

Liber Recti (de iuribus Judaicis) Auctore R. Jaacob Tam, Cracoviae 346, i. e. 1586 ap. Isaac fil Aaaronis Prostitz 4°.

ספר | הישר | לרבינו | תם | בעל | התוספות | נדפס | פה | ק״ק | קראקא... | ישנת | ש״מו | לפ״ק | (E. Bar.).

5. (Ups. 53, 481).

Liber portae Poenitentiae (Commentatio de Poenitentia) Auctore Jona Gerundensi, Cracoviae 1581, per Isac f. R. Aronis Prostitz. 4°.

ספר | שערי | תשובה | שעשה | החסיד | השלם | רבי | יונה... | נדפס | ...פה | ק״ק | קראקא | (E. Bar.).

6. (Ups. 53, 141).

Cultus Sanctus, auctore R. Meir fil. Gabbai, in fine 337, i. e. 1578 Cracoviae, ap. Isaac fil. Aaron Prostitziensem. fol.

| עבודת | הקודש | ...מאיר | ן | גבאי. . | ...שנת | של"ז | לפ"ק | פה | ק"ק | קראקא... | (E. Bar.).

7. (Ups. 53, 481).

Liber Vermiculus Jacobi, Explicatio Precum totius anni, Auctore R. Meir, fil. Gabbai, Cracoviae 341, id est 1581. 4°.

| ספר | תולעת | יעקב | והוא | מאיר | תפלות | כל | השנה... | ...מאיר | ן | בנאי... | פה | ק"ק | קראקא | (E. Bar.).

8. (Ups. 53, 481).

Commentarius in voces Targum quinque Megilloth, et Chaldaicas Danielis et Esrae, auctore Mordechai Luria, Cracoviae 340, id est 1580. 4°.

| פירוש | המלות | ...הר"ר | מרדכי | בן | הר"ר | יהיאל | ז"ל | לורי"א | לפרש | כל | מלה | ומלה | של | תרגום | מחמש | מגילות | .. גם | כן | דניאל | ועזרא | ...נדפת | פה | ק"ק | קראקא | .. .הותהל | יום | ד' | י"ט | שבט | שנת | של"ם | לפ"ק | (E. Bar.).

9. (Ups. 53, 142).

Liber Paradisus Malogranatorum (lib. Cabbalisticus) auctore Mosche Corduero, Cracoviae 352, i. e. 1592, ap. Isaac fil. R. Aaron Prostitz. fol.

| ספר | פרדס | רמונים | ...משה | .ורדואירו... | פה | ק"ק | קראקא | (E. Bar.).

10. (Ups. 53, 446).

Liber Portae Horti Eden, Auctore R. Mosche, Romano; it. Portae Inferni (Cabbalisticus). Lublini 357, id est 1597. Ap. Kalonymum fil. Mordechai Japhe. (4°).

| ספר | שערי | גן | עדן | ...ר' | משה | רומי... | וגם | שערי | גיהנם... | נדפת | פה | ק"ק | לובלין | שנת | שנ"ז | לפ"ק | (E. Bar.).

11. (Ups. 53, 115, fol.).

Talmud Hierosolymitanum, Cracoviae 369, i. e. 1609 fol.

| תלמוד | ירושלמי | ...נדפס | פה | ק"ק | קראקא | (E. Bar.).

Indeks imion własnych.

Abraamowicz Jan 298.
Adalbertus s. 36, 37, 67.
Adam opat Oliwski 193.
Adlersten 251, 252, 264.
Aelius Donatus 286.
Aemilius Probus 105.
Aemulio 187.
Aeneas Silvius 132.
Aesticampianus Rhagius Johannes 54.
Agricola Rodolphus 104.
Akiba 338.
Alanus 44, 72.
Albanus Torinus 114.
Alberico 187.
Albert ks. Pruski 208.
Albert palatyn 229.
Albertus de Ryswyc 56.
Albertus dux Austriae 20.
Albertus episc. Cracoviensis 5.
Albohazen Haly 97.
Albrecht VI Bawarski 195.
Albrecht Markgraf zu Brandenburg 24.
Alciati 187.
Aldobrandini 193.
Aleksandrowicz 254.
Aleksy Michałowicz car 180.
Alembek Fryd. 212.
Alexander Benedicti 107.
Alexander Trallianus 128.
Alexander Vitoldus dux 3.
Allart Ludw. Nic. 249.
Alphonsus 45, 95.
Alphonsus Reicius 160.
Althoff Mart. 308.
Alvarus Eman 270.
Amsdorff N. 320.
Amulius Antoni 185.
Amurat 198.
Anastasius abbas et bibliothecarius 66.
Anczowski M. 205.
Andreas Balthasaris 296, 329.
Andreas vicarius Vladislaviensis 49.
Andrysowicz Łazarz 269, 311.
Andrzej bisk. wrocławski 189.
Angelo Andreas 187.
Angelus episc. Ostiensis 32.
Angelus Politianus 111.
Anna Jagiellonka 195, 231.
Anna Katarzyna palatynówna Nadreńska 201.
Anna królowa Angielska 256.
Anna Wazówna 189, 193, 196.
Antigameratus 41, 42.
Antiochus Tibertus 120.
Antonius de Butrio 56, 60, 61, 62.
Antonius Guainerius 103.
Antonius Mercatoris de Venecia 33.
Apuleius 104, 109.
Aquaviva 187.
Aratus Solensis 94.
Arciszewski G. 201.
Aretinus Leonardus 280.
Aristoteles 34, 44, 52, 65, 120.
Armandus Magister 68.
Arnoldus de Vendrade 66.
Arnoldus de Villanova 70, 108, 124.
Arnoldus episc. Lubicensis 20.
Arquin 245.

Athanasius episc. Alexandr. 162, 280.
August II 215, 218, 255, 256, 258, 260, 262.
August III 215, 216, 218.
Augustinus 43, 44, 45, 51, 67, 72.
Augustinus Datus Senensis 57.
Aulaevilius P. 230.
Aurelius Cassiodorus 34.
Aurissa 45.
Avuerus J. 287.
Älf Samuel 244.

Badensis princeps 134.
Baldus Perusinus 59.
Balsamus Ign. 274.
Bandorkowic Jan 164.
Baner G. 227.
Baptista Mantuanus 109.
Baranowski A. 189.
Baranowski W. 193.
Barberini 196.
Barclaius 217.
Barowsky Albertus 26, 27.
Bart Jo. 280.
Bartenstein 185.
Bartholomaeus Anglicus 64.
Bartholomaeus Arnoldi de Usingen 128.
Bartholomaeus Brixiensis 30.
Bartholomaeus de Saliceto 59.
Bartholomaeus Montagnane 106.
Bartholomaeus Pisanus 53.
Bartholusius Vinc. 275.
Bartolus de Saxo Ferrato 59.
Basiliense concilium 34.
Batory Andrzej 193, 202.
Batory Stefan 142, 192, 196, 287, 311.
Batory Zygm. 189, 202.
Baysen Stiborius 19.
Bączalski J. 204.
Bączalski Seweryn 331.
Bechai filius Ascher 338.
Becker Jo. 293.
Bedliński A. 193.
Behm Jan 184, 284.
Bekiesz Kasper 187.
Bekk 335.
Bellarmin kard. 275.
Bem 267.
Benchtsson Per 223.
Benedictus de Soxo 157.
Benedictus Victori Taventini 127.
Benedykt bisk. Caserty 189.
Benevenalis de Imola 83.
Bennino Fabio 202.
Berenhardi Joh. 230.
Berent M. 189.
Berezowski Stan. 209.
Bergius Jo. 275.
Bergman Olof 265.
Bernardus Clarevallensis 123.
Bernardus Sculteti 60.
Bernhardus 29, 67, 77.
Bertrucius 65.
Berzeviceus Mart. 287.
Bessarion 94.
Bethunnes 243.
Beumlerus Sigurinus 122.
Beza 327.
Bieganowska Urszula 205.
Bieliński 254.
Bielski Albert 205.
Bielski Ludwik 152, 218, 235.
Bieziński 203.
Billicanus Theobaldus 276.
Birbaszewski Jak. 277.
Biskupski P. 193.
Bjelke 227.
Bjelke Hogenskiöld 232.
Bjelke N. 260.
Bjelke Steno 152.
Bjelke Thure 232.
Björnstjerna 265.
Blumenroth Christianus 67.
Błocki Maciej 205.
Bobola A. 193.
Bobolecki Jan 203.
Bobrowicz 267.
Bodzanta 80.
Bodzenta Chryzostom 205.
Boetius 34, 104, 120.
Bogdański Krzysztof 253.
Boltzen Nic. 290.

Bona Sforza 185, 187, 188.
Bonamico Laz. 277.
Bonar Jan 286.
Bonar Seweryn 224.
Bonaventura 31, 43, 71, 72, 77.
Bonde Karol 267.
Bonelli 187.
Bonifacius VIII papa 46.
Bonifacius IX papa 19, 32.
Bononia 34.
Bononiense studium 56.
Bonvisio nuncyusz 212.
Borek Hans Albrecht 183.
Borghese 193.
Borgias Franciscus 159.
Borowski A. 201.
Borromeus Carolus 183, 196.
Brahe Eryk 183, 227.
Brahe M. 260.
Brahe Piotr 232, 235, 236, 255.
Brahe Tycho 129.
Brancacci 187, 188.
Brandenburski elektor 189.
Brandes J. 189.
Branecki J. 201.
Branicki 254.
Brant Georgius 129.
Bratkowska Ewa 205.
Bratkowski Ł. 193.
Brega 56.
Bretkunas Jan 277, 278.
Brigerus Jo. 279.
Brigitta 47, 157.
Bring Samuel 146.
Brobergen H. 259.
Broda Andreas doctor 54.
Broersz Joost 284.
Bronaw 70.
Broniewski 193.
Bronisz 254.
Bruce-Bey 267.
Bruchslager G. 196.
Brunus Piotr 185.
Brzeźniecki 193.
Brzostowski 233.
Budny Bieniasz 178.
Budny Szymon 298.
Budzinsky Stanislaus 133.
Bukowski St. 189.
Burchardus episc. Augsburg. 24.
Bursiński 252.
Bużeński Jan 205.
Bychowiec Jan 312.
Bydgoszcz 165.
Bykowski 201.
Bykowski Stan. 205.
Bylinsky 154.
Butler G. 201.
Bzowski A. 193.

Caiadus Hermicus 111.
Caietan H. 190.
Calixtus III papa 34.
Camerarius Joachim 280, 329.
Caminensis episcopus 32.
Campensis Jo. 280.
Campestella 14.
Canisius Petrus 281.
Cannius M. 305.
Cantena 8.
Cantutius 72.
Capnio 280.
Carlson 222.
Carolus Bovillus 109.
Carolus dux Burgundiae 28.
Carolus Pius kard. 209.
Cartusiensis ordo 51.
Casimirus Joannes marggraf 254.
Caspar Jo. 311.
Cassiodorus 109, 112.
Catesan P. 202.
Cato 288, 313.
Catus Irenaeus 259.
Celsius O. 251.
Cema Achacy 183.
Cema Marcin 184.
Ceralio Jakób 187.
Cerazyn J. 193.
Cerioli A. F. 193.
Cervino 196.
Cesarius Fr. 326.
Charbicki J. 193.
Charbicki P. 202.

Charvinius Jac. 281.
Chelmensis dioc. 31.
Chelmensis terra 5, 24.
Chełstowski 254, 255.
Chirchie 27.
Chodkiewicz 190, 193, 196, 197, 200, 208, 227, 228, 247, 260.
Chodowic Mikołaj 205.
Chodowo 15.
Cholinus Maternus 279, 306, 323.
Chościsko 80.
Chromecki J. 193.
Chrystyan IV Duński 214.
Chrystyan margr. Brandenburski 190, 193.
Chrystyan Saski 190, 202.
Chytraeus Dawid 184.
Cicchus Esculanus 108.
Cicero 110.
Cichocki Ludwik 205.
Cichovius 153.
Ciecieszewski A. 201.
Cieciszewski Albert 205.
Ciekliński Dobiesław 201, 205, 208, 209, 211.
Cielecki H. 193.
Cielecki K. 193, 204,
Cielecki Z. 202, 204.
Cieszyńskie księstwo 210.
Cikowski P. 193.
Cilli Al. 196.
Claudius Justus 188.
Claudius Ptolemeus 104.
Clausson Christer 223.
Clemens V papa 67.
Clemens VIII papa 275.
Clericus Jo. 322.
Clusius Karol 184.
Cnosselius Andr. 205.
Cobellutio 193.
Cobelow 9.
Cocalewsky Joannes 90.
Cojet 236.
Collinius O. 223.
Collutius Pieri 66.
Commendone 187, 188.
Comorsco 33.
Condeus 135.
Constantia 33, 63.
Constantiense concilium 48.
Constantiensis civitas 67.
Coppetius Bened. 284.
Corderius Maturinus 313.
Corduerus Mosches 339.
Corellius Achatius 315.
Coritzki 239.
Corvinus Jo. 314, 334.
Cosmenii 9.
Cossius Joannes 126, 127, 128.
Costenus Jo. 274.
Cotenius Andr. 285.
Coyer Ivo 2, 7.
Cracoviense studium 46.
Cracoviensis ecclesia 80.
Cramer Joh. Jacob 330.
Crates Thebanus 132.
Cristannus episc. Insulae s. Mariae 34.
Cristinus rector eccl. in Gdańczk 32.
Crockisius Christ. Frid. 285.
Cronstjern Marcin 263, 264.
Cruciferorum ordo 2, 4, 10, 16, 20, 25, 28, 48.
Crusenstolpe 267.
Culmense jus 167.
Culmensis civitas 10.
Cuyper Ant. 241.
Cuyper Piotr 241.
Cyrillus 43.
Czapski 254.
Czapski A. 251.
Czapski J. 216.
Czapski J. N. 267.
Czarniecki Stefan 234.
Czarnkowski A. 188, 190, 193.
Czarnkowski Andreas 91.
Czarnocka Krystyna 208.
Czarnocki Mikołaj 208.
Czartoryska 251, 254.
Czartoryski Adam 218, 267.
Czartoryski Kazim. 209, 216.
Czartoryski Konst. 216.
Czartoryski Wł. 216, 218.
Czczykowscy z Mikłuszowic 29.
Czechowski W. 201.

Czelog 8.
Czeskie stany 202.
Czolner Conradus 11.
Czyżowski Zygm. 212.

Damasus 30.
Danaeus Lamb. 328.
Daniel drukarz 322.
Daniłowicz 205.
Daniłowicz J. 193.
Daniłowicz M. 193.
Daniłowicz J. M. 200.
Dantyszek Jan 129, 184, 185, 271, 280.
Daubman Bonif. 335.
Daubmann Jan 282, 300, 312, 313, 324, 335, 336.
Dąbrowski M. 193.
Dąmbski Stan. 281.
Decius Striverius 163.
Decker Henricus de Uslaria 59.
De la Gardie Gabryel 176.
De la Gardie Jakób 146.
De la Gardie Magnus 232, 233, 261.
De la Gardie Pontus 195.
Dembicki Marcin 240.
Dembski P. 193.
Denich S. 201.
Dersław z Rytwian 78.
Des Cartes Renatus 308.
Dietrichstein F. 195.
Dilger Paulus 293.
Dingel Johannes de Elbing 58.
Dinus de Mugello 59.
Diodorus Siculus 104.
Dionysius Carthusianus 162.
Długosz 80, 143, 144, 147.
Doberan 9.
Dobrski Jan 251.
Dohna A. 190, 193, 196.
Dohna Fab. 183, 193.
Dohna Fr. 193.
Dołmat Isajkowski Franciszek 171.
Domaradzki St. 193.
Domaratowski C. 193.
Domasławska A. 202.
Domasławski J. 193.
Dominicus (de s. Geminiano?) 61.
Dominicus Mancini 133.
Doner 254.
Donichowski J. 201.
Dorpatense collegium 163.
Dönhof Gerh. 334.
Dönhof K. 193.
Dönhofowa Małg. 201.
Dörfler 239, 240, 244.
Drągowski 205.
Drexelius Hier. 196.
Drieberg 215.
Drucko-Sokoliński Samuel 234.
Drzewicki archiep. 90.
Drzewicki Maciej 183.
Dudycz Andrzej 120, 121, 122.
Dufft Ambrosius 124.
Duglass Ro. 232.
Duker 257.
Dulska Z. 193.
Dulski Jan 169.
Duna 136.
Dunder Arnoldus 35.
Duns Scot Joan. 276.
Duntzius Michael 149.
Dymowski Aleks. 324.
Działyński 189, 214, 252, 254.
Działyński M. 193, 200.
Działyński Paweł 196, 204.
Działyński St. 190, 251.
Dzierzgowski Nicolaus 91.
Dzierżek C. 193.
Dziewin 29.

Eberhardus 56.
Eberhart Kynszberger 22.
Ebrardus Bithuniensis 65.
Edzygerei imperator Tartarorum 26.
Eglinger Cristoff 21.
Ekeblad 254, 255, 262.
Ekius Nic. 256.
Elbląg 19, 190, 193.
Elchten 74.
Eleonora królowa 238.
Elizabet filia regis Ferdinandi 91.
Elżbieta Angielska 189.

Elżbieta królowa 187.
Engelhardtius Valentinus 125.
Ennius Platonicus 109.
Enoch de Cobelaw 31.
Erazm z Roterdamu 277, 287, 288, 305, 329.
Erasmus de Cracovia 128.
Ericus rex Sueciae 48, 313.
Ericsson Arvid 231.
Ernest elektor Koloński 190.
Eryk XIV 218, 219.
Euberhardus Mercurialis 162.
Euclides Megarensis 97, 98, 164.
Eugenius IV papa 31, 46.
Eusebius 43.

Faber Jacobus 108, 118, 305.
Fabianus de Lusianis (Meckelidenrode) 60.
Fabianus Quadrantinus 149.
Fabricius Pallavicinus 160, 161.
Fabrycy W. 193.
Faglioli Bern. 187.
Fantone L. 205.
Fantuzzi Fr. 205.
Farensbach J. 190, 191, 211.
Farensbach Waldemar 190, 208.
Farensbeck Georg 260.
Farnesius 187.
Fauntaeus 274.
Fenestella 112.
Ferber August. 272.
Ferber Maur. 183.
Ferdinandus rex Bohemiae 90.
Ferdynand I. 185, 187.
Ferdynad II. 190. 193, 195, 196.
Ferdynand III. ces. 201, 282.
Ferdynand kurfirst Koloński 195.
Fidlerus Feliks 183.
Filip ks. Pomorski 190.
Filip przeor oliwski 194.
Filip Wilhelm palatyn 201.
Firlej Henryk 193, 204.
Firlej J. 193, 208.
Flasch Seb. 288.
Flavius Philostratus 104.
Flecinius Hercules 193.
Fleming Gr. 262.
Fleming Lars 232.
Fontanus Valentinus 54, 129.
Franciscus Capuanus 108.
Franciscus (Krejsewicz) magister Cracoviensis 53.
Franciscus Mansueti 63.
Franciscus praedicator Teutunicorum 33.
Franciszek ks. Pomorski 190.
Franco de Polonia 46.
Frauenburg 186.
Frauenburska kapituła 185.
Fredericus archiep. Rigensis 34.
Fredericus imperator 34.
Fredericus II imperator 8.
Fridrich Pfalzgraf 24.
Frisius Caspar 272.
Fryderyk I 146, 244.
Fryderyk I Pruski 256.
Fryderyk ks. Pruski 184.
Fryderyk Kurlandzki 190, 193.
Fryderyk palatyn 202.
Fryderyk August 140.
Fryderyk Wilhelm Brandenburski 196.
Fryderyk Wilhelm Saski 190, 202.
Fuchs P. 193.
Fugger H. 195.
Funcken Jo. 289, 290.

Gabriel de Bossis 6.
Galbiato Ant. 196.
Galenus 107.
Gałczewski Jacobus 150.
Gałczyński Albert Karol 205.
Gałczyński St. 203.
Gałecki Franc. 240.
Gamrat Petrus 91.
Gandlow Euchardus 308.
Ganfridus v. Goffredus de Trano 62.
Garbrechten Petrus 275.
Garwoliński Bartł. 212.
Gasztoldowa Zofia 208.
Gawłowski J. 193.
Gaza Subchan Perekopski 203.
Gdańsk 19, 32, 168, 190, 193.

Gdycz O. 201.
Gebauer P. 196.
Gedrojć 179.
Gedanenses Consules 209.
Gembicka Dorota 251.
Gembicka K. 193.
Gembicki 147.
Gembicki A. 193, 201, 202.
Gembicki Andrz. 200, 202, 204.
Gembicki J. 202.
Gembicki Jan 204.
Gembicki Krz. 204.
Gembicki Maciej 252.
Gembicki P. 196.
Gembicki Piotr 170, 202, 204, 205, 208, 212, 232, 255.
Gembicki Stefan 193, 202, 204.
Gembicki Wawrz. 193, 202, 204.
Georgius Athanasius 211.
Georgius Paxelli 66.
Georgius Valla Placentinus 128.
Gerardus Zutphaniae (Lituaniae?) 51.
Gerdanus Ang. 275.
Gersko Fryd. 231.
Gertowski Klemens 205.
Gerundensis Jonas 338.
Gettomini Dom. 210.
Ginkiewicz Michał 205.
Ginwił Piotrowski Mikołaj 171.
Gione S. 193.
Gisa Wojciech 170.
Gissa S. 206.
Giżycki Albert 209.
Glave 265.
Glaranus 286.
Gliniański rokosz 168.
Glinka Jan 209.
Głembocki A. 201, 204.
Głembocki W. 193, 202.
Głowczewski 254.
Gnaphaens Guliel. 290.
Gniazdowski P. 193.
Gniewosz M. 201.
Gniewosz W. 204.
Gniezno 80, 91.
Gnieźnieńska kapituła 193.
Gnieźnieński arcybiskup 33, 34, 35.
Goddesden Johannes 103.
Golemowski M. 202.
Golicyn Iwan 179.
Golski 190.
Goltstein Chilianus 311.
Gorajski Adalbert 206.
Gordonius 122.
Gorecka J. 193.
Gorecki Stanisław 132.
Gorecki T. 201.
Gosiewska Ewa 209.
Gosiewski A. 190, 193, 197, 209.
Gosławski A. 193.
Gostomski Hier. 193.
Goślicki Wawrz. 183, 196.
Górka Andrzej 134.
Górka Stan. 327.
Göstafson Carl 221.
Götzken Georg 321.
Grabia F. 201.
Grabiński St. 201.
Grabowski Andrzej 254.
Gracchus-Krak 80.
Granatensis Lud. 332.
Gratiani Gaspar Mołdawski hospodar 210.
Grauius Barth. 295.
Grazer Teodor 291.
Greben Otton 193.
Gregorius 44.
Gregorius IX papa 60, 76.
Gregorius XIII papa 29.
Grischow Nathanael 291.
Gritsch Johannes 123.
Grochowicki P. 204.
Grochowski 209.
Grochowski Ach. 193,
Grochowski Felicyan 200.
Grochowski P. 193.
Groddeck Gabr. 293.
Grodecius Jan 183.
Grodno 171.
Grodzicka Catherina 89, 126, 127.
Grodzicki Andrzej 89, 90, 124, 125, 126.
Grodziecki Ad. 193.
Grodziecki S. 193.

Gromacki Johannes 123.
Grosz D. 201.
Grot S. 193.
Grotius Hugo 151, 322.
Grudziński 190, 261.
Grudziński S. 193.
Grudziński Z. 193.
Grunau Szymon 145.
Gruszewski Adalbert 206.
Gruszka P. 201.
Grzebiński Mik. 209.
Grzembski Jan Teofil 251.
Grzepski Stanisław 119, 120.
Grzymultowski 193.
Guarinus Veronensis 105.
Guido Cauliacus 127.
Guido de Monte Rocheri 58, 70.
Guido fr. ord. Praedicat. 73.
Guillelmus de Mandegoto 63.
Guillermus cardinalis 2, 6, 33.
Guillermus de Haya 7.
Guillermus Malardi 7.
Guillermus Souchardi 7.
Gustaw Adolf 197, 224, 228, 229, 230, 232, 247.
Gustaw Waza 151, 245, 255.
Gutowski Teodor 206.
Gutstadt Petrus de Prussia 58.
Gyldenclou Andreas 151, 152, 153.

Halberstadensis episc. 19.
Halesius A. 320.
Haller Jan 280, 286, 311.
Hanczel A. 193.
Handa 91.
Hans Markgr. zu Brandenburg 24.
Hantschenius 294.
Harburasowa Katarzyna 206.
Harrach kard. 196, 209.
Hasen Mich. 293.
Hasenkrug Georgius 293.
Hasenkrug Jac. 293.
Hebdowski Michał 206.
Hechtius Georgius 287.
Hedvigis s. 37, 40.
Hegendorphinus Chr. 288.
Heidenstein R. 193.
Heilgenbeyl 186
Heilsberga 185.
Hein Georgius 293.
Helwig Jakób 184.
Henningius 153.
Henningus archiepisc. Rigensis 34.
Henricus de Hassia 70.
Henricus episc. Vladislaviensis 32, 33.
Henricus Lescot 76.
Henricus praepositus Sambiensis 40.
Henryk bisk. warmiński 28.
Heraklides Jakób 202.
Herbest J. 195.
Herbinius Jo. 294.
Herbst Johannes 133.
Herburt J. 193.
Hermannus episc. Culmensis 34.
Hermanus Buchius 132.
Herodotus 105.
Heros Georgius 306.
Hieronim z Pragi 67.
Hieronymus de Ucario 66.
Hieronymus s. 72, 83, 162.
Hildebrand Ferber 100.
Hindinberg Henryk 183.
Hipolit Jan 206.
Hippocrates 107.
Hirserus Petrus 287.
Hodescalcus de Stargard 9.
Hojerus 231.
Holbach 265.
Holendry 203.
Homerus 132.
Homona Georgius 210.
Horatius 58, 109.
Horn Gustaw 232, 233.
Horwat G. 193.
Hoynovius Daniel 322.
Hozyusz 156, 182, 184, 185, 186, 202, 294, 295.
Hradisz 123.
Hromojewski A. 193.
Hrostowski Krzysztof 206.
Hrydinicz 191.
Huebner Joach. 189.
Hugo 43.
Hugo Senensis 116.

Hungari 47.
Hungaria 11.
Hunnius Mikołaj 184.
Hus 67.
Husyci 8.
Hünefeldt Audr. 293, 334.
Hvetterus Albertus 287.

Ilmielski St. 193.
Inflanty 131.
Innocentius III papa 32, 63.
Innocentius IV papa 76.
Innocenty X pap. 199.
Isidorus Hispalensis 43, 54.
Isidorus magister 41.
Isocrates Areopagiticus 288.
Izbieński Benedictus 91.
Iwańska 264.
Izdbiński B. 188.

Jabłonowska Anna 216.
Jabłonowski 254, 267.
Jabłonowski Jan 253.
Jacinctides Basilius 179.
Jackowski C. 194.
Jacobus Corsini 32.
Jacobus de Islsa 296.
Jacobus de Gostynin 86.
Jacobus de Paravesino 3, 4.
Jacobus de Voragine 31, 35, 72, 74.
Jacobus Donati 7.
Jacobus Holsi Brunsbergensis 29.
Jacobus Philippus de Pellibus Nigris Torianus 125.
Jacobus Pleeske 66.
Jacoponus 159.
Jagodowicz Maciej 202.
Jagodyński St. 204.
Jan Kazimierz 142, 172, 173, 190, 199, 213, 214, 235, 242, 247.
Jan Olbracht 29, 145.
Jan III Szwedzki 219, 230, 231, 306, 312, 313.
Jan Albert królewicz 209.
Jan bisk. krakowski 285.
Jan biskup praski 202.
Jan bisk. symbalieński 31.
Jan Jerzy Saski 196.
Jan kanonik poznański 31.
Jan oficyał poznański 31.
Jan z Wielkiej Modlnicy 29.
Jan Zygmunt elektor 190, 194.
Janecki J. B. 206.
Janicki 254.
Janicki Jan 206, 209.
Janiszewski 254.
Japhe Kalonymus 339.
Jarzembski S. 201.
Jasiński P. 206.
Jaski A. 194.
Jaworski Jerzy 206.
Jeronymus (Landus) archiep. Cretensis, nuntius 15, 17.
Jerzy Wilhelm Brandenburski 193, 196, 202.
Jezuici 199.
Joachim Fryderyk Brandenburski 194.
Joachimus Perionius 122.
Joannes de Lovedow 32.
Joannes de Monteregio 101.
Joannes de Rasenwald 32.
Joannes episc. Rigensis 32.
Joannes ep. Vladislaviensis 15.
Joannes Jacobi Astensis 150.
Joannes Schoner 116.
Joannes Stoeflerinus 88, 89, 93, 100.
Jodocus Clichtoveus 83.
Johannes ab Imola 92, 63.
Johannes Andreae 57, 60, 61, 63, 82.
Johannes archiep. Pragensis 44.
Johannes aus Preussen 59.
Johannes Borquardi 29.
Johannes Bothuidi 175.
Johannes Brenti 85.
Johannes Calderinus 62, 63.
Johannes Campani 6.
Johannes Capuanus 118.
Johannes Chrestonii 96.
Johannes Chrysostomus 54.
Johannes canon. Cracoviensis 45.
Johannes Cremonensis 59, 118.
Johannes de Cosseletz 19.
Johannes de Cuba 102.
Johannes de Deo 63

Johannes de Garlandia 41.
Johannes de Hildensheim 48.
Johannes de Muris 93.
Johannes de Sacrobosco 55, 56, 92, 108, 164.
Johannes de Slancenwerde 63.
Johannes de Turrecremata 86.
Johannes de Vigo 113.
Johannes Ducis 7.
Johannes episc. Chelmensis 5.
Johannes episc. Eistetensis 24.
Johannes episc. Zamocensis 34.
Johannes filius Serapionis 65.
Johannes Germani de Regiomonte 89, 95. 99.
Johannes Gersonis 70.
Johannes Hispanus 30.
Johannes Interpres 33.
Johannes Lapi Castilionensis 62.
Johannes Mathias Tiberinus 28.
Johannes Matthaei 125.
Johannes Pewszchel 70.
Johannes Spinouius 153.
Johannes Tortellius 107.
Judycki M. 202.
Jungius 274.
Jurgiewicz Andrzej 274.
Jurgius Nayl 56.
Justinianus 59.
Juvencus Hispanus 132.

Kalckreutz 265.
Kalinka Waleryan 267.
Kalinowski 202.
Kalinowski M. 209.
Kalisz 8.
Kalkstein Mich. 252.
Kaprusiowski Krz. 206.
Kapucyni 198.
Karas de Rhombstein G. 196.
Karcan Jan 298.
Karnkowski J. 194.
Karnkowski Jan 200.
Karnkowski Stanislaus 128, 270, 271.
Karol arc. Austryacki 193, 195, 196.
Karol V 282.
Karol IX 260.
Karol XI 238, 244.
Karol XII 244, 255, 258, 259, 260, 261, 262.
Karol Ferdynand Waza królewicz 172, 199, 201.
Karol Gustaw 233, 234, 241.
Karol Lotaryński 248.
Karol Münsterberski 193.
Karol Sudermański 219 i nast., 226 i nast., 306.
Karol Szwedzki 212, 213.
Karśnicki J. 194.
Karśnicki St. 204.
Kasten G. 227.
Katarzyna Jagiellonka 83, 219, 224, 228, 231, 232, 312.
Kawecki J. 202.
Kawieczyński 254.
Kawieczyński Maciej 298.
Kazanowski 200.
Kazanowski Z. 194.
Kazimierski Krz. 190, 194.
Kazimierz Jagiellończyk 9, 12, 15, 16, 18, 20, 25, 26, 46, 145.
Kendius Aleks. 287.
Kendius Fr. 287.
Kelmer Reinhold 208.
Kenicius P. 260.
Kerczius Paulus 287.
Kersten M. 201.
Kiełbasa Vincentius episc. Culmensis 47.
Kiełczewski Krz. 194.
Kiełczewski W. 194.
Kijan Jan 331.
Kirschen D. 201.
Kisiel Adam 209.
Kitnowski 254.
Klapka 218.
Kleczewski Piotr 187.
Kleczowski Gaspar 301.
Kleparz 90.
Kliczewski St. 274.
Klinger A. 201.
Kłodnicki 305.
Kłodziński Stanisław 187, 188.
Kłodziński Wład. 203.

Kłosowicz Paweł 172.
Knipstro J. 320.
Kobierzycki Albert 209.
Kobierzycki Stan. 200, 201, 206, 209.
Kobryń 170.
Koch 262.
Kochanowski Jan 84, 85.
Kochanowski Piotr 240.
Kochański W. 194.
Kochowski J. 211.
Kock Jan 240, 241, 260.
Kokwicki Seb. 206.
Kołakowski St. 194.
Kołudzki Szym. 194, 206.
Komornicki Hier. 240.
Komorowski Mik. 196.
Konarski A. 188.
Konarski episc. Crac. 90.
Konarski St. 190, 194.
Konicz Gregorius 133.
Koniecpolski Aleks. 203, 206.
Koniecpolski M. 194.
Koniecpolski Stan. 204.
Konopacki 252, 254.
Konstancya królowa 193, 195, 202.
Kopaczewski P. 194.
Kopczyński Marcin 252.
Kopernik Mikołaj 9, 94—119, 183.
Korczyn 18.
Koreff 267.
Korff 233.
Korniakt 252.
Koryciński A. 202.
Koryciński M. 194.
Koryciński St. 204.
Korycki 239.
Korytowski A. 201.
Korzbok 91.
Kos Feliks 184.
Kosiński Krz. 190.
Koskowska A. 202.
Kossowski Korwin 218.
Kossucki Stanisław 173, 174.
Kostka Jan 183, 194.
Kostka Piotr 183.
Koszutski J. 201.
Kościuszko Tadeusz 267.
Kotwicz Nicolaus 82.
Kovachoczi P. 202.
Kozacy 152, 203, 214,
Kozielski G. 194.
Kozłowski J. 194.
Königsheim 259.
Krafft 265.
Krajewski J. 201.
Kraków 165, 174, 194,
Krasicki M. 194.
Krasiński Franciszek, 187, 188.
Krasiński P. 194.
Krasiński St. 200, 201, 209, 281.
Kretkowski E. 201.
Kretkowski J. 194.
Kretkowski Łukasz 201.
Kromer Marcin, 158, 182 186, 187, 188, 279, 306.
Krosnowski Mik. 209.
Krolewiec 192.
Kruger Joh. 306.
Krusius Daniel Casimirus 157.
Kruszyńska 254, 262.
Kruszyńska Ter. 252.
Kruszyński 252, 254.
Krym 214.
Kryski Fel. 194, 209.
Kryski St. 194.
Krystyna Szwedzka 224, 232, 246, 248.
Kryszkowski Laur. 298.
Krzewski A. 194.
Krzycki 90, 91.
Krzykowski W. 194.
Kuberski 254.
Kuczborski J. 194, 306.
Kunowski Jan 197.
Kupszkowicz 203.
Kurlandya 189.
Kutnarski Jerzy 203.
Kükesladen Johannes 62.
Kwaśniowski Bartł. 307.

Lacher Ambrosius 92.
Lachowski Walenty 206.
Lactantius Firmianus 57, 109.
Lagerkron Anders 262, 264.
Lagus Daniel 275.

Lamboschino 49.
Lancellot S. 190.
Lanceloti J. B. 194.
Lancicius Daniel 273.
Lanckoroński Mik. 240.
Lanckoroński St. 194, 212.
Larsson Piotr 255.
Laskowski Jan 210.
Lasocki Krzysztof 218.
Lasocki Nicolaus 5.
Lasocki Wacław 218.
Latalska Katarzyna 194.
Latalski episc. Posn. 90.
Latalski Mikołaj 194.
Laterna Marcin 306.
Latocinius Joannes 145.
Laurentius Blumenow 22.
Laurentius Bocerus 161.
Laurentius de Polonia 57.
Laurentius Jo. Samuel 307.
Laurentius Petrus Nericius 158.
Leibnitz 250.
L'Empereur ab Oppyck 309.
Lemann Jan 183.
Lemery 265.
Lenaeus Cantius Joh. 322.
Leo IX papa 67.
Leo Joh. 308.
Leonardus Rogeri 82.
Leonhardus de Loyd 58.
Leopold arcyks. Austryacki 190.
Leopold V. 195.
Le Preux Jo. 327.
Leszczyńscy 153.
Leszczyńska Anna 218, 255, 262.
Leszczyńska Katarzyna 216, 255, 262, 263.
Leszczyńska Marya 142, 246.
Leszczyński Andrzej 206, 208, 209.
Leszczyński biskup 147.
Leszczyński Bogusław 172, 209.
Leszczyński Jan, 218, 240.
Leszczyński Rafał 194.
Leszczyński Stanisław król 142, 216, 218, 246, 251, 255, 256, 257, 258, 259, 262, 263.
Leszczyński Wacław 194, 201.
Leszczyński W. 202.
Leszczyński Wład. 209.
Leśniewski A. 194, 202.
Leśniewski M. 194.
Lewkowicz Andrzej 206.
Leżeński Stanisław 171.
Leżeński Tomasz 172.
Ligęza Hermolaus 209.
Ligęza Jan 206.
Lilienhöök A. 261.
Liliensträm Hr. 260.
Lipnicki 254.
Lipnicki Olbrycht 170.
Lippi Aur. 309.
Lippomano Girolamo 188.
Lipsiensis universitas 53, 54, 55.
Lipsk 54.
Lipski A. 190, 194, 196, 202.
Lipski Jan 210.
Lipski J. H. 206.
Lipski S. 201, 202.
Lisola 241.
Litzner M. 194.
Livonia 47.
Lizakiewicz 216.
Loccenius J. 229.
Lochheym Johannes 60.
Lode Christoph 170.
Loiola Ignatius 160.
Loisnitius 229.
Loitz Stef. 188, 194.
Longolius Gisbertus 287.
Longueville 214.
Lorichs A. 195.
Lotharingicus princeps 135.
Löwenheim Ar. 257.
Lubieniecki Krzysztof 309.
Lubieniecki Stanisław 152, 153, 218.
Lubieniecki W. 190.
Lubiński Matthias 92.
Lubomirski 213, 218, 254.
Lubomirski Aleks. 200.
Lubomirski Jan 200.
Lubomirski Jerzy 238.
Lubomirski Ks. 216.
Lubomirski Stan. 200, 204, 216, 240.
Lubrański 90.

Lubucensis episcopus 33, 35.
Lucanus 118.
Lucas pater 32.
Ludovicus episc. Silvensis 19, 20.
Ludovicus de Erlichshuszen magister ord. Cruciferorum 18, 19, 20, 25, 31, 34.
Ludwig Herzog v. Landishut 24.
Ludwik XIV 168.
Ludwik XV 246.
Ludwik landgraf Heski 202.
Luithold Varemundus 129.
Luria Mordechai 339.
Luter 46, 151, 288, 309, 325, 335.
Lwów 29.
Lyphardus de Dattlon 62.

Łanczyński 167.
Łaski Paweł 194.
Łaski Piotr 194.
Łaski Samuel 194.
Łaszcz Jan 210.
Łazarz Andrysowicz 269, 311.
Łącznowski Jak. 332.
Łempicki B. 206.
Łęczyccy prałaci 194.
Łęczycki Daniel 281.
Łowicz 91, 190.
Łowiecki J. 194.
Łubieński 147.
Łubieński A. 202.
Łubieński M. 190, 199, 200, 201, 204.
Łubieński St. 194, 202.
Łubieński Zygmunt 243.
Łukasz bisk. warmiński 31.
Łukomski A. 194.

Machewitz Otto 19.
Machowski 243.
Machwicz Jan 170.
Maciej II 190, 194.
Maciej arc. Austryacki 202.
Maciejowski B. 194.
Maciejowski St. 204.
Maczkiewicz Jan 225.
Madaleński J. 204.
Madaliński J. 194.
Magdeburgensis archiepisc. 34.
Magnuski Aleks. 206.
Mahomet 52.
Makowski K. 194.
Makowski Paweł 210.
Maków 132.
Maksymilian II 187, 195, 196.
Maksymilian arc. Austryacki 217.
Malaspina G. 194.
Malborg 11, 25, 90, 169.
Malborscy protestanci 194.
Malczowski St. Jan 310.
Maliszewski 218.
Małachowski Piotr 210.
Małachowski Tobiasz 210.
Małachowski Zygm. 206.
Małgorzata przeorysza Karmelitanek krakowskich 194.
Mangus Christoph. 325.
Maniecki M. 194.
Marchocki Mik. 197.
Marcus de Wolcow 72.
Markowski Wład. 206, 210.
Marsilius de s. Sophia 127.
Martin Frodener 22.
Martinus V papa 2, 7, 31, 33, 35.
Martinus Joh. 310.
Martinus Laurentii Lanczberg 33.
Martinus Polonus 41.
Martberg Johannes 56.
Marya Eleonora Szwedzka 224.
Marya Kazimiera 243.
Marya Ludwika 196.
Marya Magdalena arcyks. 195.
Masini 213.
Massalski Wład. 206.
Matthaeus de Braunsberg 57, 58.
Matthaeus de Cracovia 42, 43, 44, 45, 47.
Matthaeus de Launaw 8.
Matthaeus Silvaticus 102.
Matthias Craienius 150.
Matthias Illyricus 320.
Mathias rex Hungariae 47.
Mathy Fr. 265.
Matlaszewski Prokop. 331.
Maurycy biskup Warm. 186.

Mazovia 80.
Mazowieccy książęta 80.
Mechtylda księżna Pomorska 9.
Meierin Ursz. 196, 224.
Meir fil. Gabbai 339.
Melanchton 310, 311.
Mela Petrus 287.
Melsak 186.
Melsztyn 80.
Meluzyna 177.
Menius J. 320.
Merecz 199.
Messenius Joh. 223.
Messenius Joh. Arnoldus 226.
Mesue 106, 116.
Mewrer v. Allenstein Nielis 183.
Meyer Joh. 260.
Meysener Nicolaus 56.
Miaskowski Andrzej 201.
Miaskowski W. 194, 204.
Micanus Stefan 183.
Michael episc. Sambiensis 30.
Michaloviensis terra 5, 24.
Micolai Jan 321.
Mikłuszowice 29.
Mieliński M. 194.
Mielżyński J. 195.
Mielżyński L. 194.
Mielżyński M. 194.
Mierzeński Jan 237.
Millimo kardynał 194.
Miloński Hieronim 170.
Miłoszewski Gabr. 206.
Minostowski J. 194.
Minutius M. 194.
Miroslaus de Brudzewo 56.
Młodziejowski Stef. 206.
Mniszech Fr. 204.
Mniszech J. 190, 194.
Mochinger Johannes 168.
Moering Carolus 312.
Mohilów 170.
Mohiła Jeremi 190, 193.
Mohiła Konstanty 190, 193.
Mollerus Henr. 312, 313.
Mołdawia 197.
Mondinus 106, 116.
Montalto Al. 194.
Montano 328.
Montealto Fr. kard. 211.
Montelupi Karol 206, 210.
Montelupi S. 194.
Morawiecki St. 202.
Moretus 58.
Morstein 244.
Morsztyn Hieron. 332.
Morsztyn Seweryn 152.
Morterius Abrah. 313.
Mortęski L. 190, 194.
Mortęski M. 194.
Moscoviae dux 134.
Mosellanus Petrus 288.
Moskorzowski Hieronim 152.
Moskorzowski Jan 152.
Moswid Mart. 277.
Motich Chr. J. 201.
Möller Jo. Gottlieb 312.
Mörlein J. 320, 321.
Murmellius Johannes 104, 313.
Musonius Polonus Andr. 314.
Mustafa Basza 284.
Müller 254.
Müller L. 202.
Mürzzuschlag 199.
Mycielska Karolina 216.
Mycielski Józef 216.
Myekicius Andreas 134.
Mylius Georg. 330.
Myslenta Celestyn 184.
Myszkowski Ferd. 194.
Myszkowski Piotr 134, 202.
Myszkowski margr. Wład. 201.
Myszkowski Zygm. 194.
Myśliwcowa Regina 212.

Narzymski J. 201.
Neodicus Jo. 287.
Neunaberus Jo. 314.
Neuburski książę 134, 213.
Newelski Jan Władysław 171.
Neykew Jerzy 336.
Nicholsius Guil. 322.
Niclosdorf Johannes 62, 63.
Nicolaus 106.

Nicolaus V papa 19, 20.
Nicolaus abbas de Sicilia 60, 62.
Nicolaus Andreae 64.
Nicolaus archiep. Gnesnensis 5.
Nicolaus Brasiatoris de Colmen 70.
Nicolaus Bruczrynk 33.
Nicolaus Cracovita 57.
Nicolaus de Bytom 57.
Nicolaus de Lamboschino 49.
Nicolaus de Lyra 67, 68.
Nicolaus Deniise 88.
Nicolaus de Scudla 13.
Nicolaus diaconus Varmiensis 71.
Nicolaus Myrepsus 127.
Nicolaus episc. Vladislaviensis 32.
Nicolaus Gallus 320.
Nicolaus Henr. 314, 315.
Nicolaus Misner a. Vyogeler 157.
Nicolaus Perattus 107.
Nicolaus plebanus de Grodencz 61.
Nicolaus Tungen episc. Varmiensis 47.
Niderland 24.
Nieborowski M. 210.
Nieciszewski Kazimierz 171.
Niepołomice 5.
Niewęgłowski Jan 171.
Niścicki Krzyszt. Karol 315.
Nissa 11.
Nolde M. 190.
Norbertanki płockie 199.
Noto Klemens 198.
Nowodworski A. 194.
Nowomiecki J. 194.
Nowomiejski Jan 206.
Nowosielecki Baltazar 253.
Nöller Gorg. Mat. 310.
Nucerinus cardinalis 45, 47.
Nurenberg 25.
Nusser A. 196.
Nusz civitas 28.
Nybschitz v. Bartsch Mikołaj 184.
Oborski M. 201, 206.
Oborski T. 194.
Oddutio A. 194.
Odrowąż Mikołaj 206.
Oecolampadius 83.
Oels ks. Karol 190.
Ogińscy Jerzy i Jan 177.
Ogińska Marcibella Anna 177.
Ogiński Jan 336.
Ogrodzki J. 190.
Oldradus 60, 62.
Oleśnicki Krz. 202.
Olita 171.
Olivense monasterium 144.
Oliwa 9.
Olmucensis episcopus 33, 35.
Olschnitz Wolfg. 194.
Olsnicza 8.
Olszewski Jakób 158.
Olszowski 212.
Opacki 213.
Opacki Z. 194, 196.
Opaleński Piotr 132.
Opalińska Katarzyna 218.
Opaliński Andrz. 194.
Opaliński Krz. 200, 204, 260.
Opaliński Łukasz 194.
Opaliński Piotr 194.
Oporowicz Adam Kaz. 206.
Ormianie lwowscy 205.
Ornowski J. 201.
Orontius Finaeus 125.
Orseti Guilelmo 206, 210.
Orsi Jan Bapt. 196.
Orsi Giov. Dom. 210.
Oryszów 191.
Orzechowski Stanisław 133.
Orzelski J. 190.
Osiander Andr. 320, 321.
Ossolińscy 153.
Ossoliński C. M. 266.
Ossoliński Jerzy 200, 204, 210.
Ossoliński Zb. 194.
Osterberger J. 179, 277, 278, 336.
Ostrogski J. 194.
Ostrogski K. 190.
Ostrogski ks. Wład. 200, 201.
Ostrogski Wł. D. 196.
Ostrorogowa Zofia 207.
Ostroróg J. 194.
Ostroróg M. 207, 211.
Ostroróg Sędziwój 194.
Ostroscy 153.

Ostrowski 190.
Ostrowski Krystyn 267.
Ostrowski Nicolaus 84.
Osuchowski Seweryn 207.
Ottingius Eberh. 256.
Otto de Russyn 71, 73.
Ovidius 129.
Owstein 244.
Oxenstjerna Anna 245.
Oxenstjerna Axel 230, 231.
Oxenstjerna Bengt 237, 246, 249, 250, 261.
Oxenstjerna Joh 260.
Ożarowski 214.
Ożga P. 194, 201.

Paczyński P. 194.
Padua 73.
Palbitzky M. 242.
Paleot Gabr. 202.
Panaretti 213.
Pancracius Mazovita 77.
Paprocki Bartosz 331.
Paradisus 32.
Parentius Wincenty 189.
Parisii 34.
Paschalis Petrus 309.
Paschalis W. 194, 202.
Pasini B. 194.
Past Joh. 330.
Patkul 251, 259.
Paulinus Laurentius 260.
Paulus II papa 46, 47.
Paulus Campanus 163.
Paulus Crosnensis 132.
Paulus de Liazariis 62.
Paulus episc. Varmiensis 18, 19.
Paulus Egineta 107, 114.
Paulus Vladimiri 3. 4, 48.
Paulutius Hier. 201, 202.
Pawłowski Stan. 268.
Pawłowski von Paglow Andrz. 321.
Pelplin 9, 10, 31, 32.
Pels Paweł 241.
Pełczyński Jan 207.
Perezius Bened. 284.
Pesarovius Pomian Paulus 293, 322.
Petrarca Franciscus 28, 57, 58, 64.
Petronius Arbiter 82.
Petrus Appianus 98.
Petrus Apponus 106, 116.
Petrus Aureolus 69.
Petrus Blesensis 34, 67.
Petrus de Aliaco 118, 122.
Petrus de Anchorano 62.
Petrus de Crescentiis 87.
Petrus de Iliaco 43.
Petrus de Largelata 102.
Petrus de Montagnana 103.
Petrus de Natalibus 113.
Petrus de Vineis 8.
Petrus Hispanus 92.
Petrus Knorre 22.
Petrus Lombardus 70.
Petrus Pitati 89, 90.
Petrus prior Alvastri 47.
Petrus Trecensis (Comestor) 69, 70.
Petzelius Georg. 314.
Peurbach 89, 93.
Pfeylssdorff Nicolaus 19.
Pflaumen Jacobus 88, 94, 100.
Philelphus Franciscus 84.
Philippus de Monte Calerio 73.
Piasecki Miroslaus 90.
Piasecki Paweł 211.
Piasecki Remigiusz 201.
Piasecki St. 204.
Piast 80.
Piccolomini Jacobus 47.
Piegłowski Marcin 207.
Piekarz M. 201.
Pieścierocki J. 201.
Piltyń 190.
Pindarus 132.
Piotr z Obornik 130.
Piotrkowczyk Andrz. 270, 271, 275, 277, 307.
Piotrków 20, 88, 165.
Piotrowicz J. 190.
Pipaw Kasper 183.
Piper 258, 262.
Pius papież 15, 196.
Pizy biskup 201.
Platearius 106.

Plato 109, 110.
Plichta K. 194.
Plinius 101, 106.
Plutarchus 104, 119, 126.
Płaza Tom. 323.
Płoccy kanonicy 201.
Płock 90.
Podlodowski M. 204.
Podoski Łukasz 187.
Pogorzelski J. 194.
Pogotkow 9, 10.
Policarius J. 320.
Poloni fratres quinque 35.
Polska 11, 12, 137, 166.
Polskie stany 202.
Polus Thomas 246.
Połaniecki B. 201.
Połubiński 254.
Pomerania 5. 9. 24.
Pommerelische Seite 24.
Pomponius Latus 109.
Ponchenius Levin 184.
Ponętowski Joannes 123, 124.
Poniatowski 257.
Poniatowski ks. Józef 217.
Poniatowski M. 203.
Poniatowski Stan. Aug. 218.
Poniński Wład. 252.
Pontanus 94.
Posnania 12, 46, 76, 82.
Posnaniense collegium 90, 174, 175.
Posselius Joach. 196.
Possevinus Ant. 185.
Potocki 203, 237.
Potocki J. 254.
Potocki Jakób 194.
Potocki Jan 194.
Potocki Jerzy 267.
Potocki Leon 218.
Potocki palat. Sirad. 137.
Potocki Piotr 203.
Potocki Stan. 210.
Potocki Stefan 194.
Potocki T. 254.
Potulicka K. 202.
Powodowski H. 194, 269.
Pozoska Anna 207.
Prażmowski Mikołaj 137, 214.
Prejicz Fr. 282.
Pretoryusz Efraim 321.
Prochnicki B. 190.
Prochnicki J. A. 194.
Promnitz S. 190.
Prostitz Is. 338, 339.
Pruscy konsyliarze 203.
Pruskie Stany 190, 194.
Prussia 10, 19, 20, 25, 28, 34, 47, 48, 168, 175, 192.
Pruszak 254.
Pruteni 47, 48, 53.
Przedworski J. 194.
Przemysł 144.
Przerębski Joannes 91.
Przezdziecki Leon 218.
Przyborowski St. 194, 204.
Przygocki Stan. 207.
Przyjemski Andrzej 194, 204.
Przyjemski Stan. 194.
Przyjemski Zygm. 218.
Psczeliński Marc. 324.
Pstrokoński M. 194, 200, 201, 204, 207.
Ptolemaeus 99, 115, 117, 118.
Publius Faustus Andrelinus 132.
Puccini Jan 187.
Pułtusk 90.
Puteanus Jac. 295.
Puteo Jakób 183, 187.

Quadrantin Fabian 183.
Querhammer Caspar 325.

Racht Mathias 15.
Raciborski J. 194.
Raczkowski 214.
Radczenalb 8.
Raderus Mat. 325.
Radomicki H. 204.
Radomski kasztelan 190.
Radoszowski B. 194.
Radziejowski 140, 255.
Radziejowski Hier. 204, 216, 234, 235, 236, 237.
Radziejowski Krz. 194.
Radziejowski Mich. 218.

Radziejowski St. 194.
Radzimińska M. 201.
Radziwiłł Albr. Stan. 194, 229.
Radziwiłł Aleks. Ludw. 200.
Radziwiłł Bogusław 201, 237, 239.
Radziwiłł J. 190, 203.
Radziwiłł Jan Jerzy 325.
Radziwiłł Janusz 194, 204, 210.
Radziwiłł Jerzy 184.
Radziwił Krzysztof 147, 194, 273.
Radziwiłł Mikołaj 85, 298.
Radziwiłł Mik. Krz. 190, 194, 288, 325.
Radziwiłł Wojc. Wład. 325.
Radziwiłłowie 153, 228, 238.
Radziwiłłówna Anna 196.
Rahtman Herm. 326.
Ramius Thom. 256.
Rangoni Aleks. 196.
Rangoni Klaudyusz 184, 194.
Ranko, magister Pragensis 45.
Ranschke 254.
Raphael episc. plocensis 90.
Rappen Christopher 183.
Rasch Nicolaus 221.
Rautter Ludwik 183.
Raymundus de Penna 30, 280.
Raymundus episc. Valenciae 58.
Regulus Alb. 319, 327.
Rehten Joh. Val. 321.
Reichard Strein 145.
Reichardt B. 201.
Reicheaw 67.
Reimar W. 190.
Reiniger Simon 330.
Reinoldus Gemekow 51, 53.
Rembowski Maciej 172.
Renner Joach. 293.
Renus 67.
Resa Bartł. 187.
Rescius Stan. 306.
Reszkowski St. 202.
Retze Jakób 232.
Reuchlin Johannes 109.
Reusner 284, 293, 310, 322.
Reusner Bartł. 184.
Rey A. 194.
Rędzierzyno 91.
Rhenschiöld 258.
Rheten Georg 168, 326.
Rheticus Georgius 163, 164, 337.
Rheticus Joachimus 98, 99, 119.
Rhetius 291, 293, 312, 314, 315, 327, 328, 330.
Rhetius Dav. Frid. 275, 285.
Rhodus Fr. 290.
Rhodus Jakób 280, 306, 310, 329.
Rhodus Jo. 313.
Richardus de Media Villa 71.
Richlovius monachus 153.
Ricques D. 194.
Rigensis conventus 70.
Robertus Maillardi 2, 7.
Robinson J. 261.
Roder Joannes 35.
Rodericus Dubravius Bohemus 132.
Rogaczewski A. 194.
Rogaliński C. 194.
Roguski Sylwester 121.
Roma 3, 8, 15, 19, 33, 34.
Romanus Mosches 339.
Romiszewski J. 204.
Romocki 254.
Rosen G. 190.
Rossi Jan Bapt. 207.
Rossowski Jo. 327.
Rosteuscher 293.
Rostkowski J. 194.
Roussel Jac. 247.
Roznoviense colloquium 153.
Rożewski Waleryan 207.
Röting M. 320.
Rudnicki bisk. Warmiński 306.
Rudnicki Jan 194, 204.
Rudnicki Stan. 194.
Rudnicki Szymon 169, 183, 184, 190, 194, 319.
Rudolf II 190.
Rudolphus Agricola 132.
Rudolphus episc. Lavantinensis 46.
Rudziński Samuel 237.
Ruggieri Juliusz 188.
Ruggiero Salom. 196.
Rungius Ern. Frid. 327.
Rusiecki 254.

Rutkowski Andrzej 201.
Rybiński 254.
Ryga 175, 190.
Rykowski Jan 170.
Rysiński A. 204.
Rysiński Krz. 194.
Rzepica 80.
Rzeszowski Feliks 207.
Rzędkowski Krzysztof 210.
Rzędoński M. 201.
Rzędoński S. 201.
Rzuchowski J. 194.

Sachsen Jo. 288, 289, 310, 325, 328.
Sadeel A. 327.
Sadowski M. 207.
Sadowski St. 194.
Sakowski A. 194.
Saldann Gustaw 254.
Salendorff Fredericus 67, 68.
Salernitana schola 48.
Samborius dux Pomeraniae 9.
Samburgiensis ecclesia 9.
Samoland 24.
Sangrius Petrus 295.
Sanguszko Aleks. 200, 201.
Santa Croce kard. 196, 201, 210.
Sapieha 218, 254, 259.
Sapieha Dymitr 170.
Sapieha J. 252, 259.
Sapieha Jan Piotr 211.
Sapieha Kaz. 216, 252.
Sapieha Lew 194. 197, 200, 204, 208, 211, 233, 234.
Sapieha L. J. 207.
Sapieha P. 266.
Sapieha Stan. 211.
Sapieowna Fiedora 324.
Saraceno 187.
Sarnowski Stanisław 171, 172, 194, 210.
Saros 190, 203.
Satyński Bartłomiej 169.
Savonarola Michael 116.
Saxo Jo. 286.
Saxones 136.
Saxonia 189.
Sbygnevus episc. Camenicensis 33.
Scherffenberg Kasper 314.
Scharffenberg Hier. 276.
Scharffenberg Maciej 276, 329.
Scharffenberg Mik. 311.
Scharffenberg Stan. 309.
Scharffenberger 82, 288.
Schenk Tautenburg Krzysztof 224.
Scherer Georg 328.
Schesaeus Christ. 287.
Schlichting Jonas 152, 153.
Schlichting Wespazyan 152.
Schlodt Nathanael 328.
Schmied Nic. 314, 334.
Schnelboltz Fr. 326.
Schotten Herm. 288, 329.
Schönfels Georg. 274, 296, 308, 328, 330, 332.
Schönwald Sam. 328.
Schrafer A. 228.
Schreckius Val. 287, 329.
Schröer Jo. Em. 314.
Schröter Jan 184.
Schutz Petrus 54.
Scipio Campo Christ. 277.
Scrinius Mich. 295.
Sebastianus Paduanus 47.
Seneca 34, 57.
Serebryski Wojciech 202.
Serowicz 198.
Seydersdorff H. 190.
Sękowski J. 216.
Sękowski W. 194.
Sforza Aleks. 187.
Sforza p. Bona.
Siebeneycher Mat. 287, 291.
Sieciński St 190.
Sielski A. 202, 207.
Siemieński Lucyan 216.
Siemiński Zbign. 198.
Sieniawski M. 194.
Sienieński J. 194.
Siennik Marcin 291.
Sierakowski J. 194, 204, 207, 216.
Sierakowski Łukasz 194.
Sierakowski M. 190, 195.
Siglerus Mich. 287.

Silfwerpatron Jaroslaus 222.
Sillanus 122.
Silnicki 169, 195.
Silvius Aeneas 47.
Simon Januensis 102.
Simonetta J. 195.
Sincerus Basil. 259.
Siri Niccolo 202, 211.
Sixtus papa 12.
Skarszewski St. 195.
Skawinka doctor 90.
Sklarz J. 202.
Skopin Szujski 147.
Skorski Stanislaus 88.
Skotnicki 202.
Skotnicki Krzyszt, 207.
Skórkowski Stan. 207.
Skrobkowicz Bernard 209.
Skrzetuski J. 195.
Skrzetuski M. 195.
Slezak W. 202.
Sławieński Piotr 171.
Smoczarski Maciej 207.
Smogulecki M. 195.
Smoleńsk 146, 196, 197.
Smoleński J. 204.
Smuklerz Jakób 207.
Snobeck Paulus 290.
Sobieska Marya Charlotta 218.
Sobieski Aleks. 218.
Sobieski Jakób 142, 191, 218, 249, 250, 256.
Sobieski J. 195.
Sobieski Jan król 204, 212, 213, 215, 239, 240, 244, 245.
Sokołowski J. 204.
Sokołowski Jan 195.
Sokołowski Jarosław 195.
Solari Jan Bapt. 196, 210.
Solecki S. 202.
Solikowski 188.
Solikowski H. 195.
Solikowski Jan Dym. 197.
Solikowski Krz. 193.
Soncinas Paulus 128.
Sparre E. 227.
Sparre Johan. 222.
Sparre Konrad 263, 264, 267.
Sparwenfild 179.
Sroczkowski J. 207.
Stablewski A. 195.
Stadius Joannes 121.
Stadnicki H. 195.
Stadnicki S. 195.
Stahl 265.
Stanislaus de Lancicia notarius 15, 18.
Stanislaus s. 36, 37, 38, 40.
Stanisław Kleryka 301.
Stanisław opat Tyniecki 207.
Stanisław August 146, 265.
Stanisławski B. 195.
Stanisławski Ludw. 332.
Starczewski L. 195.
Starczewski M. 204.
Starzeński M. 195.
Starzewski 207.
Steffanovius Piotr 199, 207.
Stempowski Stan. 207.
Stenbok 264, 267.
Stenbock Magnus 256, 257, 258.
Steniholen Adamus 29.
Stephani Seb. 195.
Stephanus episc. Culmensis 32.
Stephanus Yenus 7.
Stephanus Medicus 70.
Sterling Georgius 207.
Stoeffler Joannes 114.
Strabo 105.
Strasz Mikołaj z Białaczowa 29.
Strawieński St. 210.
Strawiński B. 195.
Stroicz Łuk. 195.
Struś M. 195.
Stryjkowski 178.
Strzelecki Mateusz 179.
Stuchs Georg. 309.
Sturcius Krzysztof 225.
Suffczyński Krzysztof 237.
Suffczyński W. 207.
Sultzer Salomon 319.
Sułkowski A. G. 266.
Surek S. 202.
Swanowice 15.
Swenichius Jo. 330.

Swerkilsson Olof. 232.
Swidrigallo dux Lituaniae 31.
Swoszowski J. 195.
Symeon Połockij 177.
Szadecz 33.
Szawle 171.
Szczawiński J. 194.
Szczawiński Laurentius 132, 133.
Szczerbic 164, 166.
Szeliski 254.
Szenknecht Piotr, 321.
Szołdrski A. 195, 319.
Szpillowski 254.
Szydłowiecki Krzysztof 185.
Szydłowiecki Paweł 132.
Szydłowski E. 204.
Szydłowski W. 204.
Szyszkowski Jerzy 195.
Szyszkowski Marcin 195.
Szyszkowski Mikołaj 195, 196.
Szyszkowski Z. 202.

Ślaski T. 202.
Śląskie Stany 190, 195.
Śmiałowski A. 204.
Śrzemski 204.
Świderski 213.
Świecki 218.
Świerzecki A. 195.

Taleus Andomarus 310.
Tam Jacob 338.
Tancredus Bononiensis 30.
Tapper Ruardus 295.
Tarło 216, 254.
Tarło J. 204, 217.
Tarłowa Barbara 195.
Tarłowa Zofia 195.
Tarnow 77.
Tarnowski 216.
Tarnowski J. 204.
Tarnowski Jan 133.
Tarnowski Kaz. 332.
Tarnowski St. 190, 195.
Tatarzy 14, 240.
Tauber v. Taubenfarth M. 196.
Tecno Jo. 330.
Tenczyński Andrz. 217.
Terra sancta 48.
Tessin 266.
Teteruk Jan 211.
Teteruk Joachim 211.
Tetinger v. Lossainen 183.
Theodosius 118,
Theophrastus Eresius 109.
Thomas a Kempis 70.
Thomas de Aquino 55, 110, 128, 158, 162.
Thosirus Andreae 33.
Thost Andreas 89.
Ticinus Jerzy 183.
Tideman Gize 107.
Tingel Simon 149.
Titius Joh. Petr. 330.
Titius Sam. 322.
Titlewski Maciej 211.
Tolibowski A. 195.
Tolibowski W. 202, 204.
Tomicki Piotr 132, 197, 277.
Tomsza Stefan 190.
Torres C. 195.
Torres kard. 196, 210, 211.
Toruń 10, 18, 19, 28, 30, 165, 195.
Toussanus Mercerii 7.
Towiańska 254.
Towiański 254.
Transsilvania 152.
Trasymachus Cyr. 247.
Trebnitz Laur. 195.
Troll J. C. 266.
Trompeter K. 202.
Truchsess Georg 183,
Truchses J. 195.
Truchses Otto 187.
Truchsess v. Wetzhausen Jan 183.
Trzebicki 203.
Trzebicki A. 202.
Trzebicki Aleks. 324.
Trzebicki St. 195.
Trzemeski Adam 212.
Trzemeski Gaspar 207.
Trzemeszyński opat 195.
Trztyptrztycki Maurycyusz 330.
Tuchałka 252.

Tulibowski W. 202.
Turcy 14, 47, 80, 197, 261, 326.
Turnau Godfryd 254.
Turowski Adalbert 207.
Twardowski Ig. 216.
Twemoth Andreas 28.
Tybieński A. 204.
Tylicki 185.
Tylicki Jak. 195.
Tylicki P. 190.
Tylicki Piotr 195.
Tympius Mat. 332.
Tyniecki klasztor 202.
Typotius Jacobus 221.
Tyrgart Augustinus 15.
Tyszkiewicz J. 190, 204.
Tyszkiewicz J. 204.
Tyszkiewiczowa z Poniatowskich 216.

Ubaldini R. 195.
Udalricus abbas 67.
Ujejski Tomasz 207.
Ulrich Jan 208.
Ulrich von Eisenhofen 22.
Ulrich von Lawtirsheym 22.
Ulryk Szwedzki 245.
Ulryka Eleonora 262.
Ungaria 90.
Unglerus Luc. 287.
Uniejow 91.
Urbanowicz 254.
Urbanus V papa 31.
Urbanus VI papa 47, 67.
Urbanus VIII papa 148, 199, 307, 319.
Urbański Maciej 253.
Urbeventanus episc. 45. 47.
Uriel de Gorka 12.
Ursius J. 202.
Utenhovius Car. 305.

Valerian J. 195.
Valerius Cornelius 284.
Valerius Maximus 83.
Valerius Probus 130.
Valerius Stehp. 295.
Valescus de Tharenta 97.
Valterius episc. Glascoviensis 38.
Vandraiden Laurentius 218.
Varmia 24.
Varmiense capit. 30.
Varmiensis ecclesia 67, 68, 70, 71, 72, 73, 148.
Vągrovecius Jo. 332.
Vega Em. 274.
Vegetius 34.
Velling 216.
Vellingk Maur. 261.
Venceslaus s. 37, 38, 40.
Vendrade A. 64.
Vergilius 58, 104.
Verhasselt Mart. 294.
Vesputius Bartholomaeus 89.
Victorius Faventinus Leonellius 127.
Vincentius Bellovacensis 66.
Vischer Jan 232.
Vitellesio M. 195.
Vittorio abbas Accorensis 195.
Volckmar Weiland Nic. 334.

Wachtmester Beata 224.
Wacław II 144.
Wacław III 145.
Wacław z Leszna 200.
Wajer J. 195.
Wajerowa A. 195.
Walewski M. 195.
Warna 80.
Warszawa 165.
Warszewicki Krzysztof 221.
Warszewicki St. 195.
Warszycka 254, 262.
Warszycki 254.
Warszycki St. 195.
Warteresowicz 211.
Wassenberg Everh. 334.
Waśniewski 132.
Ways Mikołaj 291.
Wąsowicz 214.
Werdtwein Mich. 334.
Weinreich Hans 289, 290, 320.
Wejer J. 190.
Weltzel Casp. 335.
Werden Hanusz 183.

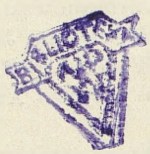
Wernherus Thomas 55, 56, 70, 71, 107.
Wettesheim Nicolaus canon. Varmiensis 35.
Wężyk 147.
Wężyk J. 195, 202, 204, 211.
Wieliczka 170.
Wielopolski 245.
Wielopolski Jan 207.
Wielowieyski H. 211.
Wielowieyski Jan 210.
Wierzbowski M. 195.
Wierzchowska Anna 207.
Wierzchowski episc. Posnan. 157.
Wieselgren Oskar 132.
Wietor 271, 277, 286, 305, 311.
Wigand Jo. 335.
Wiktorowski Jan 207.
Wilczkowski Wład. 237.
Wilhelm V Bawarski 190, 196.
Wilhelm Kurlandzki 195, 202.
Wilhelmus (Durandus?) 38.
Wilhelmus Paraldus 124.
Wilkoszowski J. 195.
Wilno 85.
Wiłkomierz 85.
Winckler Steph. 270.
Wirzbięta 294, 323.
Wiszowaty Andrzej 152, 153.
Wiśniowiecki 259.
Wiśniowiecki Dymitr 92.
Wiśniowiecki M. 195.
Wiśniowiecki Michał król 139, 212, 213, 215, 242.
Witold 3, 48.
Witosławski J. 195.
Wittenberg Arvid 260.
Witting Jacob 335.
Wituska Marcyanna Urszula 208.
Wituski 208.
Wituski Marcyan 148, 163, 173, 202, 205, 208, 211, 212.
Wituski Władysław Konstanty 164, 207, 210, 211.
Wituski Wojciech 207. 164,
Wisenberg H. 196.
Władysław Łokietek 145.
Władysław Jagiełło 3. 4, 7, 8. 31, 46. 48, 80.
Władysław Warneńczyk 47, 80.
Władysław IV 148, 167, 168, 191, 192, 195, 196, 198, 199, 202, 204, 214, 275, 315.
Władyslaw Zygmunt 198.
Włocławska kapituła 195.
Włocławski biskup 32.
Włoczyński M. 195.
Włodek Albert 209.
Włodek St. 190.
Włostowski M. 195.
Wojanowska Katarz. 287.
Wojciech z Brudzewa 93.
Wojkowski Adam 211.
Wojna Abr. 199, 200.
Wojnarowski Stan. 218.
Wojniłowicz 177.
Wolan 223, 306.
Wolfsberg B. 241.
Wolrab Joan. 270, 272, 281.
Wolski M. 195.
Wolski Piotr 202.
Wołowicz E. 195, 325.
Wołowicz J. 190, 202.
Wołucki P. 190, 195.
Wołucki Seb. 195.
Woniejski Matthias 164.
Woronicz Piotr 208.
Wosegin H. 190.
Woźnica S. 202.
Wrangel 234, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 276.
Wrocław 33, 47, 190.
Wrocławska diecezya 17.
Wrocławski kościół 68.
Września 91.
Wybranowski M. 204.
Wyleżyński Jan Chryz. 208.
Wysocki P. 204.
Wyszyński Andrzej 208.

Ysaac Israelita 65.

Zabłocki 255.
Zadorski St. 196, 210, 212.

Zadzik Jak. 195, 204.
Zahel Ismaelites 93.
Zakobielski Marcin 208.
Zakroczymski burmistrz 202.
Zaleski 201.
Zaleski Aleks. 208.
Zaleski F. 204
Zaleski Jan 134.
Zaleski S. 195.
Zaliński S. 195, 216.
Zaliński Z. 190.
Zaliwski S. 195.
Załuski J. 204.
Zamość 191.
Zamoyscy 153, 191.
Zamoyska B. 195.
Zamoyska H. 202.
Zamoyski 212, 254, 260.
Zamoyski J. 204.
Zamoyski Jan 184, 190, 195, 202, 210, 217, 227.
Zamoyski T. 204.
Zamoyski Tomasz 191, 195, 198.
Zapolya Jan 187.
Zaruski Georgius 167.
Zasławski Aleks. 240.
Zasławski Krz. 195.
Zasławski Wład. Dominik 208, 212.
Zawadzki 254.
Zawadzki W. 202.
Zawisza J. 190.
Zawisza M. 188.
Zbaraski Krz. 195.
Zborowscy 153.
Zebrzydowski Andreas 91.
Zebrzydowski Jan 195.
Zebrzydowski M. 190, 195, 217.
Zeigsen Jo. 335.
Zeno Antonius 3, 6, 7.
Zerzeński H. 208.
Ziegler Sebastyan 184.
Zimmermann Godofr. 322.
Zimmermann Mat. 308.
Zoruczki Matthias 91.
Zöge 263.
Zubczewski Stan. 211.
Zülich H. Gen. 214.
Zwicker Salomon 337.
Zygmunt I 53, 91, 94, 128, 196.
Zygmunt August 88, 128, 133, 169, 173, 186, 187, 188, 196, 197, 225, 230, 231, 277, 282, 312.
Zygmunt III 29, 146, 148, 184, 185, 189, 191, 195, 196, 197, 199, 214, 217, 219 i nast. 231, 232, 246, 247, 275, 315, 336.
Zygmunt cesarz 4.
Zygmunt ks. Austryacki 24.

Żegocki 169.
Żeroński P. 195.
Żółkiewski Andrz. 208.
Żółkiewski Jan 195.
Żółkiewski St. 190, 195, 196, 211, 216.
Żychliński W. 195.
Żydowski 274.
Żywiec 169.

BIBLIOTEKA NAUKOWA
WAP
30320/2